

**Digitization of the scientific library of the
State Museum of Natural History of NAS**

”Łowca”. Kalendarz myśliwski i rybacki na rok 1896. – Lwów: Nakładem Gal. Tow. Łowieckiego [1895]. – 204 s.; [40].

Download a copy of the book from the site:

<https://libsmnh.com.ua>

Permanent link to the book page:

https://libsmnh.com.ua/books/kalendarz_mysliwski_na_rok/1896/

Biblioteka Muzeum im. Dzieduszyckich
we Lwowie

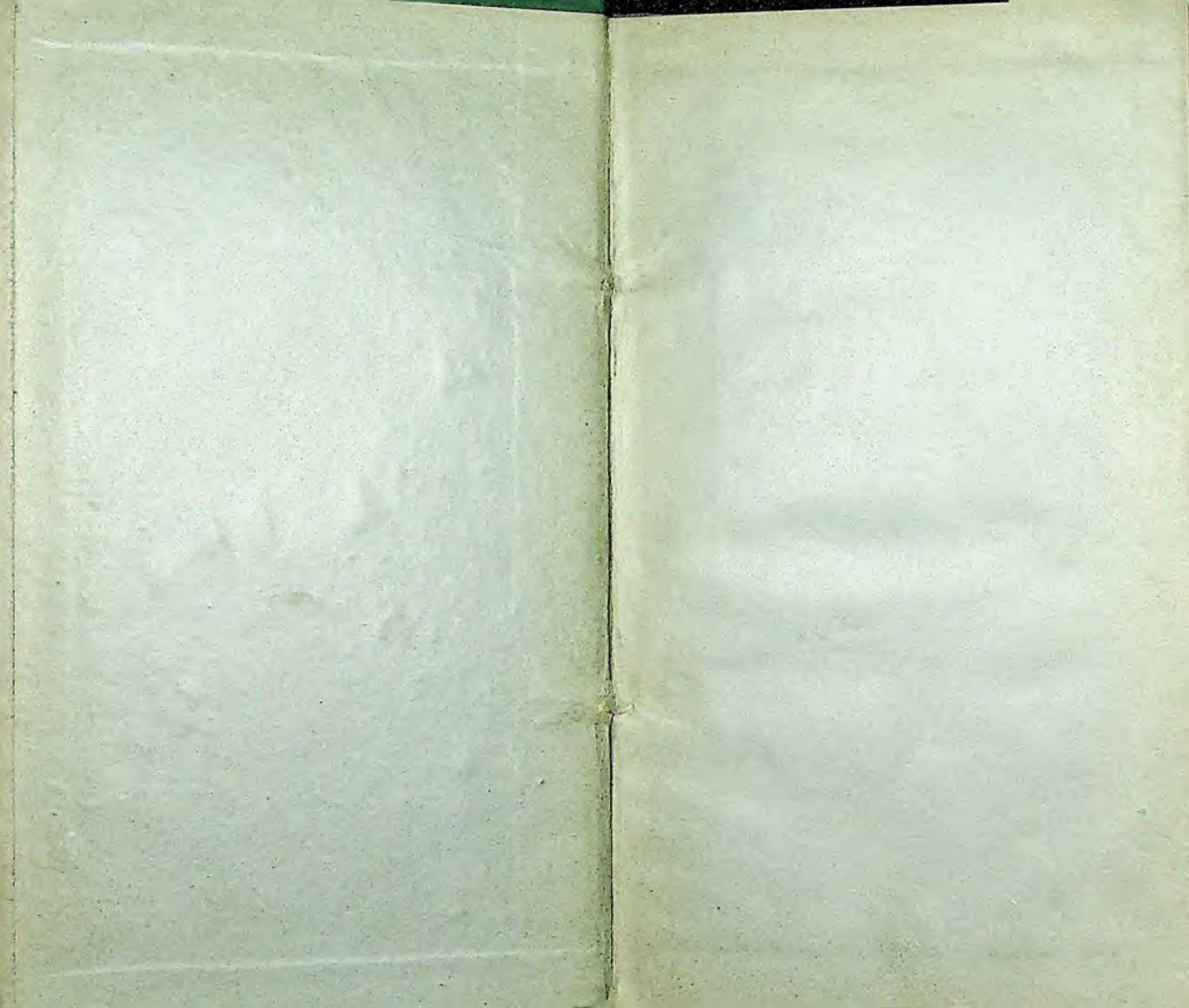
189
Sz 21c № 28

KALENDARZ
ŁOWIECKO RYBACKI
I LEŚNICZY

NA ROK

1896.

1990

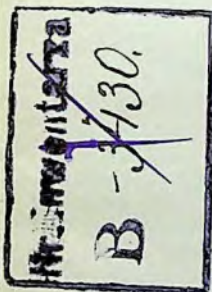
„ŁOWCA”

KALENDARZ MYŚLIWSKI

RYBACKI I LEŚNY

NA ROK

1896.

Lwów.

NAKŁADEM GALICYJSKIEGO TOW. ŁOWIECKIEGO.

(Cena: 1 zlr. = 2 marki = 1 rubel sr.)

KALENDARZ ASTRONOMICZNY.

Rok 1896 jest rokiem przestępnym, mającym dni 366.

Panującym planetą w r. 1896 jest Jowisz.

Zaćmienia przypadające w r. 1896.

W roku 1896 przypadają dwa zaćmienia słońca i dwa zaćmienia księżyca, z których w naszych okolicach tylko pierwsze zaćmienie księżyca i drugie zaćmienie słońca widzialne będzie.

- I. Zaćmienie słońca dnia 13. Lutego, zaczyna się o godzinie 3 minut 27 popołudniu, a kończy się o godzinie 8 minut 36 wieczór.
- II. Zaćmienie księżyca dnia 28. Lutego, zaczyna się o godzinie 7 minut 49 wieczór, a kończy się o godzinie 10 minut 49.
- III. Zaćmienie słońca dnia 9. Sierpnia, zaczyna się o godzinie 4 minut 16 rano, a kończy się o godzinie 9 minut 8.
- IV. Zaćmienie księżyca dnia 23. Sierpnia, zaczyna się o godzinie 6 minut 57 rano, a kończy się o godzinie 10 minut 4.

Święta ruchome.

Według kalendarza rzymskiego:

Popielec	19. Lutego
Wielkanoc	5. Kwietnia
Wniebowstąpienie Pańskie	14. Maja
Zielone Święta	24. Maja
Niedziela św. Trójcy	31. Maja
Boże Ciało	4. Czerwca
Pierwsza niedziela Adwentu	29. Listopada

Wedle kalendarza grecko-kat.:

Nedila miasopustna	28. Januarja
Nedila syropustna	4. Fewrnarja
Woskresenie Chrysta	24. Marta
Woznesenie Hospoda	2. Maja
Soszesztwie św. Ducha	12. Maja
Wsich Świątych	19. Maja
Konec postu przed św. Petr. i Pawł.	28. Junija

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

1896

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

16. Stycz. 1. Szabat 5656.

[illegible]

1896

LUTY

ma dni 29.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 S. Ignacego	20 Ewfyimija W.	Wsch. słońca
2 N. E. St. M. P. Gr.	21 N. O obl. syni	1. o godz. 7
3 P. Błażeja B.	22 Tymofteja	min. 37
4 W. Weroniki P.	23 Klymentia	15. o godz. 7
5 S. Agaty P.	24 Xenyi Prep.	min. 15
6 C. Doroty	25 Hryhoria B.	Zachód
7 P. Romualda	26 Ksenofonta	1. o godz. 4
8 S. Jana z M.	27 Joana Chryz.	min. 52
9 N. E. Mięsopest.	28 N. Miasop.	15. o godz. 5
10 P. Scholastyki	29 Ihnatya M.	min. 15
11 W. Lucynsza B.	30 Trech Świat.	C
12 S. Eulalji P. M.	31 Kyra i Joan.	Ostatnia kw.
13 C. Katarzyny	1 Fewr. Tryf.	d. 6. o g. 2
14 P. Walentego	2 Stryt. Hosp.	m. 11 rano.
15 S. Faustyna	3 Symeona i A.	☿
16 N. E. Zapust.	4 N. Syrop.	Nów d. 13.
17 P. Konstancyi	5 Ahaftyi M.	o g. 5 m. 46
18 W. Flawiana	6 Wukoła	wieczór.
19 S. Popielec †	7 Partaftenija	☼
20 C. Nicefora	8 Fteodora M.	Pierwsza kw.
21 P. Eleonory	9 Nykyfora M.	d. 21. o g. 10
22 S. Piotra Kat.	10 Charlampya	m. 48 wiecz.
23 N. D. I Wstęp.	11 N. I Post.	☿
24 P. Dzień przest.	12 Meletya	Pelnia d. 28.
25 W. Macieja Ap.	13 Martynijana	o g. 9 m. 25
26 S. Such. Anast.	14 Awksentya	wieczór.
27 C. Aleksandra	15 Onysyma J.	
28 P. Leandra †	16 Pamfytya M.	
29 S. Romana †	17 Teodora	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

15. Lutego 1. Adar	
27. " 13. " Post Estery	
28. " 14. " Purim, czyli Haman	
29. " 15. " Zuszán Purim	

LUTY

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
	Zwierz. czworonoż	
	pożyteczna	szkodliwa
R. wir		
Data		

1896

MARZEC

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 N. D. 2 Sucha	18 N. 2 Post.	Wsch. słońca
2 P. Symplicyusz.	19 Archyppa	1. o godz. 6
3 W. Kunegundy	20 Leona Ep.	min. 51
4 Ś. Kaźmierza	21 Tymofteja	15. o godz. 6
5 C. Fryderyka	22 S. S. Mucz.	min. 22
6 P. Kolety	23 Polykarpa	Zachód
7 S. Tomasza	24 Obr. hł. ś. J.	1. o godz. 5
8 N. D. 3 Głucha	25 N. 3 Post.	min. 36
9 P. Franciszki	26 Profyria	15. o godz. 5
10 W. 40 Męczen.	27 Prokopia	min. 58
11 Ś. Konstant.	28 Wasyla Jep.	
12 C. Grzegorza	29 Kasyana	☉
13 P. Krystyny	1 Mart. Jewd.	Ostatnia kw.
14 S. Matyldy	2 Fteodota	d. 6. o g. 1
15 N. D. 4 Środop.	3 N. 4 Post.	m. 2 wiecz.
16 P. Lubina M.	4 Harasyrna	☿
17 W. Gertrudy P.	5 Konona M.	Nów d. 14.
18 Ś. Edwarda	6 42 Muczen.	o g. 0 m. 21
19 C. Józefa Obl.	7 Wasyła M.	rano.
20 P. Joachima	8 Fteofylakta	☊
21 S. Benedykta	9 S.S. 40 Mucz.	Pierwsza kw.
22 N. D. 5 Czar.	10 N. 5 Post.	d. 22. o g. 1
23 P. Wiktora M.	11 Sofronya Pr.	m. 30 wiecz.
24 W. Gabryela	12 Fteofana	☿
25 Ś. Zwiast. NMP.	13 Nykyfora	Pelnia d. 29.
26 C. Emanuela	14 Wenedykta	o g. 6 m. 55
27 P. 7 boleści MP.	15 Ahapia M.	rano.
28 S. Sykstusa	16 Sawyna	
29 N. D. 6 Kw.	17 N. 6 Cwit.	
30 P. Kwiryna M.	18 Kiriya	
31 W. Balbiny P.	19 Chryzanfta	

KALENDARZ ŻYDOWSKI

15. Marca 1. Nisan

29. " 15. "

30. " 16. " Początek Wielkanocy

Drugie święto Wielk.

MARZEC

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Data	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa

ma dni 30.

KWIECIEŃ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

4. Kwiet. 21. Nisan Siódme święto Wielk.
5. " 21. " Koniec Wielkanocy
14. " 1. Ijar.

1896

MAJ

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 P. Filipa i Jak.	19 Joana Wel.	Wsch. słońca
2 S. Zygmunta	20 Fteodora Tr.	1. o godz. 4 min. 49
3 N. D. 4 po Wielk.	21 N. 4 p. Woskr.	15. o godz. 4 min. 28
4 P. Florjana	22 Fteodora S.	Zachód
5 W. Piusa V. Pap.	23 Heorhija M.	1. o godz. 7 min. 6
6 S. Jana w Oleju	24 Sawwy M.	15. o godz. 7 min. 27
7 C. Domiceli P.	25 Marka Jew.	Ostatnia kw. d. 4. o g. 4 m. 58 wiecz.
8 P. Stanisława	26 Wasylija	☉
9 S. Grzegorza N.	27 Symeona J.	Nów d. 18. o g. 9 m. 20 wieczór.
10 N. D. 5 po Wielk.	28 N. 5 p. Woskr.	☾
11 P. Beatryk.	29 9 Muczen.	Pierwsza kw. d. 20. o g. 7 m. 54 rano.
12 W. Pankr.	30 Jakowa Ap.	☼
13 S. Serwac.	1 Majj. Jernayi	☿
14 C. Wnieb. Pańsk.	2 Wozn. Hosp.	☿
15 P. Zofii i 3 cór.	3 Tymofteya	☿
16 S. Jana N.	4 Pelahyi M.	☿
17 N. D. 6 po Wielk.	5 N. 6 p. Woskr.	☿
18 P. Feliksa Sp.	6 Jowa Mnoh.	☿
19 W. Piotra Celes.	7 Znam. cz. Kr.	☿
20 S. Bernarda	8 Joana Boh.	☿
21 C. Heleny Kr.	9 Isaji Pr.	☿
22 P. Julii P.	10 Syneona	☿
23 S. Dezyder.	11 Sub. pom.	☿
24 N. D. Zielone Św.	12 Sosz. s. Ducha	☿
25 P. Pon. Ziel. św.	13 Pon. Sosz.	☿
26 W. Filipa	14 Izydora M.	☿
27 S. Such. Jana †	15 Pachomyja	☿
28 C. Wilhelma	16 Fteodora	☿
29 P. Maksyma †	17 Andronika	☿
30 S. Feliksa †	18 Fteodota M.	☿
31 N. D. 1 po Sw.	19 N. 1 W. S. S.	☿

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1. Maja 18. Ijar Szkolne święta (Lag B'omer)
 18. " 1. Siwan
 18. " 6. " Zielone Święta
 19. " 7. " Drugi dzień Ziel. Św.

MAJ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa
Data	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa

ma dni 30.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

12. Czerw. 1. Thamuz

17. " 17. " Post. Zdobyćcie świątyni

[illegible]

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 S. Piotra w Ok.	20 Iyi Pr.	Wsch. słońca
2 N. D. 10 po Św.	21 N. 10 po Sosz.	1. o godz. 4
3 P. Znal. ś. Szcz.	22 Maryi Mahd.	min. 4
4 W. Dominika W.	23 Trofyma	15. o godz.
5 Ś. NMP. Śnież.	24 Chrystyny	min. 1
6 C. Przem. P.	25 Uspenije ś. A.	Zachód
7 P. Kajetana W.	26 Jeremolaja	1. o godz.
8 S. Cyryaka	27 Pantalejm.	min. 2
9 N. D. 11 po Św.	28 N. 11 po Sosz.	15. o godz.
10 P. Wawrzyńca	29 Kalynyka	min. 4
11 W. Zazauny P.	30 Syła Ap.	C
12 Ś. Klary P.	31 Jewdokima	Ostatnia kw.
13 C. Hipolita	1 Awh. Pr. ś.kr.	d. 1. o g. 8
14 P. Euzebiusza †	2 Stefana M.	m. 8 wieczór
15 S. Wnieb. NMP.	3 Izaakiya	
16 N. D. 12 po Św.	4 N. 12 po Sosz.	Św. d. 9.
17 P. Liberata B.	5 Ewsyhnia	2. 6 m. 35
18 W. Heleny Ces.	6 Preobr. Hosp.	rano.
19 Ś. Benigny P.	7 Dometya	
20 C. Stefana K.	8 Jemylyana	1. 3
21 P. Joanny Fr.	9 Matteja Ap.	Pierwsza kw.
22 S. Filiberta Op.	10 Lawrentya	d. 15. o g. 10
23 N. D. 13 po Św.	11 N. 13 po Sosz.	m. 36 wiecz.
24 P. Bartłomieja	12 Fotya M.	⊙
25 W. Ludwika Kr.	13 Maksyma	Pelnia d. 23.
26 Ś. Zefiryjny P.	14 Mycheja Pr.	o g. 8 m. 38
27 C. Przen. ś. K.	15 Uspenije Boh.	rano.
28 P. Augustyna	16 Ner. obr.	C
29 S. Ścięcie św. J.	17 Myrona M.	Ostatnia kw.
30 N. D. 14 po Św.	18 N. 14 po Sosz.	d. 31. o g. 0
31 P. Raymunda	19 Andreja M.	m. 28 rano.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

10. Sierpnia 1. Elul.

Data	Rewir	Zwierz. czworonóg.		Zwierz. skrzydlata		Razem
		pożyteczna	szkodliwa	pożyteczna	szkodliwa	
		<i>N = 4968</i>				

1896

WRZESIEŃ

ma dni 30

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Idziego Op.	20 Samuila Pr.	Wsch. słońca
2 Ś. Justa B.	21 Ftadeja Ap.	1. o godz.
3 C. Izabeli i Br.	22 Ahaftonika	min.
4 P. Rozalii	23 Łuppa Mucz.	15. o godz.
5 S. Wawrzyńca	24 Jewtychia M.	min.
6 N. D. 15 po Św.	25 N. 15 po Sosz.	Zachód
7 P. Reginy	26 Adryana M.	1. o godz.
8 W. Narodz. NMP.	27 Pymona Pr.	min.
9 Ś. Gorgoniusza	28 Mojseja	15. o godz.
10 C. Mikołaja	29 Usik. hl. Joan.	min.
11 P. Jacka i Prota	30 Aleksandra	
12 S. Gwidona	31 Poł. poj. Boh.	
13 N. D. 16 po Św.	1 Spt. N. 16 po S.	Nów d. 7
14 P. Podw. ś. †	2 Mamanta	o g. 3 m. 1
15 W. Nikodema	3 Anfityma M.	wieczór.
16 Ś. Such. Ludm. †	4 Wawyle	
17 C. Lamberta	5 Zacharya	
18 P. Tomasza †	6 W. św. Mych.	Pierwsza k.
19 S. Januar. †	7 Sozanta M.	d. 14. o g.
20 N. D. 17 po Św.	8 N. 17 po Sosz.	m. 43 ran.
21 P. Mateusza	9 Joakima	
22 W. Mauryc.	10 Mynodory	
23 Ś. Tekli P.	11 Fteodory Pr.	Pełnia d. 2
24 C. Gerarda	12 Awtonoma	o g. 0 m. 2
25 P. Kleofasa	13 Kornyla Sot.	rano.
26 S. Cyprjana	14 Wozn. cz. Kr.	
27 N. D. 18 po Św.	15 N. 18 po Sosz.	Ostatnia k.
28 P. Wacława Kr.	16 Josafata	d. 30. o g.
29 W. Michała Arch.	17 Sofii Mucz.	m. 32 ran.
30 S. Hieronima	18 Ewmenya Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Września 1	Tiszri	5657 Nowy Rok
9. " 2	"	Drugie św. Now. Roku
10. " 3	"	Post Gedalija
17. " 10	"	Święto pojednania
22. " 15	"	Pierwsze św. Kuczek
23. " 16	"	Drugie św. Kuczek
28. " 21	"	Palmowe Święto
29. " 22	"	Zgr., czyli koniec Kucz.
30. " 23	"	Radość z prawa

WRZESIEŃ

Razem	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Data	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

ma dni 30

LISTOPAD

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Listopada 1. Kislow.
30. List. 25. Kislow. Pośw. świąt. Chanuka.

[illegible]

1896

GRUDZIEŃ

ma dni 31

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Eligiusza B.	19 Awdyja	Wsch. słońc
2 S. Bibiany	20 Hryhorya O.	1. o godz
3 C. Franciszka	21 Wowed. Boh.	min.
4 P. Barbary	22 Fylymona A.	15. o godz
5 S. Sabby Op.	23 Amfylochcia	min.
6 N. D. 2 Adw. Mik	24 N. 28 po Sosz.	Zachód
7 P. Ambrozego †	25 Klymenta P.	1. o godz
8 W. Niep. Pocz. M.	26 Ałyppa Prep.	min.
9 S. Leokadyi	27 Jakowa M.	15. o godz
10 C. NMP. Loret.	28 Stefana M.	min.
11 P. Damazego	29 Paramona	
12 S. Aleksandra	30 Andreja Ap.	☾
13 N. D. 3 Adw.	1 Dek. N. 29 p. S.	Nów d. 4.
14 P. Nikazego	2 Awakuma	o g. 7 m. 2
15 W. Fortunata	3 Sofonia	wieczór.
16 S. Such. Adel. †	4 Warwary	☾
17 C. Łazarza B.	5 Sawwy Ośw.	
18 P. Gracyana †	6 Nykołaja Jep.	Pierwsza kw
19 S. Nemez. †	7 Amwrozya	d. 12 o g. 3
20 N. D. 4 Adw.	8 N. 30. po Sosz.	m. 3 rano
21 P. Tomasza Ap.	9 Zaczat. Boh.	☾
22 W. Zenona M.	10 Myny i Erm.	Pelnia d. 20
23 S. Wiktoryi P.	11 Danyła	o g. 5 m. 3
24 C. Ad. i E. †	12 Spirydyona	rano.
25 P. Boże Narodz.	13 Ewstratia	☾
26 S. Szczepana M.	14 Ftyrsa M.	
27 N. D. po B. N.	15 N. 31 po Sosz.	Ostatnia kw
28 P. Młodz. M. M.	16 Ahhea	d. 27. o g.
29 W. Tomasza B.	17 Danyła	m. 42 wiecz.
30 S. Dawida Kr.	18 Sewastyana	
31 C. Sylwestra	19 Wonyfatya	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Grudnia 1. Tebet
15. " 10. " Post. Oblężenie Jeroz.

GRUDZIEŃ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rówir	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Data	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa

1896

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

11. Lipca 1. Ab

19. " 9. " Post. Spalenie świątyni

[illegible]

1896

SIERPIEŃ

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.
1 S. Piotra w Ok.	20 Ilyi Pr.
2 N. D. 10 po Św.	21 N. 10 po Sosz.
3 P. Znal. ś. Szcz.	22 Maryi Mahd.
4 W. Dominika W.	23 Trofyma
5 Ś. NMP. Śnież.	24 Chrystyny
6 C. Przem. P.	25 Uszenie ś. A.
7 P. Kajetana W.	26 Jermolaja
8 S. Cyryaka	27 Pantalejm.
9 N. D. 11 po Św.	28 N. 11 po Sosz.
10 P. Wawrzyńca	29 Kalynyka
11 W. Zuzanny P.	30 Syły Ap.
12 Ś. Klary P.	31 Jewdokima
13 C. Hipolita	1 Awh. Pr. ś. kr.
14 P. Euzebiusza †	2 Stefana M.
15 S. Wnieb. NMP.	3 Izaakija
16 N. D. 12 po Św.	4 N. 12 po Sosz.
17 P. Liberata B.	5 Ewsyhnia
18 W. Heleny Ces.	6 Preobr. Hosp.
19 Ś. Benigny P.	7 Dometya
20 C. Stefana K.	8 Jemylyana
21 P. Joanny Fr.	9 Mateja Ap.
22 S. Filiberta Op.	10 Lawrentya
23 N. D. 13 po Św.	11 N. 13 po Sosz.
24 P. Bartłomieja	12 Foty M.
25 W. Ludwika Kr.	13 Maksyma
26 Ś. Zefirynty P.	14 Mycheja Pr.
27 C. Przem. ś. K.	15 Uszenie Boh.
28 P. Augustyna	16 Ner. obr.
29 S. Ściegie sw. J.	17 Myrona M.
30 N. D. 14 po Św.	18 N. 14 po Sosz.
31 P. Raymunda	19 Andreja M.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

10. Sierpnia 1. Elul.

SIERPIEŃ

Data	Rewir	Zwierz. czworonóż.		Zwierz. skrzydlata		Razem
		pożyteczna	szkodliwa	pożyteczna	szkodliwa	
		W = 4908				

1896

WRZESIEŃ

ma dni 3

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Idziego Op.	20 Samuila Pr.	Wsch. słońca
2 Ś. Justa B.	21 Ftradeja Ap.	1. o godzinie
3 C. Izabeli i Br.	22 Ahaftonika	min.
4 P. Rozalii	23 Lappa Mucz.	15. o godzinie
5 S. Wawrzyńca	24 Jewtychia M.	min.
6 N. D. 15 po Św.	25 N. 15 po Sosz.	Zachód
7 P. Reginy	26 Adryana M.	1. o godzinie
8 W. Narodz. NMP.	27 Pymona Pr.	min.
9 Ś. Gorgoniusza	28 Mojseja	15. o godzinie
10 C. Mikołaja	29 Usik. hł. Joan.	min.
11 P. Jacka i Prota	30 Aleksandra	
12 S. Gwidona	31 Poł. poj. Boh.	
13 N. D. 16 po Św.	1 Spt. N. 16 po S.	Nów d.
14 P. Podw. ś. †	2 Mamanta	o g. 3 m.
15 W. Nikodema	3 Anftyma M.	wieczór.
16 Ś. Such. Ludm. †	4 Wawły	
17 C. Lamberta	5 Zacharya	
18 P. Tomasza †	6 W. św. Mych.	Pierwsza
19 S. Januar. †	7 Sozanta M.	d. 14. o g.
20 N. D. 17 po Św.	8 N. 17 po Sosz.	m. 43 ran.
21 P. Mateusza	9 Joakima	
22 W. Mauryc.	10 Mynodory	
23 Ś. Tekli P.	11 Fteodory Pr.	Pelnia d.
24 C. Gerarda	12 Awtonoma	o g. 0 m.
25 P. Kleofasa	13 Kornyla Sot.	rano.
26 S. Cyprjana	14 Wozn. cz. Kr.	
27 N. D. 18 po Św.	15 N. 18 po Sosz.	Ostatnia
28 P. Wacława Kr.	16 Josafata	d. 30. o g.
29 W. Michała Arch.	17 Sofii Mucz.	m. 32 ran.
30 Ś. Hieronima	18 Ewmenya Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Września 1	Tiszri	5657 Nowy Rok
9. "	2	"
10. "	3	"
17. "	10	"
22. "	15	"
23. "	16	"
28. "	21	"
29. "	22	"
30. "	23	"

Drugie św. Now. Roku
Post Gedalija
Święto pojednania
Pierwsze św. Kuczek
Drugie św. Kuczek
Palmowe Święto
Zgr., czyli koniec Kucz.
Radość z prawa

WRZESIEŃ

Razem	Zwierz skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa
Data	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa

wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Rzysko-katol.	Grecko-katol.	Wsch. stońc.
1 C. Remigiusza	19 Trofyma	1. o godz. min. 7
2 P. Leodegarda	20 Eustafia M.	15. o godz. min. 2
3 S. Kandyda	21 Kodrata Ap.	Zachód
4 N. D. 19 po Św.	22 N. 19 po Sosz.	1. o godz. min. 3
5 P. Placyda M.	23 Zacz. ś. Joan.	15. o godz. min. 1
6 W. Brunona	24 Fteky Mucz.	
7 Ś. Justyny P.	25 Ewfrozyny	
8 C. Brygidy wd.	26 Joanna B.	
9 P. Wincentego	27 Kalistrata	
10 S. Franciszka	28 Charytona	
11 N. D. 20 po Św.	29 N. 20 po Sosz.	
12 P. Maksymil.	30 Hryhorya W.	
13 W. Edwarda	1 Okt. Pokr. B.	Now d. 6. o g. 11 m. 5 wieczór.
14 Ś. Kaliksta P.	2 Kypriana	
15 C. Jadwigi i T.	3 Dyonysia	
16 P. Gawła Op.	4 Jerofteja	
17 S. Florentego b.	5 Charytyny	
18 N. D. 21 po Św.	6 N. 21 po Sosz.	
19 P. Piotra z Alk.	7 Serhya M.	
20 W. Felicyana B.	8 Pelahii M.	
21 Ś. Urszuli	9 Jakowa Ap.	
22 C. Korduli P.	10 Jewłampia	
23 P. Jana K.	11 Fylypa Ap.	
24 S. Rafała A.	12 Prywa M.	
25 N. D. 22 po Św.	13 N. 22 po Sosz.	
26 P. Ewarysta P.	14 Nazarya	
27 W. Sabiny M.	15 Ewfymija	
28 Ś. Szym. i Judy	16 Łonhyna M.	
29 C. Narcyza	17 Osyi Pr.	
30 P. Klaudyusza	18 Łuki Ap.	
31 S. Wolfgang. †	19 Joila Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Października 1. Marcheswan.

PAŹDZIERNIK

Data	Rewir	Zwierz. czworonoż.		Zwierz. skrzydlata		Razem
		pożyteczna	szkodliwa	pożyteczna	szkodliwa	

ma dni 30.

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

6. Listopada 1. Kislew.
30. List. 25. Kislew. Pośw. świąt. Chanuka.

[illegible]

1896

GRUDZIEŃ

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Eligiusza B.	19 Awdyja	Wsch. słońca
2 Ś. Bibiany	20 Hryhorya O.	1. o godz. 7
3 C. Franciszka	21 Wowed. Boh.	min. 3
4 P. Barbary	22 Fylymona A.	15. o godz. 7
5 S. Sabby Op.	23 Amfylochya	min. 5
6 N. D. 2 Adw. Mik	24 N. 28 po Sosz.	Zachód
7 P. Ambrozego †	25 Klymenta P.	1. o godz. 7
8 W. Niep. Pocz. M.	26 Alyppa Prep.	min. 3
9 Ś. Leokadyi	27 Jakowa M.	15. o godz. 7
10 C. NMP. Loret.	28 Stefana M.	min. 3
11 P. Damazego	29 Paramona	
12 S. Aleksandra	30 Andreja Ap.	☉
13 N. D. 3 Adw.	1 Dek. N. 29 p.S.	Nów d. 4.
14 P. Nikazego	2 Awakuma	o g. 7 m. 2
15 W. Fortunata	3 Sofonia	wieczór.
16 Ś. Such. Adel. †	4 Warwary	☾
17 C. Łazarza B.	5 Sawwy Ośw.	
18 P. Gracyana †	6 Nykołaja Jap.	Pierwsza kw.
19 S. Nemez. †	7 Amwrozja	d. 12 o g. 2
20 N. D. 4 Adw.	8 N. 30 po Sosz.	m. 3 rano.
21 P. Tomasza Ap.	9 Zaczat. Boh.	☉
22 W. Zenona M.	10 Myny i Erm.	Pelnia d. 20.
23 Ś. Wiktoryi P.	11 Danyła	o g. 5 m. 3
24 C. Ad. i E. †	12 Spirydyona	rano.
25 P. Boże Narodz.	13 Ewstratia	
26 S. Szczepana M.	14 Ftyrsa M.	☾
27 N. D. po B. N.	15 N. 31 po Sosz.	Ostatnia kw.
28 P. Młodz. M. M.	16 Ahhea	d. 27. o g. 2
29 W. Tomasza B.	17 Danyła	m. 42 wiecz.
30 Ś. Dawida Kr.	18 Sewastyana	
31 C. Sylwestra	19 Wonyfatya	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Grudnia 1. Tebet
15. " 10. " Post. Oblężenie Jeruz.

GRUDZIEŃ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir		
Data		

Sumaryusz roczny zwierzyny ubitej w r. 1896.

[illegible]

Głuszców . .	
Cietrzowi . .	
Baźantów . .	
Jarząbków . .	
Kuropatw . .	
Przepiórek . .	
Słonek . .	
Kszyków . .	
Dubeltów . .	
Chrusciele . .	
Kurek w. . .	
Dz. kaczek . .	
Dz. gęsi . .	
Dz. gołębi . .	
	Razem sztuk

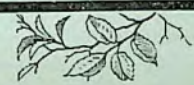
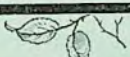
Sumaryusz roczny zwierzyny ubitej w r. 1896.

[illegible][illegible]

Uwagi do Sumaryusza
ubitej zwierzyny za rok 1869.

KALENDARZYK
ŁOWIECKO-LEŚNICZY.

STYCZEŃ.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś przebywa w gęstych i suchych ale podrosłych lasach; podczas pory wilgotnej i zawieruchy, kryje się w gęstwinach, w czasie zaś pogody i mrozu zostaje w lasach wysokich. Jeleń i sarna wybierają miejsca wyższe, cieplejsze, od strony południowej, w najgęściejszych drzewostanach, lubią także bawić nad zdrojami. Jelenie i sarny skupiają się w stada. Łoś, jelenie i sarna żywią się młodymi pędami i korą drzew, także jałowcem, mehem, wrzosem itp. Dzik trzyma się w gęstwinach koło bagien niezamarzłych i zdrojowisk, leży swobodnie w barłogu, a nocą ciągnie na żer. Żywi się w lasach dębowych i bukowych, żołądźmi i bukwia, wyszukując je pod liściem opadłym lub śniegiem; w lasach sosnowych wyszukuje rodzaj małej trutli (*tuber suillum*); w zimie lekkiej, w braku czego innego, żyje korzeniami roślin rozmaitych. Zająć siedzi w kotlinie ku południowi; w czasie wichrów i zawiei kryje się w gęszczu. Żywi się młodymi pączkami, korą młodych drzew; podchodzi także do sadów, ogrodów i gumien. Łis za dnia przebywa w zaroślach przy brzegach lasu, lecz w czasie niepogody i wiatru, statecznie trzyma się w norach. Za zdobyczą nieustannie odbywa wędrówki,

zbliża się do odosobnionych siedzib ludzkich, a wet podsuwa się aż do wiosek. Napada za to ptaństwo dzikie i domowe. Wilki chodzą kupami podczas cieżki upędzają się niestannie — nie lubią obierać sobie gąszenie nieprzystępne na dlisko. Dręczone głodem — zwłaszcza pod ostrymi mrozów i wysokiego śniegu — dybie zwierzyń, lub zbliżywszy się do siedzib ludzi dobywają się w nocy do chlewów i owczarni; sem też porywają psy domowe. Niedźwiedź leży w gawrze, to samo dzieje się z borsukiem. Rys, przyczajony na drzewie lub w dziupli czyha na przechodzącą sarnę, dybie wraz z kłosem na zajęce i ptaństwo. Kuna leśna kryje się w drzewach wypróchniałych i gniazdach — w starych norach lub ustronnych budkach, zazwyczaj na poddaszu. Tehórz przebywa około domów, w stajniach, oborach, w gruzach kupach kamieni. Kuna leśna żywi się wiewiórkami, ptaństwem rozmaitem, wyjada też miód z uli, a w niedostatku tego, je jagody jarzębki i inne owoce leśne. Kuna domowa czyni wiele szkody w ptaństwie domowym, szczególnie w kurniach. Tehórz jest jeszcze drapieżniejszym, zagryza ptaństwo domowe, wysysając mu krew — wypija jaja. Wydra kryje się za kamieniami przy brzegach rzek i stawów — zapuszcza się za pożywieniem w nocy. Głusze przebywa w lasach górskich lub borach głębokich między porostów, karmi się szczególnie liśćmi i pączkami drzew iglastych i innych. Cietrzew nie szuka wielkich lasów, jak poprzedni, nie lubi samotności, karmi się wszelkimi jagodami, pączkami i baziarni brzożowami, olszowami lub leszczynami. Jarząbek jest pospolity w lasach wszystkich, najbardziej lubi miejsca suche, w zimie

walnej i podczas mrozów silnych przebywa w grubych gęstwinach; karmi się pączkami i baziarni drzew, jagodami, poczwarkami, owadami i robakami. Kuropatwa przebywa w mniejszych zarostach, szczególnie w położonych między polami; zimą, gdy śnieg wielki, zbliża się do wsi i domów, albo kryje się w norach pod śniegiem; nie lubi zmieniać miejsca. Żywi się ziarnem, korzonkami, wierzchołkami roślin delikatnych i t. p. Kaczki dzikie trzymają się na oparzeliskach.

Nie zaniedbywać należy zadawać zwierzyńce żeru, którego nie może sobie wydobyć z pod śniegu. Urządzone przed zimą schroniska, żerowiska i posypiska, trzeba często naglądać i zaopatrywać w taką karmę, jaka odpowiada różnorodnemu stanowi zwierzyń. Dla jeleni, sarn, a nawet zajęcy, należy kłaść dobrze zebraną konieczyń, siano dobre, (nigdy potraw czyli otawę) starannie zebrane i wysuszone wiązki gałązek drzew, owies w snopkach, a przynajmniej ściąć kazać osiki, iwy, brzozy i jodły, szczególnie takie, na których znajduje się jemiola. Dla kuropatw i bażantów dzikich posypuje się ziarno zbożowe. Lizawki odkrywać z pod śniegu.

Ruja. Wilki ciekac się poczynają: około połowy miesiąca kończy się lochanie dzików; jeżeli zima jest łagodna, rozpoczyna przy końcu miesiąca zajęcie parkoty.

Polowanie. Rysia, żbika, lisa, wydrę, kunę leśną i domową, tehórz, poszukuje się dla ich pięknego futra i drapieżności. Wilki tropi się na każde ponowie; na śniegu głębokim podrzuca się padlinę na wilki i lisy. Kunę leśną tropić usilnie, a pokrewne jej kunę domową i tehórz wypędzać z ukrycia brzękiem hałaśliwym lub jannikami. Wrony i sroki należy zęgać i wybijać. W tym

miesiącu najodpowiedniejsze jest stawianie żuraw i łapek na zwierza drapieżnego.

Rybaństwo. W tym miesiącu ochrania się tym miętusa. Na stawach robi się płonki czyli pręble. Lowienie ryb odbywa się pod lodem. Zwracać uwagę na skrzynie i sadzawki rybne (zimowidy); pilnować wydry.

Uprawa lasu. Z nasion drzewnych zbiera dalej: jesionowe, grabowe i akacjowe, jakoteż obmuje się szyszki sosnowe i świerkowe. Pozyskuje się nasiona kupnem lub zamianą — uskuteknić próby kielkowania — wyluskuje się nasiona z szyszek w suszarniach ogniowych.

Ochrona lasu. Pod mehem znajdują się jęczmienie sówki choinówki (*Trachea piniperda* L.) i osklepy trądu sosnowca (*Lophyrus pini* L.), jakoteż leżą tam gąsienice bareczki sosnowki (*Gastropacha pini* L.) które — zwłaszcza ostatnie — wybierać należy podczas powiatu łagodnego i ziemi niezamarzniętej. Jeżeli trzeba, wpędza się nierogaciznę do lasu, dla tegoż poczwerek sówki choinówki. Spodziewając się z bareczki sosnowki, przygotowuje się korę drzew do następnego posmarowania mazią lub lepem. Zbiera się gniazda gąsienicze białki brudnicy (*Liparis chrysorhoea*) na drzewach owocowych w ogrodach, pod lasem, albo na młodych dębach. Wywiesza się skrzynki do gnieźdzenia dla ptaków gnieździących się w dziuplach, a szczególnie dla szpaków i sikor.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest w styczniu następujący: — (przyczem oznaczać będzie O owad skończył, J jaja, G gąsienice, P poczwarkę).

Chrabąszcz majowy (*Melolontha vulgaris* L.) generacja trzyletnia G, albo P.; Szelenia

sosnowiec (*Hyllobius abietis* Hrtg.) generacja dwuletnia G, O; Smolik sosnowiec (*Pissodes notatus* L.) O; Kornik drukarz (*Bostrychus typographus* L.) O; Cetyniec sosnowiec (*Hylesinus piniperda* L.) i Cetyniec mniejszy (*H. minor* Hrtg.) O; Drwalnik paskowany (*Xyloterus lineatus* Gyllh.) O; Bareczka sosnowka (*Gastropacha pini* L.) G; Sówka choinówka (*Trachea piniperda* L.) P; Brudnica mniszka (*Liparis monachia* L.) J; Przódka pierścienica (*Gastropacha neustria* L.) J; Brudnica nieparka (*Liparis dispar* L.) J; Białka rudnica (*Liparis chrysorhoea* L.) G; Zwójka zieloneczka (*Tortrix viridana* L.) J; Zwójka sosnoweczka (*Retima buoliana* F.) G; Mól modrzewiowiec (*Tinea laricinella* Breh.) G; Trąd sosnowiec (*Lophyrus pini* L.) P; Turkuć podjadek (*Gryllotalpa vulgaris* L.) G.

Zapobiegać szkodom w szkółkach od zajęcy i myszy. Przeciw ostatnim zakładać truciżnę. Gdzie w zaroślach bukowych lub grabowych obawiać się trzeba uszkodzenia przez zajęcy i myszy, tam kłaść gałęzie drzew miękkich lub całe drzewka młode, jako karmę; to samo czynić można i w szkółkach. W nawalne śniegi ścinać osiki, iwy, a nawet brzozy lub jodły na żer dla zwierzyny, aby ją odwieść od uszkodzeń w młodnikach. Podczas okieśi otrząsać śnieg w szkółkach lub w koszlownych uprawach sztucznych, także z młodszych klas drzewa wysokiego w gospodarowaniu niskopiennem połączonem.

W silne zimna wyteżyć ochronę przeciw kradzieży drzewa, jakoteż zarządzić, ażeby ubodzy taniej nabyć mogli drzewo opałowe. Sanna lub zamarznęta ziemia i długie noce sprzyjają kradzieży.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. W zrębach wysokopiennych w równinach, podgó-

rzu i górach średnich dalej ścinać drzewa i rabiać drewno z całym wyteżeniem; — w zrębach niskopiennych tylko wtedy, gdy są za obszary lub znajdują się w miejscowościach zabagnianych albo wystawianych na wylewy wód albo nieprzystępnych w innej porze roku. W zrębach czystych z podrostem powstrzymać cięcie w marcu, mrozy, lub jeżeli nie ma śniegu. W zrębach czystych, przeznaczonych na darcie kory, wyrębać wszelkie inne drzewo. Potrzeba drewna i droga sprzyjają sprzedaży płodów.

Do wyprowadzenia drewna jest w ogółem pora najstosowniejsza, szczególnie dla drzew w długich lub ciężkich sztukach. Ze zrębów ściowych, z bagien i miejsc podlegających wyprowadzaniu wód, uprzatuje się drewno. W górach sprowadza się drewno spławiać się mające do wód, drewno zaś przeznaczone do zwęglania, do miazgi, czyli węglarek. Z śniegu korzystać mogą do wyprowadzenia drewna saniami, do spuszczenia w żłobach, czyli ryzach ziemnych, śnieżnych lub lodowych. Uprzątywać drewno ze zrębów sprowadzać na wystawy, czyli składy i na zapasy dla budowy domów, dróg, mostów i zabezpieczenia brzegów. Także zwozi się na ten cel kamienie.

Zawiadywanie czyli administracya. Przewodzący dziennik przychodu i rozchodu płodów leśnych i pieniędzy, jeżeli ostatnie wchodzi w zakres gospodarza lasowego. Z końcem miesiąca zamknąć dzienniki i wraz z odnośnymi załącznikami odesłać władzy właściwej najdalej w pięć dni po zamknięciu. Odesłać również władzy puszkę kontrolną, gdzie takowa jest wprowadzoną przy sprzedaży lub w ogóle przy wydawaniu z lasu płodów. Członek ten powtarzają się co miesiąc, częściej jednak tylko kwartalnie. Wyrachować się z zalic

piennej, wziętej na wyróbkę drewna i zażądać nowej, aby wypłata rębaczki zatamowana nie została. Wykaz miesięczny szkodników lasowych odesłać do władzy przełożonej lub wprost do e. k. Starostwa.

W służbie państwowej przedkłada się w styczniu: Dziennik z użytku polowania z roku minionego; — Wykaz zmiany w inwentarzu; — Dziennik boeznych użytków leśnych i domenalnych; — Wykaz sumaryczny zapasów materiałów i wartości pieniężnych w okręgu gospodarczym (do 5-go). — Wykaz wynagrodzeń szkód leśnych przedstawionych do odpisania; — Wykaz stanu rozpraw leśnych w roku upłynionym (do 31-go).

Oprócz tego podawać się ma co miesiąc Wykaz użycia nie zarachowanych zaliczek gotowych pieniędzy (do 10-go); — Regestr sprzedaży i odebranych pieniędzy; — Dziennik manipulacyjny a względnie doniesienie o omyłkach zaszłych; — Dziennik materiałów na składach (do 5-go); — Wykaz odbytych w kwartale ubiegłym podróży służbowych (do 10-stycznia); — Wykaz zmian zaszłych w kwartale ubiegłym w stanie dróg, mostów, kanałów i promów (1-go stycznia).

LUTY.

Roslinność. Stosownie do siedliska i pogody kwitną już w drugiej połowie miesiąca: leszczyna i olsza czarna, a z końcem miesiąca olsza szara.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś trzyma się głębokich kniej i gestwin; — młode łosie zjadają teraz dopiero rogi. Jeleń podczas odwilży przemieszcza się na wysokie góry i przebywa po stronie południowej; — rogacze zrzucają wielkie rogi; sarny przebywają w miejscach ciepłych, gdzie są źródła i oparzeliska, lub między wzgórzami wywionymi na południe. Za samiecą postępuje kosa, który odzyskuje swe parostki (rogi). Wszystkie zwierzęta żywią się przeważnie obgryzaniem młodych drzewek: — zadawanie karmy i ścięcie osik wskazuje jeszcze. Dzikie przebywają w wielkich gąszczach i bagnach obok mrowisk; podczas odwilży szukają żeru w ziemi, w ciągłych mrozach cierpią głód. Niedźwiedź niepokoi się, ale nie opuszcza jeszcze gawry, młode tylko igrają przed nią podczas pięknej pogody. Borsuk budzi się ze snu i pędzi gnije 3—5 młodych w jamie. Lis podczas odwilży i powietrza spokojnego wychodzi w nocy na zabawy. Wilk nie ma jeszcze przytułku pewnego. Zajęci siedzą u brzegu pól w równinach; w czasie zaś mroźnym uchodzą do lasu, lub kryje się w b

gna. Obgryza korę młodych drzew i latorośli — w polach żywi się oziminą. Głuszcze kryje się w miejscach ciepłych przy źródłach; żywi się rzęźuchą i igłami świerkowemi lub sosnowemi, a dla strawności kamyczkami. Cietrzewie i jarząbki przesiadują w największej gestwinie, żywią się pączkami i baziarni brzeziny i leszczyny. Kuro-patwy rozbijają się na pary i trzymają się ciepłych miejsc przy źródłach i polach, zasianych oziminą. W śniegi nawałne podsypywać ziarno. Poczyna się ciąg dzikich gęsi i kaczek.

Rozmnażanie się. Zajęcie parka się poczynają; — lisy grzeją się; — ryś, żbiki i wydra rozpoczynają zaloty; — ciecinka wilków ustaje. — Borsuk pociąga do pięciorga młodych.

Polowanie. Z początkiem lutego kończy się polowanie na zwierzyńcę pożyteczną; — z dobrym zaś skutkiem polować można: na dzikie gęsi, kaczki, żurawie i drobie. Drapieżników tępić trzeba wszelkimi siłami. Na kuny najlepszy czas do zastawiania łapek lub żelazek; ptaki drapieżne łatwo teraz łowić w sieci i łapki. Na sidła zastawiane zwracać uwagę. Myśliwy naprawia saki, sieci i rozjazdy — chodzi starannie około psiarni, usuwając psy nieprzydatne do łowów, aby się nie rozradzał płód zły.

Rybaństwo. Łów ryb pod lodem. Szczupaki najmłodsze — trzyletnie — poczynają się trzeć. Rybami zamrożonemi handel czynny. Stawy rybne i zimochowy podczas trwających mrozów oglądać codziennie i przestrzegać, aby woda przepływała nieustannie; robić także przeręble. W razie odwilży wyrąbać lód w kanale, którym woda płynie do stawu, tudzież poobcinać go koło upustów i mniczów. Gdyby woda mocno przybywała, pootwie-

rać upusty i mnielhy. Przygotować narzędzia i czynia do rybołówstwa wiosennego.

Uprawa lasu. Oprócz czynności wymienionych w styczniu, przybywa — wprawdzie rzadkie u nas — oblamywanie szyszek modrzewiowych, gdyż tak pozostawszy dłużej na drzewach, otwierają się twiej podczas wyluskiwania nasienia w suszarniowej. Zbieranie jednak szyszek sosnowych świerkowych starać się ukończyć w tym miesiącu, aby, gdy nastanie w marcu powietrze ciepłe, otwierać się nie poczęły. Wyluskiwanie nasienia w suszarniach ogniowych prowadzić dalej. Nasienzywające z własnej potrzeby zgłaszać do sąduży lub zamiany. Jeżeli zima łagodna, robić na glebach suchych a zachwaszczonych: pasy talerze pod siew, aby dobrze przesiąknąć męwilgocią. Także porusza się glebę w zrębach częściowych sosnowych i świerkowych, aby nasienzywające z końcem lutego lub w marcu, dosięgło wprost do ziemi. W razie długiej zimy przechodzą te czynności na marzec. Na bagnach do których byłby trudny przystęp w innej poroku, można siać nasienie olszowe, na miejscach wolnych od zalewu wód i przysposobionych na cel już z końcem lata roku zeszłego.

Pielęgnowanie lasu. Rozpoczynając trzebieżę jakoteż okrzesywanie gałęzi, gdzie takowe są w używaniu.

Ochrona lasu. Oprócz zarządzeń i ostrożności wymienionych w styczniu, należy w końcu miesiąca ścinać drzewa pułapkowe dla rojących się wesołkorników, a szczególnie dla cetyńca sosnowego (*Hylesinus piniperda L.*), zwłaszcza jeżeli zima sucha. Wywieszać skrzynki dla gnieździących w dziuplach ptaków pożytecznych — skrzynki wieszane dawniej oglądać i czyścić.

Stan przeobrażenia najwcześniejszych owadów, lasom szkodliwych, jest ten sam co w styczniu.

W szkółkach, w razie odwilży i roztopów, ułatwiać odpływ zbierającej się wodzie. To samo czynić można w uprawach, które kosztowały dużo.

Cięcie lasów i pozyskanie płodów leśnych. Kończyć cięcia rozpoczęte w lasach wysokopiennych, szczególnie w zrębach częściowych, i cięcia zimowe w lasach niskopiennych właściwych i niskopiennych pałą zonych. Kończyć zręby w olszynach na bagnach i w ogóle ścinanie drewna budowlanego. Wycinać dalej drzewa innego rodzaju w zrębach przeznaczonych na darcie kory. Rozpocząć ogławianie drzew.

Oprócz czynności wskazanych w styczniu co do uprzątkowania i wyprawdzania płodów leśnych — z których jednak uprzątkanie drewna ze zrębów częściowych ukończone być winno — należy się przygotowywać do spławu drewna, szczególnie do spławu luźnego. Pilnować, aby drewno przygotowane do spławu nie zostało porwane przez wody dzikie, pojawić się mogące w razie tajania śniegów; sporządzać wicie i opatrywać narzędzia potrzebne do spławu. Przedsiębrać rewizję brzegów, sprowadzać materiał na faszyny; według możliwości ochraniać brzegi popodmywane. Sprowadzać kamienie lub żwir gotowy do budowy i utrzymania dróg leśnych.

Zawiadywanie czyli administracja. Oprócz czynności bieżących, wykazanych w styczniu, przedłożyć rachunek roczny polowania. Składając rachunek z zaliczki pieniężnej, zażądać nowej w takiej kwocie, aby takowa — oprócz na roboty połączone z pozyskaniem płodów leśnych — wystarczyć mogła także na spodziewane uprawy leśne.

W administracyi państwowej przed-
żyć: preliminarz pieniężny na rok przyszły; —
kaz zmian w stanie posiadania i ciężarów (do 2
Co trzy lata przedkładać: wykazy statystyczne
i sprawozdania o ruchu gospodarczym.

MARZEC.

Roślinność. Oprócz olszyny i leszczyny, które
już niekiedy w lutym okazują kwiaty — kwitną
w marcu: wierzba wawrzynkowa (*Salix daph-
noides* Vill.), w. purpurowa (*S. purpurea*
L.), w. łoża (*S. viminalis* L.), w. siwa (*S. incana*
Schkr.), w. ostroliściowa (*S. acutifolia* W.),
iwa, topola czarna (nadwiślańska czyli
jarzębia), osika, (po za lasem topola pi-
ramidalna); dalej dereń, jemioła i wileze
łyko. Od połowy — a gdy wiosna późna dopiero
z końcem miesiąca — kwitnąć zaczynają wszystkie
nasze wiązy.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie i je-
lenie trzymają się gąszczów; żywią się pędami
krzewów liściastych. Sarny, skoro zwolnieje po-
wietrze, szukają łąk niskich; — żywią się świeżą
trawą, ziołami, pączkami i pędami osiki, wierzb
i t. p., które im też ściąć należy, zwłaszcza, gdy
jeszcze śnieg przykrywa ziemię. Dzik, odyniec
i wycinek, odłączają się od trzody; — dziki wogóle
dla braku żeru zapuszczają się w głąb lasów, szu-
kając pożywienia przy bagnach i przy źródłach cie-
płych. Zając siedzi w podorówee bliżej oziminy
i żywi się nią. Lis trzyma się więcej nory, gdzie
liszka przyrządza sobie jamę na gniazdo. Lis,

zbił i kuna żyją wciąż łupem. Głuszcze i cietrzewie szukają tych samych miejsc, gdzie przednio grę odbywały i przylęczają się do swego samca: — żywią się podobnie jak w miesiącu przednim. Dzikie gęsi, kaczki, słonki i gębie przylatują.

Nie ustawać z zadawaniem karmy zwierzętom — ostre kresy zimy są jej bardzo szkodliwymi. Lizać dla jeleni i sarni odnawiać.

Ruja i parzenie się. Lis, kuna domowa i wydra kończą ciekawie się; — zające pokazują się ciągle. Ptactwo rozbija się na parę i szuka miejsc ochronnych do gnieźdzenia się. I rzabki parzą się: — głuszcze i cietrzewie zaczynają. Ptaki drapieżne parzą się. Należy śledzić budowania nowych i naprawianie starych gniazd, aby i tu w czas zapobiegać.

Pomiot. Zbił pomiot 5 do 6 młodych kuna leśna i zając 3 do 4. Borsuk pignuje młode w jamie.

Polowanie. Z początkiem tego miesiąca ustępuje polowanie na zwierza pożytecznego; wytępią tylko wilki i lisy na obławach. Z ptactwa, na gstrzela się głuszcze i cietrzewie, tudzież poluje na wszelkie ptactwo przelotne, jak słonki, białe dzikie kaczki, gębie i t. p.

Rybaństwo. Od połowy ochraniają się: młode marzec szczupak; — od połowy marzec okoń, lipień, głowacica, boleń, jęźwiec, szwinka, czop. Rybaństwo ustaje. Raków dostanie można; wyborne są węgorze; łososi łowi łatwo. Ryby ruszają się ze swych zimowisk.

Gdy woda pynie obficie, baczyc się na to, co powiedziało w lutym. Tam i upustów pilnować i mieć w pogotowiu gnój mierzwiasty do bezwzględnej naprawy uszkodzeń.

Do zimochowów, gdzie przypadek, napuścić dużo wody. Gdy wielka woda przejdzie i nie ma obawy znacznych mrozów, przy końcu miesiąca można przystąpić do wyłowienia zimochowów i wiosennego obsadzenia stawów. Stawy mające się zasiewać, osuszać jak najwcześniej.

Uprawa lasu. W czasie roztopu śniegów, zbierać można odpływające z wodą nasienie olszowe, łowiąc takowe przetakami i t. p. Szyszki modrzewiowe — gdzie jest po temu sposobność — oblać dalej; — sosnowe zaś i świerkowe tylko wtedy, jeśli jest przekonanie, że nasienie jeszcze wyłatywać nie zaczęło. Wyluskiwanie nasion drzew iglastych prowadzić dalej w suszarniach ogniwych. Nagładać nasiona przechowane na zimę; — w razie potrzeby przenosić takowe w miejsca chłodniejsze i przewiewniejsze, jak w stodole, na strychu i t. p., należy je jednak przerabiać od czasu do czasu, a przykrywać przed każdym większym mrozem.

Gdy wody wsiąkną, a szczególnie na ziemiach suchych, przygotowywać glebę pod siew na miejscach wolnych, jak i w zrubach częściowych; — także rozpoczęty można robotę około szkółek siewnych. — Szkółki dawniejsze rewidować, czy nie trzeba spuścić wody zbierającej się i czy mrozy nie wysadziły drzewek, aby takowe niezwłocznie udeptać i umocnić. Otrząsać w szkółkach śnieg płożny, zwykle mokry i czeplący się gałęzi. Przedsiębrać cięcie kołów i sztabów wierzbowych i topolowych i umieszczać je, aż do czasu wysadzenia w wodzie lub w ziemi. Ku końcowi miesiąca — gdy sprzyjać będzie pogoda — siać można nasienie buka, jesionu, graba, jawora, klona, a przy końcu miesiąca dęba. Wydobywać, sortować, obeinać, załadowywać i wysadzać przedewszystkiem brzozy

i modrzewie, a także jesiony, brzozy i jawory. Tak do lasu jak i do szkółek drzewnych. Gdzie koniowane być mają obszerne plantacje, tam rozpocząć można także sadzenie w lesie, jeżeli sprzyjająca do tego nastanie pora i gleba obесhnie. Wymienione do tego, jaka jest pogoda, i przynosi się je często na koniec miesiąca, a nawet na kwiecień.

Rozpocząć roboty około ustalenia wydmy czystych, jako też sadzenie tam sośniny. Wykopy i sztubry wierzbowe i topolowe. Pakowanie i rozesłać sadzonki i sztubry sprzedane. Na podstawie od własnych potrzeb sadzonki starać się o kupca.

Pielęgnowanie lasu. Trzeba i okrzysywać gałęzi żywych prowadzić dalej; — rozpocząć oczyszczanie zapustów; — gdyby zaś roślinność obdźrzała się wcześniej, zaniechać okrzysywania gałęzi żywych i rozpocząć okrzysywanie suchych.

Ochrona lasu. Niszczyć dalej poczwarki sów i choinówki i osklepy trądu sosnowca. Głównie tylko gaszenie barczatki sosnowki budzącej zeszłą ze snu zimowego, nie omieszkając robić zapustów pierścienie smołowe lub klejowe, które później znów odnowić należy. W lasach świerkowych niszczyć drzewa pułapkowe dla kornika drukara w sosnowych dla cetyńca sosnowca, okrzysywać takowe, żeby nie wysychały prędko. Korezować zeszłoroczne pniaki sosnowe, zawierające pnia szeliniaka sosnowca.

Stan przeobrażenia najważniejszych owadów lasom szkodliwych, jest ten sam co w styczniu.

Chronić brzozy od kry i naprawiać uszkodzone.

Na przypadek posuchy dłuższej, zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo od ognia, zwłaszcza w zrębach i zapustach, obfitujących w trawy suche.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. Kończyć cięcie zimowe we wszystkich gospodarowaniach. W zrębach dębowych, przeznaczonych na darcie kory, wycinać inne rodzaje drzew. Prowadzić dalej ogławianie. Rozpocząć korezowanie pniaków, gdzie to z jakiegokolwiek przyczyny jest w użytku. Sprzedawać zręby dębowe, przeznaczone do darcia kory, a w których pozyskanie kory skutecznie ma sam kupujący. W wielkich zrębach niskopiennych rozpocząć cięcie wiosenne.

Dalej, i to z pośpiechem, uprzątać drewno ze zrębów; — kończyć wyprowadzenie drewna do potoków spławnych i do węglarek. Podczas tania śniegów dbać, aby na drogach leśnych były zawsze otwarte rowy i przepusty. Po zejściu lodów i zmniejszeniu się pierwszej wody, można rozpoczynać spław luzny i w stanie wiązonym. Uprzątywać i wywozić drewno w górach wysokich z całą energią, korzystając z sanny, albo z ryz drewnianych podczas odwilży.

Zawiadowanie i administracja. Czynności te same, co w styczniu i lutym. Przygotowywać się do nadchodzącej odbiórki płodów ze zrębów, kończących się lub już uprzątniętych.

W służbie państwowej przedłożyć do końca miesiąca: Wykaz użytych materiałów według §. 20. instrukcji.

KWIECIEŃ.

Roślinność. Oprócz drzew i krzewów, które pokazują już kwiaty w marcu, kwitną w ciągu kwietnia (wcześniej lub później, stosownie do ciepłoty i ogólnego wypogodzenia się): modrzew, cis, klon, jesion, brzoza, wierzba biała, wierzba krucha, buk, grusza, trześnia, tarn, agrest, bez koralowy, borówka, wrzos. — Od połowy miesiąca kwitną: grab, jawor, wiśnia, wierzba trójsilna.

Liście wypuszczają: brzoza, iwa, bez pospolita, olsza czarna, szara i zielona, grab, leszczyna, topola czarna (i piramidalna), osika, topola biała, wszystkie wiązy krajowe, jawor i klon, kasztan dziki, bez koralowy, borówka, kocierpka (ligustrowy), świd i dereń, głóg, grusza, jabłoń, jarzab, malina i ożyna, tarn, trześnia, czeremcha, trzmielina, szklak, kruszyna, kwaśnica (herberyś), janowiec, lipa wielkolistna.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś przebywa jeszcze w gęstwinach, żywiąc się latoroślami i trawami. Jeleń stary rad trzyma się z dala od stad w niskim lesie, gdy mu nowo odrastają rogi. Młode jelenie zrzucają dopiero teraz rogi, wychodząc w pola obsiane. Sarny i zające trzymają się brzegów lasu i młodników, żywiąc się pączkami i latorostkami drzew i krzewów. Wychodzą także

w pola obsiane. Zające przesiadują niekiedy w oziminach. Dzikie szukają żołądki pozostałej, ślimaków i korzeni. Maciory prośne wyszukują barłogi spokojne do uproszenia się. Warchlaki trzymają się stad; — odyńce i wycinki odosobnione buchtują po gąszczach. Niedźwiedź wychodzi z gawry i żywi się mrówkami, trzymając się bagien i gór. Wilk nie opuszcza gęstych lasów i bagien nieprzystępnych, robiąc często szkody w trzodach, wychodzących na paszę. Lis, kuna i techórz dybią na legnące się na ziemi ptactwo, pożerając jaja i pisklęta. Borsuk wywodzi w noce młode z jamy.

Ruja i parzenie się. Zające i żbiki parują się dalej. Niedźwiedź grzeje się już często, przyczem szuka tylko pary swojej i stale jednej trzyma się samicy. Głusze i cietrzew wyczajnie kończą granie. Jarzabki niosą jaja — również gołębie, czajki i inne ptactwo leśne. Słonki ciągną jeszcze do połowy miesiąca. Dzikie kaczki parzą się.

Pomiot i lęg. Zające się kocią. Wileczyca i liszka pomiatają 3 do 9 młodych, kuna 3 do 4, techórz 3 do 4, wydra 2 do 4. Kuropatwy; jeżeli tylko jest wiosna wczesna, wywodzą młode w końcu tego miesiąca.

Polowanie. Polowanie na zwierza użytecznego spoczywa zupełnie; — nie należy jednak zaniedbywać dawać zwierzynie karmę suchą, aby nie przychwyciła się łakanie do karmy zielonej, co jest jej szkodliwym. Także odświeżać lizawki. Stare rogacze można jednak ubijać na podchodach i zasadkach.

W celu zachowania zwierza łownego, strzelać ptaki drapieżne na gniazdach i wybierać z takich młode; — także tępić je w budkach. Nad-

mieniamy osobno, że w końcu tego i na początku przyszłego miesiąca, wybierać trzeba młode z gniazduhaczów. Również przesładować należy niezmierzanie zwierzęta drapieżne, których samice w większej części teraz noszą płoć. Także niszczyć koty domowe, zachodzące na pola i do lasu; u wybrzeży wód wyszukać jamy wydrze i stawiać tam żelazka. Pilnować starannie pasterzy, lub w góle chłopców wiejskich, którzy umyślnie za pomocą mi wkradają się do lasu. Łapki, sidła i inne przyrządy, przeznaczone do użytku w jesieni i w zimie, przysposabia teraz myśliwy, aby straciły pozor i woń świeżości.

Rybactwo. Przez cały kwiecień ochraniają się lipień, głowacica, boleń, jaź, świnka, eżop, wyrozub; — do 15. kwietnia: szczupak, okoń; od 15.: eżeczuga, sandacz. Węgorz najprzedniejszy, gdy olszyna pęka. Raki mniej jeszcze dobre. Ten i następny miesiąc najlepszy do łowienia łososia. Rybołówstwo wędkowe zaczyna się. Klatki na ryby stawia się u ujścia strug i kanałów. Jeżeli się pora wiosenna spóźni, są to same roboty około stawów, co w marcu. — Woda, płynąca w tym miesiącu, ma więcej części pożywnych niż zimowa, przepuszczać więc ją trzeba przez stawy. W tym miesiącu dokonać obsadzenia stawów letnich. Do stawów głównych, oprócz karpi, wsadzić można nieco linów, miętusów i małą liczbę szczupaków. — W czasie dżdżystym pilnować, aby stawy zasiane lub zasiać się mające, nie były zalane.

Uprawa lasu. Siew i sadzenie wchodzi w ruch pełny i można powiedzieć, że każdy dzień zaniedbany jest połączony ze szkodą; zwłaszcza, że chociaż nie można na dłuższą pogodę stałą, a nawet jeszcze spodziewać się trzeba szarugi i mrozów —

albo z drugiej strony długiej i pięknej pogody wiosennej. Zakłada się szkółki tak siewne, jak i drzewne — obeina i przesadza drzewka w ostatnie. Obeiska i przygartuje się w szkółkach drzewka, wysadzone od mrozu. Jeżeli wiosna wczesna, rozpoczyna się także pielienie chwastów w szkółkach. Przesadzanie drzewek liściastych do lasu kończy się do połowy, iglastych do końca miesiąca. Kłaść w szkółkach korę świeżo odartą i polana świeżo dla przywabienia szeliniaka sosnowca.

Pilnować spadania nasion sosny, świerka i modrzewia w zrębach obsiewnych, aby nasienie nie spadało na glebę zadarnioną. Podsiewać zręby, dla skorzystania z zimowej wilgoci gleby.

Jak tylko woda ustąpi z mokradeł olszowych, dopatrzeć, czy drzewka olszowe nie zostały wysadzone na wierzech podczas zimy, aby je weisnąć, a gdyby się pokładły, powsadzać i poprostować napowrót. Resztą sadzonek zbywających pakować i rozsyłać.

Pielęgnowanie lasu. Prowadzić dalej czyszczenia, trzebieże i okrzesywanie gałęzi suchych.

Ochrona lasu. Czas ostateczny do niszczenia poewarek sówki choinówki; — w razie spóźnionego włączenia na drzewa gąsienic bareczatki sosnowki, powtórzyć obrączkowanie mazią. Ścinać drzewa pułapkowe na kornika drukarza i cetyńca sosnowca i niszczyć ich zaląg. Kończyć korezowanie zeszłorocznych pniaków sosnowych i świerkowych, celem niszczenia płodu szeliniaka sosnowca; dla chwytania zaś jego samego urządzać rowki pułapkowe. W pogodną porę kłaść już można w tym samym celu korę świeżą, polaną i wiązki gałęzi, pod które zbierają się chętnie szeliniaki. Gdy przy końcu miesiąca wyłazić

zaczyna gaszenie brudnicy mniszki, rozgarnięcie ich gromadki.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest następujący:

Chrabaszcz majowy (generacja czwarta) G. P. i O., Szeliniak sosnowiec (generacja dwuletnia) G. i P., Smolik sosnowiec O., Kornik drukarz O., Cetyniec sosnowiec i C. mniejszy O. J., Drwalnik paskowaty O. J., Bączatka sosnowka G., Przódka piśmienia J., Brudnica mniszka i B. niepalna J., Białka rudnica G., Sówka choińnica O. J., Zwójka zieloneczka J., Zwójka sosnoweczka G., Mól modrzewiowiec G., Trąsacz sosnowiec i inne powinowate (generacja dwuletnia) G., Turkus podjadek G.

Poprzedzać zagajenia i wskazać je znakami wpadającymi łatwo w oczy. Powytyczać wygosty. Zwracać uwagę na szkody z pastwiska — na murzenie granie podczas naprawiania płotów, nasieków, orania pól i t. p. Przestrzegać obdzierania kory wiązowej i lipowej, która już niekiedy w drugiej połowie miesiąca odstaje od drewna. Pilnować nawiercania brzoź. Strzedz posiewy od ptaków i dziurk. Mieć baczne oko na pożary leśne, szczególnie w miejscach niebezpiecznych, jak na składowiskach drewna, na zrębach w zapustach, drzewostanach iglastych, przy kolejach żelaznych i t. p.

Naprawiać brzegi uszkodzone, płoty, zasieki wodomyje, wyrwy i t. p.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. Rozpocząć zręby wiosenne w pomniejszych lasach niskopiennych i prowadzić dalej już rozpoczęte większe tak, aby cięcia zwyczajne w tym gospodarowaniu skończone były do końca miesiąca. Roz-

począć cięcia letnie w górach wysokich, jeżeli pozwolą na to śniegi; kończyć i uprzątywać ostatecznie cięcia zimowe. Tartaki wodne wchodzić w ruch większy; jakoteż korezuje się energiczniej pniaki, gdzie to jest w zwyczaju i nietrudno o robotnika. Płody łupane wyrabiać dalej — jako też dopełniać rąbanie drzew opałowych z wierzechów i innych odpadków drzewa użytkowego. Przy końcu miesiąca można niekiedy rozpocząć cięcia niskopiennie na darcie kory dębowej. Ciąć pręty wierzbowe, które łuszczone być mają zaraz po cięciu — jakoteż okorywać pręty cięte pierwiej i przechowane w wodzie. Ścinać wiąz i lipy do pozyskania łyka i spuszczać sok brzozowy.

Kończyć uprzątanie drewna i porządkować zapas na składach i wystawach do nastąpić mającej odbiórki płodów. Prowadzić dalej spław luźny i w plenicach. Naprawiać drogi rozjechane i wymulone w zimie; czyścić rowy i przepusty.

Przejrzeć i ponaprawiać kazać narzędzia do kopania torfu. Gdzie jest w zwyczaju uprawa rolna na glebie leśnej, tam zająć się nią tak z nasieniem leśnym jak i bez niego. Krzyżować się pod koniec miesiąca.

Zawiadywanie czyli administracja. Załatwiać te same czynności miesięczne, które są wyszczególnione w styczniu. Gdzie zaś rachunki czyli raporty z ruchu gospodarczego składają się kwartalnie, przedłożyć takowe za kwartał pierwszy. Plan pastwiska i pozyskania trawy przedłożyć do zatwierdzenia, a następnie przeprowadzić wydzierżawienie tych użytków boczych, w ugodzie dobrowolnej lub przez licytację. Jeżeli trawa ma być użytkowana przez osoby poszczególne, wydawać im znaczki sezonowe drewniane lub blaszane. Przeprowadzić odbiórkę płodów z cięć zimowych; księgę odbiórki

(numerownik) podpisaną przez kontrolującego, wraz z obrachunkiem ostatecznym z robotnikami, zestawieniem: zapasów pędów odebranych, kosztów wyróbki, uprzątnięcia ze zrębów i odbiórki, przedłożą władzy właściwej. Jeżeli cięcia odbywają się tylko w zimie, zamknąć roczny rachunek zrębów i obrachować się z pobranych na ten cel pieniędzy; zażądać zaś zaliczki na użytkowanie kory, jeżeli cięcia odbywać się ma we własnym zarządzie.

W administracji lasów i dóbr państwowych oprócz czynności miesięcznych przedłożyć: wykaz podróży służbowych w kwartale ubiegłym (do 10-go), wykaz zmian przedsięwziętych w kwartale ubiegłym w drogach, mostach, kanałach i promach (1-go).

MAJ.

Roślinność. Oprócz drzew i krzewów kwitnących w kwietniu, które jednak z przyczyny niepogody spóźniły się z kwiatem, kwitną w maju: jodła, świerk, cis, jałowiec, dąb szypułkowy, paklon, czarnoklon (klon tatarski), kasztan dziki, jarząb, jabłoń, ezeremcha, trzmielina pospolita i brodawkowata, kruszyna, szakłak, głóg, kalina, ordo-wina, kłokóczka, malina, berberys, miotłowiec, borówka, świdwa, bez koralowy — dopiero przy końcu maja: dąb bezszypułkowy, akacja, sosna, koso-drzewina.

Oprócz ukazujących już liście w kwietniu olścisają się w maju: modrzew, wiąz, jodła, świerk, limba, jałowiec, cis, dąb, paklon, lipa małowistna, akacja, sosna. Niekiedy już od połowy maja owocują: wiązy, (najsamprzód wiąz szypułkowy), osika, topola biała, iwa i inne wierzyby.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś obiera teraz niskie lasy obfitujące w bagna i wody; żywi się latoroślami drzew liściastych i krzewów, z których wierzbę rokitę przekłada nad inne. Wychodzi także — podobnie jak jelen i sarna — w pola ozime położone bliżej lasów, czyniąc w nich niekiedy znaczne szkody. Jelenie, którym odrastają teraz rogi, chętnie przebywają w niskich a gęstych

lasach i krzewinach, szukając miejsce zaopatrzone w lizawki solne. Rogacze odbijają się od stali. Sarny trzymają się zwykle u brzegu lasów, żywią się pączkami, ziołami i odwiedzają posiewy polne i lizawki. Dzikie przebywają w nizinach żyznych, żywią się korzonkami z różnych roślin. Zając siedzi w polach oziminnych. Liszka często wyprowadza swoje dzieci z nory, nieząc je zębnościami w chwytaniu różnych zwierząt. Wydr żywi się rybami, rakami i żabami. Zwierzyna drapieżna pielęgnuje swe młode i dziesiątki zwierząt i ptactwo pożyteczne.

Ruja i parzenie się. Stare łanie, jakoteż sarny cielą się w miejscach spokojnych. Dzikie świnię opraszają się, młode przebywają z macierami w gaszczach. Zające parkają się i kocać się, przeważnie w zbożu. Głuszcze, ciętrzewie, jarząbki, słonki, gołębie dzikie i inne ptaki leśne niosą jaja lub wylęgają się. W bażantarniach zbiera się w tym miesiącu jaja, które pokłada się indykom do wysiedzenia. Przed koszeniem trawy lub konieczny sprawdzić, gdzie i ile jest w nich lęgów bażantów lub kuropatw.

Polowanie. Na zwierzynę użyteczną nie poluje się wcale. Wyszukiwać młode wilki i wykopywać młode lisy, jakoteż niszczyć w gniazdach ptaki drapieżne. Odświeżać lizawki solne. Strzedz, ażeby ludzie pasący bydło, albo w inny sposób dostający lub wkradający się do lasu, nie wybierali z gniazd jaj i piskląt ptasich. Zwracać baczną uwagę na własnając się psy i koty.

Rybnictwo. W maju ochraniają się zupełnie: wyrozub, eżeczuga, sandacz, płotka, eżerboleń, leszcz; — do 15 maja: lipień, głowacica, brzana, brzanka, cyrta, karp. Łososie opuszczają

bystre potoki i idą na tarło do wód spokojnych. Łososio-pstrąg płynie z morza do rzek. Gdy się zanosi na burzę, ryby zbliżają się do lądu; gdy wieje wiatr chłodny, kryją się do jam i zakątków. Raki już lepsze; jajami obciążone wrzuca się na powrót do wody.

Stawy, które mało mają wody, napełnić takową.

Jeśli się karpie trzecie zaczynają w stawach tarłowych, pilnować, aby w nich była woda zawsze równie wysoka. Odpędzać od tych stawów wszelkie zwierzęta.

Stawy zasiewa się; w stawach szlamować się mających, pokopać rowy.

Uprawa lasu. Jeżeli na wiązach dojrzały owoce, zbiera się takowe osmykiwaniem z drzew. W szkółkach przesadza się dalej drzewka i dopełnia siew. Grzędy zapelnione ogartuje się lub plewi: — strefy międzyrzędowe przykrywa się mehem lub innym materiałem, powstrzymującym chwasty i parowanie wilgoci z gleby. Z grzęd, na których zeszyły nasiona, zdejmuje się lub przerzedza tylko przykrywę z gałęzi. W posuchę polewa się grzędy, szczególnie siewne. Pod siew nasienia wiązowego przysposabia się glebę.

Na równinach i podgórzu skończyć uprawę wiosenną jak najspieszniej; — lecz późno rozwijające się rodzaje drzew, jak: dęby, jasiony, akacje, sosny, sadzone być mogą jeszcze do połowy miesiąca. W górach wysokich rozpoczyna się siew, sadzenie i zakładanie szkółek w tym miesiącu.

Pielęgnowanie lasu. Trzebieżenie, czyszczenie, i okrzesywanie gałęzi suchych prowadzi się dalej.

Ochrona lasu. Rozgniatać siedzące w gromadkach gasienice: brudnicy nieparki, białki rudnicy pierścienicy, a jeśli wiosna późniejsza, także gasie-

nice sówki choinówki. Obcinać i palić pędy, napadnięte przez zwójkę żywiczane czkę. Rewidować drzewa pułapkowe założone dla korników i wysuszać płód w nich złożony odarciem i paleniem kory. Ścinać dalsze drzewa pułapkowe. Niszczyć szeliniaka sosnowca rowkami, wiązkami i palanami. W latach rójki zbierać chrząszcze chrabąszcza majowego.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów szkodliwych jest następujący:

Chrabąszcz majowy G. O. J., Szeliniak sosnowiec P. O., Smolik sosnowiec O. J., Kornik drzewny karz J., Cetyniec sosnowiec i mniejszy J. G., Drwalnik paskowany J. G., Bączatka sosnowka G. Przadki pierściennica G., Brudnica mniszka, B. Nieparzysty i białka rudnica G., Sówka choinówka J. G., Zwójka zielonczka i sosnoweczka G., Mól modrzewiowiec P. O. J., Trąd sosnowiec J., Trzpiennik sosnowy G. Turkuć podjadek G. P.

Ścisłe nadzorować: zagajniki, jakoteż użytki jące z pastwiska i trawy: zapobiegać: szkoda z darcia kory i łyka, z pastwiska dorywczego, z nieostrożnego obchodzenia się z ogniem i przywłaszczania sobie drzewek do majenia. Drogi niepotrzebnie pozakopywać lub pozagradzać.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych
W górach wysokich prowadzić dalej cięcia letnie. Pozyskiwać korę świerkową, łyko lipowe i wiązowe. Prowadzić cięcia w drzewostanach dębowych, zagospodarowanych na korę. Korczować pniaki; rozpoczynać węglarkę, gdzie takowa prowadzi się tylko w lecie. Kończyć spław luźny, spuszczać drewno w rzekach wodnych. Naprawiać drogi lasowe i brzozy wód służących do spławu i zakładać nowe. Rozpoczynać kopanie torfu, gdzie się użytkuje takowy — jakoteż i pędzenie smoły.

Zawładywanie czyli administracja lasu. Bieżące czynności są te same, co w innych miesiącach. Wydzierżawić: pastwisko w lesie, użytek z trawy, kamieniołomy i t. p. płody uboczne. Kończyć odbiórkę płodów z wyrobu zimowego i zamknąć rachunek całej tej czynności, jeżeli to nie stało się już w kwietniu. Przedłożyć sprawozdanie i rachunek ze spławu leśnego.

CZERWIEC.

Roślinność. Z roślin drzewiastych kwitną w tym miesiącu: limba, kosodrzew, dąb bezszypułkowy, olsza zielona, liguster, jeżyna, kasztan dziki, wrzos bagno, lipa wielkolistna a przy końcu miesiąca i małolistna. Dąb bezszypułkowy, a często i niektóre drzewa, a nawet całe kępy dębu szypułkowego, oliściągają się dopiero w czerwcu. Owoce dojrzewają na wierzchołkach, wierzbach i topolach.

Pobyt i żywienie się zwierza. Gruby zwierzę przebywa w tych samych miejscach i żywi się podobnie, jak w miesiącu poprzednim. Łanie podobnie jak i klempy bawią się z cielętami. Rogaczozi odrósł już wieniec — i oczyścił go. Sarny stare wodzą także już młode; kozły trzymają się znowu młodych i swawolą z nimi. Żeru szukają w zrzębach z latorośli i na polach, jakoteż odwiedzają lizawki. Dzikie wychodzą nocną porą w pola jarzynne, czyniąc w nich wielkie szkody. Maciory łączą się z jałowem. Zając kładzie się w brzegach lasów i zarośli, żywiąc się również w polach jarzynnych. Lis znosi dzieciom żywo złapane zaprowadza młodzież w zboża. Głuszycy szuka z dziećmi jaj mrówczych: cietrzewie i kuro-

patwy idą w zboża. Jarząbek przebywa z młodem w gęstwinach i napada zboża.

Rozmnażanie się. Klempy ciążą się, wydając na świat jedno, a czasem dwoje cieląt. Łanie i sarny cieleć się przestają. Zające wciąż parkają się i kocią. Głuszcze, cietrzew, jarząbek, słonka, kaczki i dzikie gołębie mają młode. Przepiórki zniosły jaja.

Polowanie. Zwierzynie pożytecznej zapewnić należy dalszy spokój. Kozły, a przy dostatecznym zwierzostanie jelenie szpiczaki, mogą być strzelane po św. Janie.

W końcu miesiąca zaczyna się polowanie na kaczki młode czyli podloty. Dzikie gąsiątka wylatują już z gniazd pod koniec tego miesiąca. W celu ułatwienia polowania na kaczki i gęsi wycinają w trzcinie linie. Pora to także do wybierania ptaków łowczych z gniazd i żywienia ich z ręki. Tropić łasice, kuny, techórze, żbiki i koty, które wychodząc na łup, w gniazdach ptasich niesłychaną wyrządzają szkodę; — wybierać młode wilki z gniazd, jakoteż młode lisy jamnikami. Przy norach dla tępienia drapieżników nastawiać samolówki. W celu niszczenia drapieżnego ptactwa, bić stare przy gniazdach i wybierać z nich młode.

- Mieć baczną oko na pastuchów, włóczące się psy i koty.

Z końcem tego miesiąca starać się zbadać liczbę jeleni, sarn i dzików, aby weześnie na rok bieżący oznaczyć ilość przeznaczoną do ubicia.

Rybaństwo. W czerwcu chronią się od połowu: leszcz, klonek, cyrta, karp, sum, karas; — od 15. czerwca: czeczuga, sandacz, lin. Raki smaczne i dobrze się łowią. Rybołówstwo

wędkowe jest na porządku dziennym. Tarliska strzedz od zwierząt szkodliwych. Kosić na stawach trawy i inne rośliny, aby się woda lepiej ogrzewała mogła od słońca. Kończyć zasiew stawów — a gdzie to ma nastąpić, rozpoczynać szlamowanie takowych. Pilnować, aby nie łowiono ryb układkiem po brzegach stawów.

Uprawa lasu. Owoce wiązków zbiera się i wysiewa niedługo po zebraniu. W szkółkach pielęgnuje się grzędy nasienne i drzewne (osłania się, pielęgnuje i polewa). Pielenie uskutecznić się winno przed dojrzewaniem nasion chwastów i z wszelką ostrożnością, aby nie wyrwać lub rozluźnić w korzeniach drzewek młodych. W górach wysokich kończy się siew, sadzenie, jak i zakładanie szkółek.

Pielęgnowanie lasu. Trzebież i okrzyszwanie gałęzi suchych prowadzi się dalej; można czyścić także, lecz z wielką ostrożnością ze względu na łamliwość pędów zadrzewienia pozostającego.

Ochrona lasu. Okorowywać drzewa pułapkowo: sięte dla pochwycenia płodu korników i cetyńców; zwęglać drzewa napadnięte przez drwalnika paskowanego. Oddzielać wcześniej rowami drzewostany, napadnięte mocno przez gąsienice bareczatki sosnowki, sówki choinówki i brudnicy mniszki, aby powstrzymać ich wędrówki. Zbierać pędraki chrabąszcza majowego pod drzewkami, żółkniejącymi lub wędniejącymi w szkółkach siewnych lub drzewnych. Wyszukiwać tam także gniazda turkuckiej podjadki. Ochroniać lasy — szczególnie zagajniki — od szkód z pożarów, od paszenia bydła i przywłaszczonych traw; dozwalać zbierania grzybów i jagód tylko ze znaczkami, a usuwać wciskających się do lasu za tymi płodami bez upoważnienia. Opieko-

wać się w tym miesiącu — jak niemniej przez lato — mrówkami.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest następujący:

Chrabąszcz majowy J. G.; Szeleniak sosnowiec O. J., P., Smolik sosnowiec G., Kornik drukarz G. P.; Cetyniec sosnowiec, Cetyniec mniejszy i Drwalnik paskowany G.; Bareczka sosnowka. Prządka pierścienica, Białka rudnica, Zwójka zieloneczka G. P.; Brudnica mniszka, Brudnica nieparka i Sówka choinówka G.; Zwójka sosnoweczka P.; Mól m. drzewiowiec J. G.; Trąd sosnowiec G.; Trzpiennik sosnowy G., P.; Turkuc podjadek P., O., J.

Najlepsza pora do rewizji granie, kopania rowów granicznych, odświeżania dawniejszych, jak w ogóle do znaków granicznych, czyszczenia duk-tów, linii i t. p.

Cięcie i pozyskanie płodów. Dalszy ciąg cięcia letniego w górach wysokich: — kończy się zryby założone na darcie kory; prowadzi się wyróbkę posuszu i korezowanie pniaków. Płody łupane można jeszcze wyrabiać. Splawiać drewno wiązane po moenych deszczach; prowadzić dalej wywózkę płodów; budować drogi i mosty. Wydawać znaczki na zbieranie jagód i grzybów jak i do pozyskania trawy, na spóźnione zgłaszanie się. Wydobywanie torfu trwa ciągle.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Oprócz bieżących załatwień wszelkie czynności, które pora roku z sobą przynosi; zwrócić szczególniejszą uwagę na jak najodpowiedniejsze, a przynajmniej słuszne wyzyskanie dochodu z płodów dro-tych (grzybów, jagód i t. p.). Gdzie rok gospo-darczy zaczyna się od 1. lipca czyli jak to nazy-wają od św. Jana, tam należy powyrabiać wszelkie zaległości, powydawać i wypłacać wszelkie

należytosci, pościągac długi i w ogóle przygotować wszystkie sprawy tak, aby z końcem miesiąca można zamknąć rachunki, wykazać stan zapasów i inwentarzy, — i wraz ze sprawozdaniem z całego ruchu gospodarczego, przedłożyć władzy wyższej do użytku właściwego.

LIPIEC.

Roślinność. Oprócz niektórych roślin drzewiastych, wymienionych w czerwcu, jak: lipa mało-listna, wrzos, kwitnie bez pospolity. Dojrzejają owoce: trześni, bzu koralowego, kruszyny, czeremchy, borówki, a przy końcu miesiąca brzozy.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś ukrywa się przed dokuczającymi muchami, szukając głębszych bagien, w które zanurza się zupełnie. Młody odzyskuje rogi. Jeleń, mając znowu rogi, przebywa w skrajach lasu; — łania poczyną wodzić cielę. Łoś podobnie jak i jeleń wychodzą w pola, położone blisko kniei, czyniąc niekiedy w takich wielkie szkody. Sarny zwiedzają niziny i łąki; — kozioł goni młode sarny. Według nowszej teorii. rozpoczynać się ma teraz ruja. Dzikie trzymają się trzody, — zrzadzają wielkie szkody w polach po pod lasami. Czas zasadzki na nie. Zające żywią się plonami polnymi i ziołami. Niedźwiedź wychodzi w owsy, a zagarnawszy łapami spory snop, ssie zeń mleczko. Niedźwiedzica wodzi piastuny, a lubo je czujnie strzeże, jest to pora najlepsza do chwytania młodych niedźwiadków. Wilki wiodą za sobą młode na zdobycz i robią częste szkody w koniach i bydłe rogatem, pasącym się w lasach lub na błoniach przyległych. Lis, żbik

i kuna leśna dybią na młode zające i ptactwo. W końcu tego miesiąca zaczyna się ciąg bekasów dubeltów.

Pożywienia jest wszędzie podostatek: — przedej daje się czuć brak wody; lizawki należy przeglądać często, a gdzie potrzeba, odświeżać.

Rozmnażanie się. Zające parkają się dalej. Kuropatwy i kaczki dzikie, które pierwszy leg miały zepsuty, wysiadają drugi. Gołębie dzikie po raz drugi mają młode. Przepiórki siedzą na jajach.

Polowanie. Strzelać tylko: stare rogacze i kozły na wabia; — kaczki młode (podloty) i bekasy dubelty. Lisy wyprowadzają się w zboża, mogą więc być strzelane łatwo na spotkaniu lub z zasadzki; trudniej zrobić co w tej porze roku wilkom; na upatrzone poluje się z obławą lub sieciami. Pilnować kłusowników, którzy w tej porze wabia kozły.

Rybacktwo. Przez cały lipiec nie wolno łowić: lina — a do 15-go klonka, brzanę, brzanę cyrtę i karpia.

Jeżeli w stawie wody za mało, wpuścić ją ze źródeł lub innego stawu. Skosić chwasty i trawy w stawie nim dojrzeją i wysypią nasiona. — Kończyć spieszenie szlamowania stawów, jak długo do stać można jeszcze do tego robotnika. Ptaki rybolowne odstraszać od stawów, a nadewszystko od tarłowych.

Uprawa lasu. Wyrzynać chwasty przytłumiające w uprawach sztucznych; plewić, polewać lub nawadniać szkółki, szczególnie siewne. Przygotowywać glebę pod uprawę jesienną; przysposabiać ziemię urodzajną i popiół darniowy dla szkółek.

Pielęgnowanie lasu. Dalej prowadzić trzebieże i okrzysywanie suchych gałęzi, oraz czyszczenia

z ostrożnością. Najlepsza pora do zakładania rowów odwadniających.

Ochrona lasu. W ogólności jak w czerwcu. Jeżeli potrzeba, ścinać nowe drzewa pułapkowe. — Zabijać siedzące na drzewach samice barezatk sosnowki, brudniey mniszki, brudniey nieparki. — Niszczyć płód smolika sosnowca, wyrwaniem i paleniem napadniętych sosenek. — Zapobiegać bezprawnemu pasaniu i przywłaszczeniom trawy, jagód grzybów itp. i czuwać nad pozyskaniem tych płodów, przez upoważnionych do tego. — Rewizye granic itd. jak w czerwcu, wyteżanie nadzoru przeciw niebezpieczeństwu ognia.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabąszcz majowy G.; Szeliński sosnowiec O. J.; Smolik sosnowiec G.; Kornik drukarz P. O. J.; Cetyniec sosnowiec t Cetyniec mniejszy P.; Drwalnik paskowany G. P.; Barezatka P. O. J.; Przadka pierścienica P. O. J.; Brudnica mniszka i Brudnica nieparka G. P.; Białka rudnica P. R. J.; Sówka choinówka G.; Zwojka zieloneczka O. J.; Zwojka sosnoweczka O. J.; Mól modrzewiowiec G.; Trąd sosnowiec P. O. J.; Trzpiennik sosnowiec i inne z nim powinowate G. P. O. J.; Turkuś podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Prowadzić dalej cięcie letnie w górach wysokich. Wyrabiać posusze i wiatrolomy, korezować pniaki. Ciąć wierzby koszykarskie, łuszczyć się mające, ku końcowi miesiąca. Budować dalej drogi i mosty, — naprawiać drogi, rowy, brzegi po każdym deszczu ulewnym.

Zawiadywanie czyli administracya lasu. Złatwiać czynności bieżące, spowodowane porą roku; — oprócz tego — gdzie rok gospodarzy zaczyna się w lipcu — przenieść zapasy (remanenta) z dzienników, zamkniętych w czerwcu, do nowych

Rachunki z roku ubiegłego złożyć władzy właściwej, jeżeli to już nie nastąpiło.

Przygotować dane do ułożenia preliminarza cięć rocznych i upraw jesiennych: wyznaczać, zakładać i szacować zręby; — wymierzać płazowiny zadrzewiać się mające i t. d.

W służbie państwowej podawać: wykaz odbytych w kwartale ubiegłym podróży służbowych (do 10-go); wykaz zmian przedsięwziętych w kwartale ubiegłym w drogach, mostach, kanałach i promach (1-go).

SIERPIEŃ.

Roślinność. Dojrzewa nasienie brzozy.

Pobyty i żywienie się zwierza. Co do zwierza grubego i sarn jak w lipcu. Dzikie szukają gęstwiny największych i w tych kładą się; — w noc wychodzą w pola obsiane jarzyną. Odyniec odosabia się od stada. Zające najmilej przesiadują w czasie upałów w roli świeżo zoranej, uczęszczając w obsiewy jare, szczególnie w owsy. Borsuk zaczyna być sadlistym i daleko zapuszcza się za żerem. Zwierzęta drapieżne wlecą się i żywią młodymi zającami i lotną zwierzyną. Cietrzewie i jarząbki kryją się w gęstwinach; — kuropatwy i przepiórki zbijają się w gromady i szukają ochrony w zaroślach i krzakach. Bekasów i dubeltów ciąg trwa jeszcze. Dzikie kaczki i gołębie opadają zboża. Dropie leżą z młodymi w owsach i kukurudzach. Robią wiązki z gałęzi liściastych na żer zimowy dla zwierzyny.

Rozmnażanie się. Zające parkają się jeszcze. rnia sarn trwa także.

Polowanie. Polowanie odbywa się teraz tylko na błotach i wodach; — nakrywa się także rozjazdem przepiórki i kuropatwy. Po żniwach zaczyna

się polowanie z chartami. Poczynają się także łowy na jelenie i kozły.

Co do tępienia drapieżników powtarza się to, co było powiedziane w lipcu.

Rybaństwo. W sierpniu wolno łowić wszystkie ryby, a i raki są jeszcze nie złe.

Nie dozwalać moczyć konopi i lnu w wodach rybnych. Szlamować stawy, jeżeli tego pozwalają inne roboty. Odpędzać od stawów ptaki rybołówne.

Uprawa lasu. Zbierać nasienie brzozy. Przygotowywać glebę pod uprawę jesienną, zresztą jak w lipcu. Zwracać uwagę na starsze drzewostany i drzewa luźnie stojące, celem osądzenia wydatności nasion. Szkółki — szczególnie siewne — nie spuszczać z oka. W górach wysokich ku końcowi miesiąca rozpocząć można sadzenie świerka.

Pielęgnowanie lasu. Jak w lipcu.

Ochrona lasu. Drzewa pułapkowe, ścięte dla chwytania kornika drukarza, obdzierać z kory — ścinać drzewa stojące, napadnięte przez tegoż szkodnika i okorowywać je. Zbierać jaja barczatki sosnowki. Zresztą jak w lipcu.

Sfian przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest: Chrabąszcz majowy G., Szeliniak sosnowiec O. G., Smolik sosnowiec G. P., Kornik drukarz G., Cetyniec sosnowiec i Cetyniec mniejszy O., Drwalnik paskowany P. O., Barczatka sosnowka J., Prządka pierścienica J., Brudnica mniszka i Brudnica nieparka O. J., Białka rudnica G., Sówka choinówka P., Zwójka zieloneczka i Zwójka sosnoweczka J., Mól modrzewiowiec G., Trąd sosnowiec J. G., Trzpiennik sosnowy J. G., Turkuc podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Ciąg dalszy cięcia w górach wysokich i wyrabianie drzew suchych i powalów. Wyznaczać nasienniki i drzewa ochron-

ne w cięciach częściowych. Korezować dalej pniaki. Budować i naprawiać drogi i mosty. — Wyprowadzenie płodów spoczywa zazwyczaj z przyczyny robot w polu.

Pozyskiwać wiązki liściaste na karmę zimową dla bydła, gdzie to jest w zwyczaj.

Zawładywanie czyli administracja lasu. Dalej wyznaczać i szacować zręby, — numerować i szacować drzewa do sprzedaży pojedynczej.

W administracji państwowej przedkładać do 10-go plan cięcia na rok następny i wykaz cięcia z roku poprzedzającego.

WRZESIEŃ.

Roślinność. Dojrzewają owoce: jarzęba, jabłoni, gruszy, szakłaka, głogu, janowca, bagna (*Ledum palustre*). Najstarsze liście drzew iglastych i pojedyncze liście niektórych liściastych zaczynają żółknąć i opadać.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie i jelenie przechodzą teraz do kniei głębokich, szukając spokojnych miejsc. Sarny przebywają w niskich a gęstych lasach, skąd wychodzą na żer w brzegi przyległych pól jarzynnych. Dzikie leżą w gęstwinach, w bliskości nizin żyznych, gdzie żywią się korzeniami różnych roślin: — wychodzą jednak w przyległe pola jare, gdzie zwłaszcza w latoroślach, kukurudzach i owsach wielkie wyrządzają szkody. Biorą już częściej pożywienie z opadających owoców leśnych. Zając podczas pory suchej chętnie przesiaduje w owsie lub hreczce. Głuszcze, cietrzewie i jarząbki trzymają się miejsc podrosłych niskiem drzewem liściastem, gdzie żywią się jarzyną, borówką, kaliną, jarzębiną i t. p. Ściągają się już do zimowych siedzib swoich. Ślonki poczynają ciąg jesienny. Kuropatwy siedzą w zaroślach polnych lub w zagonach warzywnych. Ciąg dubeltów trwa jeszcze; kaczki dzikie spadają na pola. Wilk wypro-

wadza młode na zdobycz, robiąc od czasu do czasu znaczne szkody w pasącym się bydłe rogatem. Lisy zbliżają się do jam zimowych, wychodzą w pole dla myszkowania, nie zapuszczają się jednak zbyt daleko. Lis, żbik, kuna, borsuk, telór, łasica odpędzają od siebie dzieci, które już same żywić się muszą.

Pożywienia w owocach leśnych przybywa coraz więcej.

Rozmnażanie się. Ruja łosi, jak bekowisko jeleni, przypada na początek lub połowę tego miesiąca i trwa 5 do 6 tygodni. Zające przestają się parkać; koca się tylko jeszcze.

Polowanie. Od św. Michała rozpoczynają się wielkie łowy z obławą, tymczasem poluje się na zające z psami na kuropatwy, przepiórki, dzikie kaczki, bekasy słonki; łowi się ptaki. Dropie młode już wylatują. W działach odległych, szczególnie przypierających do obcych kniei, należy weześnie wyławiać kuropatwy i wypuszczać je w miejscach bliższych i dogodniejszych.

Najlepsza pora do wyczyszczania linii myśliwskich i robienia nowych.

Rybaństwo. Oprócz łososia i pstrąga, których się nie łowi do połowy września, jest rybołówstwo wolne. Wody opadają i stają się przeźroczyste; ryba szuka też głębin i zjawia się tylko chwilowo na powierzchni.

Przygotowanie do rybołówstwa jesiennego. — Ogląda się starannie i naprawia wszystkie narzędzia potrzebne. Sączawki i zimochowy napełnia się wodą. Jeżeli w stawach odrosły znowu chwasty, skosić je powtórnie. Ukończyć szlamowanie i oczyszczanie stawów, które zalane być mają przed zimą.

Uprawa lasu. Zwracać uwagę na dojrzewanie nasion w ogólności, których obfitość i dorodność przedstawia się teraz bardzo widocznie. W położeniach łagodnych i latach pogodnych, można obrywać szyszki jodłowe po połowie miesiąca.

Przygotować glebę do zasiewów wiosennych i w zrębach obsiewnych; jeżeli rok nasienny; także w szkółkach przysposabiać grzędy nasienne. W górach wysokich a przy końcu miesiąca także w położeniach niższych, skutecznie sadzenie jesienne. W szkółkach nie plewić już chwastów, aby tem gleby nie wzruszyć mocno i nie uczynić jej skłonną do wysadzania roślin młodych przez mrozy. Chwasty duże lub z owocami dojrzewającymi, należy tam wyrzucać. Rewidować uprawy celem zarządzenia upraw uzupełniających.

Pielęgnowanie lasu. Trzebieże, okrzesywanie gałęzi suchych i bicie rowów osuszających skuteczniać dalej.

Ochrona lasu. Prowadzić dalej środki niszczące przeciw kornikom. Oskrobywać jaja brudnicy mniszki i brudnicy nieparki. Zbierać żerujące kłębami gąsienice trądu sosnowca. Chronić las od wpadania nierogacizny, zwabionej opadaniem pustych owoców z drzew. Pilnować szkód od pożarów, zwłaszcza gdy panuje posucha. Zwracać uwagę na orzących pod lasem, jeżeli granica nie jest widocznie oznaczona.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabąszcz majowy G. P.; Szeliniak sosnowiec O. G.; Smolik sosnowiec O.; Kornik drukarz G. P.; Cetyniec sosnowiec i cetyniec mniejszy O.; Drwalnik paskowany O.; Barczatka sosnowka G.; Prządka pierścienica, Brudnica mniszka i Brudnica nieparka J.; Białka brudnica G.; Sówka choinówka P.; Zwójka zieloneczka J.; Zwójka sosnoweczka i Mól modrzewiowiec G.;

Trąd sosnowiec, Trzpiennik sosnowy i Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Prowadzić dalej i ukończyć cięcie letnie w górach wysokich. Kończyć wyznaczanie drzew nasiennych i ochronnych w zrębach częściowych; — znaczyć, klasyfikować i numerować drzewa, przeznaczone do ścięcia. Wyrabiać drzewa suche i powały; — korezować pniaki.

Kończyć budowę dróg i mostków, naprawiać zepsute. Gdy jest wody podostatkiem, spławiać drewno. Kończyć pozyskanie liści drzew na karmę dla bydła: poczynić wstępne kroki do użytkowania karmy.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Przedkładać preliminarze co do upraw jesiennych, jakoteż sprawozdania o urodzaju nasion i projektu co do użytkowania karmy. Przygotować asygnatariusze do sprzedaży płodów i poczynić wszelkie zarządzenia potrzebne do tego, aby czynność tę wprowadzić w ruch w październiku.

W lasach państwowych przedłożyć (do 25.) taryfę ceny płodów leśnych i robocizny leśnej na rok przyszły.

PAŹDZIERNIK.

Roślinność. Płowięją a względnie i opadają liście prawie wszystkich rodzajów drzew liściastych i najstarsze igły drzew iglastych, zimą zielonych. Dojrzewają owoce wszystkich drzew leśnych; opadają nasiona: dębu, buka, klona, jawora, jabłoni, gruszy, leszczyny i jodły. Kwitnie bluszc.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie szukają ostoi na kępach wśród błót i wód, najmilej w lasach iglastych. Jelenie trzymają się w stadach kniei głębokich około źródeł lub potoków. Sarny pozostają stale w ostoi, i jak łosie i jelenie żywią się przeważnie owocami drzew leśnych. Dla jeleni i sarn odnawia się lizawki. Dzikie zostają w dawniejszych stanowiskach swoich, ale idą chętnie na żołędź i bukiew, odżywiają się rzechło i stają się zuchwałymi. Zające siedzą w polach, ale zwiedzają chętnie kapustę, rzepę i t. p. jarzyn. Zwierz drapieżny szuka siedlisk zimowych i wielką wyrządza szkodę. Głuszcze, cietrzewie i jarzabki ustalają sobie także siedliska zimowe i żywią się borówkami, szczególnie zaś jałowcem. Kuropatwy siedzą w polu, gdzie rozmaite znajdują pożywienie. Słonki i gołębie

dzikie odlatują, a przepiórki gromadzą się do odlotu.

Rozmnażanie się. Ruja łosi i jeleni starych kończy się, — ruja młodych trwa jeszcze.

Polowanie. Rozpoczynają się łowy na wszelką zwierzynę, bo wszystko oblane i ponętne. Najlepsza to pora na charty. Wielkie obławy urządza się na niedźwiedzie, wilki, rysie, dziki, łosie, jelenie i sarny; małe zaś polowanie odbywa się na lisy, zające i borsuki.

W drugiej połowie miesiąca ciągną paszkioty i kwiczoły; poluje się też na słonki z wyżłem lub z nagonką. W końcu miesiąca ustaje polowanie na łodzi. Ptaszniki łowią teraz na sidła, samotraski i lep. Łapie się samice kuropatwy na przezimowanie; z budki przy pułachu bije się teraz niejednego groźnego szkodnika.

Zbiera się żołędź, bukiew, kasztany i inne owoce dzikie na żer zimowy dla zwierzyny i przechowuje się je starannie, gdyż zapas ich zdrowy w zimie twardej lub bardzo śnieżnej jest wielkiem dobrodziejstwem.

Rybactwo. Oprócz łososia i pstrąga łowi się wszelką rybę. Ten miesiąc jest najważniejszy w gospodarstwie stawowem, bo w nim przypada złów stawów. Ułożyć się zawczasu o sprzedaż ryb i przesyłanie onych. Przypłodek i narybek idą do zimochowów. Obejrzyć tamy i opusty stawów zalać się mających, aby je ponaprawiać w danym razie przed nadejściem pory słotnej.

Uprawa lasu. Obrywać szyszki jodłowe i zbierać nasiona drzew leśnych, które opadają same, albo dla przechowywania w ziemi obrywane być muszą jak jesionowe, grabowe.

Z końcem miesiąca obrywać szyszeczki olszy szarej.

Nasiona, przechowywać się mające do wiosny, rozścielać płytko i poruszać często, aby się pozbyły wilgoci nadmiernej; poczem umieszczać je i przykrywać stosownie, żeby nie zmarzły, mocno nie wyschły, lub nie zaczęły kiełkować wczesnie. Nasiona, przeznaczone do siewu jesiennego, chronić od zagrzenia się. Podsiewać jałowe czyli głuche zręby obsiewne. Gdzie siew jesienny na płazowinach da się uskuteczyć bezpiecznie, gdyż nie zagrażają mu dziki, myszy i t. p. — wysiewać nasiona: buka, dębu, jawora, klona, jodły. Sadzić drzewka, gdzie się nie należy obawiać ich wysadzenia przez mróz, albo gdzie sadzenie na wielką odbywa się skalę i chcemy ulżyć sobie roboty wiosennej, albo gdzie stoi woda na wiosnę.

Przygotować glebę pod uprawę wiosenną; bierowosy osuszające; urabiać i czyścić glebę w szkółkach; przeszkółkować drzewka, gdzie nie ma obawy o wysadzenie przez mrozy. Dowozić ziemi urodzajnej do szkółek; przerzucać kupy kompostowe przy takowych.

Pielęgnowanie lasu. Podkrzesywać gałęzie suche i żyjące; — wykonywać trzebieże tylko nader słabe, albo skierowane jeno na drzewo uschłe. Kopać rowy tak odwadniające, jak i nawadniające. Usuwać chwasty wysokie ze szkółek jakoteż i z młodych zarośli, zwłaszcza iglastych, gdzie pozwalają na to stosunki ekonomiczne.

Ochrona lasu. Niszczyć gąsienice barezatkisosnówki, zające dla przetrzymywania z drzew, jakoteż gąsienice sówki choinówki i trądu sosnowca, gdy schodzą z drzew, aby się zapoczątkowały pod mehem; wypędzać nierogaczynę do drzewostanów napadniętych przez te owady. Co do brudnicy mniszki i nieparki, jak we wrześniu. Tępić myszy w szkółkach. Zwracać uwagę na przywłaszczają-

cych sobie drewno opałowe, nasiona i ściółkę. Jeżeli jesień posuszna, przestrzegać ostrożności z ogniem.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabaszez majowy G. P.; Szeliiniak sosnowiec O. G.; Smolik sosnowiec O.; Kor-nik drukarz, Cetyniec sosnowiec, Cetyniec mniejszy i Drwalnik paskowany O.; Barezatka sosnówka G.; Prządka pierściennica, Brudnica mniszka i Brudnica nieparka J.; Białka rudnica G.; Sówka choinówka G. P.; Zwójka zieloneczka J.; Zwójka sosnoweczka i Mól modrzewiowiec G.; Trąd sosnowiec G. P.; Trzpiennik sosnowiec i Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Rozpoczynać cię-cia w lasach wysokopiennych, położonych w równi-nach, pagórkach i górach średnich, osobliwie w zrę-bach na drewno opałowe; zakładać zręby obsiewne, zwłaszcza jeżeli rok jest nasienny. Wykonywać: mo-żna cięcia w lasach niskopiennych wielkich, dla ul-żenia sobie w czynności na wiosnę, — ciąć drzewo niskie w lasach niskopiennych połączonych. Wyrabiać drzewo suche, a szczególnie powaly, aby się mógł uporać z nimi przed opadnięciem śniegów dużych. Postarać się wczesnie o potrzebną ilość rębaczy, zwłaszcza jeżeli takowych trudno dostać na miejscu. Korezować pniaki dopokąd ziemia nie zamarznie. Zakończyć splaw drewna i roboty około dróg, jakoteż wywóz drewna, gdy nastaną słoty dłużej trwające.

Wydzierżawić użytkowanie żeru w kniejach karmnych i płaszczyzny przeznaczone do czasowego użytkowania gruntu leśnego na rolę. Ukończyć zwię-glanie drewna; przysposabiać dalej łuszywo czyli karpinę do pedzenia smoły i terpentyny.

Zawadywanie czyli administracja lasu. Je-żeli jest obfity obród żółędzi i bukwy, wydzierżawić zbieranie takowych lub wyznaczyć knieje karmne do wpędzania nierogaczyny. Wydawać znaczki ro-

czne na pobór zbiórki bezpłatnie lub za zapłatą, Zarządzić sprzedaż drobną, tak płodów gotowych, jak i drzewa na pniu w zrębach sztukami pojedynczemi. Wprowadzić — gdzie się da — sprzedaż licytacyjną płodów gotowych lub drzewa na pniu w zrębach, w partjach większych. Zawierać umowy co do wydzierżawienia gruntu leśnego, przeznaczonego na czasową uprawę rolną.

W administracji państwowej przedłożyć (do 10.) wykaz odbytych podróży, urzędowych w kwartale ubiegłym i wykaz zaszłych zmian w tymże kwartale w drogach, mostach, kanałach i promach.

LISTOPAD.

Roślinność. Opad liści ogólny, z wyjątkiem modrzewia, który nie zrzucił jeszcze igieł, i drzew iglastych, zimą zielonych, których liście najstarsze także jeszcze nie opadły. Również opadają nasiona z reszty drzew i pozostają tylko na jesionie i grabie, jakoteż w szyszkach, na sosnie, świerku i modrzewiu.

Pobyt i żywienie się zwierza. Jeleń i łos po odbytej rui w głębokie przenoszą się knieje, szukając stanowisk dawniejszych, żywiąc się rozmaitemi ziołami. Rogacz po biegowisku osłabiony, rozgrzebuje mrowiska, jakoby wzmacniał się ich zapachem. Sarny — których samee zrzucają już rogi — również do wielkich przechodzą lasów, żywiąc się żołądźmi, bukwia, ziołami i odwiedzają lizawki. Niedźwiedź szuka gawry i trzyma się w pobliżu upatrzonej, wreszcie układa się do snu zimowego. Dzik, teraz jeszcze zapaśne, żywiąc się pozostałą żołądźmi lub bukwia, uczęszczając zrana i wieczór do strumieni lub kałuż dla ochłodzenia się i trą się o drzewa. Zając wraca do lasu, gdzie go już nie spłoszy liść i wychodzi na oziminy. Wilki włączają się i wszystko co dopadną duszą i pożerają, wielkie też rządzą szkody w bydłe,

domowem, w jeleniach i sarnach. Lisy uganiają za myszami, które stanowią największe ich pożywienie, ale zapędzają się także do kurników. Tchórz i kuna zwiedzają kurniki i gołębniki. Borsuk siedzi w jamie, lecz w pogodę wychodzi jeszcze na żer. Kuropatwy żywią się na oziminach, przesiadując w krzakach. Dzikie kaczki gromadzą się na stawach i jeziorach, a dzikie gęsi zwiedzają pola obsiewne.

Rozmnażanie się. Przy końcu tego miesiąca zaczynają się dziki lochać, sarny biegać, a borsuki grzać.

Polowanie. Teraz być można wszelką zwierzynę, oprócz jeleni i łosi, których podobnie jak łani i klemp nie strzela się zaraz po rui. Najwięcej poluje się na dziki, zwłaszcza gdy pierwszy padnie śnieg. Także urządza się obławy na wilki i lisy, a gdy jeszcze śniegów wielkich nie ma, stawia się żelaza talerzowe na kuny i lisy. Także truje się drapieżniki. Poluje się także gorliwie na dzikie gęsi i kaczki, a gdzie można i na bażanty. Ptactwo drapieżne, na ciagu najwięcej widzieć się dające, tepi się strzelaniem z zasadzek.

Żerowiska dla grubszej i mniejszej zwierzyny urządzać należy przed nadejściem mrozów i śnieżnych zawiei. W ostępach, w których nie ma cięć, trzeba ścinać młode drzewka, najodpowiedniej w pobliżu żerowisk.

Rybaństwo jak w październiku. Oprócz łososi i pstrąga, nie ma ograniczenia w łowieniu ryb. Odtąd do wiosny pływają ryby po dnie wody. Wyczekuje się lodu do łowienia ryb sieciami. Narzędzia i naczynia rybołowskie wymyć, wysuszyć i schować. Położyć przygotowania do zimowego szlamowania stawu.

Uprawa lasu. Zbiera się dalej opadłe nasiona grube, przesusza i przechowuje według wskazówek podanych w październiku. Okrywać nasienie jesiona i graba i przechowywać w ziemi; — można okrywać także szyszczyki olszy czarnej i szarej, jakoteż (ku końcowi miesiąca) szyszczyki sosnowe i świerkowe, gdzie weześnie rozpocząć się ma wyłuskowanie nasion, a nie ma zapasu szyszek zeszłorocznych. W przeciwnym razie zrywać szyszczyki sosnowe i świerkowe dopiero po mrozach, gdyż się otwierają prędzej i łatwiej. Rozpocząć robotę w szarniach nasiennych. Kończyć przygotowanie gleby pod uprawę wiosenną, jak i w szkółkach; — w razach koniecznych i w pogodę siać i sadzić aż do nadejścia mrozów, naturalnie gdzie nie ma obawy następnego wysadzenia nasion i drzewek przez mróz.

Pielęgnowanie lasu. Podkrzesywać gałęzie suche i żyjące, usuwać chwasty wysokie w szkółkach i kosztownych plantacjach przed spadnięciem śniegu. Poprawiać ostatecznie ogrodzenia szkółek.

Ochrona lasu. Wpędzać nierogaciznę do lasu przeciw Barezatce sosnowce, Sówce choinowce i Trądowi sosnowcowi. Zbierać jaja Brudnicy mniszki, Brudnicy nieparki i Przadki pierściennicy, — niszczyć gniazda gąsieniczne Białki rudnicy.

Tępić myszy w szkółkach.

Nim śnieg upadnie, wyteżyć uwagę na przywłaszczających sobie owoce leśnej ściółki, a z wzmagającym się zimnem na przywłaszczycieli drewna opałowego. Ostatnia chwila do naprawy brzegów jakoteż dróg i mostów uszkodzonych w jesieni.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jak w październiku.

Cięcie i pozyskanie płodów. Rozpocząć cięcia podobnie jak w październiku, albo już rozpoczęte dalej prowadzić.

Z końcem miesiąca zacząć ciąć drewno budulcowe, a gdzie zręby wierzbowe są wielkie, ścinać przecie na opłatę, aby mogło być wywiezione w ziemie.

Gdy zamarznie, można wywozić drewno na wystawy, a przed opadnięciem śniegu, zwozić razem drewno z powalów lub suszu, porozrzucane po lesie.

Wydawać ze zrębów świeże gałęzie drzew iglastych na ściółkę siekaną, zarządziwszy pierwszej obrywanie szyszek, znajdujących się na nich.

Sprzedawać nasiona zbędne albo ogłaszać o tem w dziennikach.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Czynności wykazane w październiku, wykonać całkowicie lub uzupełnić te, których jeszcze skutecznie nie można było. Gdzie się lękać można znacniejszego przywłaszczenia drewna opałowego, zwiększyć ztraż leśną. Cięcia kontrolować bacznie i przekonać się, czy robotnicy mają schroniska obszerne i zabezpieczone od zimna i słoty, zwłaszcza, jeżeli nocują w lesie.

W administracji leśnej państwowej przedłożyć 1.: wykaz zeszlorycznych budowli, sprostowań granie, upraw i budowy dróg leśnych; — 2.: wnioski na rok przyszły tych samych czynności, jakoteż użytków bocznych.

GRUDZIEŃ.

Roślinność. Nasiona graba, jesiona i szyszki olszy, sosny, świerka i modrzewia, znajdują się jeszcze na drzewach.

Pobyty i żywienie się zwierza. Stare łosie i jelenie zrzucają rogi, trzymają się gromadnie wielkich gęstwin i żywią się latoroślami i korą niektórych drzew liściastych. Kozły częstokroć teraz dopiero zrzucają rogi, bawią w bliskości młodych zarośli i żywią się pączkami drzew i krzewów, borówkami i t. p.; podchodzą do lizawek, które też oczyszczać należy, gdy przykryte zostaną śniegiem. Dzikie trzymają się w gęszczach, szukają żołądzi, bukwy, ziół i korzeni. Zając, czuły na mrozy, szuka legowiska u brzegu lasu, nocami zwiedza oziminy: w śniegu zwiedza ogrody i sady, szkółki i zagajniki, obgryzając korę drzew. Skoro nastąpi odwilż, kładzie się w polach podorywanych. Wilk, zaczynając cierpieć głód, trzyma się w pobliżu mieszkań wiejskich; w wielkie śniegi niszczy sarny. Objeźdźca kładzie się w gęstwinie najbliższej lub w badzonym zarostem. Lis chowa się w norach; wychodzi, gdy mrozy folgują, w pola na połów myszy lub za inną zdobyczą. Kuna leśna siedzi w drzewie wypróchniałem albo w gnieździe wiewiórczym, w nocy skrada się do kurników, gołębników i t. p. Borsuk

już stale żyje w jamie; wydra zacieka się daleko za żerem, w dzień leży w jamie. Kuropatwy siedzą przy źródłach ciepłych lub w krzakach na brzegu lasu. Ptactwo wodne gromadzi się na oparzeliskach; napotkać można łatwo rzadkie gatunki.

Rozmnażanie się. Dzikie wciąż lochają się. Sarny wpadają teraz w prawdziwy zapal biegania się; według niektórych jest to pora właściwej rui. Borsuk kończy grzanie się.

Polowanie. Poluje się z obławą na polu białym, na wszelką zwierzynę użyteczną i drapieżną, z wyjątkiem dzików, z których strzela się głównie młode warchlaki. Ptactwo wodne strzela się na oparzeliskach lub wodach otwartych. Najlepsza pora polowania na zajęca. Na ponowie tropi się drapieżniki; wilki strzelane też bywają z bud przy ścierwie lub chwytane w żelaza.

Gdyby wskutek odwilży i następnego mrozu utworzyły się skorupy lodu na śniegu, zaniechać polowania i wogóle wszelkiego niepokojenia zwierzyny szlachetnej. Na wilki i lisy, prześladowające wtenczas sarny, bacznie zwrócić uwagę.

Lizawki oczyszczać ze śniegu i zadawać karmę zwierzynie, gdy ziemię przykryją śniegi. Ścinać osiki i iwy.

Rybaćstwo. Do 15. grudnia nie łapie się łososia i pstrąga.

Codzień oglądać zimochowy i sadzawki. Przegrzeble przecinać i utrzymywać otwarte. Leszcze ukazuja się jeszcze w przegrzeblach, szukając powietrza świeżego. Trzciny kosić po lodzie. Wywozić szlam niezamrożony głęboko. Ryby w cenie.

Uprawa lasu. Obrywać nasiona graba i jesionu tudzież szyszki drzew wyżej wymienionych, szyszki jednak sosny, świerka, a szczególnie modrzewia tylko z drzew ściętych i na przypadek, gdyby szy-

szek zabrakło do wyluskiwania nasion; pozostałe bowiem przez mrozy na drzewach, wyluskują lepiej nasienie. Na mokradłach zamrożonych obrywać szyszki olszowe.

Rozpocząć lub prowadzić dalej rozpoczętą robotę w suszarniach ogniowych. Oglądać nasiona przechowane.

Ochrona lasu. Wyszukiwać gąsienice Barczatki sosnowki w legowiskach zimowych, zbierać takowe jak i jaja Brudnicy mniejszki i Brudnicy nieparki. Niszczyć gniazda gąsienie Białki rudnicy.

Stan przeobrażenia owadów lasów szkodliwych, jak w październiku.

Chronić szkółki od myszy i zajęcy; dla zmniejszenia szkód, zakładać pęki z gałęzi osiki i iwy. Wyteżyć ochronę przeciw wycinającym choinki na drzewka Bożego Narodzenia.

Podczas zawiei śnieżnych pilnować, aby się nie tworzyły zasy przy ogrodzeniach szkółek, po których dostałyby się mogły sarny i zajęce do wnętrza takowych.

Cięcie i pozyskanie plodów. Cięcia prowadzić z całą forsą, aby przed Bożem Narodzeniem uporać się przynajmniej z połową roboty, zwłaszcza drewna budowlanego. Gdy dobrze zamroźnie, prowadzić zręby w drzewostanach olszowych i innych, znajdujących się na gruntach mokrych. Wydawać dalej gałęzie na ściółkę siekaną. Uprzątywać plody ze zrębów na wystawy a nawet wywozić z lasu, szczególnie kłody do tartaków, jeżeliby sanna sprzyjała, poforsować przed świętami ze sprzedażą i z wydawaniem drewna opałowego furami.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Pilnie nadzorować zręby, aby mieć przeświadczenie, do jakiej wysokości dać można robotnikom zaliczki na święta. Gdzie się rok gospodarczy kończy w gru-

pnio, przedsiębrać przynajmniej prowizoryczną odbiórkę płodów. aby wykazać prawdopodobny stan nowych zapasów. W tym przypadku należy pozamykać księgi rachunkowe, wykazać zapasy, zaległości czynne i bierne, obraćować się z zaliczek i t. d. — aby cały aparat rachunkowy przedłożyć można w czasie przepisany władzy właściwej. Ubogim można wyasygnować bezpłatnie na święta pewną ilość fur zbiórki.

W administracji leśnej państwowej: przedłożyć (do 31. grudnia) wykaz poczynionych wydaćków płodów leśnych dla uprawnionych; wykaz płodów ubocznych w roku ubiegłym; — wnioski co do polowania.

Ruż zwierząt łownych, czas noszenia płodu, pomiot, liczba młodych. czas wzrostu i życia.

Zwierzęta	Należy do wyzszego, średniego lub niższego łowictwa			Nazwa	Czas rui	Czas noszenia	Pomiota w miesiącu	Liczba młodych	Okres wzrostu	względny wiek
	w.	s.	n.							
Pożyteczna	1	.	.	Żubr . .	wrześ	40	maj	1	8	30
	1	.	.	Łoś . .	do 40	40	"	1-3	8	20
	1	.	.	Jeleń . .	paźdz.	40	"	1	6	15
	1	.	.	Daniel . .	"	38	czerw.	1-2	6	20
	1	.	.	Kozica . .	listop.	20	maj	1-2	4	12
	1	.	.	Dzik . .	grud.	18-20	kwiec.	5-9	6	12
	.	1	.	Sarna . .	lipiec	40	maj	1-2	4	10
	.	.	1	Zajac . .	sierp. od	4	od marca	3-5	1 1/2	10
	.	.	1	Królik . .	lutego do sierp.	4	do wrześ.	6-9	1 1/2	10
	.	.	.							
Szkodliwa	1	.	.	Niedźw.	kwiec.	36	grud.	2	5	30
	1	.	.	Ryś . .	luty	9	maj	3	2	20
	.	1	.	Wilk . .	stycz.	9	marz.	5-8	3	15
	.	.	1	Lis . .	luty	10	kwiec.	4-6	2	20
	.	.	1	Wydra . .	"	12	maj	3-7	2	20
	.	.	1	Borsuk . .	listop.	12	marz.	3-4	2	20
	.	.	1	Kuna leś.	luty	9	kwiec.	2-4	2	10
	.	.	1	" kam.	"	9	"	3-4	2	12
	.	.	1	Żbik . .	stycz.	9	marz.	5-6	2	12
	.	.	1	Tchórz . .	luty	9	kwiec.	5-7	2	10
Gryzonie	.	.	1	Jeż . .	"	9	"	4-8	1	10
	.	.	1	Łasica . .	kwiec.	9	czerw.	3-6	1	10
	.	.	1	Bóbr . .	kwiec.	6	maj	3-4	2	20
	.	.	1	Chomik . .	"	9	czerw.	3-6	2	10
	.	.	1	Wiewiór.	"	9	"	3-5	1	8
	.	.	1	Bobak . .	i maj	6	"	.	1	12

Czas parzenia się, legu, wzrostu, życia i strzelania ptactwa łownego i drapieżnego.

Rodzaj	Należy do rodz. wy- sz. i średn. lub niższych	Nazwa	parzy się w mie- siącu-	składa jaj	wylęg w dni	Miejsce legu	Wzrost	Życie trwa	Czas strzelania
1.	.	Głusze (<i>Tetrao urogallus</i>)	kwiec. i maj	8-22	30	w lesie na ziemi	3/4	10	na tokowisku i w jesieni na wiosnę i w jesieni
1.	.	Żuraw (<i>Grus cinerea</i>)	kwiec.	2	30	na błotach	2	30	
1.	.	Drozd strępet pardwa (<i>Otis tetraz. O. tarda</i>)	"	2	30	w trawie i na rolach	1 1/2	20	przez cały rok
.	1.	Bazant (<i>Phasianus colchicus</i>)	"	12-20	24	w trawie pod krzakami	1/2	12	w jesieni i w zimie
.	1.	Cietrzew (<i>Tetrao tetrix</i>)	" i maj	8-10	30	w lesie i na ziemi	1/2	10	na toku i w jesieni
.	1.	Jarząbek (<i>Tetrao bonasia</i>)	marz. i kwiec.	8-10	24	w lesie na ziemi	1/2	10	podczas gry i w jesieni
.	1.	Kulon (<i>Numenius arquata</i>)	"	4-5	21	na ustronnych bagnach	1/2	10	w jesieni

i lesne ptactwo

Rodzaj	Należy do rodz. wy- sz. i średn. lub niższych	Nazwa	parzy się w mie- siącu-	składa jaj	wylęg w dni	Miejsce legu	Wzrost	Życie trwa	Czas strzelania
1.	.	Pardwa prawdziwa (<i>Tetrao lagopus</i>)	kwiec.	6-9	28	na mszystych i bagnist. miejsc.	1/2	10	w lecie i w jesieni na wiosnę i w jesieni
.	1.	Słonka (<i>Scolopax rusticola</i>)	"	3-4	21	w lesie na ziemi	1/2	10	w jesieni
.	1.	Kwiczol (<i>Turdus pilaris</i>)	maj	4-5	14	w wysokim drzewostanie w zbożu i krzakach	1/2	10	podczas parzenia się nad czelówkę kępaty, w jesieni
.	1.	Kuropatwa (<i>Pendix cinerea</i>)	kwiec.	12-20	21	w zbożu	1/2	10	w jesieni
.	1.	Przepiórka (Coturnix) (<i>Coturnix coturnix</i>)	maj	8-10	21	na łąkach	1/2	8	w jesieni
.	1.	Chruściel (<i>Oxyechus pratensis</i>)	"	8-12	21	na łąkach	1/2	8	w jesieni
1.	.	Łabędź (<i>Cygnus musicus</i>)	kwiec.	5-8	36	w trzcinach	2	60	w jesieni i w zimie
.	1.	Dzika gęś (<i>Anser segetum</i>)	"	9-11	30	na jeziorach i stawach	2	40	w jesieni
.	.	A. cinereus (<i>Anas</i>)	maj	4-8	21	w trzcinach i na łąkach	1/2	10	w lecie, jesieni i zimie
.	.	Dzika kaczka (<i>Anas</i>)	"	4-5	21	w trzcinach	1/2	10	w jesieni
.	.	Nur (<i>Colymbus</i>)	"	4-5	21	na błotach	1/2	10	w lecie i w jesieni
.	.	Kszyk (<i>Scolopax gallinago</i>)	"	4-5	21	na błotach	1/2	10	w jesieni

Pożyteczne polne

Poż. błotne i wod. ptactwo

Rodzaj	Nazwa	parzy się w miesiącu	składa jaj	wylęga w dni	Miejsce lęgu	Wzrost	Żyćie trwa	Czas strzelania
P. b. i w p.	Czajka (<i>Vanellus cristatus</i>)	maj	3-4	.	na mokrych łąk.	1/2	10	w lecie i jesieni
	Lyska (<i>Fulica atra</i>)	"	4-5	21	w trzcinach	1/2	10	dto
	Kurka wodna (<i>Gallinula chloropus</i>)	"	4-5	21	"	1/2	10	dto
	Orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>)	kwiec.	2	30	na szczytach wysokich drzew, na skałach	1	100	w gnieździe i przez cały rok
Drapieżne płacwo	Orzeł bielik (<i>Haliaetus albicilla</i>)	"	2	24	na szczytach wysokich drzew	1	100	dto
	Orzeł rybołów (<i>Pandion haliaetus</i>)	maj czerw.	2-4	24	na wysokich drzewach	1	30	dto
	Myszołów zw. (<i>Falco tuteo</i>)	maj	2-3	30	na drzewach	1	25	ochraniać
	Kania (<i>Falco mibius</i>)	"	2-4	.	na wysokich drzewach	1	25	przy każdej sposobności

Drapieżne płacwo	Sokol raryg (<i>Falco tinnarius</i>)	maj	3-4	21	na wys. drzew. i na skałach	1/2	20	przy każdej sposobności
	Sokol wędz. (<i>Falco peregrin</i>)	"	3-7	21	na wys. drzew, skałach i murach	1/2	20	ochraniać
	Sokol pustulka (<i>F. tinnunculus</i>)	kwiec.	2-3	21	przeważnie na wys. jodłach	1/2	20	na gnieździe, w budkach, w samotrzaskach i żelazach
	Jastrząb gołęb. (<i>F. palumbarius</i>)	"	4-7	14	w lasach, szpil-kowych	1/2	20	dto
	J. krógułec (<i>F. nisus</i>)	"	2	30	w rozpadlinach skalnych	1/2	100	na gnieździe
	Pnhaez własc. (<i>Strix bubo</i>)	"	3-4	30	na wysokich drzewach	1/2	20	na gnieździe i w budkach
	Kruk własciwy (<i>Corvus corax</i>)	marz.	3-5	14	dto	1/2	10	dto
	Wrona (<i>Corvus cornix</i>)	kwiec.	4-5	14	w zagajnikach na drzewach	1/2	10	dto
	Sroka (<i>Corvus pica</i>)	"	4-5	14	na drzewach	1/2	10	przez cały rok
	Dziewka srokosz (<i>Lanius excubitor</i>)	maj	4-5	14	na wys. drzew. i na kępach wodn.	1	30	przy każdej sposobności

Kalendarz myśliwski.

(Pole ☐ oznacza czas polowania, pole ☒ czas ochrony).

Dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskiem
według ustawy kr. z 30. stycznia 1875.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziernik	Listopad	Grudzień
Jeleni												
Kozioł (Kogacz)												
Lanie, kozy, cieleta i szpiczaki												
Zając												
Borsuk												
Lis												
Jarząbek												
Ślonka												
Cietrzewie i guszcze												
Kury guszców i cietrzewi												
Bażanty i kuropatwy												
Przepiórki i dzikie gołębie												
Dropie i pardwy												
Ptactwo błotne w ogólności												
Ptactwo wodne w ogólności												

Dla Królestwa Polskiego

Ptaki błotne i przelotne												
Bekasy, dubelt, kaczki i gęsi												
Nurki, kuliki, chruśc., czajki												
Kurki, gołębie, przep., drozdy												
Zające, guszcze i cietrzewie												
Kuropatwy i jarząbki												
Samice: losi, jeleni i sarni												
Zwierzęta i ptaki drapieżne												
Dziki i samce: losi, jeleni, kozły												
Dzikie kaczory i samce guszc.												
Samce: cietrzewi i jarząbków												
Ślonki na ciągn												

Dla Prus — W. Ks. Poznańskiego.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziernik	Listopad	Grudzień
Losie												
Samce: jelenie, danielę, sarny												
Samice: jelenie, danielę, sarny												
Kozły												
Kozy												
Szpiczaki												
Borsuk												
Koguty: guszców i cietrzewi												
Koguty bażantów												
Kaczki												
Dropie, bekasy i labędzie												
Dzikie ptactwo błotne i wodne												
Dzikie gęsi i czaple												
Kuropatwy												
Kury: guszc., cietrz. i bażant.												
Jarząbki, przepiórki i zające												
Reszta zwierzyny łownej												

Dla Bukowiny

według ustawy kr. z dnia 20. grudnia 1784.

Samiec jeleni												
Samica jeleni												
Samiec jeleni, ciele												
Kozioł												
Sarna, koza i kozle												
Samiec kozle												
Zając												
Guszc												
Guszc kura												
Cietrzew												
Cietrzew kura												
Jarząbek												
Kuropatwa												
Dzika kaczka, dubelt, kszysk												
Przepiórka												

Dla Szlaska

wedle ustawy kr. z 2. lipca 1877.

[illegible]

Dla Morawy

wedle ustawy kr. z 2. sierpnia 1875.

[illegible]

Dla Czech

Dla Czech	
Sarna (koziol i szpiczak) . . .	■ ■ ■ ■ ■
Gluszec, cietrzew i jarząbek . .	■ ■ ■ ■ ■
Słonka	■ ■ ■ ■ ■
Dzika gęś i kaczka	■ ■ ■ ■ ■
Inna zwierzyna	■ ■ ■ ■ ■

Dla Austrii górnej.

[illegible]

Dla Austrii dolnej

wedle ustaw z r. 1873, 1882 i 1885.

Jelen	.	.	.	.
Lania i cielo	.	.	.	.
Kozica (samiec)	.	.	.	.
Kozice (samica)	.	.	.	.
Koziół i szpiczak	.	.	.	.
Sarna	.	.	.	.
Koźle	.	.	.	.
Zając	.	.	.	.
Bażant	.	.	.	.
Kuropatwa i przepiórka	.	.	.	.
Głuszc	.	.	.	.
Cietrzew	.	.	.	.
Kozica (koźle) kury głusz. i ciet.	.	.	.	.
Jarząbek	.	.	.	.
Dzika kaczk	.	.	.	.

Dla Styryi

wedle ustawy z 8. czerwca 1876.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Sylczon	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziern.	Listopad	Grudzień
Jeleń												
Lania i cielę												
Kozica												
Kozioł												
Sarna i kozłę												
Zając												
Bažant												
Gluszec i cietrzew												
Kury gluszców i cietrzewi												
Kurop. zw. i kam., jarz., pardwa												
Dz. gołąb, przepiórka, bekas												
Dz. gęś, kaczka i kurka wodna												

Dla Krocyl i Sławonii

Jeleń												
Lania												
Sarna												
Zając												
Zwierzyna skrzydlata												

Dla Węgier

wedle ustawy z r. 1883.

Jeleń												
Daniel												
Samice jeleni, danieli i sarny												
Kozioł												
Kozica (samiec)												
Kozice (samice), kury glu. i ciotr.												
Gluszec i cietrzew												
Jarząbek												
Bažant i drop												
Kuropatwy												
Wszelka inna zwierzyna												

Ustawy łowieckie.

Patent o polowaniu z dnia 13. kwietnia 1876.

§. 1. Właściciele polowania*) mają prawo utrzymywania w swoich okręgach zwierzynę wszelkiego rodzaju, podawania jej soli z gliną mieszaną i wystawiania w tym celu szop na siano lub jakąkolwiek inną żywność. Tymże właścicielom zupełna nadaje się wolność łowienia, strzelania, tudzież używania na własną potrzebę lub sprzedawania dziczyzny, jako swojej własności, — tak jak zwierząt domowych, które po folwarkach hodują, a to, w jakimkolwiek bądź wieku, wielkości lub gatunku i o każdej porze roku.

§. 2. Każdy właściciel prawa polowania na grunty czy drobną zwierzynę ma także prawo utrzymywania w swoim okręgu (*teritorium*), po lasach, gajach, czyli krzewach bażantów, zajęcy i innej dziczyzny, która mu wolno psami gonić lub szczezać, jeżeli to tylko czyni się bez szkody jakiegokolwiek innego właściciela gruntu, któremu w razie wyrządzonej szkody właściciel polowania nagrodzić będzie obowiązany.

§. 3. Zwierzynę czarną (dziki) można trzymać tylko w zamkniętych i przeciw wszelkiemu wypadaniu dobrze opatrzonych zwierzyńcach. Jeżeli zwierzyna czarna (dziki) po za zwierzyńcem spostrzeżoną zostanie, to natenczas każdemu i o każdej porze roku będzie wolno takie zwierzę strzelać, lub jakimkolwiek bądź innym sposobem ubić, również jak wilki, lisy lub inne szkodliwe, drapieżne zwie-

*) Do polowania nie należy ptasznictwo. Nastawianie nęciska (gdzie ptaszniki sieci nastawiają) na własnym gruncie, lub za pozwoleniem właściciela gruntu na cudzym gruncie, każdemu jest dozwolone, i do nie potrzeba zezwolenia właściciela prawa polowania. (Rozp. minist. z dnia 10. stycznia 1854 r. do l. 13247. Czasopismo dla administr. z r. 1857 Nr. 35. Zobacz zresztą ustawę co do ochrony zwierząt użytecznych, podaną niżej).

rzeta. Gdyby się temu właściciele polowania lub strzeley przeciwwiali, to skazanymi zostaną na karę 25 złr. i nagrodzenie wszelkich szkód z wypadania takiego zwierzca pochodzących.

§. 4. Każdy właściciel polowania może w swym okręgu używać swojego prawa nawet względem przechodniej zwierzyny; może dowolnie chwycić, strzelać, lub jakimkolwiek innym sposobem ubijać zwierzynę, która na jego okręg przejdzie.

§. 5. Nie wolno właścicielowi polowania ścigać zwierzyny, która w jego okręgu postrzelona czy raniona przeszła do obcego okręgu, właścicielowi zaś tego okręgu wolno z nią postąpić jak z swoją własnością.

§. 6. Pozwala się wprowadzić każdemu właścicielowi okręgu polowania zastawiać żelaza i siła na zwierzynę, jako też wileze jamy kopać; dla zapobieżenia jednak wszelkiej szkodzie i nieszczęściom, powinno być przy nich zatykane takie znaki, któreby każdy mógł łatwo spostrzedz i rozeznaczyć*).

§. 11. Władze polityczne mają dawać baczność na to, aby właściciele polowania zbyt długo nie zakazywali strzelać dzierzyny ze szkodą powszechnego rolnictwa; tych zatem, u którychby zbyt wielkie tworzenie się zwierzca spostrzegali, zagnać będą podług przepisów obowiązujących bezwzględnie do proporeyalnego łepienia zwierzyny.

§. 12. Każdy właściciel gruntów ma prawo zabezpieczyć grunta swoje, bądź w lasach i gajach, bądź po za nimi znajdujące się, jako też swe lasy i gaje, parkanami lub płotami jakiegokolwiek wysokości, albo też rowami wykopanymi, od wdzierania się dzierzyny i od szkody ztąd pochodzącej. Jednakowoż, takie parkany, płoty i rowy, nie powinny być do łapania zwierzca przysposobione. W okolicach ponad wodami położonych, w parkanach lub płotach co 500 kroków bramy porobione być mają, iżby niemi zwierzyna przechodzić i ratować się mogła podczas wielkiego wylewu wody.

§. 13. Każdemu wolno odpędzić jakimkolwiek bądź sposobem dzierzynę od swoich pól, łąk i winnic. Gdyby przy takiej sposobności jakie zwierzę

*) §§. 7, 8, 9, 10, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29 i 30 przez późniejsze rozporządzenie zmienione opuszczają się. (Przyp. Wyd.).

w biegu uszkodzonym było, albo na miejscu zostało, to właściciel polowania nie ma prawa żądania za nie wynagrodzenia.

§. 14. Po obsianych lub obsadzonych gruntach jakiegokolwiek bądź gatunku i przed ukończeniem winobraniam w winnicach nie wolno ani właścicielom polowania ani myśliwym pod jakimkolwiek bądź pozorem polować, gnać, albo też tylko z wyjątkiem szukać, nawet pod pozorem wypatrywania jaj i gniazd bażanich i kuropatwich.

Gdy właściciel polowania sam ten zakaz przestąpi, 25 czerwonymi złotymi ukaranym zostanie, które władza polityczna odbierze i odda temu, na czym gruncie to przestępstwo się stało.

Inni myśliwi zaś, trzechniowym aresztem u wójta gromadzkiego ukarani zostaną.

§. 15. Wszystkie szkody, bądź po monarchicznych lub prywatnych okręgach polowania w zbożach, winnicach, lub drzewach urodzajnych od zwierzca poczynione, powinny być natychmiast w naturze, albo w pieniądzu wynagrodzone poddanym⁴ w miarę poniesionej przez nich straty.

O wszystkich więc takich uszkodzeniach donosić należy zwierzchności wcześniej, dopóki one jeszcze są widoczne i ocenione być mogą. Zwierzchność w takim razie poleci ludziom bezstronnym w teje samej lub w najbliższej gminie wybranym, i nakaze oszacowanie szkody przez oględziny.

Władza polityczna w okręgach, w których rząd wykonywa prawo polowania, przybierze do takich oględzin najbliższego rządowego, w innych zaś okręgach dworskiego myśliwego, oznaczy wysokość szkody i do wynagrodzenia jej zagni tych, którzy ją zrzadzili*).

§. 16. W ogólności prawo polowania nie może przeskadzać posiadaczowi gruntów w rządowych lub prywatnych okręgach polowania położonych, w podnoszeniu kultury krajowej, w nieograniczono-

⁴) Według Rozporządzeń minist. z dnia 14. lipca 1854 r. (Dz. pr. pań. Nr. 198 str. 459) władze polityczne wyłącznie są powołane do rozpoznawania i rozstrzygania według toku instancyj, do tych więc władz polować należy wszelkie zażalenia spraw takich dotyczące.

nem używaniu tych gruntów i stawianiu na nich domów mieszkalnych i gospodarskich, w oczyszczaniu łąk z nieużytecznych chwastów i cierni w koszeniu ich, tudzież pasaniu tam bydła w wyznaczonym czasie, aby tylko przy takim używaniu gruntów nie przekraczał ustaw lasowych, tudzież przepisów policyi i bezpieczeństwa.

§. 17. Nawzajem, bronić należy wszystkich właścicieli prawa polowania przed wszelkiem wdzieraniem się w ich prawa, — a ponieważ kradzież zwierzyny i ukradkowe łowy szkodliwymi są z wielu względów, a nawet ze względu na niebezpieczeństwo publiczne, zapobiegać im więc należy wszelkimi sposobami.

Dla tego też właściciel polowania lub jego strzeley mają prawo strzelania psów goniących po lasach lub polach, wyjawszy jednak takie psy, których pasterze do odpędzania dzikiego zwierzka używają i do trzymania ich są uprawnionymi.

§. 18. Nikomu nie wolno pokazywać się z bronią i psami gończymi lub chartami (*Fang- oder Hetzhunde*) w cudzym okręgu polowania, wyjawszy przechodzących publiczną drogą lub ścieżką.

Przestępy tego zakazu przytrzymanymi i karanymi będą.

§. 19. Kto znajdzie zwierzynę, która padła, nie może jej sobie pod żadnym pozorem przywłaszczać, lecz o tem powinien donieść właścicielowi polowania.

§. 20. Słowem, łapanie lub strzelanie cudzej jakiegokolwiekbadz rodzaju zwierzyny jest kradzieżą, jak każde inne przyswojenie sobie cudzej własności.

Szkodniki więc myśliwey, powinni być tak jak inni złodzieje uważanymi, przez Sądy przełożone sądzonymi i karanymi *).

*) §. 174. Ustawy karnej z dnia 27. maja 1852 r., jest następującej osnowy: Z istoty czynu kradzież stoje się zbrodnią: III. gdy kradzież więcej niż 5 złr. wynosi, a zarazem popełnioną została f) w rybach zabranych ze stawów, g) w zwierzynie zabrannej albo z ogrodzonych lasów, albo z szczególniejszą śmiałością lub też przez sprawcę z kradzieży tej niejako zwyczajną profesję prowadzącego. Według §. 178. tej Ustawy karnej taka kradzież, jeżeli nieczem więcej nie jest obciążoną, ukaraną będzie ciężkiem więzieniem od 6 miesięcy do jednego roku, przy obciążających zaś okolicznościach od jednego roku do lat pięciu.

§. 21. Kto o zatajenie lub przechowywania szkodnika myśliwskiego przekonany zostanie, ten również jak i sam szkodnik powinien być przytrzymanym i sądowi oddanym.

§. 22. Gdyby uzbrojony złodziej zwierzyny w jakim okręgu polowania na wołanie myśliwych nie poddał się i bronić się usiłował, natenczas wolno jest myśliwym strzelać w celu ochronienia się od niego*).

Co do wykonania prawa polowania postanowiono:

Patentem z dnia 7. Marca 1849.

§. 1. Prawo polowania na obcym gruncie i ziemi znosi się.

§. 2. Wynagrodzenie za zniesione prawo polowania dla dotychczasowych uprawnionych ma miejsce w takim tylko razie, gdy to prawo uzasadnionem było na mocy kontraktu odpłatnego, zawartego z właścicielem obciążonego gruntu.

W tych razach komisye do przeprowadzenia ustawy z dnia 7. Września 1848 postanowione, ułożą sposób spłacenia.

§. 3. Pańszczyzna łowiecka i inne powinności łowieckie znoszą się bez wynagrodzenia.

§. 4. Prawo polowania w zamkniętych zwierzyńcach pozostaje w swej mocy i w ten sam sposób, w jaki dotąd przysługiwało, bez względu na to, czyli grunta położone w obrębie łowieckim należą do właściciela polowania, czy też do trzecich osób.

§. 5. Każdemu posiadaczowi gruntu w nieprzerwanej przestrzeni najmniej dwustu morgów, dozwala się polowania na tym własnym jego gruncie.

§. 6. Polowanie na wszystkich innych gruntach, §§. 4 i 5 nie wyjętych, a w gruntach obwodu gminy położonych, należy do tejże gminy, a to od chwili, od której ten patent obowiązuje.

§. 7. Gmina jest obowiązana należące do niej polowanie albo niepodzielnie wydzierżawiać, albo go używać przez ustanowionych w tym celu obznaczonych ludzi (myśliwych).

*) §. 22. Ustawy karnej opiewa: Czyn nie będzie za zbrodnię postrzany; g) jeżeli nastąpił skutek nieprzepartego oporu, lub w koniecznej i usprawiedliwionej obronie.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania gmin należących, z końcem każdego roku administracyjnego, albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych, gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw. moneta jest odpowiedzialna za to, gdyby z należącego do niej polowania, w inny sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przestępstwa ustaw łowieckich i kradzieży zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karane być winny podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów strzeżać się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, równie jakoteż i poszukiwanie tego prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacyom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

*) Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849 (Dz. pr. państwa Nr. 386 str. 702) obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa kaznych wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami wiejskich posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden tytuł prywatny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z dnia 23. Sierpnia 1849 l. 74.174, w skutek ryskryptu minist. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania uważana będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasma gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączenie z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyszuje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zrzeka się tem samem własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jakoteż i na gruncie otoczonym przez te większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania do gmin należącego, z końcem każdego roku administracyjnego, albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych, gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw. moneta jest odpowiedzialna za to, gdyby z należącego do niej polowania w inny sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przestępstwa ustaw łowieckich i kradzieży zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karane być winny podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów zastrzega się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, równie jakoteż i poszukiwanie tego prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacjom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

* Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849 (Dz. pr. państwa Nr. 386 str. 702), obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa takie wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami większych posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden tytuł prywatny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z dnia 23. Sierpnia 1849 l. 74.174, w skutek ryzykryptu minist. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania uważana będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasm gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączenie z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyznaje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku tejże za cenę według słusznego oszacowania, na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zreknie się tem samem własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jakoteż i na gruncie otoczonym przez tę większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

5. W razie różności zdań względem sposobu użytkowania z polowania w jakiej gminie, polowanie ma być przez publiczną licytację wydzierżawionem.

6. Kary pieniężne nałożone podług ustawy łowieckiej, przypadają zakładowi ubogich właścicieli gminy.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 15. Grudnia 1852. względem użytkowania z prawa polowania.

§. 1. Prawo polowania na gruntach, przydzielonych gminom na mocy §. 6. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku do użytkowania z polowania albo na gruntach ich własnych, nie może być odtąd już inaczej użytkowanem, jak tylko w drodze wydzierżawienia, uskutecznionego przez władzę powiatową polityczną; wyjąwszy przypadek wyrażony w §. 10 niniejszego rozporządzenia.

§. 2. Wydzierżawienie odbywać się winno w drodze głośnego wywołania publicznie, w miejscu, gdzie władza powiatowa polityczna ma urzędową siedzibę swoją. Rozpisanie licytacji należy o ile możności ogłosić na trzy miesiące przed upływem dawniejszej dzierżawy, a to przez publiczne przybicie za kratą ogłoszeń władzy wyżej wspomnianej, według okoliczności nawet w sposób obszerniejszy.

§. 3. Na dzierżawę polowania przypuszczonym byś może tylko ten, przeciw któremu w tej mierze nie ma zarzutu.

Gmina jako taka, nie może być przypuszczoną do dzierżawienia polowania i wszelkie kontrakty dzierżaw, mijające się z niniejszym przepisem, są nieważne*).

§. 4. Akt wydzierżawienia podlega potwierdzeniu władzy powiatowej politycznej.

§. 5. Jeżeli wydzierżawienie takiego polowania nie może przyjść do skutku, wówczas winna władza polityczna obmyśleć inne stosowne środki, z wyłączeniem użytkowania z tego prawa przez samą gminę.

*) Wydzierżawienie prawa polowania przez spółkę, według Rozp. minist. z d. 17. Lutego 1853. jest dozwolonem, jeżeli przeciw poszczególnym członkom spółki nie zachodzi żadna przeszkoda.

§. 6. Dzierżawa wogóle nie może trwać mniej, jak pięć lat, i tylko dla ważnych powodów może być wypuszczoną na czas krótszy, nigdy na mniej, jak na trzy lata.

§. 7. Dzierżawca polowania winien złożyć z góry dwuletni czynsz dzierżawny, mający być zawsze w pieniądzu oznaczony, z którego jedna połowa uważana będzie za kaucję, druga za czynsz dzierżawny pierwszego roku. Kaucya może także w papierach rządowych być złożoną według kursu, jaki mają na giełdzie w dniu ich złożenia.

§. 8. Czynsz dzierżawny jednoroczny, ma być zawsze składanym z góry, na cztery tygodnie przed rozpoczęciem każdego roku dzierżawy, a to pod karą nowej licytacji dzierżawy, na koszt i niebezpieczeństwo dzierżawcy.

§. 9. Kaucya i czynsz dzierżawny składane być mają w urzędzie poborowym W cztery tygodnie po upływie czasu dzierżawy, zwróconą będzie dzierżawcy kaucya za asygnação władzy politycznej, o ile nie będzie zatrzymaną na wynagrodzenie szkody, lub na kary.

§. 10. Wyjątkowo, i jeżeli dzierżawa odpowiada warunkom wyrażonym w niniejszym rozporządzeniu, będzie mogła władza publiczna powiatowa przedłużyć w miarę przepisu niniejszego rozporządzenia istniejące już kontrakty dzierżawne, po wysłuchaniu gminy dotyczącej i bez rozpisania publicznej licytacji.

§. 11. Co do rozdzielenia czystego dochodu rocznego z polowania, postępować należy według postanowień §. 8. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku.

§. 12. Bez pozwolenia władzy politycznej, nie wolno zadzierżawionego polowania odstępować drugim osobom w subarendę ani częściowo, ani w całości, czy też z zastrzeżeniem jakiej części dochodu z polowania, w przeciwnym bowiem razie umowa stanie się nieważną a strony ulegną karze.

Również zamiar pojedynczych części graniczących z sobą obszarów polowania zawisła od zatwierdzenia władzy politycznej.

§. 13. Dzierżawcy polowania, równie jak posiadacze gruntów, wzmiankowani w §. 5. Najwyższego Patentu z dnia 7. Marca 1849 r. winni są pod wła-

sna odpowiedzialnościami ustanowić do dozoru polowania uzdolnionych myśliwych, lub przynajmniej obznajomionych z tem ludzi, którzy przez władzę polityczną powiatową za zdolnych do tego będą uznani — i tychże władzy politycznej wskazać.

§. 14. Za zezwoleniem władzy politycznej może także sam właściciel polowania (właściciel gruntów lub dzierżawca polowania) ustanowionym być dozorcą polowania.

§. 15. Do zastosowania się do powyższych przepisów (§§. 13. i 14.) wyznacza się teraźniejszym właścicielom polowania termin trzymiesięczny od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Jeżeli zastosowanie to nie nastąpi, natenczas posiadacze polowania, własne prawo mający, zagnani być powinni do tego stosowania środkami przymusowemi co do dzierżawców zaś, należy rozwiązać dzierżawę i nakazać nowe wydzierżawienie na ich koszt i niebezpieczeństwo.

§. 16. Przeciwi wykonaniu niniejszego rozporządzenia nie można czynić zarzutów z tytułu prywatnego.

§. 17. Do polowania w imieniu własnem lub obcem nikt nie ma prawa, kto nie uzyskał pozwolenia noszenia broni myśliwskiej, stosownie do Najwyższego patentu z dnia 24. Października 1852*).

§. 18. Wszelkie przystąpienie lub pominięcie niniejszych przepisów, podlega karze pieniężnej od 25—200 złr. m., która wymierzona będzie przez władzę polityczną i przekazana na rzecz instytutu ubogich tego miejsca, w którym przestąpienie zostało popełnionem.

Jeżeli kara pieniężna nałożoną być mająca, sama przez się, albo ze względu na stosunki winnego, nie może być ściągnięta, wówczas należy ją zamienić na karę aresztu, licząc jeden dzień aresztu za każde pięć złr. m. k.

*) Personale, zaprzysiężone dla służby leśnej lub łowieckiej, lub też do jednej jak drugiej razem, bez różnicy, czy przez rząd, guwint lub przez prywatnych ustanowionem jest, może zwykłą broń nosić w służbie, nie potrzebując ku temu paszportu, jeżeli używa ubioru służbowego, przepisanego lub odznaczającego okrycia głowy lub naramiennika, podanego do powszechnej wiadomości w powiecie. (Rozporz. minist. z dnia 20. Sierpnia 1877 r. dzien, praw państwa Nr. 159).

Ustawa z dnia 19. Lipca 1869.

(Dz. ust. kraj. Nr. 29)

tycząca się łapania, wytopienia i sprzedawania zwierząt alpejskich.

§. 1. Zakazuje się polowania na zwierzęta alpejskie, świstaka i dziką kozę, właściwe Tatrom, lub łapania takowych. Równie zakazuje się sprzedaż tych zwierząt, jako też i sadła świstaczego.

§. 2. Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 5 do 100 złr. wal. austr., a w razie niemożności uiszczenia kary, aresztem od jednego do dwudziestu dni. Przydybane zwierzęta czy to żywe, czy zabite, mają być odebrane, a żywe puszczane na wolność.

§. 3. Dochodzenie i karanie tego przekroczenia będzie należeć do starostw powiatowych, a w drugiej i ostatniej instancji do namiestnictwa.

§. 4. Kary pieniężne wpływać będą do funduszu kultury krajowej.

§. 5. Na zwierzechności gminne, e. k. żandarmerji, zaprzysiężoną straż leśną i na wszystkie inne stráže publiczne wkłada się obowiązek czuwania nad przestrzeganiem niniejszego zakazu.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 2. Stycznia 1854.

względem przypuszczenia do przysięgi osób do nadzoru lasów i polowania ustanowionych.

§. 1. Osoby, przeznaczone do służby nadzoru leśnego, które na mocy przepisu §. 13. rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 15. Grudnia 1852 roku (Dziennik praw państwa nr. 257), także do dozoru polowania ustanowionemi i władzy politycznej wskazaniem zostały, powinny na żądanie tego, który ich ustanowił, złożyć przysięgę przed tą władzą w celu pełnienia służby myśliwskiej w całym okręgu, który im powierzony został, mianowicie:

- a) dodatkowo tylko dla służby myśliwskiej, jeżeli dla służby leśnej złożyły już przysięgę według ustaw obowiązujących;
- b) co do służby leśnej oraz i myśliwskiej, jeżeli jeszcze nie złożyły przysięgi co do służby leśnej.

Przysięga złożoną być powinna w przypadku pod a) wyszczególnionym według załączonego wzoru przysięgi, w przypadku zaś pod b) wyrażonym według wzoru przysięgi, w dodatku do ustawy leśnej ogłoszonej, w którymto przypadku za wyrazami „powierzoną własność leśną“, zamieścić należy wyrazy: „i prawo polowania“.

§. 2. Jeżeli z powodu miejscowego położenia nie można ustanowionych do straży myśliwskiej na mocy §. 13. rozporz. Minist. spraw. wewn. z dn. 15. Grudnia 1852 i wskazanych władzy politycznej osób używać zarazem do dozoru lasu, w takim przypadku wolno przyjąć od nich przysięgę, tyczącą się tylko służby myśliwskiej, jeżeli to są uzdolnieni strzelcy, zostający w wyłączonej służbie właściciela polowania (właściciela gruntu lub właściciela polowania). Przysięga w takim razie złożoną być ma przed właściwą władzą polityczną według §. 1. i stosownie do załączonej roty przysięgi.

§. 3. Osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się dozoru leśnego i służby myśliwskiej (§. 1), albo tyczącą się służby myśliwskiej (§. 2), uważanemi będą także w służbie myśliwskiej za straż publiczną, używać będą także w tej służbie wszelkich ustawami zapewnionych praw, które służą osobom urzędowym i strażom cywilnym, wskazanym w §. 68*) ustawy karnej i mają prawo noszenia w służbie myśliwskiej zwykłej broni, której jednakże używać mogą tylko w razie słusznej, koniecznej obrony.

*) §. 68. ustawy karnej brzmi:

Skupienie się wielu osób dla czynienia gwałtownego oporu przeciw zwierzchności, jest zbrodnią powstania, czy to celem takowego oporu było wymuszenie czego, wylamanie się od jakiejś powinności, ndaremnienie jakiego zarządzenia lub wykonania nakazu publicznego, czy też nareszcie jakimkolwiek bądź sposobem publicznej spokojności. Przy tem nie stanowi to różnicy, gdy ten gwałtowny opór wynierzonym był czy to przeciw sędziemu, przeciw lub przeciw służbie rządowej, przeciw urzędnikowi leśnemu, przeciw cywilnej, finansowej lub wojskowej, albo przeciw żandarmerji, czy też przeciw ustanowieniu do pilnowania lasów chociażby władzą rządową związanemu przysięgą urzędnikowi leśnemu, lub sposób jest do dozoru lasu przeznaczony, jeżeli w taki sam sposób jest zaprzysiężony, czy też wreszcie przeciwko służbie powiadomianej obrotem takowych, lub też do strzeżenia albo zajmowania się czynności przy telegrafach rządowych — o ile osoby

§. 4. Ażeby osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się służby myśliwskiej, mogły być poznawane i szanowane jako straż publiczna, powinny nosić w służbie albo ubiór służbowy, przepisany w §. 54 ustawy leśnej, albo nakrycie głowy odszczególniające i podane do publicznej wiadomości powiatu, albo wreszcie przepaskę na ramieniu. Każdy jest obowiązany słuchać wezwania ich w pełnieniu służby uczynionego, oni zaś winni pod surową odpowiedzialnością wystrzegać się wszelkiego postępowania nieprawnego.

Rot a przysięgi.

Przysięgam, że powierzzonego memu dozorowi prawa polowania strzedz i ochraniać będę jak najstaranniej i najwierniej; że wszystkich tych, którzy usiłować będą w jakibądź sposób to prawo nadwreżyć lub rzeczywiście je nadwreżać, doniosę sumiennie bez wszelkich względów osobistych; że w razie potrzeby zajmę ich w sposób prawem przepisany lub przytrzymam; że nikogo niewinnego fałszywie nie oskarżę, ani nie podam w podejrzenie; że wszelką szkodę według możliwości oddalać, a wyrządzoną szkodę według najlepszej mojej wiedzy i sumienia mego podawać i oceniać, jako też dla zapobieżenia szkodzie w drodze prawa pomocy domagać się będę; że bez wiedzy i pozwolenia moich przełożonych, lub bez przeszkody niezbędnej, nigdy nie przestanę pełnić obowiązków moich, tudzież że z powierzonego mi dobra każdej chwili złożę rachunek. Tak mi Panie Boże dopomóż.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 1. Lipca 1857.

o warunkach zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania.

Ogólne warunki do zaprzysiężenia.

§. 1. Osoby przyjęte do służby dla ochrony lasu i polowania wtenczas tylko mogą przez władze po-

rzeczono zajętymi są właśnie wykonaniem zlecenia zwierzchności lub pełnieniem urzędu albo służby. Według § 426 ustawy o postępowaniu karnem, świadectwo przysięgłego urzędnika albo sługi rządowego lub gminnego może stanowić prawny dowód względem przedmiotu, do którego dozoru tenże przysięgły urzędnik albo sługa jest ustanowionym, jeżeli nie zachodzi żadna okoliczność podająca go w wątpliwość i jeżeli potwierdzi, że obwinionego zastał na gorącym uczynku i zaraz go upomniał i schwytał.

7. Bażanty i kuropatwy od 15. Stycznia do 15. Sierpnia.

8. Przepiórki i dzikie gołębie od 1. Listopada do 15. Lipca.

9. Drobne i pardwy od 15-go Kwietnia do 1-go Sierpnia.

10. Ptactwo błotne, mianowicie: kszuki, dubelty, kulony, bataliony od 15. Kwietnia do 1. Lipca.

11. Ptactwo wodne, mianowicie: dzikie gęsi i dzikie kaczki od 15. Kwietnia do 15. Czerwca.

12. Lisy od 15. Lutego do 31. Sierpnia; tępie nie lisa dozwolone jest tylko uprawnionemu do polowania w mniejszych, w których uprawnieni hodują zwierzyne, dla której lis jest szkodliwym.

13. Łanie, kozy, cielęta i spiczaki, tudzież kury gęściołów i cietrzewi przez cały rok.

Wystrzeliwanie łań i kóz ze względów gospodarstwa łowieckiego nastąpić tylko może za przyzwoleniem Namiestnictwa.

Zakaz ubijania dzikich kóz i świstaków w okolicach gór tatrzańskich, zawiera osobna ustawa krajowa z dnia 19. Lipca 1869 r. Nr. 26 D. u. k.

§. 2. Zakazaniem jest łowienie zwierzyzny na siła, żelaza, łapki i inne tym podobne przyrządy.

Wyjątkowo dozwolone jest łowienie przepiórek rozjazdem a kwiczołów i jemioluchów na siła. Zakazaniem jest także zbieranie albo niszczenie jaj i wybieranie młodej zwierzyzny z lęgówisk.

Może jednak wyjątkowo uprawniony do polowania lub ustanowiona przez niego straż lasowa wybierać na siłki bażanty i kuropatwy dla chowu i wyjmować jaja z gniazd tym celem, by je wysiedziały kury swojskie.

§. 3. Niniejsza ustawa nie znajduje żadnego zastosowania do ubijania zwierzyzny w ogrodzonych zwierzyńcach; sprzedający jednak taką zwierzyne, albo ten, kto w sprzedaży wykazał świadectwem politycznej władzy powiatowej, inaczej bowiem będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 4. Zarządzenia władzy politycznej, nakazujące zmniejszenie szkodliwego dla kultury zbytecznego stanu zwierzyzny na podstawie §. 4. patentu o polowaniu z d. 23. Lutego 1876 r. mogą być wy-

konane także w porze, w której zresztą nie wolno ubijać takiej zwierzyzny.

Sprzedający lub pośredniczący w sprzedaży zwierzyzny w powyższy wyjątkowy sposób ubitej, winien się jednak wykazać świadectwem władzy politycznej, że jest do sprzedaży upoważnionym, w przeciwnym bowiem razie będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 5. Przekroczenie postanowień §§. 1. i 2. tej ustawy, podlega grzywnie od 5 do 50 złr. Jeżeli jednak wyrządzona szkoda z powodu ubicia większej ilości zwierzyzny jest znaczną lub przestępstwo powtórnie popełniono, może być grzywna aż do 100 złr podwyższona.

§. 6. Kto po upływie 14 dni od czasu, w którym poczyną się pora zakazana, zwierzyne, na którą w tej porze nie wolno polować (§. 1.), czy to w całych sztukach, czy w kawałkach, które jednak do spożycia nie są jeszcze całkiem przyprawione, celem sprzedaży obnosi, w sklepach, na jarmarkach albo w inny sposób do sprzedaży wystawia albo sprzedaje, albo w sprzedaży pośredniczy, podpada oprócz utraty zwierzyzny grzywnie w §. 5. tej ustawy oznaczonej.

Takiej samej karze podpada sprzedaż zwierzyzny, której wogóle nie wolno ubijać lub łapać, jakoteż sprzedaż jaj i piskląt dzikiego ptactwa.

Osoby sprzedające zwierzyne pochodzącą z krajów, w których niniejsza ustawa nie obowiązuje, w czasie zakazanym, lub pośredniczące w takiej sprzedaży, mają w należyty sposób wykazać, skąd ta zwierzyzna pochodzi. Jeżeli zaś zwierzyzna pochodzi z królestw i krajów koronnych zastąpionych w Radzie państwa, należy nadto wykazać się świadectwem politycznej władzy powiatowej, że zwierzyzna nie została ubita w sposób bezprawny. W przeciwnym wypadku postanowienia karne niniejszego paragrafu będą także zastosowane przeciw osobom przekraczającym powyższe postanowienia.

§. 7. Grzywny na podstawie niniejszej ustawy wymierzone, tudzież dochód ze zwierzyzny, która w myśl postanowień niniejszej ustawy została skonfiskowana i przez dotyczącą zwierzchność gminną w drodze publicznej licytacji sprzedaną, przypadają

funduszowi ubogich tej gminy, w której przestępstwo odkryto.

W razie niemożności ściągnięcia grzywny, należy ją zamienić na karę aresztu, a to za każde 5 złr. grzywny jeden dzień aresztu.

Dochodzenie i wymierzenie kary przysługuje władzom politycznym.

§. 8. Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Memu Ministrowi rolnictwa i Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Franciszek Józef m. p.

Lasser m. p.

Chlumecky m. p.

U S T A W A

obowiązująca w Królestwie Galieji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galieji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1. Zakazuje się wybierania i psucia jaj i gniazd wszystkich ptaków dziko żyjących a nieszkodliwych.

Szkodliwemi są:

Orzeł przedni (*Aquila fulva*, Steinadler).

Orzeł zyz (*Aquila chrysaetos*, Goldadler).

Birkut bielik (*Haliaeetus albicilla*, Seeadler).

Rybolów rzeczny (*Pandion Haliaeetus*, Fluss- oder Fischadler).

Kania wielka (*Milvus regalis*, Roter Milan oder Gabelweihe).

Kania czarna (*Milvus ater*, Schwarzbrauner Milan).

Sokół roróg (*Falco lanarius*, Würgelfalke).

Sokół wędrowny (*Falco peregrinus*, Wanderfalke).

Sokół drzemlik (*Falco aesalon*, Zwergfalke Merlin).

Sokół kobóz (*Falco subbuteo*, Lerchenfalke).

Jastrząb gołębiarz albo kurołapa (*Astur palumbarius*, Hühnerhabicht).

Jastrząb krogulec (*Astur nisus*, Sperber).

Błotniak stawowy (*Circus rufus*, Rohr- oder Sumpfweihe).

Puhaćz własiwy (*Bubo maximus*, Der gemeine Uhu oder Puhu).

Dzierżba srokosz (*Lanius excubitor*, Der grosse Würger).

Kruk własiwy (*Corvus corax*, Kohlrabe).

Sroka zwyczajna (*Pica caudata*, Elster).

§. 2. Zakazuje się chwytanie i zabijanie, niemniej przedawanie ptaków wymienionych w dodatku. Wyjątkowo w celach naukowych może władza polityczna udzielić pozwolenia do chwytania pomienionych ptaków w niewielu okazach.

Pozwolenie to może być udzielone tylko na podstawie przyzwolenia właścicieli gruntów, zatwierdzonego przez przełożonego obszaru dworskiego; w pozwoleniu tem ma być oznaczone nazwisko upoważnionego, tudzież miejsce i czas, na które pozwolenie ma ważność.

§. 3. Zabrania się chwytania i zabijania, tudzież przedawania nietoperzy i jeżów.

§. 4. Przekroczenia powyższych przepisów karane będą grzywnami od 1 do 15 złr. w. a., a w razie niemożności uszczerzania kary pieniężnej aresztem od 12 godzin do 3 dni.

Nadto mają być odebrane przyrządy do chwytania ptaków wraz z klatkami, tudzież schwyte ptaki, z których żywe mają być natychmiast puszczane na wolność.

§. 5. Gminy i obszary dworskie w szczególności są obowiązane czuwać nad ścisłym przestrzeganiem tej ustawy.

Wykonywanie przepisów karnych tej ustawy należy do przełożonego gminy, w której obrębie popełniono przekroczenie.

Prawo karania wykonywa w myśl ustawy gminnej przełożony gminy wspólnie z dwoma assessorami (przysiężnymi).

Co do przekroczeń popełnionych na obszarze dworskim, wykonuje prawo karania polityczna władza powiatowa.

§. 6. Rekurs przeciw wyrokowi karnemu przełożonego gminy ma być wniesiony do zwierzchniej władzy politycznej, przeciw wyrokowi zaś politycznej władzy powiatowej do c. k. Namiestnictwa.

Rekurs należy wnieść w przeciągu 14 dni p ogłoszeniu, a względnie doręczeniu orzeczenia.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom rekurs nie ma miejsca.

§. 7. Grzywny, tudzież pieniądze uzyskane z sprzedaży zabranych przedmiotów przypadają na fundusz ubogich w tej gminie, w której obrębie po pełniono przekroczenie, a względnie, przy której istnieje dotyczący obszar dworski.

§. 8. Na c. k. żandarmeryę, zaprzysiężone strażę leśną, strażę polowania i strażę polową, tudzież na wszystkie inne strażę publiczną, wkłada się obowiązki czuwania nad przestrzeganiem niniejszej ustawy i podawania wszelkich spostrzeżonych przekroczeń do wiadomości naczelnika gminy, lub przełożonego obszaru dworskiego, a to ostatniego w tym celu, aby doniósł o tem politycznej władzy powiatowej.

§. 9. Nauczyciele szkół ludowych są obowiązani uczniom tak zwyczajnych jak niedzielnych szkół wyjaśnić szkodliwość wybierania gniazd chwywania i zabijania ptactwa pożytecznego, tudzież przedstawiać im corocznie, a mianowicie przed początkiem legu ptasząt, postanowienia niniejszej ustawy.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Gödöllö, dnia 21. Grudnia 1874.

(L. S.) Franciszek Józef w. r.
Lasser w r. Chlumecy w r.

Dodatek do §. 2.

Spis ptaków,

których chwywania, zabijania i przedawania zabrania się.

Drozd kos (Turdus merula, Amsel o. Schwarzdrossel).
Drozd śpiewak (Turdus musiens, Singdrossel).
Opoczniki czyli podkamionki. (Saxicola. Steinmetzer).
Płochacz (Accentor, Heckenbraunelle).
Pokrzywki (Lusciola, Erdsänger), do których na-

leżą rdzawy (Lusciola luscinia, Nachtigall).

Słowik szary (Lusciola philomela, Sprosser).

Rudoogonki (Ruticilla, Rötling).

Gajówki (Sylvia, Grasmücke).

Trzeiniaki (Salicaria, Rohrsänger).

Wołowe oczko (Tryglodytes parvulus, Zaunkönig).

Świergotki (Anthus, Piper).

Pliszki (Motacilla, Bachstelze).

Jaskółki (Hirundo, Schwalbe).

Muchołówki (Muscicapa, Fliegenfänger).

Dzierzby mniejsze czyli skropudy (Lanius, Dorn-dreher, Würger).

Pomórnik czyli mentel (Tichodroma muraria, Mauerläufer).

Pelzacz zaskórnik (Certhia familiaris, Baumläufer).

Bargiel kowalik (Sitta europaea, Spechtmeise).

Mysikróliki (Regulus, Goldhäuschen).

Sikory (Parus, Meise).

Luszczeniaki (Fringilla), a mianowicie:

Luszczeniak grubodziób czyli klas (Fringilla cocco-thraustes, Kernbeisser).

L. jer (Fr. montifringilla, Bergfink).

L. ziemba (Fr. coelebs, Buchfink).

L. dzwonice (Fr. chloris, Grünling).

L. makolągwa (Fr. cannabina, Bluthäufing).

L. czeczotka (Fr. linaria, Leinfink).

L. czyż (Fr. spinus, Zeisig).

L. szczygieł (Fr. carduelis, Stiglitz).

L. mazurek (Fr. montana, Feldsperling).

L. kulezyk (Fr. serinus, Girlitz).

Gil właściwy (Pyrrhula vulgaris, Gimpel).

Krzyżodzioby (Loxia, Kreuzschnabel).

Poświerki, t. j. trznadłe i potrzaszce (Emberiza, Ammer).

Skowronki (Alauda, Lerche).

Szpak (Sturnus varius, Staar).

Kawka (Corvus monedula, Dohle).

Wilga (Oriolus galbula, Piro).

Krzykacze (Columba, a mianowicie:

Kozodój (Caprimulgus europaeus, Ziegenmelker, Nachischwalbe).

Jerzyk (Cupselus apus, Segler).

Dudek (Upupa epops, Widdehopf).

Krasnowronka (Coracias garrula, Mandelkrähe, Blauracke).

Z łazących (Scansores, Klettervögel):

Kukółka (Cuculus canorus, Kuekuk).
 Krecigłów (Yunx torquilla, Wendehals) i
 Dzieciół (Pieus, Spechte).
 Sowy wszystkie (Strix), z wyjątkiem Puhacza (Bubo maximus).
 Sokół pustółka (Falco tinnunculus, Turmfalke).
 Sokół pustółeczka (Falco cenchris, Röterfalke).
 Sokół kobuzek (Falco vespertinus, Rothfussfalke).
 Myszółów zwyczajny (Buteo vulgaris, Der gemeine Mäusebusard).
 Myszółów włochaty (Archibuteo lagopus, Rauhfussiger Mäusebusard). Przylatuje do nas w późnej jesieni, bawi całą zimę, niszcząc wiele myszy, które są prawie wyłącznym jego pożywieniem.
 Trzmiełojad (Pernis apivorus, Wespenbusard).

13. Ochrona polowania.

Straży zaprzysiężonej do polowania wolno ka-
 zdego, kogo spotka z bronią zatrzymać i żądać
 okazania paszportu na broń (Waffenpass). Jedna-
 kowoż tu nie wystarcza tylko, ażeby zatrzymany
 posiadał w ogólności paszport na broń, ale takowy
 musi być wystawiony dla osoby spotkanego, na
 czas teraźniejszy i na broń taką, jaką właśnie ma
 przy sobie.

Od obowiązku okazania paszportu na broń, u-
 wolnione są osoby, które na mocy swego urzędu lub
 zatrudnienia do noszenia broni są obowiązane lub
 upoważnione.

Prawo noszenia broni nie uprawnia jednak uzbro-
 jonego do przekroczenia okręgu myśliwskiego, po-
 za drogami publicznymi; — do tego uprawnieni są
 tylko właściciele polowania, ich oficyaliści i słudzy,
 jakoteż ci, którzy do tego otrzymali pozwolenie od
 właściciela polowania.

Osoby, które przekroczą okręg myśliwski po-
 za drogami publicznymi, z bronią, której się zazwy-
 czaj używa do ubijania zwierzyny, — a do czego
 w szczególności strzelba (fuzya) należy — winne
 być przytrzymane i uważane za przestępców my-
 śliwskich, nawet na ten przypadek, jeżeli paszport
 na broń palną posiadają, lecz nie mają prawa do

polowania. Przestępcy takiemu w każdym razie broń
 odebraną być winna.

Przestępcy nieznajomi lub tacy znajomi, którzy
 strażą publiczną opierają, takową bezczeszczą,
 b weale rzucają się na nią, przytrzymani i wła-
 ściwej oddani być winni.

Jeżeli straż ustanowiona do ochrony polowania,
 spotka kogoś po za drogami publicznymi z psami
 łowieczymi lub innymi, używanymi w myśliwstwie,
 a spotkanego uważać za przestępcę myśliwskiego,
 odebrać mu psy, jeżeli się nie usprawiedliwi, że
 zięcie psów ze sobą nie było w celu polowania.

Psy obce goniące zwierzynę w okręgu myśliw-
 im, wolno strażą publiczną zastrzelić. Także wolno
 strzelać koty spotkane w lesie, opodal od domów
 mieszkalnych.

Kalendarzyk rybacki.

Czas ochrony (półka czarne) i miara długości ryb.

Gatunek ryb	M i e s i a c											Centymetr.
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	
Losos												30
Pstrąg, pstruh												20
Szczupak												30
Lipień, pyr												20
Głowacica, holowatyca												40
Boleń, fat												40
Jaź												20
Swinka, pidustwa												20
Czop, czip												15
Wyrozn												40
Czczuga												30
Sandacz, sudak												40
Leszcz, leszcz												25
Klonek, kleń												20
Brzanka, maryna												16
Brzana, maryna												25
Cyrt, rybec												20
Węgorz, uhor												40

TERMINOLOGIA

odnosząca się do główniejszych zwierząt łownych.

J e l e Ń.

Jeleń należy do zwierzyny płowej, płochy rochnnej (łaskawej), grubej, i do wyższych łowów nica beka się we Wrześniu i Październiku, jest lna i cieli się w Maju, rzucając w łożysku jedno ode: jelonka lub łańkę (sysaki). Miejsca, na któ- rch odbywają się gody weselne, zowie się bekowi- , rykowisko; wtedy rogacz beczy, ryczy. W innym sie stanowisko jeleni jest ostoją. Po pierwszym tu jelonek staje się szpiczakiem, podciółkiem, po igim widłakiem, po trzecim szóstakiem, po czwar- n ósmakiem, po piątym o 10 końcach dziesiąt- em czyli jeleniem łownym, po szóstym i następnym unastakiem, jeleniem kapitalnym, głównym i ma- końcu wieńca (rogów) koronę z trzech gałęzi. eniec składa się z róży, pnia, łodygi, gałęzi i ko- ny. Róg jeden pozostały po zrzuceniu drugiego wie się tyka. Jeleń wkłada wieniec, gdy mu rogi astają, lub zrzuca, kiedy odpadają. W pięć dni zrzuceniu rogów wyrasta z góry czyli pierścienia kki, grubą skórą pokryty guz, z którego wznosi wieniec, mechem albo seypulem pokryty, i wtedy wie się rogal, byk, seypulakiem. Na rogach pod- za się małe wyrostki, perły. W porze, gdy po- uceniu rogów tworzy się guz, który wysadza rogi, ią jelenia gumuła, silnego dobrym, mocnym, py- ym, wiatłego cienkim, poślednim, tłustego zaś- snym. Z nowo odrosłych, mlecznych rogów ociera- acz mech o drzewa, czyści się. Wyrosła samica- łańią. Park, parkot jest wonią jeleni w czasie- ania się. Jeleń pasie się, żeruje na żerowisku, rogami, roguje, opuszcza się, gdy z jednej kniei

do drugiej przechodzi, prószy, zostawia bobki, galopuje, pomyka, jest pobekany, gdy zaspokoił popęd płciowy. Oczy jego zowią się świecami, stopa rogowa raciea, wyrostki w tyle nogi powyżej racie szpilami, nogi badyłami, biegami, ogon kwiatem, bukietem, uszy łyżkami, bok poł-iem, wnętrzości patrochami, norogami. Wyrzucie wnętrzości znaczy trzebić, zdejmować skórę obieleć. Śledzenie jelenia jest podsluchem, nasładowanie jego głosu lub własny jego głos urywany porykiem. Obszerny artykuł o jeleniu umieścił w „Łowie” z r. 1881 (str. 23. 40. 56. 71. 92. 106.) p. Alex. Ubysz.

S a r n a.

Sarna należy do zwierzyny płowej, płochę, rochmannej (łaskawej), i do średnich łowów. Ruja sarn jest gonem, bieganiem, samica goni się, biega w Lipcu i Sierpniu i po czterdziestotygodniowej brzemienności rodzi (koci się) w Maju jedno lub dwoje młodych. Dawni myśliwi i badacze nazywali bieganie sarn o tej porze ślepą rują, właściwą zaś w Listopadzie i Grudniu. Nowsze badania, szczególnie anatomiczne Drów Bischofa i Zieglera, oznaczyły ruję sarn jako prawdziwą w Lipcu i Sierpniu; odtąd już nie sprzeciwiano się tej nowej teorii, wyjątkowo tylko niektórzy myśliwi i badacze, jak hr. Kazimirz Wodzicki, silnymi argumentami popierają ruję listopadową i grudniową. W każdym razie pozorne bieganie sarn odbywa się także z początkiem zimy. Młode zowią się kózka lub kozłkiem (sysakami). Miejsce, gdzie koza (siuta) się koci jest legowiskiem, leżyskiem w innym czasie stanowisko sarn ostoja. Samiec zowie się kozłem, sarneem, rogaczem, młody podciółkiem, widłakiem, małkusem gdy rogi zrzuca, mylnikiem (Kümmerer) gdy schorzał lub wąły. Kozioł ozdobiony jest rogami (parostkami). Przed wyrastaniem pierwszych parostków podnosi się na początku piątego miesiąca życia u kozłat mała wypukłość na czole, która w czwartym tygodniu tworzy różę; z tej wychodzą cienkie, mechem, scypułem okryte, dosyć szpiczaste mleczne rogi, 3—4 cali długie, zwane gomułami. Z powodu świerżenia ociera mech o gałęzie i drzewa, czyści się. Po zrzucaeniu rogów odrastają nowe coraz grubsze i większą liczbą gałęzi

ozdobione. Liczba gałęzi dochodzi zwykle do trzech na każdej, czyli do sześciu na obu łodygach. Rzadko się zdarza widzieć kozła z ośmiu, a jeszcze rzadziej z dziesięciu gałęziami. Zdarza się czasem koza z parostkami, kozioł bez nich. Róg pozostały po zrzucaeniu drugiego zowie się tyką. Rogacz zrzuca lub nakłada rogi. Sarna żeruje na żerowisku, opuszcza się, gdy z jednej kniei przechodzi w drugą, myli (miesza) tropy, świeży, gdy postrzelona z miejsca ruszyć się nie może, piszczy, głos wydaje wabiąc się. Noga jej jest cewką, stopa rogowa racieczką, rogowe wyrostki w tyle nogi powyżej racie szpilami, stopkami, uszy łyżkami, tył talerzem, grzbiet cembrem, pysk gębą, znamie samca pendzlem, fartuszkciem, miejsce ogona serwetką, chustką, zwierciadłem, kolor włosa barwą. Sarna tłusta jest łojną, koza nieplodna jałową. Wnętrzości jej są patrochami, norogami, wyrzucanie wnętrzości znaczy trzebić, zdejmować skórę obieleć. Wabik na sarny jest mikotem, wabić znaczy mikotać. Poddaje się sarnom solnice, glinę z solą zmieszana. Badawczą i wielce nauczającą pracę o rui i życiu sarn umieścił hr. Kazimirz Wodzicki „w Łowie” w r. 1883.

N i e d ź w i e d ź.

Niedźwiedź należy do zwierzyny grubej. Pora zaspokajania popędu płciowego jest ruja. Samica grzeje się w Kwietniu, nosi płód jako brzemienna lub niedźwiedna 36 tygodni, rodzi (koci się) w Grudniu dwoje młodych, zwanych w ogóle piastunami, lubo nazwę tę raczej starszemu tylko potomstwu przyznaczyć należało. Różne wyjątki niedźwiedziowi nadawane nazwy, jak: bartnik, bartosz, mrovník, mrowiarz, boruta, borownik, mys, misio, wlochacz, kudłacz, połochacz, scierwiarz, pławnik, mrowiecznik. Nogi jego są łapami, łapkami, łopatami, tylna część szarawarami. Gdy głos z siebie wydaje mruczy, mamrótą, mamrze, mamrocze, ryczy, a sam głos bywa zwany rykiem, porykiem, hukiem, mową. Chód jego jest telepaniem, łazem; morda paszczą, paszczeką; miejsce wypoczynku legowiskiem albo barłogiem, miejsce zaś snu zimowego gawrą, budowiskiem, łodem, domem. Krew jego jest juchą, więc juszcy albo farbuje. Gdy niedźwiedź staje na przednich łapach,

stawia drabinę; waleząc zamiata, boryka się, odcina się, wodzi za pasy; gdy miota kamienie lub drzewa, strzela, wicherzy; dusząc zaś i łamiąc kości, pieści, ścisła, a prześladowany ucieka, przebija się. Zakłada mu się na paszczę knebel albo kaganiec. Myśliwy rzucający niedźwiedziowi na pastwę bałwana, rzuca cień, a gdy po zabiciu zdejmuje zeń skórę, obiera go. Opis niedźwiedzia, jego życia i zwyczajów podaliśmy w roczniku „Łowca“ 1879 str. 33, 49, 65.

B o r s u k.

Borsuk, jaźwiec, nor, pies leśny należy do niższej zwierzyny. Grzeje się w Listopadzie, samica po 12 tygodniach pomiata w Marcu 3—4 młodych. Większą część życia spędza w jamie, norze, gdzie spoczywa lub snem zimowym zasypia w miejscu dogodnym, zwanem komorą. Jamy sam sobie kopie ostrymi pazurami, a ziemią przy tej pracy przez niego wyrzucona zowie się kopeem, wchód zaś do jamy oknem. Borsuk tłusty jest sadlistym. Skórę zdjąć znaczy obielić, a skóra jego jest suknia. Bliższa wiadomość o borsuku daliśmy w roczniku „Łowca“ 1879. str. 131. 145.

D z i k.

Dzik należy do zwierzyny czarnej i do wyższych łowów. Samiec zowie się dzikiem, z przydatkiem błociarz, smolak, samica lochą, maciorą, gdy jałowa samurą, młode sysakami, warchlakami, od roku paciukami, od dwóch do czterech lat samiec wyeinkiem, ponieważ odpędzając od trzody kalczy (obeina) pojedynka i odyńca. W piątym roku staje się samiec pojedynkiem, samica maciorą, w szóstym odyńcem, i takim pozostaje do końca życia. Dziki, zaspokajając popęd płciowy, lochają się, a wtedy odyńca, który samiec oprawia, nazywają myśliwi garmratem, który się huka. Dziki lochają się w Grudniu, a samica po ośmnastu do dwudziestu tygodniach brzemienności wydaje na świat w Kwietniu 5—9 młodych. Brzemienność jest prośną, miejsce oproszenia się jest legowiskiem. Miejscowość, w której dziki chętnie przebywają, zowie się koczowiskiem, a same miejsce wypoczynku barłogiem, leżą, lego-

wiskiem. Dziki żeruje na żerowisku; rzuca się, ciska się, idąc wolno kroczy, pędem sady, miejsce jego pochody jest drogą, ryjąc ziemię pyskuje, buchtuje, a ziemia zryta jest buchtą. Posoczyć, znaczyć posoką tropy zostawiać, stanowić, zatrzymać go w pochodzie. Przerazoni dmucha lub fuka, wtedy zatrzymuje się, głowę podnosi i ogon mocno zakręca. Biejąc prosto idzie na sztych, bokiem na poślec, idąc po strzale idzie na dym, a trzoda w rozproszeniu rozbryzguje się czyli pryska. Głos dzika jest gwizdaniem, gruchaniem, kwiczeniem, gruchotaniem, szumem, krzykaniem, rechaniem. Ryj jego zowie się gwizdem, a kończy się tabakierą, nasadą chrząstkową, z boku i z wierzchu w górę wygiętą, poruszalną za pomocą muszkułów. W niej posiada wielką siłę, którą ryje ziemię, nawet zamrożoną, szukając pożywienia, wydobywa kamienie. Kły jego są szablami, które obiera (kalczy), nogi racieami, odnóża rapieami. Skóra u niego jest suknia, szczecina piórami, krew posoką, węch wiatrem. Tłusty dziki jest sadlistym. Zdejmowanie skóry z dzika jest obieleniem. Monografie dzika umieścił „Łowiec“ w r. 1878 str. 178.

W i l k.

Wilk należy do średniej zwierzyny. Zwany bywa łupur, basiór, dziki pies, samica wadera. Lud różni go, zowiąc swyniarem lub koniuchą, kobyłarzem. Pora zaspokajania popędu płciowego jest cieką. Cieką się w Styczniu, a samica po dziewięciotygodniowej brzemienności pomiata (szczeni się) w legowisku w Marcu 5—8 młodych (szceniąt). Miejsce, w którym wilki się ciekają i wyją, zowie się igrzyskiem, a miejsce oszczenia gniazdem. Gdy wilk głos z siebie wydaje, wyje, trąbi; idąc gromadą trop w trop jeden za drugim, sznurując, włócząc się wałęsa; chodząc gromadą idzie chmarą lub korowodzi, podsuwając się pod zdobycz dybie, wynosząc ją wykrada, szarpiąc ją i żrąc ćpie. Pojawiając się w noc zaswieca; broniąc się odcina się; po strzale trupem padając bębni. Leż jego jest latarnia; pysk paszczką; ogon polanem, łopata, wiecha, kądzielą; noga łapa; oczy lampami, kaganiami; zęby kłaniami; futro suknia. Skórę ściągnąć znaczy suknąć zdjąć lub obielić. Obszerna

wiadomość o wilku dał „Łowiec“ w roku 1878 str. 97, 113.

L i s.

Lis należy do średnich łowów. Cieką się w Lutym, a samica po dziesięcio-tygodniowej brzemienności pociąga w Kwietniu 4—6 młodych. Zowią go mykita, kurnikiem, psem, zorzanem (wychodzący o świcie); rozróżniają: gorskiego, krzyżaka, czar-nego, niebieskiego, popielatego, rudawego, srebrzystego i białego. Włos jego jest kłębiasty, ogon kłębiasty, łopata, pysk nosem, nogi stawkami. Idąc dynduje, podskakując szusta, szekając skomli, skoli, żerując myszkuje, skradając chojca się, kryjąc się w jamie znika, zwodząc psy składa. Jest ciętym, gdy wytrwale się broni, dobrym, pięknym, mając na sobie ładne futro. Kolor zmieniony włosa zowie się blakowny. Wypędzać lisa z nory znaczy dociekać. Ziemia wyrzucona przez niego przy kopaniu jamy zowie się kopeem, a wejście do niej oknem. Miejsce, w którym spoczywa, jest łóżyskiem, a pomiotu gniazdem. Futro jego jest suknią, a zdjęcie skóry obieleniem. Lisa opisał w „Łowcu“ szeregółowo w r. 1878 str. 129—161 Władysław Zawadzki.

Z a j a c.

Zajac należy do najpospolitszych u nas zwierząt i do niższych łowów. Dwa u nas są gatunki: zajac pospolity (*Lepus timidus*) i zajac bielak (*Lepus variabilis*), znacznie od siebie się różniące. Pierwszy wszędzie u nas jest pospolitym, drugi żyje tylko w krajach północnych, gdzie, a szczególnie w Laponii i Syberii, w wielkich chodzących chmarach (stadach). Różni się nazwą: gach, ślepek, wacho, jepur, spioch, wytrzeszczak, kot, skotak, korpak, koszlón, kuba, kopyra, siniak, rusak, marezak, wrzesniak, lub nazimek, kot polny, leśny, górski i bagnisty. Zajac w czasie zaspokajania popędu płciowego parka się, parkoci, a pora ta zowie się parkotnią i trwa od Lutego aż do Września. Samica nosi płód (jest kotnia) przez cztery tygodnie, i rodzi (koci się) od Marca do Października, wydając na świat 3—5 młodych, co się nazywa rzutem. Zajac żeruje na żero-

wisku. Młody zowie się kocię, młodziak, przebiegły w niecieczce gracz, metr, mniej zręczny żak, liniak. Uszy jego są słuchami, włos turzyca, oczy bałuchami, ślepiami, trzeszczami, wytrzeszczami; wasy strzyżami; ogon kosmykiem, omykiem; nogi skokami; spód stopy podeszwami; zęby strugami; skóra smużką, kożuchem; tłuszcz skromem; grzbiet combrem; bok pościem. Oznaczony trop jego jest ścieżką; droga którą zwykle chodzi przesmykiem. Uciekając broni się: przesadzając przeszkody susa; wy-skakując chieca; idąc wolno kica; podnosząc się na tylne skoki i nasłuchując stawia słupka, kółkuje; krążąc w koło majaczy; przypadając do ziemi płaszczy się, przyeupa; daleko się okazując ćmi; pokazując się i znikając miga; zapadając w śnieg szusta; otoczony chartami modli się; umykając w całym pędzie kładzie się po sobie lub kipi; podchodząc pod wieś w zimie prosi się; żerując w ogrodzie strzyże, wystrzyga; zwracając się nagle daje kominka; ucieka w koło młyńcem; wkoło krążąc i wracając, skąd był ruszony, okłada; poruszając słuchami strzyże, kłapie; zwodząc psy łamie; myląc tropy kluczy, rzucąc; wabiąc się muska; raniąc wrzeszczy, kniazi; umykając przed myśliwym posuwa się; gdy uciekł łapy liże; gdy umknął przepadł; gdy został raniony jest zbarezony; zabity dał gardło. Kiedy psy zawrócą zająca, obracają go, a głosem wskazując go, opowiadają kota. Wypędzić z legowiska znaczy ruszyć; złapać, brać, uszczuć. Legowisko zająca jest kotliną, kotowiną; odechód bobkami; miejsce igraszki w nocy kołem; wnetrznosci patrochami, więc czyszczenie patroszeniem; wabienie zająca podmuskiwaniem. Samica moeno zgioną przepala się, jałowuje. Trop zwietrzały jest zimnym. Ręką zająca zabić znaczy głuścić, myśliwstwa nie znać, skoki przypiekać. Monografię zająca skreślił w „Łowcu“ r. 1887 Kazimierz Remiszewski.

L o ś.

Łoś należy do zwierzyny płowej, rochmannej, grubej, i do wyższych łowów. Czas zaspokajania popędu płciowego rują, bukowanie przypada na Wrzesień, wtedy łosie się bukają. Samica nosi płód około 40 tygodni i rodzi (cieli się) w Maju 1—3 młodych.

dych. Samiec zowie się bykiem, łosiem, młody samiec sysakiem, łoszukiem, samica klempą, łoszą. Łoś żeruje na żerowisku. Miejsce spoczynku jest leżowiskiem, bobrowiskiem; noga racia; bok pościem; grzbiet combrem; żebra piórami; włos suknią; rogi rosochami, których łodyga odmienna od jeleniej, bo płaska. Gdy głos z siebie wydaje, rzy. Tropy jego są wytłokami, gdy zwietrzały, są zimnymi. Chudy łos zowie się spadłym. Wnętrznosci wyrzucić znaczy patroszyć, skórę zdjąć obelić. (Patrz o łosiu rzecz W. Spausty „Łowiec“ 1894 str. 113—118).

B ó b r.

Bóbr należy do gryzoniów szczurowatech (glirres), stanowi wszakże osobną familie (castorina). Myśliwi zaliczają go do niższych łowów. Życie jego i właściwości nie są dotąd dokładnie zbadane, toteż i pora rui jego nie jest pewną. Dawniej twierdzono, iż grzeje się on w Grudniu a pomiata w kwietniu, obecnie myśliwi i badacze, jak np. R. Dombrowski, przenoszą ruję bobra na kwiecień i twierdzą, że samica po sześciu-tygodniowej brzemiennosci pomiata w Maju 3—4 młodych. Bóbr zwany też bywa psem morskim, rzeczny, bobroszczurem, piżmoszczurem, młody jareczakiem, roczniakiem. Buduje on dom, budę, budowisko, składające się z dwóch lub trzech komor ponad sobą leżących. W celu zatamowania prądu wody buduje też tamę, groble. Domy te stanowią osadę bobrów, do której obcych nie dopuszczają. Osada taka zowie się miasteczkiem bobrowym, siedliskiem, gonem bobrowym, żerem, żeremiskiem, nad którym dawniej czuwał osobny bobrowniczy urzędnik. Rodzina bobrów zowie się stadem. Dawniej nie urządzano polowań na bobry, lecz łowiono je. Ogon bobra jest pluskiem, kielną, pływający w osobnych torebkach przy kanale odchodowym zawarty, strojem bobrowym, wysoko niegdyś z powodu swej skuteczności w wielu chorobach cennym, dziś prawie zupełnie nieużywanym. Obszerny opis bobra umieścił „Łowiec“ w r. 1881. str. 134, 151, 169, 183 i w r. 1892 rzecz W. Spausty str. 145—150.

R y ś ostrowidz grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje warczy, na włosie

ma cетки. (Patrz rzecz W. Spausty w „Łowcu“ 1894 str. 145—150.)

Ż b i k, dziki kot, leśny kot, koeur, samica kotka, grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje mlaska. O obu powyższych zwierzętach umieścił „Łowiec“ rozprawę w r. 1880.

Ż u b r grzejąc się odstanawia się, samica jest krową; grzywa jego jest kądziela, głos wydaje, beczy, jęczy. Obszerną wiadomość o żubrce podał „Łowiec“ w r. 1878 nr. 3, 4, 5.

K u n a i w y d r a grzejąc się ciekają się. Głos wydry jest świstem, droga, którą chodzi, ścieżką. O kunie dał „Łowiec“ bliższą wiadomość w r. 1882.

G ł u s z c e należy do rodzaju kur i do wyższych łowów. Parzy się na wiosnę. Gra, tokowanie, czyli zaspokajanie popędu płciowego rozpoczyna się w końcu Marca, a kończy się w Maju, wcześniej lub później w miarę wpływów atmosferycznych. Miejsce godów weselnych zowie się igrzysko, tokowisko. Zresztą przez cały rok mają kury i koguty osobne sadowisko. Ze zmierzchem wieczornym ciągnie kogut na tokowisko i siada na drzewie, z którego czasem się spuszcza na ziemię wabiąc samice głosem podobnym do rechotania młodego prosięcia. Przed brzaśkim dniem rozpoczyna grę, tokowanie, pędszą, lub wolniejszą w miarę zapалу miłosnego, kończącego się głosem podobnym do ostrzenia kosi, szlifowaniem. Podczas gry obraca się i kręci samiec na jednym miejscu, albo chodzi po gałęzi z głową wzniesioną, spuszczone skrzydłami, podniesionym i rozwiniętym w wachlarz ogonem. Gdy świtać zaczyna, spuszcza się na ziemię, zaspokaja swoje lubieżne żądze, zmieniając kury, które objawiają swój zapal miłosny deptaniem. Potem odlatuje kogut na swe zwykle sadowisko i szuka żeru, którym wzmacnia nadwątłone siły. Samica urządza gniazdo w miejscach ustronnych lub gęstych zapustach i niesie 5—12 jaj, z których po czterech tygodniach młode się wylęgają. Czas strzelania głównie starych kogutów, samice bowiem bywają ochraniane, rozpoczyna się w późnej jesieni i kończy na tokowisku. Miejsce przebywania głuszcza jest biesiadowaniem, śledzenie go podłuchami, podchodzenie podskokami. Głos

młodego głuśca, nie umiejącego jeszcze grać, jest krechaniem (krechutem), na tokowisku naprzód telekaniem, potem kłapaniem, w końcu czychaniem, gdy już w zapale nie nie słyszy. W ogóle głos głuśca zwano puchaniem. Gdy głuśce z drzewa na drzewo przelatuje, przeprawia się. Biała plama u końca skrzydeł zowie się lustrem. Opis rymowany głuśca i toków umieścił A. Bartels w „Łowcu” z roku 1878; w r. 1895 nr. 1. i 2. rzeczył W. Spausty.

Cietrzew jak głuśce należy do rodzaju kur i zaliczany bywa do wyższych i średnich łowów. Czas parzenia rozpoczyna się w Kwietniu, a kończy z początkiem Czerwca. Samica znosi w misternym, na ziemi zbudowanym gnieździe 7—10 jaj i wylęga w przeciągu 30 dni. Jak głuśce, tak też i cietrzew, szuka co roku zwykłych tokowisk, do których przed brzaskiem dnia zlatują się koguty i rozpoczyna zaraz grę, przyezem wydaje naprzód z siebie głos szlifujący, ostry, sycający, potem bełkocący. Podczas szlifowania jest kogut nader ostrożnym, dopiero przy bełkotaniu odbywa się akt miłosny, podobnie jak u głuśca, który go czyni głuchym i ślepy. Zwykle zlatują się koguty stadami i uganiają za kurami. Na jednym tokowisku gra często kilka samców. Po spełnionym akcie zasiada młodsza para na pobliskim drzewie, poczem rozpraszają się w celu szukania żeru. Kura wabiąc samea lekko gdać, koka. Koguty tokują tylko podczas pięknego powietrza, w dniach słoiwych parzą się bez wydawania głosu. Skoro się młode wylęgą, zaraz żerują wraz z matką, która ich głosem zwołuje, ostrzega o niebezpieczeństwie i napędza w trawę, zielsko lub gaszecz. Cietrzewie pierzą się w Czerwcu, wtedy nie mogą latać, twardo dosiadają w gestwinach. Stary kogut wodzi za sobą całe stado, i nigdy go nie opuszcza aż do gry wiosennej czyli do czasu parzenia się. Młody kogut więcej rudy jak stary, kura zaś mniejsza i mniej barwista. Na udach mają białą plamę trójkątną, zwana lustrem, kura mniejsza. Ogon wieńcowaty. Myśliwy strzela koguty na tokowisku z budki urządzonej z gałęzi. Młode strzela się w późnej jesieni przed wyżdem. Kury ochraniają się.

Kuropatwa należy do rodzaju kur i do mniejszych łowów. Najchętniej przebywa na

obszernych polach, poprzecinanych gaikami, krzewami i zaroślami, w których przed drapieżnikami się kryje. Nie oddala się zwykle od miejsca urodzenia, tylko w jesieni i zimie ciągnie dalej szukając żeru. Na drzewach nigdy nie siada. Rozróżniana bywa kuropatwa pospolita i kuropatwa mniejsza (kamionka). Rzadko wydarzają się odmiany białe i białe nakrapiane. Wzrok kuropatw jest bystry i on je chroni przed nieprzyjacielem: wtedy uciekają szybko piechotą, ciekłą, a zrywają się tylko, gdy cieknięcie ocalić się nie mogą. Podczas mrozów są trwożliwsze, zrywają się, brykają rykło i ciągną daleko. W obce ptaka drapieżnego zerwawszy się wnet kamieniem padają. Kura wabiąc wydaje głos krótki, kogut przeciąglejszy. Kuropatwy idą w pary z początkiem wiosny, przedtem żyją familiami w stadkach. Młodsza para szuka miejsca ustronnego i dochowuje sobie wiary statecznie. Gdy więcej jest sameów, staczają z sobą walkę, a samica oddaje się zwycięsce. Kuropatwa parzy się w Kwietniu, znosi 12—20 jaj i wylęga w przeciągu trzech tygodni. Gniazdo siewe w zbożu lub krzakach trawą, słomą i własnem pierzem. Młoda samica rzadko więcej niż 10 jaj znosi. Kura prawie się nie oddala z gniazda, kogut czuwa w pobliżu, a gdy się pisklęta wykłują, tworzą już osobne stadko. W trzecim tygodniu młode już podlatują i zowią się zielonkami, polotkami, w Sierpniu farbówkami, w Październiku już są wyrosłymi. Kuropatwa raz tylko w roku się gnieździ, powtórnie zaś, gdy ją swe straci. Rodzice nader są troskliwi o swoje dzieci i starannie strzegą je w niebezpieczeństwie. Zagrożone stadko przypada i tak długo wytrzymuje, póki się nieprzyjacieli nie zbliży, wtedy zrywa się, ulatuje, i zapada często w rozproszeniu: ścigane jeszcze, rwa się osobno. Tym sposobem bywa stadko rozbite i wystrzelane często do nogi. Familie żyją osobno, a łączą się z inną, gdy rodziców utracą. Miejsce noclegu kuropatw zowie się paprzykiem, w dzień żerują. Na wiosnę żyją parami w polach, krzakach, pastwiskach, gdzie znajdują odpowiednie miejsce do gnieźdzenia się i dosyć żeru. W lecie do późnej jesieni przebywają w zbożach, na oziminach, w pobliżu krzaków, gajów i pastwisk. W głębokim lesie nie siedzą. W zimie trzymają się bliżej siedzib ludzkich, zwykle obok siebie w celu ogrzania się,

a podczas zamieci dają się zaśnieżyć. Stara kura zowie się starką. Gdy się kuropatwa grzeje, farbuję, grzebiąc się w piasku, paprze, kąpie, idąc jedna za drugą idzie łanuchem, napędzona pod sieć jest otarazona, głos wydając ciągłoc, krera, tłusta jest pyszna, piezną, siedząca na jajach zowie się n: sadką. Noga kuropatwy jest zgrzeblęm, znak czarny pod piersiami u samca podkową. Na wiosnę podczas parzenia strzela się nadliczbowe koguty, zresztą poluje się w jesieni. W celu rozmnożenia kuropatw konieczne są umiejętne ich ochrona i żywienie. (Patrz „Łowiec” r. 1895 str. 106—108.)

Obliczenie miąższości.

czyli masy drzewa okrągłego.

Dla ułatwienia tej czynności tak częstej i ważnej w gospodarstwie lasowym, przyłączamy obok tablice miąższości walców, których użycie jest następujące:

A. W zatrudnieniu codziennem, obrachowyje się miąższość drzewa okrągłego, jeżeli do średnicy, mierzonej w centymetrach w połowie jego długości, wynajdziemy w tablicy miąższość, odpowiadającą całej długości w metrach.

Tu mogą zająć dwa wypadki.

1. długość całego drzewa znajduje się w tablicy, albo
2. długości drzewa nie ma w tablicy.

Do 1. W tym wypadku wynachodzimy daną średnicę drzewa w kolumnie pionowej z napisem „średnica w centymetrach“, a idąc ztąd po linii poziomej do kolumny pionowej, nad którą znajduje się dana „długość w metrach“, — znajdujemy tam „miąższość“ żadaną w metrach sześciennych.

W taki sposób dla pnia całkowitego długości 20 m, a posiadającego w połowie tej długości średnicę o 30 cm, wynajdziemy miąższość równą $1.414 m^3$, albo $1.4 m^3$, stosownie do wymaganej ściśłości.

Do 2. a) Jeżeli dana długość drzewa nie znajduje się w tablicy, ale jest tam dziesięciokrotna tej długości, w takim razie szukamy w tablicy sposobem podanem pod 1. miąższość, odpowiadającą dziesięciokrotnej danej długości, a miąższość tę dzielimy przez 10, czyli posuwamy w niej znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

Dajmy, że kłoc 5 m długi ma w połowie tej długości 80 cm w średnicy, — natenczas dla średnicy

80 cm i 50 m długości znajdziemy w tablicy miąższości, wynoszącą $25.133 m^3$, i posuwamy znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej, zkad otrzymamy miąższość szukaną, równą 2.5133 albo $2.5 m^3$.

b) Jeżeli długość drzewa składa się z dziesiątek i jednostek m, wtedy szukamy miąższości jego dla danej średnicy, według prawideł pod 1. i 2. a), a suma obydwu miąższości wynalezionych jest — miąższością żadaną.

Drzewo całkowite o średnicy 60 cm a długości 28 m. posiada zatem miąższość $5.655 + 2.262^*) = 7.917 m^3 = 7.9^3$.

B. Wskazany wyżej sposób obrachowania miąższości drzewa okrągłego z całej długości i średnicy w połowie tej długości, jest w praktyce bardzo dogodny, a na sztukach poszczególnych nie zawsze dokładny. Dokładność bowiem zostaje w stosunku prostym do pełności, a w stosunku odwrotnym do długości drzewa. Jeżeli zaś obliczamy miąższość dużo sztuk drzewa odrazu, np. w sprzedaży większej jednemu nabywcy — dla oznaczenia masy drzewa jednego całego gatunku wyrobowego i t. d. — w takim razie daje ten sposób obrachunku rezultaty bardzo dokładne — błędy bowiem popełniane na sztukach pojedynczych, znoszą się na większej ilości sztuk.

Dlatego też w obrachunkach miąższości, wymagających większej ścisłości, albo jeżeli z jednej sztuki drzewa — np. tak zwanego drzewa próbnego — oznaczyć mamy masę całej klasy drzew lub całego drzewostanu — w takim razie rozdzielamy drzewo obrachować się mające na odcinki — stosownie do stopnia dokładności rachunku — mniej lub więcej długie, mierzymy średnicę każdego odcinka w połowie jego długości, obliczamy ich miąższość sposobem wskazanym — a suma miąższości poszczególnych da nam miąższość całego drzewa.

Dajmy że, pień całkowity 18 m długi rozdzieliliśmy na dziewięć odcinków po 2 m, a wymierzone w połowie długości każdego, średnice wy-

*) Jeżeli cyfra, opuścić się mająca, wynosi więcej niż 5, zwiększa się ostatnia zatrzymana o 1. Miąższość odpowiadająca 60 cm średnicy i 8 m długości wynosi $2.2619 m^3$, została więc skrócona na $2.262 m^3$.

siły względnie: 48, 45, 43, 40, 39, 37, 34, 29, i 25 cm.

Wynalazłszy w kolumnie długości 20 m, średnicom tym odpowiednie miąższości i podzieliwszy takowe zaraz w myśli przez 10, otrzymaliśmy miąższość pnia całkowitego $= 0.362 + 0.381 + 0.290 + 0.251 + 0.239 + 0.215 + 0.182 + 0.132 + 0.098 = 2.087 m^3$.

Gdyby potrzeba było znać miąższość całej strzały, tj. wraz z wierzeholkiem, w takim razie do wynalezienia miąższości pnia, podaje się miąższość wierzeholka, uważanego jako ostrokąg zwyczajny — czyli z wynalezionej w tablicy miąższości do dolnej średnicy i całej długości wierzeholka, bierze się część trzecią.

Dajmy, że wierzeholek obrachowano wyżej pnia miał u dołu 22 m, a był drugi 6 m, wtedy wynosi jego miąższość: $\frac{0.228}{2} = 0.076 m^3$, a miąższość strzały całej jest $2.087 \times 0.076 = 2.163 m^3$. Ten sam rezultat miąższości wierzeholka otrzyma się od razu z kolumny 20 m, posuwając znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

C. Do danej średnicy znajdź się z tablicy przekrój odpowiedni w m^2 , jeżeli w kolumnie 10 m, w liczbach miąższości w m^3 , posuniemy znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

Według tego odpowiadają średnicom: 46, 58, 64 cm. przekroje: 0.1662, 0.2642, 0.3217 m^2 .

Długość w metrach										
Średnica w centymetrach	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
	Miaższosć w metrach sześciennych									
1	0.0008	0.0016	0.0024	0.0031	0.0039	0.0045	0.0055	0.0063	0.0071	
2	0.0031	0.0063	0.0094	0.0126	0.0157	0.0189	0.0220	0.0251	0.0283	
3	0.0071	0.0141	0.0212	0.0282	0.0353	0.0424	0.0494	0.0565	0.0635	
4	0.0126	0.0251	0.0377	0.0502	0.0628	0.0754	0.0879	0.1005	0.1131	
5	0.0196	0.0393	0.0589	0.0785	0.0982	0.1178	0.1374	0.1570	0.1767	
6	0.0283	0.0565	0.0848	0.1131	0.1414	0.1696	0.1979	0.2262	0.2544	
7	0.0385	0.0770	0.1154	0.1539	0.1924	0.2309	0.2694	0.3078	0.3463	
8	0.0503	0.1005	0.1508	0.2010	0.2513	0.3016	0.3518	0.4021	0.4523	
9	0.0636	0.1272	0.1908	0.2544	0.3181	0.3817	0.4453	0.5089	0.5725	
10	0.0785	0.1571	0.2356	0.3142	0.3927	0.4712	0.5498	0.6283	0.7069	
11	0.0950	0.1900	0.2850	0.3801	0.4752	0.5702	0.6652	0.7602	0.8553	
12	0.1131	0.2262	0.3393	0.4524	0.5655	0.6785	0.7916	0.9047	1.0178	
13	0.1327	0.2655	0.3982	0.5309	0.6637	0.7964	0.9291	1.0618	1.1946	
14	0.1539	0.3079	0.4618	0.6157	0.7697	0.9236	1.0775	1.2314	1.3854	
15	0.1767	0.3534	0.5301	0.7068	0.8835	1.0602	1.2370	1.4137	1.5904	

16	0.2011	0.4022	0.6033	0.8044	1.0055	1.2066	1.4077	1.6088	1.8099	
17	0.2289	0.4580	0.6890	0.9079	1.1349	1.3619	1.5889	1.8158	2.0428	
18	0.2545	0.5089	0.7634	1.0178	1.2723	1.5268	1.7812	2.0357	2.2901	
19	0.2835	0.5670	0.8506	1.1341	1.4176	1.7011	1.9846	2.2682	2.5517	
20	0.3142	0.6283	0.9425	1.2566	1.5708	1.8850	2.1991	2.5133	2.8274	
21	0.346	0.693	1.039	1.385	1.732	2.078	2.425	2.771	3.117	
22	0.380	0.760	1.140	1.520	1.901	2.281	2.661	3.041	3.421	
23	0.415	0.831	1.246	1.662	2.077	2.493	2.908	3.324	3.739	
24	0.452	0.905	1.357	1.810	2.262	2.714	3.167	3.619	4.072	
25	0.491	0.9.2	1.473	1.963	2.454	2.945	3.436	3.927	4.418	
26	0.531	1.062	1.593	2.124	2.655	3.186	3.716	4.247	4.778	
27	0.573	1.145	1.718	2.190	2.863	3.435	4.008	4.580	5.153	
28	0.616	1.232	1.847	2.463	3.079	3.695	4.310	4.925	5.542	
29	0.661	1.321	1.982	2.642	3.303	3.963	4.624	5.284	5.945	
30	0.707	1.414	2.121	2.827	3.534	4.241	4.948	5.655	6.362	
31	0.755	1.510	2.264	3.019	3.774	4.529	5.283	6.038	6.793	
32	0.804	1.608	2.413	3.217	4.021	4.825	5.630	6.434	7.238	
33	0.855	1.711	2.566	3.421	4.276	5.132	5.987	6.842	7.698	
34	0.908	1.816	2.724	3.632	4.540	5.447	6.355	7.263	8.171	
35	0.962	1.924	2.876	3.848	4.811	5.773	6.735	7.697	8.659	

Srednia w centy- metrach	Długość w metrach									
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
	Miaższosć w metrach sześciennych									
36	1.018	2.086	3.054	4.072	5.089	6.107	7.125	8.143	9.161	
37	1.075	2.150	3.226	4.301	5.376	6.451	7.526	8.602	9.677	
38	1.134	2.268	3.402	4.536	5.671	6.805	7.939	9.073	10.207	
39	1.195	2.389	3.584	4.778	5.973	7.168	8.362	9.557	10.751	
40	1.257	2.513	3.770	5.026	6.283	7.540	8.796	10.053	11.310	
41	1.320	2.641	3.961	5.281	6.601	7.922	9.242	10.562	11.882	
42	1.385	2.771	4.156	5.542	6.927	8.313	9.698	11.084	12.469	
43	1.452	2.904	4.357	5.809	7.261	8.713	10.165	11.618	13.070	
44	1.521	3.041	4.563	6.082	7.603	9.123	10.644	12.164	13.685	
45	1.590	3.181	4.771	6.362	7.952	9.543	10.133	12.723	14.314	
46	1.662	3.324	4.986	6.648	8.310	9.971	11.633	13.295	14.957	
47	1.735	3.470	5.250	6.910	8.675	10.410	12.145	13.880	15.614	
48	1.810	3.619	5.429	7.238	9.048	10.857	12.667	14.476	16.286	
49	1.886	3.771	5.657	7.543	9.429	11.814	13.200	15.086	16.972	
50	1.964	3.927	5.891	7.854	9.818	11.781	13.745	15.708	17.672	

51	2.043	4.086	6.128	8.171	10.214	12.257	14.300	16.343	18.385	
52	2.124	4.247	6.371	8.495	10.619	12.742	14.866	16.990	19.113	
53	2.206	4.412	6.619	8.825	11.031	13.237	15.443	17.649	19.856	
54	2.290	4.580	6.871	9.161	11.451	13.741	16.032	18.322	20.612	
55	2.376	4.752	7.127	9.503	11.879	14.255	16.631	19.007	21.382	
56	2.463	4.926	7.389	9.852	12.315	14.778	17.211	19.704	22.167	
57	2.552	5.106	7.655	10.207	12.759	15.311	17.862	20.414	22.966	
58	2.642	5.284	7.926	10.568	13.210	15.852	18.495	21.137	23.779	
59	2.734	5.468	8.202	10.936	13.670	16.404	19.138	21.872	24.606	
60	2.827	5.655	8.482	11.310	14.137	16.965	19.792	22.619	25.447	
61	2.922	5.845	8.767	11.690	14.612	17.535	20.457	23.380	26.302	
62	3.019	6.038	9.057	12.076	15.095	18.114	21.134	24.153	27.172	
63	3.117	6.234	9.352	12.469	15.586	18.703	21.821	24.938	28.055	
64	3.217	6.434	9.651	12.868	16.085	19.302	22.519	25.736	28.953	
65	3.318	6.637	9.955	13.273	16.592	19.910	23.228	26.547	29.865	
66	3.421	6.842	10.264	13.685	17.106	20.527	23.948	27.370	30.791	
67	3.526	7.051	10.577	14.103	17.628	21.154	24.680	28.205	31.731	
68	3.632	7.263	11.895	14.527	18.158	21.790	25.422	29.053	32.685	
69	3.739	7.478	11.218	14.957	18.697	22.436	26.175	29.914	33.654	
70	3.848	7.697	11.545	15.394	19.242	23.091	26.939	30.788	34.636	

Średnia w centach		Długość w metrach									
		10	20	30	40	50	60	70	80	90	
Mniejszość w metrach sześciennych											
71	3-959	7-918	11-878	15-884	19-796	23-755	27-714	31-674	35-633		
72	4-072	8-143	12-215	16-286	20-358	24-429	28-501	32-572	36-644		
73	4-185	8-371	12-556	16-742	20-927	25-112	29-298	33-483	37-669		
74	4-301	8-602	12-903	17-203	21-504	25-806	30-106	34-407	38-708		
75	4-418	8-636	13-254	17-671	22-089	26-507	30-925	35-343	39-761		
76	4-536	9-073	13-609	18-146	22-682	27-219	31-755	35-292	40-828		
77	4-657	9-313	13-970	18-627	23-283	27-940	32-596	37-253	41-910		
78	4-778	9-557	14-335	19-113	23-582	28-670	33-449	38-227	43-005		
79	4-902	9-803	14-705	19-607	24-508	29-410	34-312	39-213	44-115		
80	5-027	10-053	15-080	20-106	25-133	30-159	35-186	40-212	45-239		
81	5-153	10-306	15-459	20-612	25-765	30-918	36-071	41-224	46-377		
82	5-281	10-562	15-813	21-124	26-405	31-686	36-967	42-248	47-529		
83	5-411	10-821	16-232	21-642	27-053	32-464	37-874	43-285	48-646		
84	5-542	11-084	16-625	22-167	27-709	33-251	38-792	44-334	49-876		
85	5-675	11-349	17-024	22-698	28-873	34-017	39-722	45-396	51-071		

86	5:809	11:618	17:426	23:235	29:044	34:853	40:662	46:470	52:279
87	5:945	11:889	17:834	23:779	29:723	35:668	41:613	47:557	53:502
88	6:082	12:164	18:246	24:328	30:411	36:493	42:575	48:657	54:739
89	6:221	12:442	18:663	24:885	31:106	37:327	43:548	49:769	55:990
90	6:362	12:723	19:085	25:447	31:809	38:170	44:532	50:894	57:256
91	6:504	13:008	19:512	26:016	32:519	39:023	45:527	52:031	58:355
92	6:648	13:295	19:943	26:590	33:238	39:886	46:533	53:181	59:328
93	6:793	13:586	20:380	27:172	33:965	40:757	47:550	54:343	61:136
94	6:940	13:880	20:819	27:759	34:639	41:639	48:570	55:518	62:458
95	7:088	14:176	21:265	28:353	35:441	42:529	49:618	56:706	63:794
96	7:238	14:476	21:715	28:953	36:191	43:429	50:668	57:906	65:144
97	7:390	14:780	22:169	29:559	36:949	44:339	51:729	59:118	66:508
98	7:543	15:086	22:629	30:172	37:715	45:258	52:801	60:344	67:887
99	7:698	15:395	23:093	30:791	38:488	46:186	53:884	61:582	69:279
100	7:854	15:708	23:562	31:416	39:270	47:124	54:978	62:832	70:686
101	8:012	16:024	24:035	32:047	40:059	48:071	56:083	64:095	72:107
102	8:171	16:343	24:514	32:685	40:856	49:028	57:199	65:370	73:541
103	8:332	16:665	24:997	33:329	41:661	49:994	58:325	66:658	74:991
104	8:495	16:990	25:485	33:979	42:474	50:969	59:464	67:959	76:454
105	9:659	17:318	25:977	34:636	43:295	51:954	60:613	69:272	77:931

Ciężar plodów leśnych i rozmaitych innych materiałów.

Liczba, oznaczająca ciężar masy materiału, zawartego w 1 metrze sześciu, podzielona przez 1000, wskazuje ciężar gatunkowy tego materiału.

I. Ciężar drzewa z pnia okorowanego

według Nördlinger'a i innych.

Rodzaj drzewa	Drewno świeżo ścięte			Drewno wyschnięte		
	Ciężar 1 metra kubicz. w kilogr.					
	naj- mniejszy	naj- większy	w prze- cięciu	naj- mniejszy	naj- większy	w prze- cięciu
Jawor	830	1040	930	530	790	660
Paklon (Czarnoklon)	870	1050	960	610	740	670
Akacja	750	1000	870	580	850	710
Jablon	950	1260	1100	660	840	750
Brzoza	800	1090	940	510	770	640
Grusza	960	1070	1010	710	730	720
Buk	900	1120	1010	660	830	740
Kasztan słodki	840	1140	990	600	720	660
Cis	970	1100	1030	740	940	810
Dąb szypułkowy	930	1280	1100	690	1030	860
" bezszypułkowy	870	1160	1010	530	960	740
" węgierski	1020	1170	1100	830	870	850
Brzezina	870	1130	1000	690	890	790
Olsza czarna	630	1010	820	420	640	530
" biała	610	1000	800	430	550	490
Jesion pospolity	740	1140	920	570	940	750
Świerk	400	1070	730	350	600	470
Sosna kosodrzew.	—	—	—	720	940	830
" czarna	900	1110	1000	380	760	570
" pospolita	380	1030	700	310	740	520
" weymucka	450	1020	730	310	560	460
" Limba	—	—	—	400	450	420
Modrzew	520	1000	760	440	800	620
Lipa	610	870	740	320	590	450
Morwa	—	—	1120	—	—	640
Jarząb mączysty	—	—	1020	—	—	600
Orzech włoski	—	—	850	—	—	660
Topola włoska	—	—	710	—	—	390
" biała (srebrzysta)	800	1100	950	400	570	480
" sokora	—	—	740	—	—	740
Osika	610	990	800	430	560	490
Platan	—	—	901	—	—	650
Kasztan dziki	760	1040	900	520	630	570
Jodla	770	1230	1000	870	600	480
Wiąz	730	1180	970	560	820	690
Jarząb	—	—	980	—	—	580
Wierzba	—	—	800	—	—	500
Grab	920	1250	1080	620	820	720

II. Ciężar drzewa ułożonego

według zestawienia Baur'a.

Rodzaj drzewa	Wiek drzewa lat	Czas ścięcia miesiąc	Świeżo ścięte				Wyschnięte			
			drewno lupane		krągłaki	gałęzie	drewno lupane		krągłaki	gałęzie
			szczy- pki rębne	szczy- pki bielone			szczy- pki rębne	szczy- pki bielone		
Ciężar 1 metra kubicznego w kilogramach										
Świerk	20—50	List.	910	843	889	919	423	415	488	458
"	60—80	"	835	622	886	936	515	581	586	533
"	81—100	"	879	514	852	925	512	479	537	540
" w przecięciu zrębu zim.	—	—	892	717	881	926	457	445	534	511
"	40—60	Lipiec	677	—	820	795	449	—	526	517
" w przecięciu zrębu letn.	61—80	"	718	469	800	—	514	445	542	—
"	—	—	703	469	812	795	457	445	534	517
Sosna pospolita	30—35	List.	963	947	—	—	528	509	—	—
"	67	Marz.	950	690	97	869	554	503	551	516
Sosna czarna	29	Stycz.	—	—	855	—	—	—	461	—
Modrzew	30	"	—	—	929	—	—	—	624	—
Jodla	28	"	—	—	937	—	—	—	469	—
Sosna weymucka	15	"	—	—	927	—	—	—	342	—
Dąb szypułkowy	30—40	Grudz.	998	1144	1022	—	706	825	745	—
"	200	Stycz.	741	923	968	909	548	669	703	702
Buk	90	"	970	878	955	930	687	734	697	673
Grab	87	"	—	—	1019	1045	—	—	762	780
Brzoza	90	"	978	—	—	986	734	—	—	712
Olsza czarna	65	"	922	779	778	942	559	566	502	489
Iwa	20—30	"	—	—	—	940	—	—	—	610
Osika	30—35	Grudz.	853	780	853	923	546	556	520	562
Lipa	30	Stycz.	—	—	—	781	—	—	484	—
Kraszyna . .	30	"	—	—	—	879	—	—	—	586
Jabłoń dzika	20	"	—	—	—	918	—	—	—	—
Grusza dzika	35	"	—	—	—	1090	—	—	603	—
Akacja	8	"	—	—	—	855	—	—	725	—
Jesion	64	"	854	—	—	—	763	—	755	—
Paklon	51	"	—	—	—	—	—	—	—	—
Klon	49	"	—	—	—	979	—	—	717	—
Jarząb	53	"	1051	933	—	—	741	797	—	—
Brzezina . .	69	"	950	—	—	—	671	—	—	—
Trześnia . .	53	"	—	—	—	1031	—	—	808	—
Kasztan dziki	12	"	—	—	—	1041	—	—	853	—
Topola kanad.	7	"	—	—	—	912	—	—	573	—
"	—	"	—	—	—	758	—	—	406	—

III. Ciężar kory

według zestawienia Baura.

Gatunek	1 metr sześć. wagi kilogramów	100 kilogramów zawierają metrów sześć.	1 metr pojemności a względnie 100 wiązek	
			waga	za- wiera
			klgr.	metr. sześć
A. Kora stara.				
<i>a) w metrach sześć. pojemności :</i>				
Dębowa, czyszczona, wyschn. w taflach	768	0.130	289	0.376
Świerkowa " surowa w zwitkach	691	0.145	290	0.419
" " wyschn.	837	0.120	227	0.273
Jodłowa " surowa w taflach	752	0.130	111	0.147
" " wyschn.	864	0.116	440	0.509
	733	0.136	312	0.423
<i>b) w wiązkach :</i>				
Dębowa nieczyszczona surowa . . .	887	0.113	1896	2.070
Świerkowa " wyschnięta . . .	779	0.128	1250	1.604
" " surowa . . .	784	0.127	2989	3.805
" " wyschnięta . . .	757	0.132	1150	1.517
B. Kora dębowa młoda				
<i>a) w metrach sześć. pojemności :</i>				
Doborowa surowa	881	0.113	—	—
Gałązkowa	840	0.119	—	—
Chropowata	804	0.124	—	—
<i>b) w wiązkach :</i>				
Surowa w wiązkach o 1 m długości				
i 1 m obwodu	874	0.114	1911	2.185
" obliczona w stanie niowiąz.	865	0.116	—	—
" w wiązkach o 2.5 do 3 m dług.	916	0.109	4370	4.775
Wyschnięta w wiązkach o 1 m długości				
i 1 m obwodu	764	0.130	1131	1.480
" obliczona w stanie niowiąz.	752	0.133	—	—
" w wiązkach o 2.5 do 3 m dług.	851	0.117	2850	3.54

IV. Ciężar węgla drzewnego i kamiennego, koksu, torfu, korka, dębianki i smoły.

	1 metr sześć. wagi kilo- gramów	1 hekto- liter wagi kilo- gramów
Węgiel brunatny wyschnięty	830	48
Węgiel brunatny świeżo wydobyty	1280	
Węgiel kamienny wyschnięty	890	40
Węgiel kamienny świeżo wydobyty	1360	
Koks	370	33
Torf wyschnięty	840	17
smolowy	730	
ziemny	420	24
korzonkowy	190	
darniowy		
Skórkorek dębowy wyschnięty	240	21
Żywica świerkowa i sosnowa	1070	
Smola biała	1070	
brunatna	1150	

Znaki skrócone dla miar i wag metrycznych.

1. Miary długości:		3. Miary objętości:	
miryamestr	11_m	kilometr sześcienny	km^3
kilometr	km	metr	m^3
metr	m	decymetr	dm^3
decymetr	dm	centymetr	cm^3
centymetr	cm	milimetr	mm^3
milimetr	mm	hektolitr	hl
		litry	l
		decylitr	dl
		centylitr	cl
2. Miary powierzchni:		4. Wagi:	
miryamestr kwadratowy	11_m^2	tonna	t
kilometr	km^2	centnar metryczny	q
metr	m^2	kilogram	kg
decymetr	dm^2	dekagram	dg
centymetr	cm^2	gram	g
milimetr	mm^2	decygram	cg
hektar	ha	centygram	cg
ar	a	miligram	mg

Uwaga. 1) Do znaków skróconych używa się w piśmie i druku łacińskiej kursywy. 2) Do znaków nie należy dodawać kropek po prawej stronie. 3) Znaki mają być umieszczone po prawej stronie liczb w tym samym poziomie; przy liczbach z ułamkami dziesiętnymi po ostatnim miejscu dziesiętnym.

V. Ciężar rozmaitych materiałów budowlanych.

Jeden metr sześcienny waży kilogramów

Bazalt	2860
Granit	2750
Kamień wapienny	2110
Marmur	2650
Piaskowice	2350
Cegła (palona)	1230
Lupek	2650
Kamień ciosowy (w przecięciu)	2500
Zaprawa wapienna	1760
" cementowa	1690
Gips palony	1810
Piasek drobny suchy	1520
" wilgotny	1920
" ilowy	1770
Zwir krzemionkowy	1370
Ziemia organiczna	1150
" marglowa	2450
" zwyczajna mokra	1950
" " sucha	1630
" mieszana z piaskiem i kamieniem	1860
" tłusta mieszana z krzemionką	2270
Gлина sucha	1410
" wilgotna	2110
Mur z cegły	1770
" z kamienia łamanego	2460
Żelazo kute	7700
" lane	7200
" w drutach	7700
Stal	7800
Miedź w przecięciu	8800
Mosiądz	8400
Cyna	7800
Cynk	7000
Ołów	11400

Względna palność

według zestawienia Pressler'a

a) rozmaitego drzewa przy równej objętości.

Jeżeli	Dąb	Buk	Grab	Jawor i Wiąz	Brzoza i Drzewa owocowe	Olśza i Lipa	Topolia i Wierzba	Jodła	Świerk	Sosna	Mo- drzew
Świerk = 100 .	157	155	153	140	130	100	89	107	100	104	100
Buk = 100 . .	101	100	99	91	82	65	60	68	65	67	65

b) rozmaitych przedmiotów palnych przy równym ciężarze.

Drewno	przechle	wyschle	węgiel	Torf średniej jakości	Węgiel brunatny	Węgiel kamienny	Koks
100	119	200	z 30% wody	suchy z 20% po- piolu z 20% po- węgiel z 20% po- piolu	średniej jakości	najlepszey jakości	średniej ja- kości z 20% po- piolu
			105	150	180	225	195
				130		285	230

Ubytek w skutek zsychnia się drewna

według zestawienia Prossera.

procent do następujących procentów:

[illegible]

Potrzeb robocizny przy zalesieniu.

Oznaczenie roboty	Dnie piesze a względnie ciągle*)
I. Uprawa gleby.	
A. Uprawa zupełna.	
	na hektar
1) <i>Uprzątanie runa leśnego:</i>	
Wykoszenie trawy	8—12
Usunięcie chwastów	12—14
Grabanie ściółki i mchu w zrebach nasiennych	8—16
Uprzątanie runa za pomocą motyki	20—50
Zdzieranie darni w płatach o 3 do 4 cm grubości i wysuszanie takowych	55—75
Ułożenie darni w stosy o 0·6 do 1·2 m wysokości i spalanie takowej na popiół	12—16
2) <i>Powierzchowne zruszenie gleby:</i>	
za pomocą żelaznych grabi	5—10
za pomocą brony na glebie słabo zadarnionej, po- jednyczo	0·5—1·0*
toż samo na krzyż	1·0—1·5*
3) <i>Głębsze poruszanie gleby:</i>	
Skopanie ziemi za pomocą motyki do 10 cm głębokości	25—65
Toż samo do 15 cm głębokości	40—90
Jeszcze głębsze skopanie ziemi za pomocą motyki, jak dla uprawy połączonej z siewem zboża — w szkółkach siewnych i drzewianych	70—110
Kopanie ziemi rydłem, czyli ryskałem	80—120
Rygotowanie do 0·3—0·5 głębokości	150—300
Toż samo wraz z rafowaniem ziemi	300—500
Oranie plugiem lasowym 15 do 20 cm głębokości	3—7*
Oranie plugiem lasowym i pogłębiaczem na 40 cm głębokości	5—9*
B. Uprawa częściowa.	
	dla 1000 m bieżących
1) <i>Uprawa gleby w pasy i bruzdy:</i>	
Zdzieranie darni w pasy o 0·3 m szerokości	2—3
Poruszanie ziemi na tydzie pasach motyką	2—3
Sporządzenie motyką wąskich, 5—8 cm głębokich bruzd	1·5—2
Kopanie ziemi w pasach o 0·5 m szerokości, do głębokości 0·4 do 0·45 m	3·5—5·5
Kopanie bruzd według sposobu „Cotty” (uprawiana być ma 1/4 część powierzchni)	32—48
	na 1 hektar

*) Na dzień c'agly liczy się para koni i j'oganiacz.

Oznaczenie roboty	Dnie przeszłe a względnie ciągle*
Wyciągnięcie skiby plugiem — wymaga — według uprawionej powierzchni, stosunkowej części ro- bowoizny, podanej do ziorania całej powierzchni Wyciągnięcie plugiem lasowym bruzd w odległości od 12 do 15 m	na 1 hektar 2-0-25
2) Uprawa gleby w talerze i dolki:	dla 1000 talerzy
Poruszanie ziemi motyką w talerze do 10cm głęb.: przy wielkości talerzy 20 cm w kwadrat	0-7-15 1-0-25
" " " 30 cm " " " " " " " " " " " "	2-0-45
" " " 40 cm " " " " " " " " " " " "	2-5-0
" " " 50 cm " " " " " " " " " " " "	dla 1000 dolików
Przysposobienie dolków:	0-8-22
przy wielkości takowych 20 cm w kwadrat	1-2-30
" " " 30 cm " " " " " " " " " " " "	2-4-54
" " " 40 cm " " " " " " " " " " " "	3-5-70
" " " 50 cm " " " " " " " " " " " "	
II. Siew	
bez uprawy gleby.	na 1 hektar
A. Siew szerokokorutny.	6-3
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	7-10
" " lekkiego nasienia drzew liściast. " " " " " "	10-18
" " ciężkiego " " " " " " " " " " " "	na 100 m bieżących zasianych pasów
B. Siew w pasach i bruzdach.	0-3-07
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	0-5-10
" " lekkiego nasienia drzew liściast. " " " " " "	1-5-25
" " ciężkiego " " " " " " " " " " " "	na 1000 miejsc
C. Siew w talerzach i dolkach.	0-2-04
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	0-3-06
" " lekkiego nasienia drzew liściast. " " " " " "	1-0-15
" " ciężkiego " " " " " " " " " " " "	
D. Sadzenie nasienia.	
Sadzenie żółdki i przykrycie takowej ziemią	0-5-10
III. Plantacja.	
A. Hodowanie sadzonek.	na 1 ar
Skopanie ziemi rydłem na 0-3 m głęboko i oczyszczenie takowej z korzeni i kamieni	1-2-15
Ryglowanie ziemi do 0-5 m głębokości i oczyszczenie z korzeni i kamienia	2-0-40
Toż samo i przerabianie ziemi	3-0-50

Oznaczenie roboty	Dnie robotcze piecize
	na 1 ar
Sporządzanie grządek	0 6—0 8
Sporządzanie rowków na grządkach, siew i przykrycie nasienia	1 2—1 4
Okopywanie i czyszczenie grządek, tudzież polewanie roślin, rocznie	4 0—6 0
	dla 1000 szt
Przesadzanie 1 i 2-rocz. sadzonek drzew iglastych	0 8—1 5
" 1 i 2 " " " liściastych	2 0—3 0
" 3 i 4 " " " " " "	4 0—6 0
" 5 i 6 " " " " " "	7 0—10 0
B. Wydobywanie sadzonek.	
Wydobywanie jednorocznych nieprzeszkółkowanych sadzonek	0 05—0 10
Wydobywanie starszych przeszkółków. sadzonek	5 0—10 0
Wykopywanie kiluletnich drzewek	15 0—30 0
C. Sadzenie.	
1) Sadzenie z grądką za pomocą:	
świdra Hayer'a o 5 cm średnicy	1 5—2 0
" " " 7 5 cm	2 5—3 0
rydła żłobiącego	6 0—7 0
" zwykłego	8 0—10 0
2) Sadzenie zwykłe w dołkach:	
1 i 2-rocznych sadzonek drzew iglastych	1 0—2 0
3 i 4 " " " " " "	2 0—3 5
5 i 6 " " " " " "	4 0—5 0
1 i 2 " " " " " liściastych	2 0—3 0
sporszych drzewek 0 5 do 1 5 m wysokich	10 0—30 0
" " 1 5 " 2 5 m " "	20 0—50 0
" " 2 5 " 3 5 m " "	40 0—100 0
Sadzenie zrazów 2 cm grubych	8 0—15 0
Sadzenie pękami (po 3 do 5 sztuk) wymaga 10 do 12% więcej robocizny.	
3) Sadzenie według Buttlar'a:	
w glebie niespulchnionej	0 8—1 0
4) Sadzenie Biermans'a:	
wraz z donoszeniem popiołu z darni	3 0—4 0
5) Sadzenie w szczelinie według Aleman'a:	
1 i 2-letnich sadzonek drzew iglastych (bez poprzedniej orki)	0 8—1 0
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych (bez poprzedniej orki)	1 6—1 8

Czas dojrzewania i opadania nasion.

Trwanie ich siły kiełkowania.

Rodzaj drzewa	Następie dojrzewa w	Następie opada w	Sila kiełkowania trwa w przecięciu lat
Jawor	Pozdźzierniku	Listopadzie	1 1/2
Klon	poczatku Pozdźziernika	poczatku Listopada	1 1/2
Paklon	Wrzesniu	Wrzesniu	1 1/2
Brzoza	Lipcu lub Sierpniu	zaraz po dojrzewaniu	3/4
Buk	Wrzesniu lub w poczatku Pozdźziernika	Pozdźzierniku	1 1/2
Grab	Pozdźzierniku	Listopadzie	2
Dab szypulkowy	przy koncu Wrzesnia	Pozdźzierniku	1 1/2
" bezszypulkowy	przy koncu Pozdźziernika	Listopadzie	1 1/2
Osza	Pozdźzierniku 2-go roku	w zimie	2
Jesion	Listopadzie	w zimie	1 1/2
Swierk	Pozdźzierniku i Listopadzie	Marcu do Maja następnego roku	4
Sosna pospolita	Pozdźzierniku 2-go roku	Marcu i Kwietniu następnego roku	3
" czarna	poczatku Listopada 2-go roku	tak samo	3
Kosodrzew	przy koncu Pozdźziernika 2-go roku	tak samo	3
Limba	Pozdźzierniku i Listopadzie	tak samo	3
Moltrzew	przy koncu Wrzesnia lub w poczatku Pozdźziernika	niekawem po dojrzewaniu	1 1/2
Jodla	przy koncu Maja lub w poczatku Czerwca	Czerwcu	1 1/2
Wihz			

Oznaczenie roboty	Dnie robocze piece
6) Sadzenie za pomocą wydła klinowatego:	dla 1000 sztuk
1 i 2-letnich sadzonek drzew iglastych (bez poprzedniej orki)	0-8-0-9
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych (bez poprzedniej orki)	1-3-1-6
7) Sadzenie w kopce według Mantuffel'a:	
3 letnich sadzonek drzew iglastych	10-15
1 i 2-letnich liściastych	15-20
sporszych drzewek 0-5 do 1-5 m wysokich	30-40
1-5 do 2-5 m	40-60
8) Sadzenie w rowki:	
a) 1 i 2-letnich sadzonek w odstępach 1-25 m w jednym rzędzie:	
wybranie 1025 m bież., 0-4 m szerokiego i głębokiego rowku	18-0-22-0
Sadzenie	3-0-5-0
razem	21-0-27-0
w dwóch rzędach:	
Wybranie 625 m bież., 0-4 m szerokiego i głębokiego rowku	9-0-11-0
Sadzenie	3-0-5-0
razem	12-0-16-0
b) sporszych drzewek (0-5 do 1-5 m wysokich) w odstępach 1-25 m w jednym rzędzie:	
Wybranie 1250 m bież., 0-5 m szerokiego i głębokiego rowku	36-0-40-0
Sadzenie	6-0-10-0
razem	42-0-50-0
w dwóch rzędach:	
Wybranie 625 m bież., 0-5 m szerokiego i głębokiego rowku	18-0-20-0
Sadzenie	6-0-10-0
razem	24-0-30-0
9) Sadzenie mniejszych i większych sztabrów:	
Wtykanie sztabrów 0-3 do 0-5 m długich, wraz z wycięciem i przyrządzeniem takowych	5-0-15-0
Sadzenie w kępach, w odległości 1 do 1-2 m w kwadrat i wielkośći dołków 0-3 do 0-4 m	12-0-20-0
Wtykanie kół 3-0 do 3-5 m długich w dołkach 0-5 m szerokie i 0-4 m głębokie, wraz z wycięciem i przyrządzeniem takowych	25-0-35-0

Czas dojrzewania i opadania nasion.

Trwanie ich siły kiełkowania.

Rodzaj drzewa	Nasienie dojrzewa w	Nasienie opada w	Siła kiełkowania trwa w przecięciu lat
Jawor	Październiku	Listopadzie	1 1/2
Klon	początku Października	początku Listopada	1 1/2
Pąk	Wrześniu	Wrześniu	1 1/2
Brzoza	Lipcu lub Sierpniu	zaraz po dojrzewaniu	3/4
Buk	Wrześniu lub w początku Października	Październiku	1 1/2
Grab	Październiku	Listopadzie	2
Dąb szypułkowy	przy końcu Września	Październiku	1 1/2
" bezszypułkowy	przy końcu Października	Listopadzie	1 1/2
" węgierski	Październiku 2-go roku	Listopadzie	2
Olśza	Listopadzie	w zimie	3
Jesion	Październiku	Marcu do Maja następnego roku	1 1/2
Sierik	Październiku i Listopadzie	Marcu i Kwietniu następnego roku	4
Sosna pospolita	Październiku 2-go roku	tak samo	3
Kosańce	początku Listopada 2-go roku	w Kwietniu następnego roku	3
Limba	przy końcu Października 2-go roku	tak samo	3
Molizew	Październiku i Listopadzie	tak samo	3 1/2
Jodła	przy końcu Września lub w początku Października	niebawem po dojrzewaniu	1 1/2
Wigiz	przy końcu Maja lub w początku Czerwca	Czerwcu	

Ciężar nasienia i ilość ziarn.

Rodzaj drzewa i własność nasienia	Jeden hektoliter wagi kilogramów		Jeden kilogram a względnie hektoliter* zawiera ziarn tysięcy	
	od — do	w przecięciu	od — do	w przecięciu
a) Drzewa iglaste.				
Jodła ze skrzydełkami	18—22	20	14—18	16
" czyszczone	24—30	27	18—26	23
Świerk ze skrzydełkami	14—18	16	105—110	108
" czyszczone	40—48	44	120—150	130
Sosna pospolita ze skrzydełkami	13—15	14	115—125	120
" " czyszczone	45—50	48	150—180	160
" czarna ze skrzydełkami	22—24	23	—	—
" " czyszczone	50—55	53	55—60	58
" weymułka czyszczone	—	—	55—58	57
Limba	55—60	58	3·6—4·2	4
Modrzew ze skrzydełkami	16—18	17	120—130	125
" " czyszczone	48—52	50	140—180	160

b) Drzewa liściaste.

Dąb szypułkowy	70—90	80	17*—27*	22*
" bezszypułkowy	70—90	80	20*—29*	25*
Kasztan słodki	56—61	59	0·18—0·30	0·24
Orzech włoski	30—40	35	3*—6*	4·5*
Kasztan dziki	58—65	62	0·06—0·14	0·10
Buk	45—50	48	210*—220*	215*
Jesion	15—17	16	12—20	16
Jawor czyszczony	12—14	13	10—16	13
Wiąz	5—6	5·5	80—160	140
Grab ze skrzydełkami	10—14	12	13—19	16
" czyszczony	46—50	48	25—38	32
Brzoza	8—10	9	600—1000	800
Lipa małowłókna	—	—	28—30	29
" pospolita	—	—	9—11	10
Olśza czarna	28—32	30	850—1000	930
Akacja	80—84	82	50—60	55

Ilość nasienia, potrzebnego do siewu.

Rodzaj drzewa	Procent siły kiełkowania	Ilość nasienia na jeden hektar		Ilość nasienia dla obsiania jednego Arazki
		dla siewu szerokorzutnego		
		hektolitrow	kilogramów	
Jawor	50	3-4	40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$, w dolki $\frac{1}{4}$ części obok wykazanej ilości. 1.5-2 kg
Brzoza	10	4	30-40	w pasy 20-25 kg, w talerze 15-20 kg. 1-1.5 kg
Buk	60	3-6	150-250	w dolki w odstępach po 0.3 m, - 0.6-1.0 hl, w pasy 2-4 hl, w talerze 1.5 - 2 hl. 0.1-0.2 hl
Dąb	60	7-15	500-1000	sadzac pojedynczo 2.5 hl; siejcie w pasy 4-7 hl. 0.1-0.2 hl
Olśa	15	0.5-0.7	15-20	w pasy 10-15 kg (nasienia bindej olśy potrzeba nieco więcej niż czarnej) 2-4 kg
Jesion	50	3-4	40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{3}$; w dolki $\frac{1}{4}$ części obok wykazanej ilości. 1.5-2 kg

Świerk ze skrzydełkami bez skrzydełek .	60 50	1-0 0-2	15-20 8-12	w pasy i talerze w przybliżeniu ta sama ilość.	1-1.5 kg
Modrzew ze skrzydełkami bez skrzydełek .	40 35	1-3 0-4	22 15-20	w pasy, względnie w talerze o 3, względnie o 5 kg mniej.	1.5-2 kg
Sosna czarna ze skrzydełkami bez skrzydełek .	60 50	— —	18 12	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	3-3.5 kg (w szer. broz.)
Jodła ze skrzydełkami bez skrzydełek .	50 40	3-4 2-2.5	60-80 50-60	w pasy i talerze o 15, a względnie o 30 kg mniej.	8-10 kg
Wiąz	20	6-7	30-40	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	1.5-2 kg
Grab ze skrzydełkami bez skrzydełek .	50 50	6 1	60-70 40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	1-1.5 kg
Sosna pospolita ze skrzydełkami bez skrzydełek .	60 50	1 0.14	14 6-8	w pasy i bruzdy (rowki) 5-6 kg siejąc szyszkami 7-13 hl na 1 ha.	1-1.5 kg
Linba	—	—	180	—	5 kg

Wydatność nasienia z szyszek

według Gayera i innych.

W przecięciu wydaje jeden hektoliter szyszek	N a s i e n i a	
	ze skrzy- dełkami	czyszczo- nego
	kilogramów	
świerkowych	2·25 do 3·60	1·23 do 1·68
modrzewiowych	3·37 do 4·50	1 80 do 2·70
kosodrzewu	1·62	1·26
śosny czarnej	2·16	1·80
jodłowych	2·25 do 3·37	1·50 do 2·25
śosny pospolitej	1·57 do 2·25	0·78 do 0·90
limby	—	5·75

Powierzchnia szkółek siewnych i drzewnych

według Schindler'a.

Rodzaj drzewa	Na wyhodowanie 1000 sztuk sadzonek, wraz z miejscami próżnemi, potrzeba		
	w szkółce siewnej	w szkółce drzewnej	
		przy jedno- razowym przesadzaniu	przy dwu- razowym przesadzaniu
metrów kwadratowych			
Świerk } Sosna } Modrzew }	0·75—1·10	9—11	18—22
Jodła	1·50—1·80	10—12	20—24
Dąb	7·00—9·00		
Buk	1·20—1·40	23—25	42—55
Jawor	1·20—1·50		
Jesion	1·20—1·50		
Wiąz	1·10—1·40		
Osika	1·20—1·50		

❧ STYCZEŃ ❧

INSERTY.

LWOWSKA FABRYKA ASFALTU

i ulepszonych ogniotrwałych tektur do krycia dachów

S. Szeligi Łyszkiewicz

inżyniera

LWÓW — ULICA ŚW. MARCINA L. 29.

po cza

Asfalt z najpierwszych kopalń szwajcarskich i włoskich używany na chodniki bramy, podjazdy, posadzki w kościołach, fabrykach, oranżeryach, gorzelniach, w kłóakach, w rynnach ściekowych, łaźniach, łazienkach, stajniach, wozowniach, podestach przy schodach.

Asfalt do fundamentów izolujący wilgoć, kładziony na mury w gorącym stanie. Fabryka osusza asfaltem jako jedynym środkiem, znany dotąd w technice, najbardziej zawilgocone mieszkania. Niszczy zastarzały grzybek drzewny.

Elastyczne płyty izolacyjne 7 m/m 10 m/m grube

Ulepszoną przezemnie oguotrwałą tekturę wysokich gatunków w rolach 10-metrowych od 2 złr 50 ct. do 3 złr 50 ct. do krycia dachów.

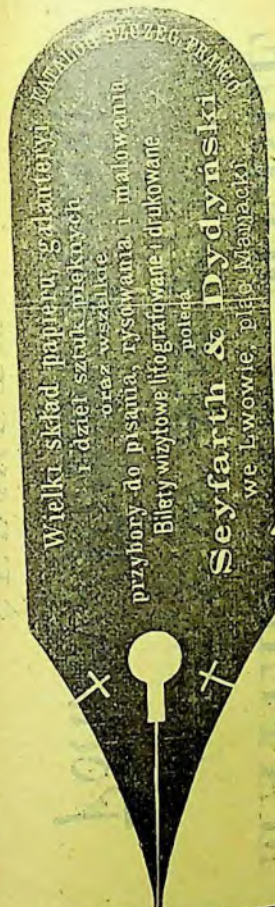
Lak asfaltowy.

Smotę angielską bezwodną do konserwacji dachów tekturowych

Fabryka wykonywa własnymi robotnikami we wszystkich miejscowościach kraju pokrycia dachowe tekturą ogniotrwałą.

Meter ☐ roboty gotowej na dachu wraz z pomalowaniemlakiem asfaltowym od 50 do 75 ct.

Długoletnią gwarancją fabryka poręcza

MATERJE NA MEBLE

DYWANY

Portiery, Firanki, Deptaki

SERWETY

KAPY NA ŁÓŻKA

MAKATY I G.D. PRZEDMIOTY

wszystko we wielkim wyborze

poleca

Magazyn

A. KRZYSZTOFOWICZA

WE LWOWIE

plac Halicki · liczba 2.

Własnego wyrobu

pościel, kołdry, materace, sienniki,
siatki druciane i wkładki sprężynowe
do łóżek, poduszki, prześcieradła,
poszewki itp.

poleca w największym wyborze
po cenach najniższych

Józef Schuster

we Lwowie przy ulicy Kopernika l. 7.

ANTONI GILEWICZ

przedtem

JÓZEF KIENZLER

inżynier

we Lwowie, ul. Krakowska l. 30-32.

Wykonuje wszelkie roboty w zakresie ten
wchodzące, jakoto: do aparatów gorzel-
nianych, browarniczych i młynów.

po najumiarkowańszych cenach.

ALFRED

DZIKOWSKI

c. i k. Nadworny Dostawca

we Lwowie, ul. Karola Łudwika l. 1.

Główny magazyn i fabryka

BRONI

odszeźgólniona

dyplomem honorowym c. k. mi-
nisterstwu handlu i ośmioma me-
dalami zasługi

poleca znakomitą

Broń myśliwską, Rewolwery, Pi-
stolety, Floberdy, Wiatróvky, Laski
strzelające i ze sztyletami, Bok-
sery, Kastety itd.

po cenach najtańszych.

Cenniki ilustrowane na żądanie bez-
płatnie.

PRACOWNIA
wszelkich wyrobów stolarskich

z pomocą maszyny parowej

JANA LENARDA

we Lwowie

ulica Janowska liczba 24.

APTEKA
J. WEWIORSKIEGO

we Lwowie

poleca WINA lecznicze, KROPLE na ból
zębów i płukanki „Unika” niezrównane
w skutku. MAŚC na plegi skuteczną
i nieszkodliwą.

Zlecenia pocztą załatwia się natychmiast.

K. Tuszyński i Spółka

Dom spedycyjny i komisowy
we Lwowie, hotel Żorża

Transporty meblowe

w wyścielanych zamkniętych wagonach
koleja i gościńcem z gwarancją.

Przyprowadzania w obręb miasta
i na prowincję.

Ekspedycja podróży
i pakunków

przez Bremę do Ameryki, Azji
i Australii.

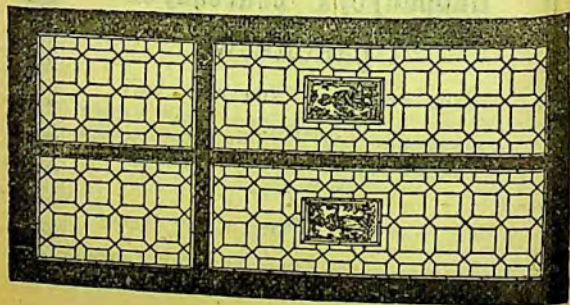
G. Schapiry Syn

we Lwowie, Sykstuska l. 10.

poleca po cenach najtańszych własny wy-
rób artystycznie wykonanych szyb malo-
wanych, w ogniu wypalanych i otworem
oprawionych, używanych do okien kościel-
nych, salonowych, klatek schodowych itd.
(jak za granicą pod nazwą Glasmalerei
wyrabiają) tudzież szyb malowanych trawio-
nych w deseniach, napisach itd. używanych
przy drzwiach salonowych jakoteż sklep-
wo-portalowych, kładek schodowych itd.
niemniej poleca swój od roku 1847 znany
zakład wyrobu szyldów i napisów tak
z wszelkiego metalu jakoteż malowanych
na szkło, drzewie, blasze, płótnie, murze
itp. niemałej roboty rytowniczych (grawer-
skich) i lakierowniczych.

Zakład wyszczególniony na wielu wysta-
wach międzynarodowych.

GŁÓWNY SKŁAD NASION I ROŚLIN JANA STACHIEWICZA

we Lwowie, plac św. Ducha l. 8.

poleca

całkiem świeżego zbioru nasiona
lasowe jako to:

Sosnę pospolitą, sosnę czarną,
sosnę amerykańską, świerk,
modrzew, brzozę, lipę i t. d.

jakoteż

Nasiona dla remiz łowieckich

Cenniki na żądanie rozseła franco.

Kantor wymiany
c. k. uprz. gal. akc.
BANKU HIPOTECZNEGO

kupuje i sprzedaje
wszystkie monety i papiery wartościowe
po kursie **dziennym** najdokładniejszym, nie li-
cząc żadnej prowizji.

Jako dobrą i pewną lokacyę
poleca

- $4^{0}/_{0}$ listy hipoteczne
 - $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ listy hipoteczne
 - $5^{0}/_{0}$ listy hipoteczne,
 - $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ listy Towarzystwa kred. ziemsk.,
 - $4^{0}/_{0}$ listy Banku krajowego,
 - $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ pożyczkę krajową galicyjską,
 - $4^{0}/_{0}$ pożyczkę propinacyjną galicyjską,
 - $5^{0}/_{0}$ pożyczkę propinacyjną bukowiniąską,
 - $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ pożyczkę węg. kolei państwowych,
 - $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ pożyczkę propinacyjną węg.,
 - $4^{0}/_{0}$ węgierskie obligacje indemnizacyjne,
- które to papiery Kantor wymiany
Banku hipotecznego zawsze nabywa
i sprzedaje po cenach najkorzyst-
niejszych.

Uwaga: Kantor wymiany Banku hipotecznego
przyjmuje od P. T. kupujących wszelkie wylosowa-
ne, a już płatne miejscowe papiery wartościowe, tu-
dzież zapadłe kupony za gotówkę, bez wszelkiego
potrącenia, zaś za miejscowe, jedynie za potrąceniem
rzeczywistych kosztów.

Do efektów, u których wyczerpały się kupony,
dostarcza nowych arkuszy kuponowych, za zwro-
tem kosztów, które sam ponosi.

K. FRYDMAN

krawiec męzki

poleca P. T. Publiczności od 30 lat
istniejący

Magazyn i pracownię sukien
męzkich

we Lwowie, plac Maryacki liczba 10.

FABRYKA

pieców kaflowych

GLIŃSKO

Skład tychże pieców szamotowanych.
ogniotrwałych znajduje się

we Lwowie przy ul. Sobieskiego 3.

GALICYJSKI
Bank Kredytowy

począwszy od dnia 1. Lutego 1890 r.

wydaje

4% ASYGNATY KASOWE

z 30 dniowem wypowiedzeniem

3 $\frac{1}{2}$ % ASYGNATY KASOWE

z 8-dniowem wypowiedzeniem,

wszystkie zaś znajdujące się w obiegu
4 $\frac{1}{2}$ % Asygnaty kasowe z 90-dniowem
wypowiedzeniem oprocentowane będą
począwszy od dnia 1. Maja 1890 po
4% z 30-dniowym terminem wypo-
wiedzenia.

Lwów dnia 31. Stycznia 1893.

Dyrekcya.

Mamy zaszczyt zawiadomić P. T. Pu-
bliczność iż z dniem 15. Lipca br. po-
większyliśmy nasz magazyn przy ulicy
Karola Ludwika l. 7

pod firmą

KAUCZYŃSKI & OBERSKI

i urządziliśmy tenże na wzór magazynów zagr.

Oddział I. Zabawki dzieciinne — Oddział
II. Zabawy dla starszych — Oddział III.
Gry towarzyskie — Oddział IV. Wózki
i Welocepedy dla dzieci — Oddział V.
Instrumenta muzyczne — Oddział VI.
Artykuły dekoracyjne — Oddział VII. Ar-
tykuły luksusowe — Oddział VIII. Arty-
kuły sportowe — Oddział IX. Tury i or-
dery kotylionowe — Oddział X. Artykuły
modne damskie — Oddział XI. Towary
galanteryjne — Oddział XII. Artykuły do
podróży — Oddział XIII. Perfumerya i
przybory toaletowe — Oddział XIV. Kalo-
sze, Parasole i towary zimowe — Oddział
XV. Wyroby koszykowe.

Wszystkie działy zaopatrzyliśmy w to-
war najlepszy i w tym celu nawiązaliśmy
stosunki z najpierwszymi domami handlo-
wymi w kraju i zagranicą.

Wszelkie nowości mamy równocześnie
z magazynami zagranicznymi.

FILIE

urządziliśmy przy ul. Halickiej l. 6.

dawniej sklep H. Müllera.

Ceny umiarkowane. Cenniki listowane na ża-
skawe zlecenia wysyłamy gratis i franco.

z najgłęb. uszanowaniem uniżeni służą
Kauczyński & Oberski.

ROK ZAŁOŻENIA
1884.

ROK ZAŁOŻENIA
1884.

pod „PIECZĘCIĄ“

Zakład i pracownia rytownicza

ALEKSANDRA SCHINDLERA

we Lwowie, ulica Sykstuska l. 15.

Redakcja „Łowca“
posiada jeszcze małe zapasy
Roczników

„Ł W C A“

z lat 1892, 1893, 1894 i 1895.

każdy rocznik zbroszurowany

kosztuje 3 zł. 50 ct. w. a.

Dwa roczniki razem 6 zł. wa.

WSZYSTKIE CZTERY ROCZNIKI
razem

tylko 10 zł. w. a.

Dawniejsze roczniki, o ile
są jeszcze na składzie, sprzedajemy
po 4 zł. w. a.
za rocznik.

C. k. uprzywilejowana
Fabryka maszyn. Kociarnia d'a wy-
robów żelaznych i miedzianych, od-
lewarnia żelaza i metali

Ferdynand Pietzsch

Lwów-Podzamcze ul. św. Marcina 11.

Rok założenia 1837. — Wykonuje:

URZĄDZENIA

Gorzelni, browarów, młynów, tartaków,
fabryki krochmalu, gipsu, cementu i t. d.

KOTŁY PAROWE

różnych konstrukcyi, rezerwoary żelazne
na spirytus, naftowe i t. p.

MASZYNY PAROWE

według najnowszych konstrukcyi, trans-
misye i t. p.

MASZYNY ROLNICZE

jakoto: Kieraty, młocarnie, gniotowniki,
młynki, szrotowniki, wialnie, młynki polskie

UTRZYMUJE NA SKŁADZIE

Pasy skórzane, parczane, samosmary, pu-
szki na oliwę, oliwę maszynową, cegły
ogniotrwałe, manometry, kurki kontrolli,
wodoskazy, wentyle, ruszta, podkłady,
drzwiczki, szczyby, podstawki w różnych
rozmiarach.

WYKONUJE ODLEWY ŻELAZNE

z własnych lub nadesłanych modeli.

Pierwsza galicyjska Fabryka
KORKÓW KATALOŃSKICH

założona w r. 1877.

w której wyrabia się tak korki do beczek
jakoteż i butelek w rozmaitej wielkości,
oraz koła korkowe do mielenia prosa
i do strzałów myśliwskich.

L. J. MALEWSKI

Lwów, ul. Ormiańska 12.
(dom własny).

Adamsz Sokulski

Lwów, ul. Łyczakowska 54.

Pracownia rzeźb i ornamentów z drzewa

poleca

wszelkie ozdobne sprzęty salonowe i ko-
ścielne wraz z pozłoceniem, Ramy rzeź-
bione, profilowe i z listew gotowych.
Zamówienia z prowincyi załatwia szybko.

PIERWSZY ZAKŁAD KRAWIECKI
uniformowania P. T. oficerów i jednorocznych
ochotników

istniejący od roku 1873.

pod firmą

W. JACHIMECKI
we Lwowie ul. Kopernika 1. 5.

wykonuje wszelkie w zakres krawiectwa wchodzące roboty a w szczególności **UNIFORMY WOJSKOWE**, generałskie, doktorskie, huzarskie, dla księży wojskowych, urzędników kolei państw. i prywatnych, c. k. Namiestnictwa i poczty, jakoteż dla pp. oficerów i jednorocznych ochotników.

Ważne dla pp. Studentów gimnazjalnych i realnych.

MUNDURKI

uskutecznia się w większych częściach zamówień dającym, w ratach, zaś gotówką opuszcza się **ra b a t**.

Dostarcza kompletne wykwapowanie dla Infanterji austriackiej i węgierskiej, artylerji, kawalerji, strzelców, obrony krajowej i dla służby sanitarnej za ścisłym dotrzymaniem terminu, po cenach najumiarkowańszych. Zamówienia przyjmuje także w spłatach ratalnych.

Fabryka powozów

LICKENDORF

we Lwowie

odznaczona 2ma złotemi medalami 1894 roku
we Lwowie.

Poleca swoje wyroby krajowe znane od roku 1870 na różnych wystawach nawet światowych jako: wózki, sanie, tarantasy, fajetony, przyjmuje do odnowienia oraz do wymiany.

LICKENDORF we Lwowie

ulica Żulińskiego 1. 4.

stacya tramwajowa tamże.

wykonuje najstaranniejsze i najbar dziej niskich cenach. Szpilk, do krawiectwa, laskach i t. d. Rytowa mami; Monogramy na wachlarzach, porcygarach, portmonetkach, laskach, stali, miedzi, mosiądzu nle Herbów, Monogramów, Liter i Embleatów na złocie, srebrze, stali, miedzi, mosiądzu i kości słoniowej.

Pierwsza pracownia dla Galicyi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na drogich kamieniach, Herbów, Monogramów i Liter.

Metalowe pleczęcie do laku i farby dla urzędów, gmin, parafii, szkół, kancelaryi adwokatów i notaryalnych, bibliotek i innych. Własna pracownia pieczęci kauczkowych (stempli) dla wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych, składów towarowych i korporacji. — Sztydy grawirowane i odlewane. — Maszynki do suchego wypukłego druku herbów, monogramów, liter i całych słów.

Cęgi do optatków, Medale wystawowe, Pamiątkowe i medaliki religijne, podług rysunków, fotografij lub sztychów.

Jedyny skład biżuterji polskiej. Szpilkki do krawatów i broszki z orłami polskimi.

Wzory pieczętek i stampilij oraz rysunki wysyła na żądanie.

*Zamówienia z prowincyi uskutecznia jak najrychlejsz za zaliczką.

Rok założenia 1843.

Waselina i czernidło na buty

*najlepszy tran rybi i lakier błyszczący
na skóry*

ŚRÓT i KULE

poleca firma handlowa

WOLF CZOPP

Lwów, ulica Żółkiewska liczba 2.

Rok założenia 1843.

Pracownia sukien męskich Jana Trojanowskiego

we Lwowie, ul. Skarbowska 17.

przyjmuje wszelkie roboty

w zakres krawiectwa męskiego wchodząco

podług najnowszej mody

po cenach najumiarkowańszych.

Próbki na żądanie wysyłają się franco.

Dziękując wielce Szan. Panom za dotychczaswe łaskawe względy, polecam i nadal moją pracownię.

A. NADWODZKI

we Lwowie, Rynek l. 27.

poleca

TLUSZCZ

jedyny rze-
latny środek
do utrzyma-
nia wszel-
kiego rodza-
ju skór za-

wsze w ela-
stycznym i
nieprzema-
kalnym sta-
nie.

Skóra niesmarowana wysycha przez ciepło nóg i pot, przez proch, przez czernidło, którem się czerni (w każdym czernidło do butów jest pewna część kwasu siarczanego), przez błoto, deszcz, śnieg i rosę. Przez działanie promieni słonecznych, mianowicie po zmoknięciu przez deszcz, traci swą gibkość i musi się ostatecznie złamać.

Skóra smarowana tym „tluszczem“, stawia opór powyższym wymienionym wpływom, utrzymuje się zawsze miękka i elastyczna. Jest to wyborny środek do utrzymania i przedłużenia w trójnasób trwałości butów, uprząży, fartuchów i dek przy powozach.

Na prowincję wysyłam tylko w naczyniach blaszanych po cenach $\frac{1}{4}$ miary wied. 1 zł. 20 ct. — $\frac{1}{2}$ miary wied. 1 zł. 95 ct. — 1 miara wied. 3 zł. 50 ct.

Za opakowanie i list frachtowy 10 ct.

Sprzedaję także we flaszk od 38 ct. zacząw.

Zaszczytnie
znana
od roku
1889.

PRACOWNIA RUSZNIKARSKA
SZADKOWSKI & KOPCZYŃSKI

WE LWOWIE,

plac Bernardyński liczba 1.

wyrabia

Broń myśliwska

wszelkich systemów,

która najdokładniej uregulowana
i wypróbowana zostaje, przeto
wyrabia takową pod największą
gwarancyą.

Wszelkie reperacye wchodzące w zakres
rusznikarstwa w jak najkrótszym czasie
uskutecznia po umiarkowanych cenach.

Z wys. kim szacunkiem

Szadkowski & Kopczyński.

Adolf Alexandrowicz

Magazyn i pracownia

obuwia damskiego i męskiego

we Lwowie, przy ul. Batoręgo 24.

przyjmuje wszelkie zamówienia i usku-
tecznia takowe najdalej do dni ośmiu.
Gotową robotę odsyła się odwrotną pocztą.

Władysław Bazant

handel korzenny, win, de-
likatesów, herbaty chińsko-
rosyjskiej

we Lwowie ul. Halicka I. 3.

poleca

wszelkie towary w najlepszej ja-
kości po najniższych cenach.

Cenniki na żądanie franco.

 Kupuje i sprzedaje wszelką dziochy-
zną i drób tuczony.

S. GABRIEL

we Lwowie

plac Halicki liczba 3

poleca:

Koszule białe i nocne
Kalesony dymkowe
Kołnierze, Manikiety, Półkoszulki

Chustki płóciennie i jedwabne
Chustki na szyję (Cachenez)
Szelki, Spinki i Szpilki do krawatek

Kaftaniki i spodnie jedwabne, wełniane i bawełniane
Skarpety i ończochy damskie, jedwabne, wełniane i bawełniane

Pończoszki dzienne w rozmaitych gatunkach i kolor

Dra G. Jaegera Oryginalna Bielizna

męska, damska i dziecienna
z fabryki Bengera Synów.

Kamizelki i Pończochy myśliwskie
Kamasze męskie, damskie i dziecienna

Kapelusze, Cylindry i Kapelusze składane

Parasole od deszczu i słońca

Krawaty z fabryk krajowych i angielskich, co tydzień świeże przesyłki

Rękawiczki męskie i damskie

Kufierki ręczne skórzane i waterproof.

Torby ręczne z urządzeniem i bez

Torbki do przewieszania

Necessairy i Roulouy z urządzeniem i bez

Plaidy i Kocyki pluszowe i wełniane w kraty

Perfумы i Mydła francuskie i angielskie

Woda kolońska prawdziwa i angielska

Obuwie dla dam, mężczyzn i dzieci

Kaloszki męskie, damskie i dla panienek, tylko rosyjskie najprzedniejsze

i wiele innych artykułów.

Towar doborowy. Ceny najprzystępniejsze.

Cenniki ilustrowane wysyłamy bezpłatnie.

Apteka K. KRZYŻANOWSKIEGO

Lwowie, ul. Kazimierzowska liczba 26 — poleca:

„Haya“ Pader antyseptyczny dla dzieci i niemowląt, polecony przez najznakomitszych lekarzy, niezawodny środek przeciw wyprzeniom i wypryskom. — Cena pudełka 35 ct.

„Haya“ Mydło higieniczne dla dzieci, sporządzone z materiałów najdelikatniejszych, odpowiada wybredniejszemu wymogom higieny. Skóra pod wpływem tego mydła nabiera przesiłanej białości iksamitnej miękkości, pory zostają należycie oczyszczone i przygotowane do właściwego zadania. — Cena mydełka 35 ct.

„Haya“ Woda Ateńska z chiną. Jedyny niezawodny i skuteczny środek na porost włosów, przeciw wypadaniu tychże i łupieżu. Flaszka 60 ct.

„Haya“ Antyseptyczną wodę do ust. Wzmocnia dziąsła, usuwa nieprzyjemny odor ust, usmierza ból dziąsł, goi wszelkie zranienia i owrzodzenia dziąsł. — Ciepłom nadaje śnieżną białosć, zapobiega psuciu się pruchnieniu tytce. — Cena flakonu 1 zł.

„Haya“ Antyseptyczną pastę do czyszczenia i konserwowania dziąsł. Dziąsła pod wpływem tej pasty wzmocniają się, odzyskują naturalną, piękną, różową barwę, a zęby śnieżną białosć. — Puszka 40 ct.

„Haya“ Puder higieniczny przeciw poceniu się rąk, pachwin i nóg. Znakomity ten środek okazał się skutecznym tam, gdzie inne wcale nie działały. Puder ten usuwa chorobliwe pocenie się, zapobiega wyprzeniom, usuwa przykry odor, wzmocnia znakomicie skórę. Cena pudełka 50 ct.

Jedynie prawdziwe opatrzone znakiem ochronnym „Opatrność“.

Ostrzega się przed naśladownictwem. Zamówienia z prowincji załatwia się odwrotną pocztą. Żądać należy wyraźnie wyrób „Haya“. — Prócz tego poleca swój stale i zawsze obficie zaopatrzony skład środków uniwersalnych krajowych i zagranicznych jakoteż wszelkich kosmetyków i perfum — Skład wszelkich chemikaliów dla fotografów amatorów i zawodowych. Skład wszelkich wód mineralnych i przetworów zdrowotnych. Skład — materiałów dla aptekarzy i chemików.

Największa w Galicyi
koncesyjonowana
Pracownia rusznikarska

ALFREDA
DZIKOWSKIEGO

c. k. Nadwornego Dostawcy
we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1

odszczególniona przez
Jego Ces. król. Apost. Mość Cesarza
FRANCISZKA JÓZEFA I-go

podczas Wyst. kraj. we Lwowie **darem**
honorowym za znakomity wyrób broni,
odznaczona przez Wys. c. i k. Minister-
stwo handlu

Dyplomem honorowym
i ośmioma medalami za usługi
przyjmuje zamówienia na broń
myśliwską wszystkich systemów,
śrutową i kulową, gwarantując
za dobroć, trwałość i znakomite
strzały.

Wszelkie reperacye uskutecznia
się w krótkim czasie.

Główny skład fabryczny
ORYGINALNEJ BIELIZNY WEŁNIANEJ

Dra G. Jaegera
(z fabryki Wilh. Bengera Synowie)

W **Magazynie Schayerów**
we Lwowie.

Cenniki na żądanie przesyła się franco.

KAROL GRUBARCZYK
PRACOWNIA BRONZOWNICZA
założona w r. 1862 przez śp.

JÓZEFA PAKUSZEWSKIEGO
ul. Ormiańska, 4. we Lwowie

wyrabia wszelkiego rodzaju przedmioty metalowe
ze srebra, brązu i innych metali jako to:

**wyroby kościelne, galanteryjne i po-
wozowe**

przyjmuje do złocenia i srebrzenia w ogniu lub
galwanicznie wszelkie reperacye, wykonując ta-
kowe najstaranniej w jak najkrótszym czasie
i po ujemlarkowańszych cenach.

M. LUDWIG

(M. Bałabana następcą)

Lwów, plac Maryacki 1. 8.

poleca swój

Skład fabryczny Płócien i bielizny stołowej, oraz chustki płócienne do nosa, Dymki, Shirtin-gi, Szyfony, Gietony

z fabryki Benedykta Schrolla
w Braunau.

Bielizna gotowa damska, męska i dziecinna, Pończochy, Skarpetki i Kamasze zimowe

Skład oryginalnej

Bielizny Dra Jaegera

po cenach fabrycznych.

Zamówienia z prowincyi załatwia nie licząc kosztów opakowania odwrotnie.

Pracownia rusznikarska P. JAROSZ I A. SOBOŁTA

Lwów, Kopernika 17.

Odszczególniona med. ministerstwa handlu
na powsz. Wystawie kraj. 1894.

Przyjmuje wszelkie zamówienia na broń myśliwską **własnego wyrobu**, również skutecznie wszelkie reperacye teje w możliwie krótkim czasie po najprzystępniejszych cenach.

Wszelkie narzędzia gospodarcze.

Latarnie naftowe nierównane po zł. 2.40, Pochodnie naftowe zł. 2.50, wadłowe zł. 3.— Ocyle H. 100 szt. zł. 6.— Kłódki amerykańskie od zł. 1.10.

Wszelkie wyroby nożownicze angielskie. Nóż, widelec, łyżka, korkociąg razem składane zł. 3.—0. Kubki niklowane składane po zł. 1.— Wszelkie wyroby obejmujące zakres handlu żelaznego poleca

Antoni Halski
HANDEL ŻELAZNY

Lwów, plac Maryacki 9.

Osobny magazyn mebli żelaznych na 1. piętrze.

APTEHA
ZYGMUNTA RUCKERA

we Lwowie, ul. Skarbowska
 poleca

WINA LECZNICZE DR. JANA RUCKERA
 aptekarza we Lwowie

Malagę z Chiną, Malagę ze żelazem i malagą z chiną i żelazem
 Powołanie znane cenne przetwory lecznicze we wszelkich osłabieniach,
 wycieńczeniu sił, rekonwalescencji, niedokrewności i innych chorobach podkopi-
 jących siły fizyczne. Cena butelki 3 korony.

Malaga z kaskarą Sangradą, najnowszy środek przeczyszczający nie dra-
 żniący i nie sprawiający bólesci nawet u osób najdelikatniejszego ustroju. Działa
 nader zbawienne w obkopyciach, załegniemiu hemoroidom itp. objawom. Skutek
 łagodny i prawie nie spostrzegalny. Cena butelki 3 korony.

Wina hiszpańskie z Pepsyną, jedyny i powszechnie wypróbowany środek
 przeciw niestrawności, dyspensji, upośledzonemu trawieniu i innym chorobom żo-
 ładka.

Alfred Dzikowski

we Lwowie ul. Karola Ludwika I.

c i k. koncesyoniowany skład

prochu strzelniczego

jakoteż

do rozsadzania skał i karczowania

— niemniej —

śrut twardy angielski

(Harschrot) podwójnie prasowany

KULE

okrągłe, stożkowe, pełne, expan-
 zywne, eksplodujące, rotacyjne 5
 i 7 częściowe.

Senzacyjna nowość
 dla pp. myśliwych

patentowane kule do

— Chocke-bored —

mają tę nadzwyczajną doniosłość, że nie-
 tylko umożliwiają strzał kulą o obu łuf,
 bez względu na to czy takowe są wier-
 cone cylindrowo czy też Chacke-bored,
 ale nadto strzały są bardzo centrowne i
 pewne.

Kule Chocke-bored są tylko w kalibrach
 16-tym i 12-tym w pudełkach po 10 sztuk.

ZAKŁAD
INTROLIGATORSKO-GALANTERYJNY

i Skład przyborów do pisania

Aleksandra Geitritza

we Lwowie, Trybunańska 16.

przyjmuje wszelkie roboty w zakres tego zawodu wchodzące, jako to:

książki do modlenia, handlowe i gospodarcze, mszały, ewangelie, albumy, portefelle, teki na adresy i dyplomy, ramy skórzane, pluszowe i drewniane (baro), kartony wgłębiane (passepartouts), szkatuły na srebro stołowe, pudełka (etuis) na klejnoty, wachlarze, ekramy, oraz wszelkie galanteryjne wyroby ozdobione haftami, jak pugilaresy, podzegarki, ściennie kosze, mapy do naklejania na płótno itp. po cenach bardzo przystępnych.

Eleganckie okładki na roczniki „Łowca“ po 1 złr.

J. CIROK
przedtem E. ZIEGLER

rękawicznik i bandażysta

we Lwowie, Rynek I. 30.

pod godłem „Rycerza“

polecą swój skład własnego wyrobu

TOWARÓW RĘKAWICZNICZYCH

rękawiczki glansowane, sarnie, jelenie, zamiszowe, duńskie, jedwabne, niciane, sukienne i futrzane. Poduszki safianowe, gutaperchowe i zamiszowe. Podwiązki jedwabne i skórkowe. Kasłany, spodnie i prześcieradła jelenie. Pończochy elastyczne na żyły kurczowe. Bandaże gumowe, flanelowe i skórkowe. Przybory do szermierki. Kamasze. Torby podróżne, myśliwskie i szkolne. Szelki i krawatki.

Przyjmują się poduszki haftowane, szelki, czapki ranné, torby itp. do oprawy i w ogóle wszystkie roboty w zakres rękawicznictwa wchodzące, jakoteż rękawiczki do prania i spodnie jelenie do farbów. Manszety, kołnierze i przody

Łaskawe zamówienia zamiejscowe załatwiam odwrotną pocztą.

Założona w r. 1878.

Pracownia

MOSIĘŻNICZA

i odlawarnia dzwonów w różnych rozmiarach

IZYDORA FATAŁOWICZA

i syna Zygmunta

przy ul. Kaźmierzowskiej 37. we Lwowie

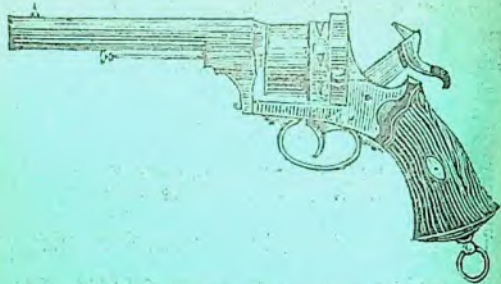
(naprzeciw Brygidek).

Główny skład przy ul. pod Dębem I. 10. (dom własny).

wyrabia z mosiądzu i rotgusu armatury do aparatów dla gorzelń, browarów, młynów parowych, kopalń nafty, łazien i łazienek parowych, wodociągów itd. wentyle, pipy, pompy, wodohkazy, świstaki, panewki do młócarń i maszyn, antaby do grobowców, lichtarze, żelazka do prasowania itp. elementa cynkowe do telegrafów.

Wyrabia także klamki do bram, drzwi i okien, gałki, szyldy, rosety itp.

Przyjmuje reparacje pomp studziennych
po niskich cenach.

Główny magazyn

broni, amunicyi, wszelkich przybo-
rów myśliwskich, łowieckich do
konnej jazdy, podróży i szermierki

ALFREDA

DZIKOWSKIEGO

c. k. Nadwornego dostawcy

we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1.

poleca najodpowiedniejszą broń

dla straży leśnej, polowej i miejskiej

po cenach bajecznie niskich

mianowicie:

Karabinki Wenzla wraz z bagnietem i pochwą (krótkie)	5-1
10 patronów Wenzla	50
Strzelbka pojedynka kabslowa	6-1
Pałasz w pochwie skórzanej	3-50
Kuple do pałasza	2-50
Przepaski dla straży, przepisane przez Wys. Na- miestnictwo	1-15
Rewolwery po	2-50, 3-50 i 5-50
Odnznaki dla pp. leśniczych, metalowe i haftowane	

ładka. Cena butelki 3 korony. Najnowszy środek przeciw uporczywym
Wino hiszpańskie z Condurango. Najnowszym katarom i kurczom żółciakowym owrzodzeniu,
słabościom żółtąką, chronicznym objawom chorobliwym żółtąką. Cena but. 3 korony.
dyspensyi i innym groźnym objawom chorobliwym żółtąką. Cena but. 3 korony.
Nie mniej poleca! Syrup i Ziółka dra Zehurera. Cenne środki przeciw
kaszlowi, chrypce, katarom itp. słabościom przewodu oddechowego. Cena Syropu
50 ct. Ziółek 20 ct. Mentyna i Proszek Heidera do zębów. Jedynie racjonalna
płukanka do ust i proszek do zębów, o orzeźwiającym smaku i zapachu, nie psu-
jąca emalii i nadająca zębom perłową białosć. Cena mentyny 50 ct. proszku 25 ct.
Matteo wstrzykiwanie i kapsułki. Doświadczone i najsukceszniejsze środki przeciw
upławom i reżącce. Cena wstrzykiwanie 40 ct. Kapsułek 80 ct. Maść kaukazka
na odmrożenie. Środek ze znakomitym skutkiem w północnej Rosyi używany, le-
czy w najkrótszym czasie wszelkie odmrożenia. Plaster kauzokowy na odgniotki
Usuwą łagodnie, szybko i pewnie wszelkie odciski, nie sprawiając środka prze-
bólu. Cena kartonu 30 ct. Tabaka mentolowa. Znakomite działające środki prze-
ciw katarom nosa, usuwa w najkrótszym czasie nadmierne udzielanie śluzu, czem
uwalnia chorego bardzo rychło w tej przykrej dolegliwości. Cena pudełka 25 ct.
Creme Irls i mydło Lwowianka. Środek o nader szczęśliwym połączeniu, przeciw
piegom, opaleniu słonecznem, trądzikom itp. niezystościom skóry. Cena Kremu
80 ct. Mydła 35 ct., 3 mydełek w kartonie ozdob. 1 złr.

Zamówienia z prowincyi odwrotną pocztą.

Alfred Dzikowski

c. k. nadworny dostawca
Lwów ul. Karola Ludwika 1. 1.

poleca
najznakomitszą broń myśliwską
własnego wyrobu
szczególnie strzelby trójlufowe
(Drilingi)

jakoteż sztucce zwykłe i Express, które
zjednały sobie sławę u najwybredniej-
szych znawców broni i w szerokich ko-
łach PP. pp. myśliwych. Broń w mojej
pracowni wykonana przoduje bezwarun-
kowo przed innemi fabrykatami, tak pod
względem sumiennego i eleganckiego wy-
kończenia, jakoteż pod względem strzału.

Ogromny wybór broni dla dam i mło-
dzieży t. z. Montechristo w kalibrach 6.
i 9. mm. najodpowiedniejsza broń do
strzelania do tarczy, przytem najprzy-
jemniejsza i najszlachetniejsza rozrywka,
kształcąca oko i rękę.

Tarcze żelazne z figurami, niemniej tarczki
papierowe i amunicya.

GERGOWICZ & BAUER

we Lwowie ul. Halloka 16.

polecają po cenach najprzystępniejszych
swoją Skład przyborów piśmiennych, to-
warów galanteryjnych z brązu, drzewa,
skóry, pluszu i t. p. jako to:

Albumy do fotografii. Garnitury na
biurka. Ramki do fotografii we wszyst-
nich formatach.

Kałamarze różnego wyrobu. Pugila-
resy i tytonierki, lusterka kieszonkowe,
Szczyrki i nożyczki angielskie.

Perfumerya francuska i angielska.

Prawdziwa woda kolońska i wszel-
kie przybory toaletowe.

Farby olejne Szönfelda w Düsseldorf.
Akwarelowe: Winsor & Newton w
Londynie, Borgeois-Ainé w Paryżu, Gün-
ther Wagner w Wiedniu.

Płótna malarskie w różnych sze-
rokościach.

Pendzle, palety i wszelkie możliwe
przybory do malowania i rysowania.

OBRAZY, —

OLEJODRUKI,

— STALORYTY

świętych i rodzajowe.

Listwy do ram

w wielkim wyborze.

Dzieła gospodarskie, techniczne, ekonomiczne i leśne

nakładem księgarni

GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA

przy placu katedralnym

wydane, lub w komisie będące.

G. C. PATZIG.
PRAKTYCZNY

RZADCA EKONOMICZNY

według wymagań tegocze-
snych dla właścicieli dóbr,
dzierżawców i rządców.

Wydanie drugie Cena 4-60

**PRZEWODNIK
DLA LEŚNICZYCH**

zbiór wiadomości z gospo-
darstwa lasowego i odno-
snych nauk pomocniczych
2 tomy. Cena 6 złr. 40 ct.

Barański Antoni dr. Chów
koni z 21 rycinami zł. 6-80

⇒ **SEKRETARZ** ⇒

obejmujący przeszło 300 sposobów pisania listów w ró-
żnych okolicznościach potocznego życia:
w sprawach familijnych, poufnych i handlowych; wzo-
rów na kwity, kontrakta, weksle i umowy prawne; listów
proszących; prośb i podań urzędowych; listów z życze-
niami, przedślubnych itp, ze wstępem **Władysława Sa-
browskiego** zawierającym ogólne prawidła dla piszących
listy. Wydanie drugie. — złr. 2-50

CZYTELNIĘ

polską, francuską, niemiecką i angielską tudzież

WYPOŻYCZALNIĘ NÓT

fortepian, inne instrumenta i do śpiewu przedtem

KAROLA WILDA

Warunki abonamentu bardzo przystępne.

Wszystkie najnowsze lańców i operetek na ządanie gratis

Rylski T. Mechanika rolni-
cza dla gospodarzy. Wybór
i użycie narzędzi rolniczych,
ze 130 rycin w tececie 3 zł.

Strzelecki H. Cięcia lasu.
złr. 2-60

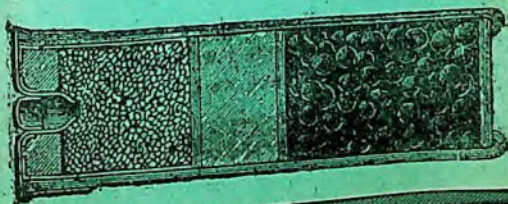
Ustawa lasowa. Ustawy fo-
wieckie. Ochrona własności
polnej złr. 1-—

Machts Ferd. Nauka o sza-
cowaniu majątków ziem. 1-20
Roczniki wyższej krajowej
szkoły rolniczej w Dubla-
nach R. I. złr. 2-60 II. 2-80
III złr. 2.

Przebiłki
Sprzedaż hurtowna i drobiazgowa.

PRZEBITKI
wszelkiego rodzaju, gatunku i kalibru. — Najrozsza-
niamy nabijania, zakręcania i rekonstruowania nabo-
i śrut, zastosowane do kalibru.
Łusek naboju i patronów ostrych
do wszystkich istniejących systemów broni — niemieckiej
jedeny skład fabryczny
we Lwowie ul. Karola Ludwika 1.

Fabryka pieców kaflowych JANA LEWIŃSKIEGO

we Lwowie

Skład: ulica Kilińskiego 1.

Adres dla depesz: Lewiński Lwów.

Kaflowe piece i kominki kolorowe i białe różnych stylów, także

Kuchnie i wanny kąpielowe.

Terrakota i majolika budowlana.

Dachówki (karpiówki) glazurowane.

Dachówki felcowe francuskiego systemu, prasowane w czterech kolorach.

Płytki szamotowe na posadzki. Reprezentacja największej fabryki czeskiej.

Rury kamionkowe.

Rury drenowe glazurowane i zwykłe.

Cegły okładzinowe do fasad równe i profilowane, w 4 natur. kol. i glazurowane.

Płyty gipsowe na ścianki jako złe przewodniki zimna, gorąca i głosu.

Ogniotrwałe sufity z żelaza i gipsu, najnowszy system wypróbowany.

Ochrona gipsowa od zimna dla rur kloacznych.

Materyały budowlane jako to: kamień łamany i ciosowy, stopnie, płyty balkonowe, płyty na chodniki i podwórza, z kamieniołomu tarnopolskiego.

Cement, gips.

Cegła i mąka szamotowa dla murów ogniotrwałych.

Na sprzedaż

parcele pod wille i wille gotowe

na Kastelówce we Lwowie,

HENRYK TRETER

właściciel Parowej Fabryki Czekolady i Cukrów

we Lwowie

po cca następujące wyroby:

wybornych Cukrów deserowych

mieszanych w kilkudziesięciu

gatunkach zł. 1-20

Czekoladek mieszanych 1-80

Czekoladek zawijanych w staniol 1-50

Pastylek czekoladowych 2 —

Miętych pastylek 1-2

Owoców kandyz, francusk. 2-—

Owoców kandyz, własn. wyrobu 1-60

Konserwek kwaśnych w pap 1-20

Karmelków dżd. różn. gat. —75

„ nadziewanych —80

„ szlazurowych —75

Ananasy w plastrach 1 sztuka —25

Masy migdałowe, utartej z cukrem

w walcach maszyną parową —70

Masy orzechowej —60

Cacao królewskie odtłuszczone i prosz-

kowane, znakomite w smaku, polecane

przez Tow. lekarskie w Krakowie.

1/2 K^o Cacao królewskiego zł. 1-00

1/4 „ „ „ „ —95

1/2 K^o Cacao królewskiego zł. —70

Łupki Cacaowe 1 K^o —60

Zamówienia z prowincji wysłać się

odwrotną pocztą, doliczając za drewnianą

skrzyneczkę na 1 K^o 15 ct., na 2 K^o ct.

i list frachtowy.

Wysetki odbywają się za po-

braniem pocztowem.

FIRMA

Wiktor Berger

Lwów, Akademicka 8.

MAGAZYN SPECYALNY
DLA SPORTU i FOTOGRAFII.

ROWERY

najslawniejszych fabryk
angielskich i jeneralne
zastępstwo państwowych
fabryk »Steyr-Swift«.

Własny fachowy warsztat
reperacyjny i niklowania.
Własna szkoła jazdy.

Aparaty fotograficzne

najnowszych konstrukcji dla
zakładów i amatorów.
Skład fabryczny towar. akcyjnego
w Bochni firmy Voigtländera i Synów,
Dr. Kurtza, Lumiere i Syn. Star
Manufacturing Comp. i t. d.
Własne laboratorium fotochemiczne.

Łyżwy. — Ski. — Przybory do
szermierki i t. p.

Sprzedaż po oryginalnych cenach fabrycznych.

Cenniki ilustrowane gratis.

Magazyn i pracownia obuwnicza

damskiego

męskiego

i dzie-

cinnego

RUDOLFA ACZKIEWICZA

Lwów, Sykstuska 23. (stara poczta)

wykonuje wszelkie zamówienia w mie-
scu i z prowincyi z materiału krajow.
i zagranicznego elegancko, tanio na ozna-
czony czas. Z prowincyi upraszam o naj-
starszy bucik na miarę.

Pracownia rnsznikarska

istniejąca od roku 1881, która zaszczycona li-
cznemi pochwałami w piśmie „Łowicz“

Jana Kolejewicza

ul. Słowackiego 8. we Lwowie.

Przyjmuje wszelkie zamówienia na broń wszel-
kich systemów jak również wykonywam wszelką
reperację broni, odcyszczania strzelb, rewol-
werów, jak najdokładniejsze dorobienie osad
tak zwanych (kolb po najniższych cenach.

Polecając się łaskawym względem Szan.
P. T. Myśliwym. Z poważaniem

Jan Kolejewicz rusznikarz
we Lwowie, ul. Słowackiego 5.

FABRYKA WYROBÓW INTROLGATORSKICH
M. ŻEŃCZYKOWSKI i Spółka
 we Lwowie.

Niniejszem mamy zaszczyt zwrócić uwagę Szan. P. T. Publiczności na naszą filię pozostającą pod osobistym kierunkiem naszego spółnika M. Żeńczykowskiego i zaopatrzoną w najnowsze ozdobne i gustowne wyciski parvskie do okładek na książki każdego formatu, jak również w wielki wybór doborowego materiału.

Podajemy się opraw książek, tek, futerałów na adresy, dyplomy itp. po cenach najumiarkowańszych, szczególnie przy zamówieniach w większej ilości robimy wszelkie możliwe ustępstwa.

Ceny opraw bibliotecznych:

Za oprawę jednego tomu	in duo-decimo		octavo		quarto		folio	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płótno na grzbiecie i rogach, na bokach papier marmurkowy .	—	15	—	25	—	40	—	75
Płótno ang. na grzbiecie i rogach, na bokach pap. mar., z tytułem złotym	—	30	—	45	—	60	—	90
Płótno ang. na grzbiecie i rogach, papier szagrenowy lub francuski .	—	35	—	50	—	75	1	25
Całe płót. ang., suchymi wyciskami, tytuł złoty .	—	45	—	60	—	85	1	50
Skóra na grzb. i rog., pap. franc. lub płótno ang. .	—	75	1	25	1	75	2	50
W całą skórę, brz. złoczone, z złocen. na okładce.	2	—	4	—	6	—	12	—

Najwięcej obecnie w Paryżu i Rzymie używane oprawy dzieł poważnych i książek do nabożeństwa w guście XVI. i XVII. wieku, w skórę świńską, ciętą różnych kolorów lub pergamin, brzegi czerwone i złote, wykonujemy po cenach najumiarkowańszych.

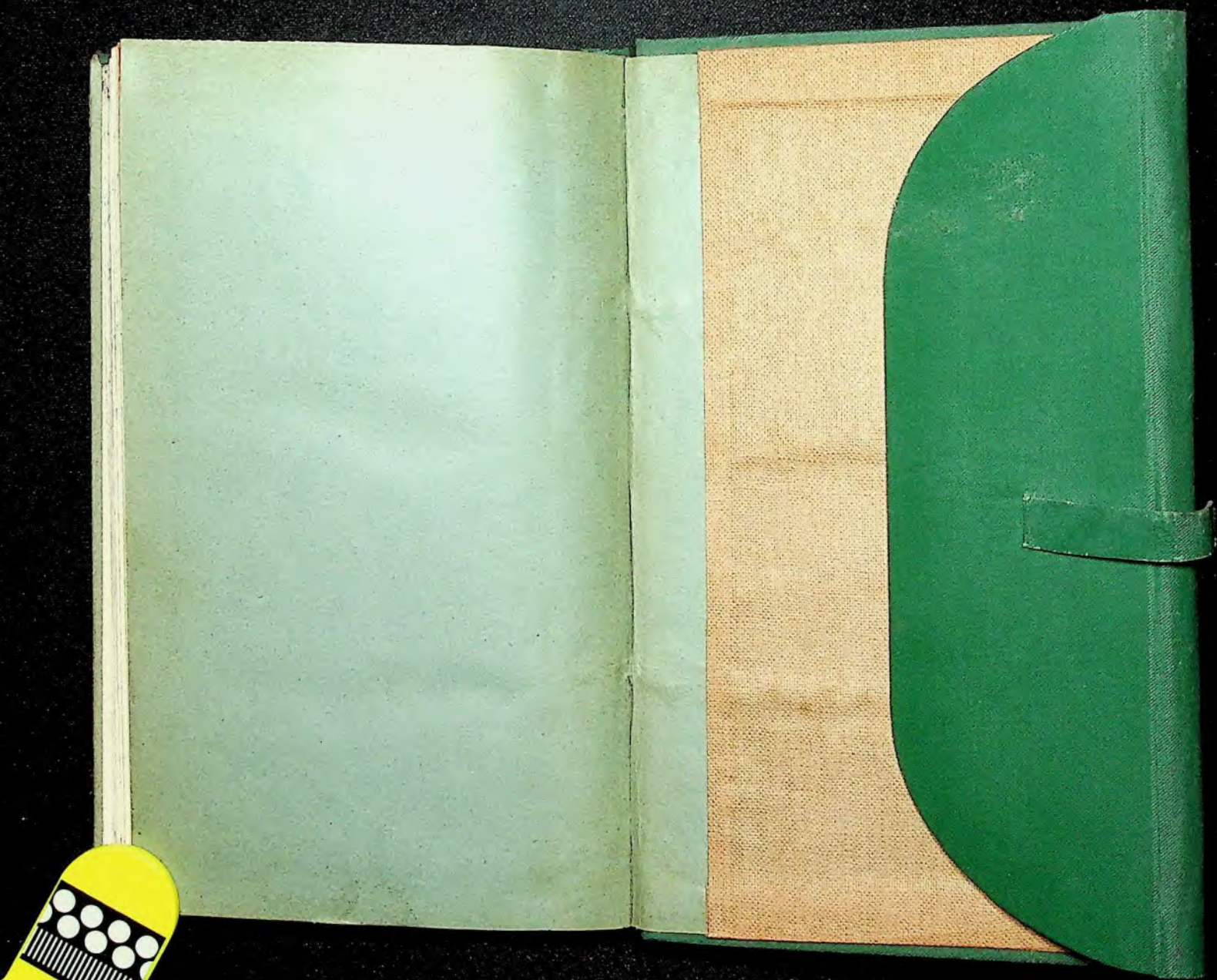
Cennik broszurowania dzieł:

za 100 ark. 32 str. szyle: 1 złr. 25 ct. — za 1000 ark. 16 str. szyle: 1 złr.

Przyklejona kartka liczy się za jeden arkusz wyrzynka za dwa arkusze, tablice i rysunki obliczamy stosunkowo do wyrzynek. Na żądanie nakładcy przysyłamy wzory opraw odwrotnie i franco.

Z poważaniem

M. ŻEŃCZYKOWSKI i Spółka.

Biblioteka Muzeum im. Dzieduszyckich
we Lwowie

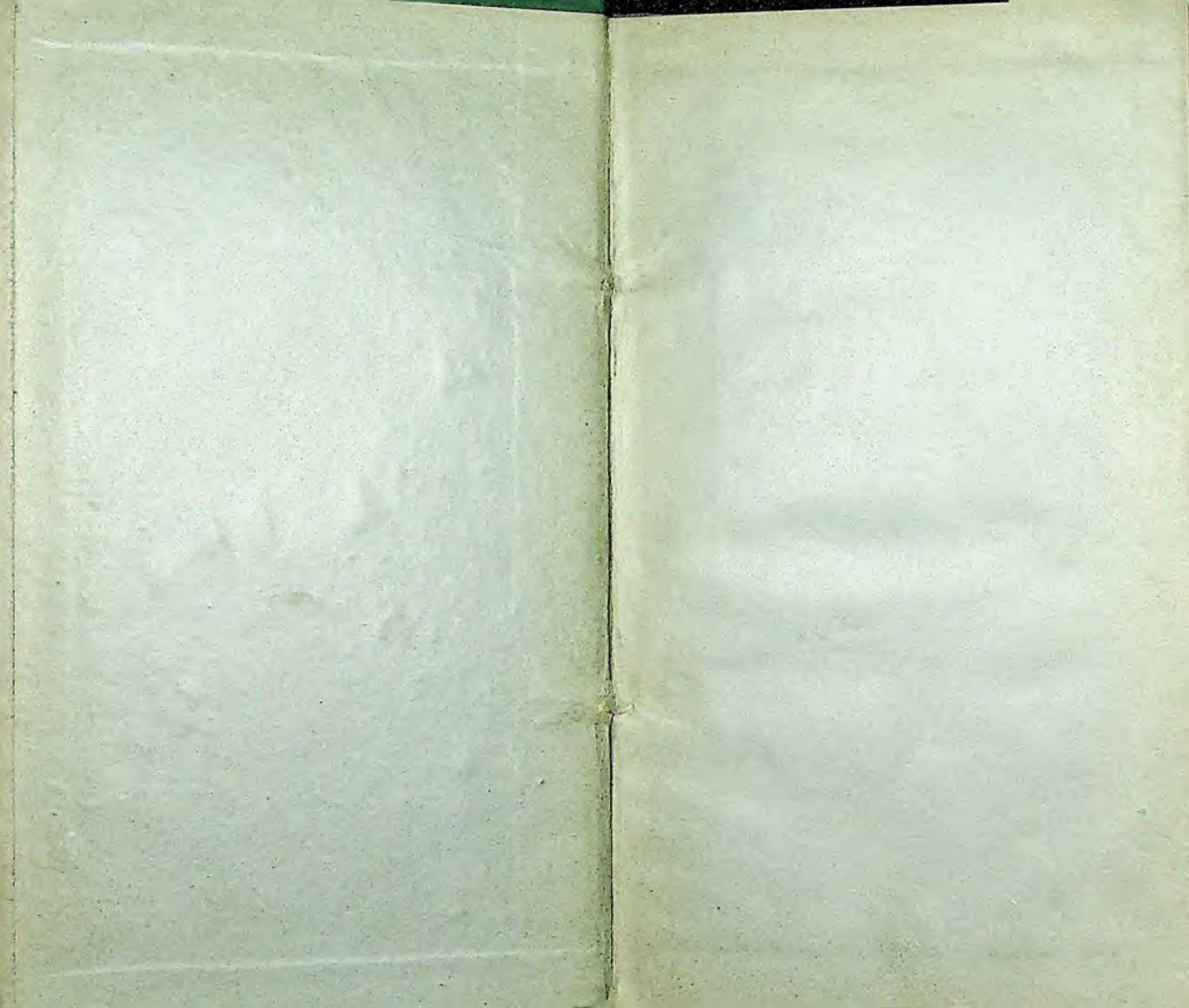
189
Sz 21c № 28

KALENDARZ
ŁOWIECKO RYBACKI
I LEŚNICZY

NA ROK

1896.

1990

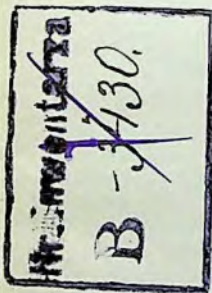
„LOWCA“

KALENDARZ MYŚLIWSKI

RYBACKI I LEŚNY

NA ROK

1896.

Ł w ó w.

NAKŁADEM GALICYJSKIEGO TOW. ŁOWIECKIEGO.

(Cena: 1 zlr. = 2 marki = 1 rubel sr.)

KALENDARZ ASTRONOMICZNY.

Rok 1896 jest rokiem przestępnym, mającym dni 366.

Panującym planetą w r. 1896 jest Jowisz.

Zaćmienia przypadające w r. 1896.

W roku 1896 przypadają dwa zaćmienia słońca i dwa zaćmienia księżyca, z których w naszych okolicach tylko pierwsze zaćmienie księżyca i drugie zaćmienie słońca widzialne będzie.

- I. Zaćmienie słońca dnia 13. Lutego, zaczyna się o godzinie 3 minut 27 popołudniu, a kończy się o godzinie 8 minut 36 wieczór.
- II. Zaćmienie księżyca dnia 28. Lutego, zaczyna się o godzinie 7 minut 49 wieczór, a kończy się o godzinie 10 minut 49.
- III. Zaćmienie słońca dnia 9. Sierpnia, zaczyna się o godzinie 4 minut 16 rano, a kończy się o godzinie 9 minut 8.
- IV. Zaćmienie księżyca dnia 23. Sierpnia, zaczyna się o godzinie 6 minut 57 rano, a kończy się o godzinie 10 minut 4.

Święta ruchome.

Według kalendarza rzymskiego:

Popielec	19. Lutego
Wielkanoc	5. Kwietnia
Wniebowstąpienie Pańskie	14. Maja
Zielone Święta	24. Maja
Niedziela św. Trójcy	31. Maja
Boże Ciało	4. Czerwca
Pierwsza niedziela Adwentu	29. Listopada

Wedle kalendarza grecko-kat.:

Nedila miasopustna	28. Januarja
Nedila syropustna	4. Fewrnarja
Woskresenie Chrysta	24. Marta
Woznesenie Hospoda	2. Maja
Soszezwie św. Ducha	12. Maja
Wsich Światych	19. Maja
Konec postu przed św. Petr. i Pawł.	28. Junija

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

1896

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

16. Stycz. 1. Szabat 5656.

[illegible]

1896

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

15.	Lutego 1.	Adar	
27.	"	13.	Post Estery
28.	"	14.	Purim, czyli Haman
29.	"	15.	Zuszan Purim

[illegible]

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

1896

MARZEC

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 N. D. 2 Sucha	18 N. 2 Post.	Wsch. słońca
2 P. Symplicyusz.	19 Archyppa	1. o godz. 6
3 W. Kunegundy	20 Leona Ep.	min. 51
4 Ś. Kaźmierza	21 Tymofteja	15. o godz. 6
5 C. Fryderyka	22 S. S. Mucz.	min. 22
6 P. Kolety	23 Polykarpa	Zachód
7 S. Tomasza	24 Obr. hł. ś. J.	1. o godz. 5
8 N. D. 3 Głucha	25 N. 3 Post.	min. 36
9 P. Franciszki	26 Profyria	15. o godz. 5
10 W. 40 Męczen.	27 Prokopia	min. 58
11 Ś. Konstant.	28 Wasyla Jep.	
12 C. Grzegorza	29 Kasyana	☉
13 P. Krystyny	1 Mart. Jewd.	Ostatnia kw.
14 S. Matyldy	2 Fteodota	d. 6. o g. 1
15 N. D. 4 Środop.	3 N. 4 Post.	m. 2 wiecz.
16 P. Lubina M.	4 Harasya	☿
17 W. Gertrudy P.	5 Konona M.	Nów d. 14.
18 Ś. Edwarda	6 42 Muczen.	o g. 0 m. 21
19 C. Józefa Obl.	7 Wasyła M.	rano.
20 P. Joachima	8 Fteofylakta	☊
21 S. Benedykta	9 S.S. 40 Mucz.	Pierwsza kw.
22 N. D. 5 Czar.	10 N. 5 Post.	d. 22. o g. 1
23 P. Wiktora M.	11 Sofronya Pr.	m. 30 wiecz.
24 W. Gabryela	12 Fteofana	☿
25 Ś. Zwiast. NMP.	13 Nykyfora	Pelnia d. 29.
26 C. Emanuela	14 Wenedykta	o g. 6 m. 55
27 P. 7 boleści MP.	15 Ahapia M.	rano.
28 S. Sykstusa	16 Sawyna	
29 N. D. 6 Kw.	17 N. 6 Cwit.	
30 P. Kwiryna M.	18 Kiriła	
31 W. Balbiny P.	19 Chryzanfta	

KALENDARZ ŻYDOWSKI

15. Marca 1. Nisan
 29. " 15. " Początek Wielkanocy
 30. " 16. " Drugie święto Wielk.

MARZEC

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Data	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa

ma dni 30.

KWIECIEŃ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

4. Kwiet. 21. Nisan Siódme święto Wielk.
5. " 21. " Koniec Wielkanocy
14. " 1. Ijar.

1896

MAJ

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 P. Filipa i Jak.	19 Joana Wel.	Wsch. słońca
2 S. Zygmunta	20 Fteodora Tr.	1. o godz. 4 min. 49
3 N. D. 4 po Wielk.	21 N. 4 p. Woskr.	15. o godz. 4 min. 28
4 P. Florjana	22 Fteodora S.	Zachód
5 W. Piusa V. Pap.	23 Heorhija M.	1. o godz. 7 min. 6
6 S. Jana w Oleju	24 Sawwy M.	15. o godz. 7 min. 27
7 C. Domiceli P.	25 Marka Jew.	Ostatnia kw. d. 4. o g. 4 m. 58 wiecz.
8 P. Stanisława	26 Wasylija	☉
9 S. Grzegorza N.	27 Symeona J.	Nów d. 18. o g. 9 m. 20 wieczór.
10 N. D. 5 po Wielk.	28 N. 5 p. Woskr.	☾
11 P. Beatryk.	29 9 Muczen.	Pierwsza kw. d. 20. o g. 7 m. 54 rano.
12 W. Pankr.	30 Jakowa Ap.	☼
13 S. Serwac.	1 Majj. Jernayi	☿
14 C. Wnieb. Pańsk.	2 Wozn. Hosp.	☿
15 P. Zofii i 3 cór.	3 Tymofteya	☿
16 S. Jana N.	4 Pelahyi M.	☿
17 N. D. 6 po Wielk.	5 N. 6 p. Woskr.	☿
18 P. Feliksa Sp.	6 Jowa Mnoh.	☿
19 W. Piotra Celes.	7 Znam. cz. Kr.	☿
20 S. Bernarda	8 Joana Boh.	☿
21 C. Heleny Kr.	9 Isaji Pr.	☿
22 P. Julii P.	10 Syneona	☿
23 S. Dezyder.	11 Sub. pom.	☿
24 N. D. Zielone Św.	12 Sosz. s. Ducha	☿
25 P. Pon. Ziel. św.	13 Pon. Sosz.	☿
26 W. Filipa	14 Izydora M.	☿
27 S. Such. Jana †	15 Pachomyja	☿
28 C. Wilhelma	16 Fteodora	☿
29 P. Maksyma †	17 Andronika	☿
30 S. Feliksa †	18 Fteodota M.	☿
31 N. D. 1 po Sw.	19 N. 1 W. S. S.	☿

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1. Maja 18. Ijar Szkolne święta (Lag B'omer)
 18. " 1. Siwan
 18. " 6. " Zielone Święta
 19. " 7. " Drugi dzień Ziel. Św.

MAJ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa
Data	pożyteczna	szkodliwa
	pożyteczna	szkodliwa

ma dni 30.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

12. Czerw. 1. Thamus

17. " 17. " Post. Zdobyćcie świątyni

[illegible]

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 S. Piotra w Ok.	20 Iyi Pr.	Wsch. słońca
2 N. D. 10 po Św.	21 N. 10 po Sosz.	1. o godz. 4
3 P. Znal. ś. Szcz.	22 Maryi Mahd.	min. 4
4 W. Dominika W.	23 Trofyma	15. o godz.
5 Ś. NMP. Śnież.	24 Chrystyny	min. 1
6 C. Przem. P.	25 Uspenje ś. A.	Zachód
7 P. Kajetana W.	26 Jeremolaja	1. o godz.
8 S. Cyryaka	27 Pantalejm.	min. 2
9 N. D. 11 po Św.	28 N. 11 po Sosz.	15. o godz.
10 P. Wawrzyńca	29 Kalynyka	min. 4
11 W. Zazauny P.	30 Syła Ap.	C
12 Ś. Klary P.	31 Jewdokima	Ostatnia kw.
13 C. Hipolita	1 Awh. Pr. ś.kr.	d. 1. o g. 8
14 P. Euzebiusza †	2 Stefana M.	m. 8 wieczór
15 S. Wnieb. NMP.	3 Izaakiya	
16 N. D. 12 po Św.	4 N. 12 po Sosz.	Św. d. 9.
17 P. Liberata B.	5 Ewsyhnia	2. 6 m. 35
18 W. Heleny Ces.	6 Preobr. Hosp.	rano.
19 Ś. Benigny P.	7 Dometya	
20 C. Stefana K.	8 Jemylyana	1. 3
21 P. Joanny Fr.	9 Matteja Ap.	Pierwsza kw.
22 S. Filiberta Op.	10 Lawrentya	d. 15. o g. 10
23 N. D. 13 po Św.	11 N. 13 po Sosz.	m. 36 wiecz.
24 P. Bartłomieja	12 Fotya M.	
25 W. Ludwika Kr.	13 Maksyma	Pełnia d. 23.
26 Ś. Zefiryjny P.	14 Mycheja Pr.	o g. 8 m. 38
27 C. Przen. ś. K.	15 Uspenje Boh.	rano.
28 P. Augustyna	16 Ner. obr.	C
29 S. Ścięcie św. J.	17 Myrona M.	Ostatnia kw.
30 N. D. 14 po Św.	18 N. 14 po Sosz.	d. 31. o g. 0
31 P. Raymunda	19 Andreja M.	m. 28 rano.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

10. Sierpnia 1. Elul.

Data	Rewir	Zwierz. czworonóż.		Zwierz. skrzydlata		Razem
		pożyteczna	szkodliwa	pożyteczna	szkodliwa	
		W = 495				

1896

WRZESIEŃ

ma dni 30

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Idziego Op.	20 Samuila Pr.	Wsch. słońca
2 Ś. Justa B.	21 Ftadeja Ap.	1. o godz.
3 C. Izabeli i Br.	22 Ahaftonika	min.
4 P. Rozalii	23 Łuppa Mucz.	15. o godz.
5 S. Wawrzyńca	24 Jewtychia M.	min.
6 N. D. 15 po Św.	25 N. 15 po Sosz.	Zachód
7 P. Reginy	26 Adryana M.	1. o godz.
8 W. Narodz. NMP.	27 Pymona Pr.	min.
9 Ś. Gorgoniusza	28 Mojseja	15. o godz.
10 C. Mikołaja	29 Usik. hl. Joan.	min.
11 P. Jacka i Prota	30 Aleksandra	
12 S. Gwidona	31 Poł. poj. Boh.	
13 N. D. 16 po Św.	1 Spt. N. 16 po S.	Nów d. 7
14 P. Podw. ś. †	2 Mamanta	o g. 3 m. 1
15 W. Nikodema	3 Anfityma M.	wieczór.
16 Ś. Such. Ludm. †	4 Wawyle	
17 C. Lamberta	5 Zacharya	
18 P. Tomasza †	6 W. św. Mych.	Pierwsza k.
19 S. Januar. †	7 Sozanta M.	d. 14. o g.
20 N. D. 17 po Św.	8 N. 17 po Sosz.	m. 43 ran.
21 P. Mateusza	9 Joakima	
22 W. Mauryc.	10 Mynodory	
23 Ś. Tekli P.	11 Fteodory Pr.	Pełnia d. 2
24 C. Gerarda	12 Awtonoma	o g. 0 m. 2
25 P. Kleofasa	13 Kornyla Sot.	rano.
26 S. Cyprjana	14 Wozn. cz. Kr.	
27 N. D. 18 po Św.	15 N. 18 po Sosz.	Ostatnia k.
28 P. Wacława Kr.	16 Josafata	d. 30. o g.
29 W. Michała Arch.	17 Sofii Mucz.	m. 32 ran.
30 S. Hieronima	18 Ewmenya Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Września 1	Tiszri	5657 Nowy Rok
9. " 2	"	Drugie św. Now. Roku
10. " 3	"	Post Gedalija
17. " 10	"	Święto pojednania
22. " 15	"	Pierwsze św. Kuczek
23. " 16	"	Drugie św. Kuczek
28. " 21	"	Palmowe Święto
29. " 22	"	Zgr., czyli koniec Kucz.
30. " 23	"	Radość z prawa

WRZESIEŃ

Razem	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Data	Zwierz. skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Rzysko-katol.	Grecko-katol.	
1 N. D. 23 po Św.	20 N. 23 po Sosz.	Wsch. słońc.
2 P. Dzień zad.	21 Haryona	1. o godz.
3 W. Huberta B.	22 Awerkyia	min. 5
4 Ś. Karola Bor.	23 Jakowa	15. o godz.
5 C. Elżbiety	24 Aryty N.	min. 10
6 P. Leonarda	25 Markyana	Zachód
7 S. Engelberta	26 Dymetrya	1. o godz.
8 N. D. 24 po Św.	27 N. 24 po Sosz.	min. 5
9 P. Teodora M.	28 Terentya	15. o godz.
10 W. Andrzeja	29 Anastazyi	min. 10
11 Ś. Marcina B.	30 Zynowa	
12 C. Marcina	31 Stachyja Ap.	☉
13 P. Eugeniusza	1 Nojem. K. i D.	Nów d. 5.
14 S. Serafina M.	2 Akindyna	o g. 9 m. 10
15 N. D. 25 po Św.	3 N. 25 po Sosz.	rano.
16 P. Otmara Op.	4 Joannyka Pr.	☾
17 W. Salomei P.	5 Halaktyona	Pierwsza k.
18 Ś. Ottona Op.	6 Pawła arch.	d. 12. o g.
19 C. Elżbiety Kr.	7 Jerona	m. 14 rano.
20 P. Feliksa	8 Mychała	
21 S. Ofiar. NMP.	9 Onysifora M.	☿
22 N. D. 26 po Św.	10 N. 26 po Sosz.	Pelnia d. 2.
23 P. Klemensa	11 Myny M.	o g. 11 m. 10
24 W. Jana od krz.	12 Joana Mył.	rano.
25 Ś. Katarzyny P.	13 Joana Złot.	☾
26 C. Komrada M.	14 Fylypa Ap.	Ostatnia k.
27 P. Wal. i Wirg.	15 Hurya i Sam.	d. 28. o g.
28 S. Krescentego	16 Małteja Ap.	m. 17 rano.
29 N. D. 1 Adw.	17 N. 27 po Sosz.	
30 P. Andrzeja	18 Platona	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Listopada 1. Kislow.
30. List. 25. Kislow. Pośw. świąt. Chanuka.

LISTOPAD

[illegible]

1896

GRUDZIEŃ

ma dni 31

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Eligiusza B.	19 Awdyja	Wsch. słońc
2 S. Bibiany	20 Hryhorya O.	1. o godz
3 C. Franciszka	21 Wowed. Boh.	min.
4 P. Barbary	22 Fylymona A.	15. o godz
5 S. Sabby Op.	23 Amfylochcia	min.
6 N. D. 2 Adw. Mik	24 N. 28 po Sosz.	Zachód
7 P. Ambrozego †	25 Klymenta P.	1. o godz
8 W. Niep. Pocz. M.	26 Alyppa Prep.	min.
9 S. Leokadyi	27 Jakowa M.	15. o godz
10 C. NMP. Loret.	28 Stefana M.	min.
11 P. Damazego	29 Paramona	
12 S. Aleksandra	30 Andreja Ap.	☉
13 N. D. 3 Adw.	1 Dek. N. 29 p. S.	Nów d. 4.
14 P. Nikazego	2 Awakuma	o g. 7 m. 2
15 W. Fortunata	3 Sofonia	wieczór.
16 S. Such. Adel. †	4 Warwary	☾
17 C. Łazarza B.	5 Sawwy Ośw.	
18 P. Gracyana †	6 Nykołaja Jep.	Pierwsza kw
19 S. Nemez. †	7 Amwrozya	d. 12 o g. 3
20 N. D. 4 Adw.	8 N. 30. po Sosz.	m. 3 rano
21 P. Tomasza Ap.	9 Zaczat. Boh.	☿
22 W. Zenona M.	10 Myny i Erm.	Pelnia d. 20
23 S. Wiktoryi P.	11 Danyła	o g. 5 m. 3
24 C. Ad. i E. †	12 Spirydyona	rano.
25 P. Boże Narodz.	13 Ewstratia	☾
26 S. Szczepana M.	14 Ftyrsa M.	
27 N. D. po B. N.	15 N. 31 po Sosz.	Ostatnia kw
28 P. Młodz. M. M.	16 Ahhea	d. 27. o g.
29 W. Tomasza B.	17 Danyła	m. 42 wiecz.
30 S. Dawida Kr.	18 Sewastyana	
31 C. Sylwestra	19 Wonyfatya	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Grudnia 1. Tebet
15. " 10. " Post. Oblężenie Jeroz.

GRUDZIEŃ

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Zwierz. czworonoż.	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rówir	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Data	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa

1896

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

11. Lipca 1. Ab

19. " 9. " Post. Spalenie swiatyni

[illegible]

1896

SIERPIEŃ

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 S. Piotra w Ok.	20 Hyi Pr.	Wsch. słońca 1. o godz. 4 min. 41
2 N. D. 10 po Św.	21 N. 10 po Sosz.	15. o godz. 5 min. 1
3 P. Znal. ś. Szcz.	22 Maryi Mahd.	Zachód
4 W. Dominika W.	23 Trofyma	1. o godz. 7 min. 29
5 Ś. NMP. Śnież.	24 Chrystyny	15. o godz. 7 min. 4
6 C. Przem. P.	25 Uszenie ś. A.	Ostatnia kw. d. 1. o g. 8 m. 5 wieczór
7 P. Kajetana W.	26 Jermolaja	Św. d. 9. 6 m. 35 rano.
8 S. Cyryaka	27 Pantalejm.	Pierwsza kw. d. 15. o g. 10 m. 36 wiecz.
9 N. D. 11 po Św.	28 N. 11 po Sosz.	Pełnia d. 23. o g. 8 m. 38 rano.
10 P. Wawrzyńca	29 Kalynyka	Ostatnia kw. d. 31. o g. 6 m. 28 rano.
11 W. Zuzanny P.	30 Syły Ap.	
12 Ś. Klary P.	31 Jewdokima	
13 C. Hipolita	1 Awh. Pr. ś. kr.	
14 P. Euzebiusza †	2 Stefana M.	
15 S. Wnieb. NMP.	3 Izaakija	
16 N. D. 12 po Św.	4 N. 12 po Sosz.	
17 P. Liberata B.	5 Ewsyhnia	
18 W. Heleru Ces.	6 Preobr. Hosp.	
19 Ś. Benigny P.	7 Dometya	
20 C. Stefana K.	8 Jemylyana	
21 P. Joanny Fr.	9 Mateja Ap.	
22 S. Filiberta Op.	10 Lawrentya	
23 N. D. 13 po Św.	11 N. 13 po Sosz.	
24 P. Bartłomieja	12 Fotya M.	
25 W. Ludwika Kr.	13 Maksyma	
26 Ś. Zefiryny P.	14 Mycheja Pr.	
27 C. Przen. ś. K.	15 Uszenie Boh.	
28 P. Augustyna	16 Ner. obr.	
29 S. Ścieście św. J.	17 Myrona M.	
30 N. D. 14 po Św.	18 N. 14 po Sosz.	
31 P. Raymunda	19 Andreja M.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

10. Sierpnia 1. Elul.

SIERPIEŃ

Data	Rewir	Zwierz. czworonóż.		Zwierz. skrzydlata		Razem
		pożyteczna	szkodliwa	pożyteczna	szkodliwa	
		W = 4908				

1896

WRZESIEŃ

ma dni 3

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Idziego Op.	20 Samuila Pr.	Wsch. słońca
2 Ś. Justa B.	21 Ftradeja Ap.	1. o godzinie
3 C. Izabeli i Br.	22 Ahaftonika	min.
4 P. Rozalii	23 Lappa Mucz.	15. o godzinie
5 S. Wawrzyńca	24 Jewtychia M.	min.
6 N. D. 15 po Św.	25 N. 15 po Sosz.	Zachód
7 P. Reginy	26 Adryana M.	1. o godzinie
8 W. Narodz. NMP.	27 Pymona Pr.	min.
9 Ś. Gorgoniusza	28 Mojseja	15. o godzinie
10 C. Mikołaja	29 Usik. hł. Joan.	min.
11 P. Jacka i Prota	30 Aleksandra	
12 S. Gwidona	31 Poł. poj. Boh.	
13 N. D. 16 po Św.	1 Spt. N. 16 po S.	Nów d.
14 P. Podw. ś. †	2 Mamanta	o g. 3 m.
15 W. Nikodema	3 Anftyma M.	wieczór.
16 Ś. Such. Ludm. †	4 Wawły	
17 C. Lamberta	5 Zacharya	
18 P. Tomasza †	6 W. św. Mych.	Pierwsza
19 S. Januar. †	7 Sozanta M.	d. 14. o g.
20 N. D. 17 po Św.	8 N. 17 po Sosz.	m. 43 ran.
21 P. Mateusza	9 Joakima	
22 W. Mauryc.	10 Mynodory	
23 Ś. Tekli P.	11 Fteodory Pr.	Pelnia d.
24 C. Gerarda	12 Awtonoma	o g. 0 m.
25 P. Kleofasa	13 Kornyla Sot.	rano.
26 S. Cyprjana	14 Wozn. cz. Kr.	
27 N. D. 18 po Św.	15 N. 18 po Sosz.	Ostatnia
28 P. Wacława Kr.	16 Josafata	d. 30. o g.
29 W. Michała Arch.	17 Sofii Mucz.	m. 32 ran.
30 Ś. Hieronima	18 Ewmenya Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Września 1	Tiszri	5657 Nowy Rok
9. "	2	"
10. "	3	"
17. "	10	"
22. "	15	"
23. "	16	"
28. "	21	"
29. "	22	"
30. "	23	"

Drugie św. Now. Roku

Post Gedalija

Święto pojednania

Pierwsze św. Kuczek

Drugie św. Kuczek

Palmowe Święto

Zgr., czyli koniec Kucz.

Radość z prawa

WRZESIEŃ

Razem	Zwierz skrzydłata	
	pożyteczna	szkodliwa
Razem	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Razem	Rozwł.	
	pożyteczna	szkodliwa
Razem	Data	
	pożyteczna	szkodliwa

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Rzysko-katol.	Grecko-katol.	Wsch. stońc.
1 C. Remigiusza	19 Trofyma	1. o godz. min. 7
2 P. Leodegarda	20 Eustafia M.	15. o godz. min. 2
3 S. Kandyda	21 Kodrata Ap.	Zachód
4 N. D. 19 po Św.	22 N. 19 po Sosz.	1. o godz. min. 3
5 P. Placyda M.	23 Zacz. ś. Joan.	15. o godz. min. 1
6 W. Brunona	24 Fteky Mucz.	
7 Ś. Justyny P.	25 Ewfrozyny	
8 C. Brygidy wd.	26 Joanna B.	
9 P. Wincentego	27 Kalistrata	
10 S. Franciszka	28 Charytona	
11 N. D. 20 po Św.	29 N. 20 po Sosz.	
12 P. Maksymil.	30 Hryhorya W.	
13 W. Edwarda	1 Okt. Pokr. B.	Now d. 6. o g. 11 m. 5 wieczór.
14 Ś. Kaliksta P.	2 Kypriana	
15 C. Jadwigi i T.	3 Dyonysia	
16 P. Gawła Op.	4 Jerofteja	
17 S. Florentego b.	5 Charytyny	
18 N. D. 21 po Św.	6 N. 21 po Sosz.	
19 P. Piotra z Alk.	7 Serhya M.	
20 W. Felicyana B.	8 Pelahii M.	
21 Ś. Urszuli	9 Jakowa Ap.	
22 C. Korduli P.	10 Jewłampia	
23 P. Jana K.	11 Fylypa Ap.	
24 S. Rafała A.	12 Prywa M.	
25 N. D. 22 po Św.	13 N. 22 po Sosz.	
26 P. Ewarysta P.	14 Nazarya	
27 W. Sabiny M.	15 Ewfymija	
28 Ś. Szym. i Judy	16 Łonhyna M.	
29 C. Narcyza	17 Osyi Pr.	
30 P. Klaudyusza	18 Łuki Ap.	
31 S. Wolfgang. †	19 Joila Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Października 1. Marcheswan.

PAŹDZIERNIK

[illegible]

ma dni 30.

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

6. Listopada 1. Kislew.
30. List. 25. Kislew. Pośw. świąt. Chanuka.

[illegible]

1896

GRUDZIEŃ

ma dni 31

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.
1 W. Eligiusza B.	19 Awdyja
2 Ś. Bibiany	20 Hryhorya O.
3 C. Franciszka	21 Wowed. Boh.
4 P. Barbary	22 Fylymona A.
5 S. Sabby Op.	23 Amfylochja
6 N. D. 2 Adw. Mik	24 N. 28 po Sosz.
7 P. Ambrozego †	25 Klymenta P.
8 W. Niep. Pocz. M.	26 Alyppa Prep.
9 Ś. Leokadyi	27 Jakowa M.
10 C. NMP. Loret.	28 Stefana M.
11 P. Damazego	29 Paramona
12 S. Aleksandra	30 Andreja Ap.
13 N. D. 3 Adw.	1 Dek. N. 29 p.S.
14 P. Nikazego	2 Awakuma
15 W. Fortunata	3 Sofonia
16 Ś. Such. Adel. †	4 Warwary
17 C. Łazarza B.	5 Sawwy Ośw.
18 P. Gracyana †	6 Nykolaja Jep.
19 S. Nemez. †	7 Amwrozja
20 N. D. 4 Adw.	8 N. 30. po Sosz.
21 P. Tomasza Ap.	9 Zaczat. Boh.
22 W. Zenona M.	10 Myny i Erm.
23 Ś. Wiktoryi P.	11 Danyła
24 C. Ad. i E. †	12 Spiridyona
25 P. Boże Narodz.	13 Ewstratia
26 S. Szczepana M.	14 Ftyrsza M.
27 N. D. po B. N.	15 N. 31 po Sosz.
28 P. Młodz. M. M.	16 Alheea
29 W. Tomasza B.	17 Danyła
30 Ś. Dawida Kr.	18 Sewastjana
31 C. Sylwestra	19 Wonyfatty

Wsch. słońca
1. o godz. 7 min. 3

15. o godz. 5 min. 5

Zachód
1. o godz. min. 1

15. o godz. min. 3

☉

Nów d. 4. o g. 7 m. 2 wieczór.

☾

Pierwsza kw. d. 12 o g. 3 m. 3 rano.

☿

Pelnia d. 20 o g. 5 m. 3 rano.

☾

Ostatnia kw. d. 27. o g. 12 m. 42 wiecz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Grudnia 1. Tebet
15. " 10. " Post. Oblężenie Jeroz.

GRUDZIEŃ

[illegible]

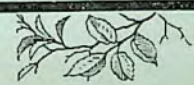
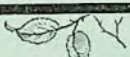
Sumaryusz roczny zwierzyny ubitej w r. 1896.

[illegible][illegible]

Uwagi do Sumaryusza
ubitej zwierzyny za rok 1869.

KALENDARZYK
ŁOWIECKO-LEŚNICZY.

STYCZEŃ.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś przebywa w gęstych i suchych ale podrosłych lasach; podczas pory wilgotnej i zawieruchy, kryje się w gęstwinach, w czasie zaś pogody i mrozu zostaje w lasach wysokich. Jeleń i sarna wybierają miejsca wyższe, cieplejsze, od strony południowej, w najgęściejszych drzewostanach, lubią także bawić nad zdrojami. Jelenie i sarny skupiają się w stada. Łoś, jelenie i sarna żywią się młodymi pędami i korą drzew, także jałowcem, mehem, wrzosem itp. Dzik trzyma się w gęstwinach koło bagien niezamarzłych i zdrojowisk, leży swobodnie w barłogu, a nocą ciągnie na żer. Żywi się w lasach dębowych i bukowych, żołądźmi i bukwia, wyszukując je pod liściem opadłym lub śniegiem; w lasach sosnowych wyszukuje rodzaj małej trutli (*tuber suillum*); w zimie lekkiej, w braku czego innego, żyje korzeniami roślin rozmaitych. Zająca siedzi w kotlinie ku południowi; w czasie wichrów i zawiei kryje się w gęszczu. Żywi się młodymi pączkami, korą młodych drzew; podchodzi także do sadów, ogrodów i gumien. Lis za dnia przebywa w zaroślach przy brzegach lasu, lecz w czasie niepogody i wiatru, statecznie trzyma się w norach. Za zdobyczą nieustannie odbywa wędrówki,

zbliża się do odosobnionych siedzib ludzkich, a wet podsuwa się aż do wiosek. Napada za to ptaństwo dzikie i domowe. Wilki chodzą kupami podczas cieżki upędzają się niestannie — nie lubią obierać sobie gąszenie nieprzystępne na dlisko. Dręczone głodem — zwłaszcza pod ostrymi mrozów i wysokiego śniegu — dybie zwierzyń, lub zbliżywszy się do siedzib ludzi dobywają się w nocy do chlewów i owczarni; sem też porywają psy domowe. Niedźwiedź leży w gawrze, to samo dzieje się z borsukiem. Rys, przyczajony na drzewie lub w dziupli czyha na przechodzącą sarnę, dybie wraz z kłosem na zajęce i ptaństwo. Kuna leśna kryje się w drzewach wypróchniałych i gniazdach — w starych norach lub ustronnych budkach, zazwyczaj na poddaszu. Tchórz przebywa około domów, w stajniach, oborach, w gruzach kupach kamieni. Kuna leśna żywi się wiewiórkami, ptaństwem rozmaitem, wyjada też miód z uli, a w niedostatku tego, je jagody jarzębki i inne owoce leśne. Kuna domowa czyni wiele szkody w ptaństwie domowym, szczególnie w kurniach. Tchórz jest jeszcze drapieżniejszym, zagryza ptaństwo domowe, wysysając mu krew — wypija jaja. Wydra kryje się za kamieniami przy brzegach rzek i stawów — zapuszcza się za pożywieniem w nocy. Głuszece przebywają w lasach górskich lub borach głębokich między porosty, karmi się szczególnie liśćmi i pączkami drzew iglastych i innych. Cietrzew nie szuka wielkich lasów, jak poprzedni, nie lubi samotności, karmi się wszelkimi jagodami, pączkami i baziarni brzożowami, olszowami lub leszczynami. Jarząbek jest pospolity w lasach wszystkich, najbardziej lubi miejsca suche, w zimie

walnej i podczas mrozów silnych przebywa w grubych gęstwinach; karmi się pączkami i baziarni drzew, jagodami, poczwarkami, owadami i robakami. Kuropatwa przebywa w mniejszych zarostach, szczególnie w położonych między polami; zimą, gdy śnieg wielki, zbliża się do wsi i domów, albo kryje się w norach pod śniegiem; nie lubi zmieniać miejsca. Żywi się ziarnem, korzonkami, wierzchołkami roślin delikatnych i t. p. Kaczki dzikie trzymają się na oparzeliskach.

Nie zaniedbywać należy zadawać zwierzyńce żeru, którego nie może sobie wydobyć z pod śniegu. Urządzone przed zimą schroniska, żerowiska i posypiska, trzeba często naglądać i zaopatrywać w taką karmę, jaka odpowiada różnorodnemu stanowi zwierzyń. Dla jeleni, sarn, a nawet zajęcy, należy kłaść dobrze zebraną konieczyń, siano dobre, (nigdy potraw czyli otawę) starannie zebrane i wysuszone wiązki gałązek drzew, owies w snopkach, a przynajmniej ściąć kazać osiki, iwy, brzozy i jodły, szczególnie takie, na których znajduje się jemiola. Dla kuropatw i bażantów dzikich posypuje się ziarno zbożowe. Lizawki odkrywać z pod śniegu.

Ruja. Wilki ciekac się poczynają: około połowy miesiąca kończy się lochanie dzików; jeżeli zima jest łagodna, rozpoczyna przy końcu miesiąca zajęcie parkoty.

Polowanie. Rysia, żbika, lisa, wydrę, kunę leśną i domową, tchórz, poszukuje się dla ich pięknego futra i drapieżności. Wilki tropi się na każde ponowie; na śniegu głębokim podrzuca się padlinę na wilki i lisy. Kunę leśną tropić usilnie, a pokrewne jej kunę domową i tchórz wypędzać z ukrycia brzękiem hałaśliwym lub jannikami. Wrony i sroki należy zęgać i wybijac. W tym

miesiącu najodpowiedniejsze jest stawianie żuraw i łapek na zwierza drapieżnego.

Rybaństwo. W tym miesiącu ochrania się tym miętusa. Na stawach robi się płonki czyli pręble. Lowienie ryb odbywa się pod lodem. Zwracać uwagę na skrzynie i sadzawki rybne (zimowidy); pilnować wydry.

Uprawa lasu. Z nasion drzewnych zbiera dalej: jesionowe, grabowe i akacyowe, jakoteż obmuje się szyszki sosnowe i świerkowe. Pozyskuje się nasiona kupnem lub zamianą — uskutecz próby kielkowania — wyluskuje się nasiona z szek w suszarniach ogniowych.

Ochrona lasu. Pod mehem znajdują się jęczmienie sówki choinówki (*Trachea piniperda* L.) i osklepy trądu sosnowca (*Lophyrus pini* L.), jakoteż leżą tam gąsienice barezaty sosnówki (*Gastropacha pini* L.) które — zwłaszcza ostatnie — wybierać należy podczas powiatu łagodnego i ziemi niezamarzniętej. Jeżeli żarna, wpędza się nierogaciznę do lasu, dla tego poczwerek sówki choinówki. Spodziewając się barezaty sosnówki, przygotowuje się korę drzew do następnego posmarowania mazią lub lepem. Zbiera się gniazda gąsienicze białki brudnicy (*Liparis chrysorhoea*) na drzewach owocowych w ogrodach, pod lasem, albo na młodych dębach. Wywiesza się skrzynki do gnieźdzenia dla ptaków gnieździących się w dziuplach, a szczególnie dla szpaków i sikor.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest w styczniu następujący: — (przyczem oznaczać będzie O owad skończył, J jaja, G gąsienice, P poczwarkę).

Chrabąszcz majowy (*Melolontha vulgaris* L.) generacja trzyletnia G, albo P.; Szelenia

sosnowiec (*Hyllobius abietis* Hrtg.) generacja dwuletnia G, O; Smolik sosnowiec (*Pissodes notatus* L.) O; Kornik drukarz (*Bostrychus typographus* L.) O; Cetyniec sosnowiec (*Hylesinus piniperda* L.) i Cetyniec mniejszy (*H. minor* Hrtg.) O; Drwalnik paskowany (*Xyloterus lineatus* Gyllh.) O; Barezatka sosnówka (*Gastropacha pini* L.) G; Sówka choinówka (*Trachea piniperda* L.) P; Brudnica mniszka (*Liparis monachia* L.) J; Prządka pierścienica (*Gastropacha neustria* L.) J; Brudnica nieparka (*Liparis dispar* L.) J; Białka rudnica (*Liparis chrysorhoea* L.) G; Zwójka zieloneczka (*Tortrix viridana* L.) J; Zwójka sosnoweczka (*Retima buoliana* F.) G; Mól modrzewiowiec (*Tinea laricinella* Breh.) G; Trąd sosnowiec (*Lophyrus pini* L.) P; Turkuć podjadek (*Gryllotalpa vulgaris* L.) G.

Zapobiegać szkodom w szkółkach od zajęcy i myszy. Przeciw ostatnim zakładać truciżnę. Gdzie w zarosłach bukowych lub grabowych obawiać się trzeba uszkodzenia przez zajęcy i myszy, tam kłaść gałęzie drzew miękkich lub całe drzewka młode, jako karmę; to samo czynić można i w szkółkach. W nawalne śniegi ścinać osiki, iwy, a nawet brzozy lub jodły na żer dla zwierzyny, aby ją odwieść od uszkodzeń w młodnikach. Podczas okieśi otrząsać śnieg w szkółkach lub w koszlownych uprawach sztucznych, także z młodszych klas drzewa wysokiego w gospodarowaniu niskopiennem połączonem.

W silne zimna wyteżyć ochronę przeciw kradzieży drzewa, jakoteż zarządzić, ażeby ubodzy taniej nabyć mogli drzewo opałowe. Sanna lub zamarznęta ziemia i długie noce sprzyjają kradzieży.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. W zrębach wysokopiennych w równinach, podgó-

rzu i górach średnich dalej ścinać drzewa i rabiać drewno z całym wyteżeniem; — w zrębach niskopiennych tylko wtedy, gdy są za obszary lub znajdują się w miejscowościach zabagnianych albo wystawianych na wylewy wód albo nieprzystępnych w innej porze roku. W zrębach czystych z podrostem powstrzymać cięcie w marcu, mrozy, lub jeżeli nie ma śniegu. W zrębach czystych, przeznaczonych na darcie kory, wyrębać wszelkie inne drzewo. Potrzeba drewna i droga sprzyjają sprzedaży płodów.

Do wyprowadzenia drewna jest w ogółem pora najstosowniejsza, szczególnie dla drzew w długich lub ciężkich sztukach. Ze zrębów ściowych, z bagien i miejsc podlegających wyprowadzaniu wód, uprzatuje się drewno. W górach sprowadza się drewno spławiać się mające do wód, drewno zaś przeznaczone do zwęglania, do miazg czyli węglarek. Z śniegu korzystać mogą do wyprowadzenia drewna saniami, do spuszczenia w żłobach, czyli ryzach ziemnych, śnieżnych lub lodowych. Uprzątywać drewno ze zrębów sprowadzać na wystawy czyli składy i na zapasy dla budowy domów, dróg, mostów i zabezpieczenia brzegów. Także zwozi się na ten cel kamienie.

Zawiadywanie czyli administracya. Przewodzący dziennik przychodu i rozchodu płodów leśnych i pieniędzy, jeżeli ostatnie wchodzi w zakres gospodarza lasowego. Z końcem miesiąca zamknąć dzienniki i wraz z odnośnymi załącznikami odesłać władzy właściwej najdalej w pięć dni po zakończeniu. Odesłać również władzy puszkę kontrolną gdzie takowa jest wprowadzoną przy sprzedaży lub w ogóle przy wydawaniu z lasu płodów. Członek ten powtarzają się co miesiąc, częściej jednak tylko kwartalnie. Wyrachować się z zalic

piennej, wziętej na wyróbkę drewna i zażądać nowej, aby wypłata rębaczki zatamowana nie została. Wykaz miesięczny szkodników lasowych odesłać do władzy przełożonej lub wprost do e. k. Starostwa.

W służbie państwowej przedkłada się w styczniu: Dziennik z użytku polowania z roku minionego; — Wykaz zmiany w inwentarzu; — Dziennik boeznych użytków leśnych i domenalnych; — Wykaz sumaryczny zapasów materiałów i wartości pieniężnych w okręgu gospodarczym (do 5-go). — Wykaz wynagrodzeń szkód leśnych przedstawionych do odpisania; — Wykaz stanu rozpraw leśnych w roku upłynionym (do 31-go).

Oprócz tego podawać się ma co miesiąc Wykaz użycia nie zarachowanych zaliczek gotowych pieniędzy (do 10-go); — Regestr sprzedaży i odebranych pieniędzy; — Dziennik manipulacyjny a względnie doniesienie o omyłkach zaszłych; — Dziennik materiałów na składach (do 5-go); — Wykaz odbytych w kwartale ubiegłym podróży służbowych (do 10-stycznia); — Wykaz zmian zaszłych w kwartale ubiegłym w stanie dróg, mostów, kanałów i promów (1-go stycznia).

LUTY.

Roslinność. Stosownie do siedliska i pogody kwitną już w drugiej połowie miesiąca: leszczyna i olsza czarna, a z końcem miesiąca olsza szara.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś trzyma się głębokich kniej i gestwin; — młode łosie zjadają teraz dopiero rogi. Jeleń podczas odwilży przemieszcza się na wysokie góry i przebywa po stronie południowej; — rogacze zrzucają wielkie rogi; sarny przebywają w miejscach ciepłych, gdzie są źródła i oparzeliska, lub między wzgórzami wywionymi na południe. Za samiecą postępuje kosa, który odzyskuje swe parostki (rogi). Wszystkie zwierzęta żywią się przeważnie obgryzaniem młodych drzewek: — zadawanie karmy i ścięcie osik wskazuje jeszcze. Dzikie przebywają w wielkich gęstwinach i bagnach obok mrowisk; podczas odwilży szukają żeru w ziemi, w ciągłych mrozach cierpią głód. Niedźwiedź niepokoi się, ale nie opuszcza jeszcze gawry, młode tylko igrają przed nią podczas pięknej pogody. Borsuk budzi się ze snu i pociągnie 3—5 młodych w jamie. Lis podczas odwilży i powietrza spokojnego wychodzi w nocy na zabawy. Wilk nie ma jeszcze przytułku pewnego. Zajęta siedzi u brzegu pól w równinach; w czasie zaś mroźnym uchodzi do lasu, lub kryje się w

głębokości. Obgryza korę młodych drzew i latorośli — w polach żywi się oziminą. Głuszczyk kryje się w miejscach ciepłych przy źródłach; żywi się rzęźką i igłami świerkowymi lub sosnowymi, a dla strawności kamyczkami. Cietrzewie i jarząbki przesiadują w największej gęstwinie, żywią się pączkami i baziąmi brzozy i leszczyny. Kuropatwy rozbijają się na pary i trzymają się ciepłych miejsc przy źródłach i polach, zasianych oziminą. W śniegi nawałne podsypywać ziarno. Poczyna się ciąg dzikich gęsi i kaczek.

Rozmnażanie się. Zajęcie parka się zaczyna; — lisy grzeją się; — ryś, żbik i wydra rozpoczynają zaloty; — ciecinka wilków ustaje. — Borsuk pociąga do pięciorga młodych.

Polowanie. Z początkiem lutego kończy się polowanie na zwierzyńcę pożyteczną; — z dobrym zaś skutkiem polować można: na dzikie gęsi, kaczki, żurawie i drobie. Drapieżników tępić trzeba wszelkimi siłami. Na kuny najlepszy czas do zastawiania łapek lub żelazek; ptaki drapieżne łatwo teraz łowić w sieci i łapki. Na sidła zastawiane zwracać uwagę. Myśliwy naprawia saki, sieci i rozjazdy — chodzi starannie około psiarni, usuwając psy nieprzydatne do łowów, aby się nie rozradzał płód zły.

Rybaćstwo. Łów ryb pod lodem. Szczupaki najmłodsze — trzyletnie — zaczynają się trzeć. Rybami zamrożonemi handel czynny. Stawy rybne i zimochowy podczas trwających mrozów oglądać codziennie i przestrzegać, aby woda przepływała nieustannie; robić także przeręble. W razie odwilży wyrąbać lód w kanale, którym woda płynie do stawu, tudzież poobcinać go koło upustów i mniczów. Gdyby woda mocno przybywała, pootwie-

rać upusty i mnielhy. Przygotować narzędzia i czynia do rybołówstwa wiosennego.

Uprawa lasu. Oprócz czynności wymienionych w styczniu, przybywa — wprawdzie rzadkie u nas — oblamywanie szyszek modrzewiowych, gdyż tak pozostawszy dłużej na drzewach, otwierają się twiej podczas wyluskiwania nasienia w suszarniowej. Zbieranie jednak szyszek sosnowych świerkowych starać się ukończyć w tym miesiącu, aby, gdy nastanie w marcu powietrze ciepłe, otwierać się nie poczęły. Wyluskiwanie nasienia w suszarniach ogniowych prowadzić dalej. Nasienzywające z własnej potrzeby zgłaszać do sąduży lub zamiany. Jeżeli zima łagodna, robić na glebach suchych a zachwaszczonych: pasy talerze pod siew, aby dobrze przesiąknąć mowilgocia. Także porusza się glebę w zrębach częściowych sosnowych i świerkowych, aby nasienzywające z końcem lutego lub w marcu, dosięgło wprost do ziemi. W razie długiej zimy przechodzą te czynności na marzec. Na bagnach do których byłby trudny przystęp w innej poroku, można siać nasienie olszowe, na miejscach wolnych od zalewu wód i przysposobionych na cel już z końcem lata roku zeszłego.

Pielęgnowanie lasu. Rozpoczynając trzebieżę jakoteż okrzesywanie gałęzi, gdzie takowe są w używaniu.

Ochrona lasu. Oprócz zarządzeń i ostrożności wymienionych w styczniu, należy w końcu miesiąca ścinać drzewa pułapkowe dla rojących się wesołkorników, a szczególnie dla cetyńca sosnowego (*Hylesinus piniperda L.*), zwłaszcza jeżeli zima sucha. Wywieszać skrzynki dla gnieździących w dziuplach ptaków pożytecznych — skrzynki wieszane dawniej oglądać i czyścić.

Stan przeobrażenia najwcześniejszych owadów, lasom szkodliwych, jest ten sam co w styczniu.

W szkółkach, w razie odwilży i roztopów, ułatwiać odpływ zbierającej się wodzie. To samo czynić można w uprawach, które kosztowały dużo.

Cięcie lasów i pozyskanie płodów leśnych. Kończyć cięcia rozpoczęte w lasach wysokopiennych, szczególnie w zrębach częściowych, i cięcia zimowe w lasach niskopiennych właściwych i niskopiennych pałą zonych. Kończyć zręby w olszynach na bagnach i w ogóle ścinanie drewna budowlanego. Wycinać dalej drzewa innego rodzaju w zrębach przeznaczonych na darcie kory. Rozpocząć ogławianie drzew.

Oprócz czynności wskazanych w styczniu co do uprzątkowania i wyprawdzania płodów leśnych — z których jednak uprzątkanie drewna ze zrębów częściowych ukończone być winno — należy się przygotowywać do spławu drewna, szczególnie do spławu luźnego. Pilnować, aby drewno przygotowane do spławu nie zostało porwane przez wody dzikie, pojawić się mogące w razie tajania śniegów; sporządzać wicie i opatrywać narzędzia potrzebne do spławu. Przedsiębrać rewizję brzegów, sprowadzać materiał na faszyny; według możliwości ochraniać brzegi popodmywane. Sprowadzać kamienie lub żwir gotowy do budowy i utrzymania dróg leśnych.

Zawiadywanie czyli administracja. Oprócz czynności bieżących, wykazanych w styczniu, przedłożyć rachunek roczny polowania. Składając rachunek z zaliczki pieniężnej, zażądać nowej w takiej kwocie, aby takowa — oprócz na roboty połączone z pozyskaniem płodów leśnych — wystarczyć mogła także na spodziewane uprawy leśne.

W administracyi państwowej przed-
żyć: preliminarz pieniężny na rok przyszły; —
kaz zmian w stanie posiadania i ciężarów (do 2
Co trzy lata przedkładać: wykazy statystyczne
i sprawozdania o ruchu gospodarczym.

MARZEC.

Roślinność. Oprócz olszyny i leszczyny, które
już niekiedy w lutym okazują kwiaty — kwitną
w marcu: wierzba wawrzynkowa (*Salix daph-
noides* Vill.), w. purpurowa (*S. purpurea*
L.), w. łoża (*S. viminalis* L.), w. siwa (*S. incana*
Schkr.), w. ostroliściowa (*S. acutifolia* W.),
iwa, topola czarna (nadwiślańska czyli
jarzębia), osika, (po za lasem topola pi-
ramidalna); dalej dereń, jemioła i wileze
łyko. Od połowy — a gdy wiosna późna dopiero
z końcem miesiąca — kwitnąć zaczynają wszystkie
nasze wiązy.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie i je-
lenie trzymają się gąszczów; żywią się pędami
krzewów liściastych. Sarny, skoro zwolnieje po-
wietrze, szukają łąk niskich; — żywią się świeżą
trawą, ziołami, pączkami i pędami osiki, wierzb
i t. p., które im też ściąć należy, zwłaszcza, gdy
jeszcze śnieg przykrywa ziemię. Dzik, odyniec
i wycinek, odłączają się od trzody; — dziki wogóle
dla braku żeru zapuszczają się w głąb lasów, szu-
kając pożywienia przy bagnach i przy źródłach cie-
płych. Zając siedzi w podorówee bliżej oziminy
i żywi się nią. Lis trzyma się więcej nory, gdzie
liszka przyrządza sobie jamę na gniazdo. Lis,

zbił i kuna żyją wciąż łupem. Głuszcze i cietrzewie szukają tych samych miejsc, gdzie przednio grę odbywały i przylęczają się do swego samca: — żywią się podobnie jak w miesiącu przednim. Dzikie gęsi, kaczki, słonki i gębie przylatują.

Nie ustawać z zadawaniem karmy zwierzętom — ostre kresy zimy są jej bardzo szkodliwymi. Lizać dla jeleni i sarni odnawiać.

Ruja i parzenie się. Lis, kuna domowa i wydra kończą ciekawie się; — zające pokazują się ciągle. Ptactwo rozbija się na parę i szuka miejsc ochronnych do gnieźdzenia się. I rzabki parzą się: — głuszcze i cietrzewie zaczynają. Ptaki drapieżne parzą się. Należy śledzić budowania nowych i naprawianie starych gniazd, aby i tu w czas zapobiegać.

Pomiot. Zbił pomiot 5 do 6 młodych kuna leśna i zając 3 do 4. Borsuk pignuje młode w jamie.

Polowanie. Z początkiem tego miesiąca ustępuje polowanie na zwierza pożytecznego; wytępią tylko wilki i lisy na obławach. Z ptactwa, na gstrzela się głuszcze i cietrzewie, tudzież poluje na wszelkie ptactwo przelotne, jak słonki, białe dzikie kaczki, gębie i t. p.

Rybaństwo. Od połowy ochraniają się: młode marzec szczupak; — od połowy marzec okoń, lipień, głowacica, boleń, jęzerek, czop. Rybaństwo ustaje. Raków dostanie można; wyborne są węgorze; łososi łowi łatwo. Ryby ruszają się ze swych zimowisk.

Gdy woda pynie obficie, baczyc się na to, co powiedziało w lutym. Tam i upustów pilnować i mieć w pogotowiu gnój mierzwiasty do bezwzględnej naprawy uszkodzeń.

Do zimochowów, gdzie przypadek, napuścić dużo wody. Gdy wielka woda przejdzie i nie ma obawy znacznych mrozów, przy końcu miesiąca można przystąpić do wyłowienia zimochowów i wiosennego obsadzenia stawów. Stawy mające się zasiewać, osuszać jak najwcześniej.

Uprawa lasu. W czasie roztopu śniegów, zbierać można odpływające z wodą nasienie olszowe, łowiąc takowe przetakami i t. p. Szyszki modrzewiowe — gdzie jest po temu sposobność — oblać dalej; — sosnowe zaś i świerkowe tylko wtedy, jeśli jest przekonanie, że nasienie jeszcze wyłatywać nie zaczęło. Wyluskiwanie nasion drzew iglastych prowadzić dalej w suszarniach ognio-owych. Nagładać nasiona przechowane na zimę; — w razie potrzeby przenosić takowe w miejsca chłodniejsze i przewiewniejsze, jak w stodole, na strychu i t. p., należy je jednak przerabiać od czasu do czasu, a przykrywać przed każdym większym mrozem.

Gdy wody wsiąkną, a szczególnie na ziemiach suchych, przygotowywać glebę pod siew na miejscach wolnych, jak i w zrubach częściowych; — także rozpoczęty można robotę około szkółek siewnych. — Szkółki dawniejsze rewidować, czy nie trzeba spuścić wody zbierającą się i czy mrozy nie wysadziły drzewek, aby takowe niezwłocznie udeptać i umocnić. Otrząsając w szkółkach śnieg póżny, zwykle mokry i czeplący się gałęzi. Przedsiębrać cięcie kołów i sztabów wierzbowych i topolowych i umieszczać je, aż do czasu wysadzenia w wodzie lub w ziemi. Ku końcowi miesiąca — gdy sprzyjać będzie pogoda — siać można nasienie buka, jesionu, graba, jawora, klona, a przy końcu miesiąca dęba. Wydobywać, sortować, obeinać, za-łowywać i wysadzać przedewszystkiem brzozy

i modrzewie, a także jesiony, brzozy i jawory. Tak do lasu jak i do szkółek drzewnych. Gdzie koniowane być mają obszerne plantacje, tam rozpocząć można także sadzenie w lesie, jeżeli sprzyjająca do tego nastanie pora i gleba obесhnie. Wymienione do tego, jaka jest pogoda, i przynosi się je często na koniec miesiąca, a nawet na kwiecień.

Rozpocząć roboty około ustalenia wydmy czystych, jako też sadzenie tam sośniny. Wykopy i sztubry wierzbowe i topolowe. Pakowanie i rozesłać sadzonki i sztubry sprzedane. Na podstawie od własnych potrzeb sadzonki starać się o kupca.

Pielęgnowanie lasu. Trzeba i okrzysywać gałęzi żywych prowadzić dalej; — rozpocząć oczyszczanie zapustów; — gdyby zaś roślinność obdźrzała się wcześniej, zaniechać okrzysywania gałęzi żywych i rozpocząć okrzysywanie suchych.

Ochrona lasu. Niszczyć dalej poczwarki sów i choinówki i osklepy trądu sosnowca. Głównie tylko gaszenie barczatki sosnowki budzącej zeszłą ze snu zimowego, nie omieszkając robić zapustów pierścienie smołowe lub klejowe, które później znów odnowić należy. W lasach świerkowych niszczyć drzewa pułapkowe dla kornika drukara w sosnowych dla cetyńca sosnowca, okrzysywać takowe, żeby nie wysychały prędko. Korezować zeszłoroczne pniaki sosnowe, zawierające pleszeliniaka sosnowca.

Stan przeobrażenia najważniejszych owadów lasom szkodliwych, jest ten sam co w styczniu.

Chronić brzegi od kry i naprawiać uszkodzone.

Na przypadek posuchy dłuższej, zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo od ognia, zwłaszcza w zrębach i zapustach, obfitujących w trawy suche.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. Kończyć cięcie zimowe we wszystkich gospodarowaniach. W zrębach dębowych, przeznaczonych na darcie kory, wycinać inne rodzaje drzew. Prowadzić dalej ogławianie. Rozpocząć korezowanie pniaków, gdzie to z jakiegokolwiek przyczyny jest w użytku. Sprzedawać zręby dębowe, przeznaczone do darcia kory, a w których pozyskanie kory skutecznie ma sam kupujący. W wielkich zrębach niskopiennych rozpocząć cięcie wiosenne.

Dalej, i to z pośpiechem, uprzątać drewno ze zrębów; — kończyć wyprowadzenie drewna do potoków spławnych i do węglarek. Podczas tania śniegów dbać, aby na drogach leśnych były zawsze otwarte rowy i przepusty. Po zejściu lodów i zmniejszeniu się pierwszej wody, można rozpoczynać spław luzny i w stanie wiązonym. Uprzątywać i wywozić drewno w górach wysokich z całą energią, korzystając z sanny, albo z ryz drewnianych podczas odwilży.

Zawiadowanie i administracja. Czynności te same, co w styczniu i lutym. Przygotowywać się do nadchodzącej odbiórki płodów ze zrębów, kończących się lub już uprzątanym.

W służbie państwowej przedłożyć do końca miesiąca: Wykaz użytych materiałów według §. 20. instrukcji.

KWIECIEŃ.

Roślinność. Oprócz drzew i krzewów, które pokazują już kwiaty w marcu, kwitną w ciągu kwietnia (wcześniej lub później, stosownie do ciepłoty i ogólnego wypogodzenia się): modrzew, cis, klon, jesion, brzoza, wierzba biała, wierzba krucha, buk, grusza, trześnia, tarn, agrest, bez koralowy, borówka, wrzos. — Od połowy miesiąca kwitną: grab, jawor, wiśnia, wierzba trójsilna.

Liście wypuszczają: brzoza, iwa, bez pospolita, olsza czarna, szara i zielona, grab, leszczyna, topola czarna (i piramidalna), osika, topola biała, wszystkie wiązki krajowe, jawor i klon, kasztan dziki, bez koralowy, borówka, kocierpka (ligustrowy), świd i dereń, głóg, grusza, jabłoń, jarzab, malina i ożyna, tarn, trześnia, czeremcha, trzmielina, szklak, kruszyna, kwaśnica (herberyś), janowiec, lipa wielkolistna.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś przebywa jeszcze w gęstwinach, żywiąc się latoroślami i trawami. Jeleń stary rad trzyma się z dala od stad w niskim lesie, gdy mu nowo odrastają rogi. Młode jelenie zrzucają dopiero teraz rogi, wychodzą w pola obsiane. Sarny i zające trzymają się brzegów lasu i młodników, żywiąc się pączkami i latorostkami drzew i krzewów. Wychodzą także

w pola obsiane. Zające przesiadują niekiedy w oziminach. Dzikie szukają żołądki pozostałej, ślimaków i korzeni. Maciory prośne wyszukują barłogi spokojne do uproszenia się. Warchlaki trzymają się stad; — odyńce i wycinki odosobnione buchtują po gąszczach. Niedźwiedź wychodzi z gawry i żywi się mrówkami, trzymając się bagien i gór. Wilk nie opuszcza gęstych lasów i bagien nieprzystępnych, robiąc często szkody w trzodach, wychodzących na paszę. Lis, kuna i techórz dybią na legnące się na ziemi ptactwo, pożerając jaja i pisklęta. Borsuk wywodzi w noce młode z jamy.

Ruja i parzenie się. Zające i żbiki parują się dalej. Niedźwiedź grzeje się już często, przyczem szuka tylko pary swojej i stale jednej trzyma się samicy. Głusze i cietrzew wyczajnie kończą granie. Jarzabki niosą jaja — również gołębie, czajki i inne ptactwo leśne. Słonki ciągną jeszcze do połowy miesiąca. Dzikie kaczki parzą się.

Pomiot i lęg. Zające się koca. Wilezyca i liszka pomiatają 3 do 9 młodych, kuna 3 do 4, techórz 3 do 4, wydra 2 do 4. Kuropatwy; jeżeli tylko jest wiosna wczesna, wywodzą młode w końcu tego miesiąca.

Polowanie. Polowanie na zwierza użytecznego spoczywa zupełnie; — nie należy jednak zaniedbywać dawać zwierzyńce karmę suchą, aby nie przychwyciła się łakanie do karmy zielonej, co jest jej szkodliwym. Także odświeżać lizawki. Stare rogacze można jednak ubijać na podchodach i zasadkach.

W celu zachowania zwierza łownego, strzelać ptaki drapieżne na gniazdach i wybierać z takich młode; — także tępić je w budkach. Nad-

mieniamy osobno, że w końcu tego i na początku przyszłego miesiąca, wybierać trzeba młode z gniazduhaczów. Również przesładować należy niezmierzające zwierzęta drapieżne, których samice w większej części teraz noszą płoć. Także niszczyć koty domowe, zachodzące na pola i do lasu; u wybrzeży wód wyszukać jamy wydrze i stawiać tam żelazka. Pilnować starannie pasterzy, lub w góle chłopców wiejskich, którzy umyślnie za pomocą mi wkradają się do lasu. Łapki, sidła i inne pułapki, przeznaczone do użytku w jesieni i w zimie, przysposabia teraz myśliwy, aby straciły pęd i woń świeżości.

Rybactwo. Przez cały kwiecień ochraniają się lipień, głowacica, boleń, jaź, świnka, eżop, wyrozub; — do 15. kwietnia: szczupak, okoń; od 15.: eżeczuga, sandacz. Węgorz najprzedniejszy, gdy olszyna pęka. Raki mniej jeszcze dobre. Ten i następny miesiąc najlepszy do łowienia łososia. Rybołówstwo wędkowe zaczyna się. Klatki na ryby stawia się u ujścia strug i kanałów. Jeżeli się pora wiosenna spóźni, są to same roboty około stawów, co w marcu. — Woda, płynąca w tym miesiącu, ma więcej części pożywnych niż zimowa, przepuszczać więc ją trzeba przez stawy. W tym miesiącu dokonać obsadzenia stawów letnich. Do stawów głównych, oprócz karpi, wsadzić można nieco linów, miętusów i małą liczbę szczupaków. — W czasie dżdżystym pilnować, aby stawy zasiane lub zasiać się mające, nie były zalane.

Uprawa lasu. Siew i sadzenie wchodzi w ruch pełny i można powiedzieć, że każdy dzień zaniedbany jest połączony ze szkodą; zwłaszcza, że chociaż nie można na dłuższą pogodę stałą, a nawet jeszcze spodziewać się trzeba szarugi i mrozów —

albo z drugiej strony długiej i pięknej pogody wiosennej. Zakłada się szkółki tak siewne, jak i drzewne — obeina i przesadza drzewka w ostatnie. Obeiska i przygartuje się w szkółkach drzewka, wysadzone od mrozu. Jeżeli wiosna wczesna, rozpoczyna się także pielienie chwastów w szkółkach. Przesadzanie drzewek liściastych do lasu kończy się do połowy, iglastych do końca miesiąca. Kłaść w szkółkach korę świeżo odartą i polana świeżo dla przywabienia szeliniaka sosnowca.

Pilnować spadania nasion sosny, świerka i modrzewia w zrębach obsiewnych, aby nasienie nie spadało na glebę zadarnioną. Podsiewać zręby, dla skorzystania z zimowej wilgoci gleby.

Jak tylko woda ustąpi z mokradeł olszowych, dopatrzeć, czy drzewka olszowe nie zostały wysadzone na wierzech podczas zimy, aby je weisnąć, a gdyby się pokładły, powsadzać i poprostować napowrót. Resztą sadzonek zbywających pakować i rozsyłać.

Pielęgnowanie lasu. Prowadzić dalej czyszczenia, trzebieże i okrzesywanie gałęzi suchych.

Ochrona lasu. Czas ostateczny do niszczenia poćwarek sówki choinówki; — w razie spóźnionego włączenia na drzewa gąsienic bareczatki sosnowki, powtórzyć obrączkowanie mazią. Ścinać drzewa pułapkowe na kornika drukarza i cetyńca sosnowca i niszczyć ich zaląg. Kończyć korezowanie zeszłorocznych pniaków sosnowych i świerkowych, celem niszczenia płodu szeliniaka sosnowca; dla chwytania zaś jego samego urządzać rowki pułapkowe. W pogodną porę kłaść już można w tym samym celu korę świeżą, polaną i wiązki gałęzi, pod które zbierają się chętnie szeliniaki. Gdy przy końcu miesiąca wyłazić

zaczyna gaszenie brudniej mniszki, rozgarnia ich gromadki.

Stan przeobrażenia główniejszych wód lasom szkodliwych jest następujący:

Chrabaszcz majowy (generacya czteroletnia) G. P. i O., Szeliniak sosnowiec (generacya dwuletnia) G. i P., Smolik sosnowiec O., Kornik drukarz O., Cetyniec sosnowiec i C. mniejszy O. J., Drwalnik paskowat O. J., Barezatka sosnowka G., Przódka piścionica J., Brudnica mniszka i B. niepakka J., Białka rudnica G., Sówka choińowa O. J., Zwójka zieloneczka J., Zwójka sosnoweczka G., Mól modrzewiowiec G., Trąsosnowiec i inne powinowate (generacya dwuletnia) G., Turkus podjadek G.

Poprzedzać zagajenia i wskazać je znakami wpadającymi łatwo w oczy. Powytyczać wygosty. Zwracać uwagę na szkody z pastwiska — na murzenie granie podczas naprawiania płotów, nasieków, orania pól i t. p. Przestrzegać obdzierania kory wiązowej i lipowej, która już niekiedy w drugiej połowie miesiąca odstaje od drewna. Pilnować nawiercania brzoź. Strzedz posiewy od ptaków i dzików. Mieć baczne oko na pożary leśne, szczególnie w miejscach niebezpiecznych, jak na składach drewna, na zrębach w zapustach, drzewostanach iglastych, przy kolejach żelaznych i t. p.

Naprawiać brzegi uszkodzone, płoty, zasieki wodomyje, wyrwy i t. p.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. Rozpocząć zręby wiosenne w pomniejszych lasach niskopiennych i prowadzić dalej już rozpoczęte większe tak, aby cięcia zwyczajne w tem gospodarowaniu skończone były do końca miesiąca. Roz-

począć cięcia letnie w górach wysokich. Jeżeli pozwolą na to śniegi; kończyć i uprzątywać ostatecznie cięcia zimowe. Tartaki wodne wchodzić w ruch większy; jakoteż korezuje się energiczniej pniaki, gdzie to jest w zwyczaju i nietrudno o robotnika. Płody łupane wyrabiać dalej — jako też dopełniać rąbanie drzew opałowych z wierzechów i innych odpadków drzewa użytkowego. Przy końcu miesiąca można niekiedy rozpocząć cięcia niskopiennie na darcie kory dębowej. Ciąć pręty wierzbowe, które łuszczone być mają zaraz po cięciu — jakoteż okorywać pręty cięte pierwiej i przechowane w wodzie. Ścinać wiąz i lipy do pozyskania łyka i spuszczać sok brzozowy.

Kończyć uprzątanie drewna i porządkować zapas na składach i wystawach do nastąpić mającej odbiórki płodów. Prowadzić dalej spław luźny i w plenicach. Naprawiać drogi rozjechane i wymulone w zimie; czyścić rowy i przepusty.

Przejrzyć i ponaprawiać kazać narzędzia do kopania torfu. Gdzie jest w zwyczaju uprawa rolna na glebie leśnej, tam zająć się nią tak z nasieniem leśnem jak i bez niego. Krzyć siał pod koniec miesiąca.

Zawiadywanie czyli administracya. Załatwiać te same czynności miesięczne, które są wyszczególnione w styczniu. Gdzie zaś rachunki czyli raporty z ruchu gospodarczego składają się kwartalnie, przedłożyć takowe za kwartał pierwszy. Plan pastwiska i pozyskania trawy przedłożyć do zatwierdzenia, a następnie przeprowadzić wydzierżawienie tych użytków boczych, w ugodzie dobrowolnej lub przez licytacyę. Jeżeli trawa ma być użytkowana przez osoby poszczególne, wydawać im znaczki sezonowe drewniane lub blaszane. Przeprowadzić odbiórkę płodów z cięć zimowych; księgę odbiórki

(numerownik) podpisaną przez kontrolującego, wraz z obrachunkiem ostatecznym z robotnikami, zestawieniem: zapasów pędów odebranych, kosztów wyrobki, uprzątnięcia ze zrębów i odbiórki, przedłożonej władzy właściwej. Jeżeli cięcia odbywają się tylko w zimie, zamknąć roczny rachunek zrębów i obrachować się z pobranych na ten cel pieniędzy; zażądać zaś zaliczki na użytkowanie kory, jeżeli cięcia odbywać się ma we własnym zarządzie.

W administracji lasów i dóbr państwowych oprócz czynności miesięcznych przedłożyć: wykaz podróży służbowych w kwartale ubiegłym (do 10-go), wykaz zmian przedsięwziętych w kwartale ubiegłym w drogach, mostach, kanałach i promach (1-go).

MAJ.

Roślinność. Oprócz drzew i krzewów kwitnących w kwietniu, które jednak z przyczyny niepogody spóźniły się z kwiatem, kwitną w maju: jodła, świerk, cis, jałowiec, dąb szypułkowy, paklon, czarnoklon (klon tatarski), kasztan dziki, jarząb, jabłoń, ezeremcha, trzmielina pospolita i brodawkowata, kruszyna, szakłak, głóg, kalina, ordo-wina, kłokóczka, malina, berberys, miotłowiec, borówka, świdwa, bez koralowy — dopiero przy końcu maja: dąb bezszypułkowy, akacja, sosna, koso-drzewina.

Oprócz ukazujących już liście w kwietniu olścisają się w maju: modrzew, wiąz, jodła, świerk, limba, jałowiec, cis, dąb, paklon, lipa małowistna, akacja, sosna. Niekiedy już od połowy maja owocują: wiązy, (najsamprzód wiąz szypułkowy), osika, topola biała, iwa i inne wierzby.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś obiera teraz niskie lasy obfitujące w bagna i wody; żywi się latoroślami drzew liściastych i krzewów, z których wierzbę rokitę przekłada nad inne. Wychodzi także — podobnie jak jelen i sarna — w pola ozime położone bliżej lasów, czyniąc w nich niekiedy znaczne szkody. Jelenie, którym odrastają teraz rogi, chętnie przebywają w niskich a gęstych

lasach i krzewinach, szukając miejsce zaopatrzone w lizawki solne. Rogacze odbijają się od stali. Sarny trzymają się zwykle u brzegu lasów, żywią się pączkami, ziołami i odwiedzają posiewy polne i lizawki. Dzikie przebywają w nizinach żyznych, żywią się korzonkami z różnych roślin. Zając siedzi w polach oziminnych. Liszka często wyprowadza swoje dzieci z nory, nieząc je zębnościami w chwytaniu różnych zwierząt. Wydr żywi się rybami, rakami i żabami. Zwierzyna drapieżna pielęgnuje swe młode i dziesiątki zwierząt i ptactwo pożyteczne.

Ruja i parzenie się. Stare łanie, jakoteż sarny cielą się w miejscach spokojnych. Dzikie świnię opraszają się, młode przebywają z macierami w gaszczach. Zające parkają się i kocać łąki, przeważnie w zbożu. Głuszcze, ciętrzewie, jarząbki, słonki, gołębie dzikie i inne ptaki leśne niosą jaja lub wylęgają się. W bażantarniach zbiera się w tym miesiącu jaja, które pokłada się indykom do wysiedzenia. Przed koszeniem trawy lub konieczny sprawdzić, gdzie i ile jest w nich lęgów bażantów lub kuropatw.

Polowanie. Na zwierzynę użyteczną nie poluje się wcale. Wyszukiwać młode wilki i wykopywać młode lisy, jakoteż niszczyć w gniazdach ptaki drapieżne. Odświeżać lizawki solne. Strzedz, ażeby ludzie pasący bydło, albo w inny sposób dostający lub wkradający się do lasu, nie wybierali z gniazd jaj i piskląt ptasich. Zwracać baczną uwagę na własnając się psy i koty.

Rybnictwo. W maju ochraniają się zupełnie: wyrozub, eżeczuga, sandacz, płotka, eżerboleń, leszcz; — do 15 maja: lipień, głowacica, brzana, brzanka, cyrta, karp. Łososie opuszczają

bystre potoki i idą na tarło do wód spokojnych. Łososio-pstrąg płynie z morza do rzek. Gdy się zanosi na burzę, ryby zbliżają się do lądu; gdy wieje wiatr chłodny, kryją się do jam i zakątków. Raki już lepsze; jajami obciążone wrzuca się na powrót do wody.

Stawy, które mało mają wody, napełnić takową.

Jeśli się karpie trzecie zaczynają w stawach tarłowych, pilnować, aby w nich była woda zawsze równie wysoka. Odpędzać od tych stawów wszelkie zwierzęta.

Stawy zasiewa się; w stawach szlamować się mających, pokopać rowy.

Uprawa lasu. Jeżeli na wiązach dojrzały owoce, zbiera się takowe osmykiwaniem z drzew. W szkółkach przesadza się dalej drzewka i dopełnia siew. Grzędy zapelnione ogartuje się lub plewi: — strefy międzyrzędowe przykrywa się mehem lub innym materiałem, powstrzymującym chwasty i parowanie wilgoci z gleby. Z grzęd, na których zeszyły nasiona, zdejmuje się lub przerzedza tylko przykrywę z gałęzi. W posuchę polewa się grzędy, szczególnie siewne. Pod siew nasienia wiązowego przysposabia się glebę.

Na równinach i podgórzu skończyć uprawę wiosenną jak najspieszniej; — lecz późno rozwijające się rodzaje drzew, jak: dęby, jasiony, akacje, sosny, sadzone być mogą jeszcze do połowy miesiąca. W górach wysokich rozpoczyna się siew, sadzenie i zakładanie szkółek w tym miesiącu.

Pielęgnowanie lasu. Trzebieżenie, czyszczenie, i okrzesywanie gałęzi suchych prowadzi się dalej.

Ochrona lasu. Rozgniatać siedzące w gromadkach gasienice: brudnicy nieparki, białki rudnicy pierścienicy, a jeśli wiosna późniejsza, także gasie-

nice sówki choinówki. Obcinać i palić pędy, napadnięte przez zwójkę żywiczaneckę. Rewidować drzewa pułapkowe założone dla korników i wysuszać płód w nich złożony odarciem i paleniem kory. Ścinać dalsze drzewa pułapkowe. Niszczyć szeliniaka sosnowca rowkami, wiązkami i palanami. W latach rójki zbierać chrząszcze chrabąszcza majowego.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów szkodliwych jest następujący:

Chrabąszcz majowy G. O. J., Szeliniak sosnowiec P. O., Smolik sosnowiec O. J., Kornik drzewny karz J., Cetyniec sosnowiec i mniejszy J. G., Drwalnik paskowany J. G., Bączatka sosnowka G. Przadki pierściennica G., Brudnica mniszka, B. Nieparzysty i białka rudnica G., Sówka choinówka J. G., Zwójka zieloniec i sosnowiec G., Mól modrzewiowiec P. O. J., Trąd sosnowiec J., Trzpiennik sosnowy G. Turkuć podjadek G. P.

Ścisłe nadzorować: zagajniki, jakoteż użytki jące z pastwiska i trawy: zapobiegać: szkoda z darcia kory i łyka, z pastwiska dorywczego, z nieostrożnego obchodzenia się z ogniem i przywłaszczania sobie drzewek do majenia. Drogi niepotrzebnie pozakopywać lub pozagradzać.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych
W górach wysokich prowadzić dalej cięcia letnie. Pozyskiwać korę świerkową, łyko lipowe i wiązowe. Prowadzić cięcia w drzewostanach dębowych, zagospodarowanych na korę. Korczować pniaki; rozprowadzać węglarkę, gdzie takowa prowadzi się tylko w lecie. Kończyć spław luźny, spuszczać drewno w rzekach wodnych. Naprawiać drogi lasowe i brzozy wód służących do spławu i zakładać nowe. Rozpoczynać kopanie torfu, gdzie się użytkuje takowy — jakoteż i pędzenie smoły.

Zawładanie czyli administracja lasu. Bieżące czynności są te same, co w innych miesiącach. Wydzierżawić: pastwisko w lesie, użytek z trawy, kamieniołomy i t. p. płody uboczne. Kończyć odbiórkę płodów z wyrobu zimowego i zamknąć rachunek całej tej czynności, jeżeli to nie stało się już w kwietniu. Przedłożyć sprawozdanie i rachunek ze spławu leśnego.

CZERWIEC.

Roślinność. Z roślin drzewiastych kwitną w tym miesiącu: limba, kosodrzew, dąb bezszypułkowy, olsza zielona, liguster, jeżyna, kasztan dziki, wrzos bagno, lipa wielkolistna a przy końcu miesiąca i małolistna. Dąb bezszypułkowy, a często i niektóre drzewa, a nawet całe kępy dębu szypułkowego, oliścniają się dopiero w czerwcu. Owoce dojrzewają na wierzach, wierzbach i topolach.

Pobyt i żywienie się zwierza. Gruby zwierzę przebywa w tych samych miejscach i żywi się podobnie, jak w miesiącu poprzednim. Łanie podobnie jak i klempy bawią się z cielętami. Rogaczozi odrósł już wieniec — i oczyścił go. Sarny stare wodzą także już młode; kozły trzymają się znowu młodych i swawolą z nimi. Żeru szukają w zrzębach z latorośli i na polach, jakoteż odwiedzają lizawki. Dzikie wychodzą nocną porą w pola jarzynne, czyniąc w nich wielkie szkody. Maciory łączą się z jałowem. Zajac kładzie się w brzegach lasów i zarośli, żywiąc się również w polach jarzynnych. Lis znosi dzieciom żywo złapane zaprowadza młodzież w zboża. Głuszycy szuka z dziećmi jaj mrówczych: cietrzewie i kuro-

patwy idą w zboża. Jarząbek przebywa z młodem w gęstwinach i napada zboża.

Rozmnażanie się. Klempy ciążą się, wydając na świat jedno, a czasem dwoje cieląt. Łanie i sarny cielić się przestają. Zajac wciąż parkają się i koca. Głusze, cietrzew, jarząbek, słonka, kaczki i dzikie gołębie mają młode. Przepiórki zniosły jaja.

Polowanie. Zwierzynie pożytecznej zapewne należy dalszy spokój. Kozły, a przy dostatecznym zwierzostanie jelenie szpiczaki, mogą być strzelane po św. Janie.

W końcu miesiąca zaczyna się polowanie na kaczki młode czyli podloty. Dzikie gąsiątka wylatują już z gniazd pod koniec tego miesiąca. W celu ułatwienia polowania na kaczki i gęsi wycinają w trzcinie linie. Pora to także do wybierania ptaków łowczych z gniazd i żywienia ich z ręki. Tropić łasice, kuny, techórze, żbiki i koty, które wychodząc na łup, w gniazdach ptasich niesłychanie wyrządzają szkodę; — wybierać młode wilki z gniazd, jakoteż młode lisy jamnikami. Przy norach dla tępienia drapieżników nastawiać samolówki. W celu niszczenia drapieżnego ptactwa, bić stare przy gniazdach i wybierać z nich młode.

— Mieć baczną oko na pastuchów, włóczące się psy i koty.

Z końcem tego miesiąca starać się zbadać liczbę jeleni, sarn i dzików, aby weześnie na rok bieżący oznaczyć ilość przeznaczoną do ubicia.

Rybaństwo. W czerwcu chronią się od połowu: leszcz, klonek, cyrta, karp, sum, karas; — od 15. czerwca: czeczuga, sandacz, lin. Raki smaczne i dobrze się łowią. Rybołówstwo

wędkowe jest na porządku dziennym. Tarliska strzedz od zwierząt szkodliwych. Kosić na stawach trawy i inne rośliny, aby się woda lepiej ogrzewała mogła od słońca. Kończyć zasiew stawów — a gdzie to ma nastąpić, rozpoczynać szlamowanie takowych. Pilnować, aby nie łowiono ryb układkiem po brzegach stawów.

Uprawa lasu. Owoce wiązków zbiera się i wysiewa niedługo po zebraniu. W szkółkach pielęgnuje się grzędy nasienne i drzewne (osłania się, pielęgnuje i polewa). Pielenie uskutecznić się winno przed dojrzewaniem nasion chwastów i z wszelką ostrożnością, aby nie wyrwać lub rozluźnić w korzeniach drzewek młodych. W górach wysokich kończy się siew, sadzenie, jak i zakładanie szkółek.

Pielęgnowanie lasu. Trzebież i okrzesywanie gałęzi suchych prowadzi się dalej; można czyścić także, lecz z wielką ostrożnością ze względu na łamliwość pędów zadrzewienia pozostającego.

Ochrona lasu. Okorowywać drzewa pułapkami siećmi dla pochwycenia płodu korników i cetyńców; zwęglać drzewa napadnięte przez drwalnika paskowanego. Oddzielać wcześniej rowami drzewostany, napadnięte mocno przez gąsienice bareczatki sosnowki, sówki choinówki i brudnicy mniszki, aby powstrzymać ich wędrówki. Zbierać pędraki chrabąszcza majowego pod drzewkami, żółknijacami lub wędniejącami w szkółkach siewnych lub drzewnych. Wyszukiwać tam także gniazda turkuckiej podjadki. Ochroniać lasy — szczególnie zagajniki — od szkód z pożarów, od paszenia bydła i przywłaszczonych traw; dozwalać zbierania grzybów i jagód tylko ze znaczkami, a usuwać wciskających się do lasu za tymi płodami bez upoważnienia. Opieko-

wać się w tym miesiącu — jak niemniej przez lato — mrówkami.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest następujący:

Chrabąszcz majowy J. G.; Szeleniak sosnowiec O. J., P., Smolik sosnowiec G., Kornik drukarz G. P.; Cetyniec sosnowiec, Cetyniec mniejszy i Drwalnik paskowany G.; Bareczatka sosnowka. Prządka pierścienica, Białka rudnica, Zwójka zieloneczka G. P.; Brudnica mniszka, Brudnica nieparka i Sówka choinówka G.; Zwójka sosnoweczka P.; Mól m. drzewiowiec J. G.; Trąd sosnowiec G.; Trzpiennik sosnowy G., P.; Turkuc podjadek P., O., J.

Najlepsza pora do rewizji granie, kopania rowów granicznych, odświeżania dawniejszych, jak w ogóle do znaków granicznych, czyszczenia duk-tów, linii i t. p.

Cięcie i pozyskanie płodów. Dalszy ciąg cięcia letniego w górach wysokich: — kończy się zrzęby założone na darcie kory; prowadzi się wyróbkę posuszu i korezowanie pniaków. Płody łupane można jeszcze wyrabiać. Splawiać drewno wiązane po moenych deszczach; prowadzić dalej wywózkę płodów; budować drogi i mosty. Wydawać znaczki na zbieranie jagód i grzybów jak i do pozyskania trawy, na spóźnione zgłaszanie się. Wydobywanie torfu trwa ciągle.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Oprócz bieżących załatwień wszelkie czynności, które pora roku z sobą przynosi; zwrócić szczególniejszą uwagę na jak najodpowiedniejsze, a przynajmniej słuszne wyzyskanie dochodu z płodów drotnych (grzybów, jagód i t. p.). Gdzie rok gospodarczy zaczyna się od 1. lipca czyli jak to nazywają od św. Jana, tam należy powyrabiać wszelkie zaległości, powydawać i wypłacać wszelkie

należytosci, pościagać długi i w ogóle przygotować wszystkie sprawy tak, aby z końcem miesiąca można zamknąć rachunki, wykazać stan zapasów i inwentarzy, — i wraz ze sprawozdaniem z całego ruchu gospodarczego, przedłożyć władzy wyższej do użytku właściwego.

LIPIEC.

Roślinność. Oprócz niektórych roślin drzewiastych, wymienionych w czerwcu, jak: lipa mało-listna, wrzos, kwitnie bez pospolity. Dojrzejają owoce: trześni, bzu koralowego, kruszyny, czeremchy, borówki, a przy końcu miesiąca brzozy.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś ukrywa się przed dokuczającymi muchami, szukając głębszych bagien, w które zanurza się zupełnie. Młody odzyskuje rogi. Jeleń, mając znowu rogi, przebywa w skrajach lasu; — łania poczyną wodzić cielę. Łoś podobnie jak i jeleń wychodzą w pola, położone blisko kniei, czyniąc niekiedy w takich wielkie szkody. Sarny zwiedzają niziny i łąki; — kozioł goni młode sarny. Według nowszej teorii, rozpoczynać się ma teraz ruja. Dzikie trzymają się trzody, — zrzadzają wielkie szkody w polach po pod lasami. Czas zasadzki na nie. Zające żywią się plonami polnymi i ziołami. Niedźwiedź wychodzi w owsy, a zagarnąwszy łapami spory snop, ssie zeń mleczko. Niedźwiedzica wodzi piastuny, a lubo je czujnie strzeże, jest to pora najlepsza do chwytania młodych niedźwiadków. Wilki wiodą za sobą młode na zdobycz i robią częste szkody w koniach i bydłe rogatem, pasącym się w lasach lub na błoniach przyległych. Lis, żbik

i kuna leśna dybią na młode zające i ptactwo. W końcu tego miesiąca zaczyna się ciąg bekasów dubeltów.

Pożywienia jest wszędzie podostatek: — przedej daje się czuć brak wody; lizawki należy przeglądać często, a gdzie potrzeba, odświeżać.

Rozmnażanie się. Zające parkają się dalej. Kuropatwy i kaczki dzikie, które pierwszy leg miały zepsuty, wysiadają drugi. Gołębie dzikie po raz drugi mają młode. Przepiórki siedzą na jajach.

Polowanie. Strzelać tylko: stare rogacze i kozły na wabia; — kaczki młode (podloty) i bekasy dubelty. Lisy wyprowadzają się w zboża, mogą więc być strzelane łatwo na spotkaniu lub z zasadzki; trudniej zrobić co w tej porze roku wilkom; na upatrzone poluje się z obławą lub sieciami. Pilnować kłusowników, którzy w tej porze wabia kozły.

Rybacktwo. Przez cały lipiec nie wolno łowić: lina — a do 15-go klonka, brzanę, brzanę cyrtę i karpia.

Jeżeli w stawie wody za mało, wpuścić ją ze źródeł lub innego stawu. Skosić chwasty i trawy w stawie nim dojrzeją i wysypią nasiona. — Kończyć spiesznie szlamowanie stawów, jak długo dostać można jeszcze do tego robotnika. Ptaki rybolowne odstraszać od stawów, a nadewszystko od tarłowych.

Uprawa lasu. Wyrzynać chwasty przytłumiające w uprawach sztucznych; plewić, polewać lub nawadniać szkółki, szczególnie siewne. Przygotowywać glebę pod uprawę jesienną; przysposabiać ziemię urodzajną i popiół darniowy dla szkółek.

Pielęgnowanie lasu. Dalej prowadzić trzebieże i okrzysywanie suchych gałęzi, oraz czyszczenia

z ostrożnością. Najlepsza pora do zakładania rowów odwadniających.

Ochrona lasu. W ogólności jak w czerwcu. Jeżeli potrzeba, ścinać nowe drzewa pułapkowe. — Zabijać siedzące na drzewach samice barezatkki sosnowki, brudniey mniszki, brudniey nieparki. — Niszczyć płód smolika sosnowca, wyrwaniem i paleniem napadniętych sosenek. — Zapobiegać bezprawnemu pasaniu i przywłaszczeniom trawy, jagód grzybów itp. i czuwać nad pozyskaniem tych płodów, przez upoważnionych do tego. — Rewizye granic itd. jak w czerwcu, wyteżanie nadzoru przeciw niebezpieczeństwu ognia.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabąszcz majowy G.; Szeliński sosnowiec O. J.; Smolik sosnowiec G.; Kornik drukarz P. O. J.; Cetyniec sosnowiec t Cetyniec mniejszy P.; Drwalnik paskowany G. P.; Barezatka P. O. J.; Przadka pierścienica P. O. J.; Brudnica mniszka i Brudnica nieparka G. P.; Białka rudnica P. R. J.; Sówka choinówka G.; Zwojka zieloneczka O. J.; Zwojka sosnoweczka O. J.; Mól modrzewowiec G.; Trąd sosnowiec P. O. J.; Trzpiennik sosnowiec i inne z nim powinowate G. P. O. J.; Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Prowadzić dalej cięcie letnie w górach wysokich. Wyrabiać posusze i wiatrolomy, korezować pniaki. Ciąć wierzby koszykarskie, łuszczyć się mające, ku końcowi miesiąca. Budować dalej drogi i mosty, — naprawiać drogi, rowy, brzegi po każdym deszczu ulewnym.

Zawiadywanie czyli administracya lasu. Złatwiać czynności bieżące, spowodowane porą roku; — oprócz tego — gdzie rok gospodarzy zaczyna się w lipcu — przenieść zapasy (remanenta) z dzienników, zamkniętych w czerwcu, do nowych

Rachunki z roku ubiegłego złożyć władzy właściwej, jeżeli to już nie nastąpiło.

Przygotować dane do ułożenia preliminarza cięć rocznych i upraw jesiennych: wyznaczać, zakładać i szacować zręby; — wymierzać płazowiny zadrzewiać się mające i t. d.

W służbie państwowej podawać: wykaz odbytych w kwartale ubiegłym podróży służbowych (do 10-go); wykaz zmian przedsięwziętych w kwartale ubiegłym w drogach, mostach, kanałach i promach (1-go).

SIERPIEŃ.

Roślinność. Dojrzewa nasienie brzozy.

Pobyt i żywienie się zwierza. Co do zwierza grubego i sarn jak w lipcu. Dzikie szukają gęstwiny największych i w tych kładą się; — w noc wychodzą w pola obsiane jarzyną. Odyniec odosabia się od stada. Zające najmilej przesiaduje w czasie upałów w roli świeżo zoranej, uczęszczając w obsiewy jare, szczególnie w owsy. Borsuk zaczyna być sadlistym i daleko zapuszcza się za żerem. Zwierzęta drapieżne wlecą się i żywią młodymi zającami i lotną zwierzyną. Cietrzewie i jarząbki kryją się w gęstwinach; — kuropatwy i przepiórki zbijają się w gromady i szukają ochrony w zaroślach i krzakach. Bekasów i dubeltów ciąg trwa jeszcze. Dzikie kaczki i gołębie opadają zboża. Dropie leżą z młodymi w owsach i kukurudzach. Robią wiązki z gałęzi liściastych na żer zimowy dla zwierzyny.

Rozmnażanie się. Zające parkają się jeszcze. rnia sarn trwa także.

Polowanie. Polowanie odbywa się teraz tylko na błotach i wodach; — nakrywa się także rozjazdem przepiórki i kuropatwy. Po żniwach zaczyna

się polowanie z chartami. Poczynają się także łowy na jelenie i kozły.

Co do tępienia drapieżników powtarza się to, co było powiedziane w lipcu.

Rybaństwo. W sierpniu wolno łowić wszystkie ryby, a i raki są jeszcze nie złe.

Nie dozwalać moczyć konopi i lnu w wodach rybnych. Szlamować stawy, jeżeli tego pozwalają inne roboty. Odpędzać od stawów ptaki rybołówne.

Uprawa lasu. Zbierać nasienie brzozy. Przygotowywać glebę pod uprawę jesienną, zresztą jak w lipcu. Zwracać uwagę na starsze drzewostany i drzewa luźnie stojące, celem osądzenia wydatności nasion. Szkółki — szczególnie siewne — nie spuszczać z oka. W górach wysokich ku końcowi miesiąca rozpocząć można sadzenie świerka.

Pielęgnowanie lasu. Jak w lipcu.

Ochrona lasu. Drzewa pułapkowe, ścięte dla chwytania kornika drukarza, obdzierać z kory — ścinać drzewa stojące, napadnięte przez tegoż szkodnika i okorowywać je. Zbierać jaja barczatki sosnowki. Zresztą jak w lipcu.

Sfian przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest: Chrabąszcz majowy G., Szeliniak sosnowiec O. G., Smolik sosnowiec G. P., Kornik drukarz G., Cetyniec sosnowiec i Cetyniec mniejszy O., Drwalnik paskowany P. O., Barczatka sosnowka J., Prządka pierścienica J., Brudnica mniszka i Brudnica nieparka O. J., Białka rudnica G., Sówka choinówka P., Zwójka zieloneczka i Zwójka sosnoweczka J., Mól modrzewiowiec G., Trąd sosnowiec J. G., Trzpiennik sosnowy J. G., Turkuc podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Ciąg dalszy cięcia w górach wysokich i wyrabianie drzew suchych i powalów. Wyznaczać nasienniki i drzewa ochron-

ne w cięciach częściowych. Korezować dalej pniaki. Budować i naprawiać drogi i mosty. — Wyprowadzenie płodów spoczywa zazwyczaj z przyczyny robot w polu.

Pozyskiwać wiązki liściaste na karmę zimową dla bydła, gdzie to jest w zwyczajach.

Zawładywanie czyli administracja lasu. Dalej wyznaczać i szacować zręby, — numerować i szacować drzewa do sprzedaży pojedynczej.

W administracji państwowej przedkładać do 10-go plan cięcia na rok następny i wykaz cięcia z roku poprzedzającego.

WRZESIEŃ.

Roślinność. Dojrzewają owoce: jarzęba, jabłoni, gruszy, szakłaka, głogu, janowca, bagna (*Ledum palustre*). Najstarsze liście drzew iglastych i pojedyncze liście niektórych liściastych zaczynają żółknąć i opadać.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie i jelenie przechodzą teraz do kniei głębokich, szukając spokojnych miejsc. Sarny przebywają w niskich a gęstych lasach, skąd wychodzą na żer w brzegi przyległych pól jarzynnych. Dzikie leżą w gęstwinach, w bliskości nizin żyznych, gdzie żywią się korzeniami różnych roślin: — wychodzą jednak w przyległe pola jare, gdzie zwłaszcza w latoroślach, kukurudzach i owsach wielkie wyrządzają szkody. Biorą już częściej pożywienie z opadających owoców leśnych. Zając podczas pory suchej chętnie przesiaduje w owsie lub hreczce. Głuszcze, cietrzewie i jarząbki trzymają się miejsc podrosłych niskim drzewem liściastym, gdzie żywią się jarzyną, borówką, kaliną, jarzębiną i t. p. Ściągają się już do zimowych siedzib swoich. Ślonki poczynają ciąg jesienny. Kuropatwy siedzą w zaroślach polnych lub w zagonach warzywnych. Ciąg dubeltów trwa jeszcze; kaczki dzikie spadają na pola. Wilk wypro-

wadza młode na zdobycz, robiąc od czasu do czasu znaczne szkody w pasącym się bydłe rogatem. Lisy zbliżają się do jam zimowych, wychodzą w pole dla myszkowania, nie zapuszczają się jednak zbyt daleko. Lis, żbik, kuna, borsuk, telór, łasica odpędzają od siebie dzieci, które już same żywić się muszą.

Pożywienia w owocach leśnych przybywa coraz więcej.

Rozmnażanie się. Ruja łosi, jak bekowisko jeleni, przypada na początek lub połowę tego miesiąca i trwa 5 do 6 tygodni. Zające przestają się parkać; koca się tylko jeszcze.

Polowanie. Od św. Michała rozpoczynają się wielkie łowy z obławą, tymczasem poluje się na zające z psami na kuropatwy, przepiórki, dzikie kaczki, bekasy słonki; łowi się ptaki. Dropie młode już wylatują. W działach odległych, szczególnie przypierających do obcych kniei, należy weześnie wyławiać kuropatwy i wypuszczać je w miejscach bliższych i dogodniejszych.

Najlepsza pora do wyczyszczania linii myśliwskich i robienia nowych.

Rybacktwo. Oprócz łososia i pstrąga, których się nie łowi do połowy września, jest rybołówstwo wolne. Wody opadają i stają się przeźroczyste; ryba szuka też głębin i zjawia się tylko chwilowo na powierzchni.

Przygotowanie do rybołówstwa jesiennego. — Ogląda się starannie i naprawia wszystkie narzędzia i narzędzia potrzebne. Sączawki i zimochowy napełnia się wodą. Jeżeli w stawach odrosły znowu chwasty, skosić je powtórnie. Ukończyć szlamowanie i oczyszczanie stawów, które zalane być mają przed zimą.

Uprawa lasu. Zwracać uwagę na dojrzewanie nasion w ogólności, których obfitość i dorodność przedstawia się teraz bardzo widocznie. W położeniach łagodnych i latach pogodnych, można obrywać szyszki jodłowe po połowie miesiąca.

Przygotować glebę do zasiewów wiosennych i w zrębach obsiewnych; jeżeli rok nasienny; także w szkółkach przysposabiać grzędy nasienne. W górach wysokich a przy końcu miesiąca także w położeniach niższych, skutecznie sadzenie jesienne. W szkółkach nie plewić już chwastów, aby tem gleby nie wzruszyć mocno i nie uczynić jej skłonną do wysadzania roślin młodych przez mrozy. Chwasty duże lub z owocami dojrzewającymi, należy tam wyrzucać. Rewidować uprawy celem zarządzenia upraw uzupełniających.

Pielęgnowanie lasu. Trzebieże, okrzesywanie gałęzi suchych i bicie rowów osuszających skuteczniać dalej.

Ochrona lasu. Prowadzić dalej środki niszczące przeciw kornikom. Oskrobywać jaja brudnicy mniszki i brudnicy nieparki. Zbierać żerujące kłębami gąsienice trądu sosnowca. Chronić las od wpadania nierogacizny, zwabionej opadaniem pustych owoców z drzew. Pilnować szkód od pożarów, zwłaszcza gdy panuje posucha. Zwracać uwagę na orzących pod lasem, jeżeli granica nie jest widocznie oznaczona.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabąszcz majowy G. P.; Szeliniak sosnowiec O. G.; Smolik sosnowiec O.; Kornik drukarz G. P.; Cetyniec sosnowiec i cetyniec mniejszy O.; Drwalnik paskowany O.; Barczatka sosnowka G.; Prządka pierścienica, Brudnica mniszka i Brudnica nieparka J.; Białka brudnica G.; Sówka choinówka P.; Zwójka zieloneczka J.; Zwójka sosnoweczka i Mól modrzewiowiec G.;

Trąd sosnowiec, Trzpiennik sosnowy i Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Prowadzić dalej i ukończyć cięcie letnie w górach wysokich. Kończyć wyznaczanie drzew nasiennych i ochronnych w zrębach częściowych; — znaczyć, klasyfikować i numerować drzewa, przeznaczone do ścięcia. Wyrabiać drzewa suche i powały; — korezować pniaki.

Kończyć budowę dróg i mostków, naprawiać zepsute. Gdy jest wody podostatkiem, spławiać drewno. Kończyć pozyskanie liści drzew na karmę dla bydła: poczynić wstępne kroki do użytkowania karmy.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Przedkładać preliminarze co do upraw jesiennych, jakoteż sprawozdania o urodzaju nasion i projektu co do użytkowania karmy. Przygotować asygnatariusze do sprzedaży płodów i poczynić wszelkie zarządzenia potrzebne do tego, aby czynność tę wprowadzić w ruch w październiku.

W lasach państwowych przedłożyć (do 25.) taryfę ceny płodów leśnych i robocizny leśnej na rok przyszły.

PAŹDZIERNIK.

Roślinność. Płowięją a względnie i opadają liście prawie wszystkich rodzajów drzew liściastych i najstarsze igły drzew iglastych, zimą zielonych. Dojrzewają owoce wszystkich drzew leśnych; opadają nasiona: dębu, buka, klona, jawora, jabłoni, gruszy, leszczyny i jodły. Kwitnie bluszez.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie szukają ostoi na kępach wśród błót i wód, najmilej w lasach iglastych. Jelenie trzymają się w stadach kniei głębokich około źródeł lub potoków. Sarny pozostają stale w ostoi, i jak łosie i jelenie żywią się przeważnie owocami drzew leśnych. Dla jeleni i sarn odnawia się lizawki. Dziki zostają w dawniejszych stanowiskach swoich, ale idą chętnie na żołędź i bukiew, odżywiają się rzechło i stają się zuchwałymi. Zające siedzą w polach, ale zwiedzają chętnie kapustę, rzepę i t. p. jarzyn. Zwierz drapieżny szuka siedlisk zimowych i wielką wyrządza szkodę. Głuszcze, cietrzewie i jarzabki ustalają sobie także siedliska zimowe i żywią się borówkami, szczególnie zaś jałowcem. Kuropatwy siedzą w polu, gdzie rozmaite znajdują pożywienie. Słonki i gołębie

dzikie odlatują, a przepiórki gromadzą się do odlotu.

Rozmnażanie się. Ruja łosi i jeleni starych kończy się, — ruja młodych trwa jeszcze.

Polowanie. Rozpoczynają się łowy na wszelką zwierzynę, bo wszystko oblane i ponętne. Najlepsza to pora na charty. Wielkie obławy urządza się na niedźwiedzie, wilki, rysie, dziki, łosie, jelenie i sarny; małe zaś polowanie odbywa się na lisy, zające i borsuki.

W drugiej połowie miesiąca ciągną paszkioty i kwiczoły; poluje się też na słonki z wyżłem lub z nagonką. W końcu miesiąca ustaje polowanie na łodzi. Ptaszniki łowią teraz na sidła, samotraski i lep. Łapie się samice kuropatwy na przezimowanie; z budki przy pułachu bije się teraz niejednego groźnego szkodnika.

Zbiera się żołędź, bukiew, kasztany i inne owoce dzikie na żer zimowy dla zwierzyny i przechowuje się je starannie, gdyż zapas ich zdrowy w zimie twardej lub bardzo śnieżnej jest wielkiem dobrodziejstwem.

Rybactwo. Oprócz łososia i pstrąga łowi się wszelką rybę. Ten miesiąc jest najważniejszy w gospodarstwie stawowem, bo w nim przypada złów stawów. Ułożyć się zawczasu o sprzedaż ryb i przesyłanie onych. Przypłodek i narybek idą do zimochowów. Obejrzyć tamy i opusty stawów zalać się mających, aby je ponaprawiać w danym razie przed nadejściem pory słotnej.

Uprawa lasu. Obrywać szyszki jodłowe i zbierać nasiona drzew leśnych, które opadają same, albo dla przechowywania w ziemi obrywane być muszą jak jesionowe, grabowe.

Z końcem miesiąca obrywać szyszeczki olszy szarej.

Nasiona, przechowywać się mające do wiosny, rozścielać płytko i poruszać często, aby się pozbyły wilgoci nadmiernej; poczem umieszczać je i przykrywać stosownie, żeby nie zmarzły, mocno nie wyschły, lub nie zaczęły kiełkować wczesnie. Nasiona, przeznaczone do siewu jesiennego, chronić od zagrzaniasia się. Podsiewać jałowe czyli głuche zręby obsiewne. Gdzie siew jesienny na płazowinach da się uskuteczyć bezpiecznie, gdyż nie zagrażają mu dziki, myszy i t. p. — wysiewać nasiona: buka, dębu, jawora, klona, jodły. Sadzić drzewka, gdzie się nie należy obawiać ich wysadzenia przez mróz, albo gdzie sadzenie na wielką odbywa się skalę i chcemy ulżyć sobie roboty wiosennej, albo gdzie stoi woda na wiosnę.

Przygotować glebę pod uprawę wiosenną; bicia rowy osuszające; urabiać i czyścić glebę w szkółkach; przeszkółkować drzewka, gdzie nie ma obawy o wysadzenie przez mrozy. Dowozić ziemi urodzajnej do szkółek; przerzucać kupy kompostowe przy takowych.

Pielęgnowanie lasu. Podkrzesywać gałęzie suche i żyjące; — wykonywać trzebieże tylko nader słabe, albo skierowane jeno na drzewo uschłe. Kopać rowy tak odwadniające, jak i nawadniające. Usuwać chwasty wysokie ze szkółek jakoteż i z młodych zarośli, zwłaszcza iglastych, gdzie pozwalają na to stosunki ekonomiczne.

Ochrona lasu. Niszczyć gąsienice barezatk sosnowki, zżające dla przetrzymywania z drzew, jakoteż gąsienice sówki choinówki i trądu sosnowca, gdy schodzą z drzew, aby się zapoczwarczyć pod mechem; wypędzać nierogaczynę do drzewostanów napadniętych przez te owady. Co do brudnicy mniszki i nieparki, jak we wrześniu. Tępić myszy w szkółkach. Zwracać uwagę na przywłaszczają-

cych sobie drewno opałowe, nasiona i ściółkę. Jeżeli jesień posuszna, przestrzegać ostrożności z ogniem.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabaszcz majowy G. P.; Szeliak sosnowiec O. G.; Smolik sosnowiec O.; Kor-nik drukarz, Cetyniec sosnowiec, Cetyniec mniejszy i Drwalnik paskowany O.; Barezatka sosnowka G.; Prządka pierściennica, Brudnica mniszka i Brudnica nieparka J.; Białka rudnica G.; Sówka choinówka G. P.; Zwójka zieloneczka J.; Zwójka sosnoweczka i Mól modrzewiowiec G.; Trąd sosnowiec G. P.; Trzpiennik sosnowiec i Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Rozpoczynać cię-cia w lasach wysokopiennych, położonych w równi-nach, pagórkach i górach średnich, osobliwie w zrę-bach na drewno opałowe; zakładać zręby obsiewne, zwłaszcza jeżeli rok jest nasienny. Wykonywać: mo-żna cięcia w lasach niskopiennych wielkich, dla ul-żenia sobie w czynności na wiosnę, — ciąć drzewo niskie w lasach niskopiennych połączonych. Wyrabiać drzewo suche, a szczególnie powaly, aby się mógł uporać z nimi przed opadnięciem śniegów dużych. Postarać się wczesnie o potrzebną ilość rębaczy, zwłaszcza jeżeli takowych trudno dostać na miejscu. Korezować pniaki dopokąd ziemia nie zamarznie. Zakończyć splaw drewna i roboty około dróg, jakoteż wywóz drewna, gdy nastaną słoty dłużej trwające.

Wydzierżawić użytkowanie żeru w kniejach karmnych i płaszczyzny przeznaczone do czasowego użytkowania gruntu leśnego na rolę. Ukończyć zwię-glanie drewna; przysposabiać dalej łuszywo czyli karpinę do pedzenia smoły i terpentyny.

Zawadywanie czyli administracja lasu. Je-żeli jest obfity obród żółędzi i bukwy, wydzierżawić zbieranie takowych lub wyznaczyć knieje karmne do wpędzania nierogaczyny. Wydawać znaczki ro-

czne na pobór zbiórki bezpłatnie lub za zapłatą, Zarządzić sprzedaż drobną, tak płodów gotowych, jak i drzewa na pniu w zrębach sztukami pojedynczemi. Wprowadzić — gdzie się da — sprzedaż licytacyjną płodów gotowych lub drzewa na pniu w zrębach, w partjach większych. Zawierać umowy co do wydzierżawienia gruntu leśnego, przeznaczonego na czasową uprawę rolną.

W administracji państwowej przedłożyć (do 10.) wykaz odbytych podróży, urzędowych w kwartale ubiegłym i wykaz zaszłych zmian w tymże kwartale w drogach, mostach, kanałach i promach.

LISTOPAD.

Roślinność. Opad liści ogólny, z wyjątkiem modrzewia, który nie zrzucił jeszcze igieł, i drzew iglastych, zimą zielonych, których liście najstarsze także jeszcze nie opadły. Również opadają nasiona z reszty drzew i pozostają tylko na jesionie i grabie, jakoteż w szyszkach, na sosnie, świerku i modrzewiu.

Pobyt i żywienie się zwierza. Jeleń i łos po odbytej rui w głębokie przenoszą się knieje, szukając stanowisk dawniejszych, żywiąc się rozmaitemi ziołami. Rogacz po biegowisku osłabiony, rozgrzebuje mrowiska, jakoby wzmacniał się ich zapachem. Sarny — których samee zrzucają już rogi — również do wielkich przechodzą lasów, żywiąc się żołądźmi, bukwia, ziołami i odwiedzają lizawki. Niedźwiedź szuka gawry i trzyma się w pobliżu upatrzonej, wreszcie układa się do snu zimowego. Dzik, teraz jeszcze zapaśne, żywiąc się pozostałą żołądźmi lub bukwia, uczęszczając zrana i wieczór do strumieni lub kałuż dla ochłodzenia się i trą się o drzewa. Zając wraca do lasu, gdzie go już nie spłoszy liść i wychodzi na oziminy. Wilki włączają się i wszystko co dopadną duszą i pożerają, wielkie też rządzą szkody w bydłe,

domowem, w jeleniach i sarnach. Lisy uganiają za myszami, które stanowią największe ich pożywienie, ale zapędzają się także do kurników. Tchórz i kuna zwiedzają kurniki i gołębniki. Borsuk siedzi w jamie, lecz w pogodę wychodzi jeszcze na żer. Kuropatwy żywią się na oziminach, przesiadując w krzakach. Dzikie kaczki gromadzą się na stawach i jeziorach, a dzikie gęsi zwiedzają pola obsiewne.

Rozmnażanie się. Przy końcu tego miesiąca zaczynają się dziki lochać, sarny biegać, a borsuki grzać.

Polowanie. Teraz być można wszelką zwierzynę, oprócz jeleni i łosi, których podobnie jak łani i klomp nie strzela się zaraz po rui. Najwięcej poluje się na dziki, zwłaszcza gdy pierwszy padnie śnieg. Także urządza się obławy na wilki i lisy, a gdy jeszcze śniegów wielkich nie ma, stawia się żelaza talerzowe na kuny i lisy. Także truje się drapieżniki. Poluje się także gorliwie na dzikie gęsi i kaczki, a gdzie można i na bażanty. Ptactwo drapieżne, na ciagu najwięcej widzieć się dające, tepi się strzelaniem z zasadzek.

Żerowiska dla grubszej i mniejszej zwierzyny urządzać należy przed nadejściem mrozów i śnieżnych zawiei. W ostępach, w których nie ma cięć, trzeba ścinać młode drzewka, najodpowiedniej w pobliżu żerowisk.

Rybaństwo jak w październiku. Oprócz łososi i pstrąga, nie ma ograniczenia w łowieniu ryb. Odtąd do wiosny pływają ryby po dnie wody. Wyczekuje się lodu do łowienia ryb sieciami. Narzędzia i naczynia rybołowskie wymyć, wysuszyć i schować. Położyć przygotowania do zimowego szlamowania stawu.

Uprawa lasu. Zbiera się dalej opadłe nasiona grube, przesusza i przechowuje według wskazówek podanych w październiku. Okrywać nasienie jesiona i graba i przechowywać w ziemi; — można okrywać także szyszczyki olszy czarnej i szarej, jakoteż (ku końcowi miesiąca) szyszczyki sosnowe i świerkowe, gdzie weześnie rozpocząć się ma wyłuskowanie nasion, a nie ma zapasu szyszek zeszłorocznych. W przeciwnym razie zrywać szyszczyki sosnowe i świerkowe dopiero po mrozach, gdyż się otwierają prędzej i łatwiej. Rozpocząć robotę w szarniach nasiennych. Kończyć przygotowanie gleby pod uprawę wiosenną, jak i w szkółkach; — w razach koniecznych i w pogodę siać i sadzić aż do nadejścia mrozów, naturalnie gdzie nie ma obawy następnego wysadzenia nasion i drzewek przez mróz.

Pielęgnowanie lasu. Podkrzesywać gałęzie suche i żyjące, usuwać chwasty wysokie w szkółkach i kosztownych plantacjach przed spadnięciem śniegu. Ponaprawiać ostatecznie ogrodzenia szkółek.

Ochrona lasu. Wpędzać nierogaciznę do lasu przeciw Barezatce sosnowce, Sówce choinowce i Trądowi sosnowcowi. Zbierać jaja Brudnicy mniszki, Brudnicy nieparki i Przadki pierściennicy, — niszczyć gniazda gąsieniczne Białki rudnicy.

Tępić myszy w szkółkach.

Nim śnieg upadnie, wyteżyć uwagę na przywłaszczających sobie owoce leśnej ściółki, a z wzmagającym się zimnem na przywłaszczycieli drewna opałowego. Ostatnia chwila do naprawy brzegów jakoteż dróg i mostów uszkodzonych w jesieni.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jak w październiku.

Cięcie i pozyskanie płodów. Rozpocząć cięcia podobnie jak w październiku, albo już rozpoczęte dalej prowadzić.

Z końcem miesiąca zacząć ciąć drewno budulcowe, a gdzie zręby wierzbowe są wielkie, ścinać przecie na opłatę, aby mogło być wywiezione w ziemie.

Gdy zamarznie, można wywozić drewno na wystawy, a przed opadnięciem śniegu, zwozić razem drewno z powalów lub suszu, porozrzucane po lesie.

Wydawać ze zrębów świeże gałęzie drzew iglastych na ściółkę siekaną, zarządziwszy pierwiej obrywanie szyszek, znajdujących się na nich.

Sprzedawać nasiona zbędne albo ogłaszać o tem w dziennikach.

Zawiadywanie czyli administracya lasu. Czynności wykazane w październiku, wykonać całkowicie lub uzupełnić te, których jeszcze skutecznie nie można było. Gdzie się lękać można znacniejszego przywłaszczenia drewna opałowego, zwiększyć ztraż leśną. Cięcia kontrolować bacznie i przekonać się, czy robotnicy mają schroniska obszerne i zabezpieczone od zimna i słoty, zwłaszcza, jeżeli nocują w lesie.

W administracyi leśnej państwowej przedłożyć 1.: wykaz zeszlórocznych budowli, sprostowań granic, upraw i budowy dróg leśnych; — 2.: wnioski na rok przyszły tych samych czynności, jakoteż użytków bocznych.

GRUDZIEŃ.

Roślinność. Nasiona graba, jesiona i szyszki olszy, sosny, świerka i modrzewia, znajdują się jeszcze na drzewach.

Pobyty i żywienie się zwierza. Stare łosie i jelenie zrzucają rogi, trzymają się gromadnie wielkich gęstwin i żywią się latoroślami i korą niektórych drzew liściastych. Kozły częstokroć teraz dopiero zrzucają rogi, bawią w bliskości młodych zarośli i żywią się pączkami drzew i krzewów, borówkami i t. p.; podchodzą do lizawek, które też oczyszczać należy, gdy przykryte zostaną śniegiem. Dzikie trzymają się w gęszczach, szukają żołądzi, bukwy, ziół i korzeni. Zając, czuły na mrozy, szuka legowiska u brzegu lasu, nocami zwiedza oziminy: w śniegu zwiedza ogrody i sady, szkółki i zagajniki, obgryzając korę drzew. Skoro nastąpi odwilż, kładzie się w polach podorywanych. Wilk, zaczynając cierpieć głód, trzyma się w pobliżu mieszkań wiejskich; w wielkie śniegi niszczy sarny. Objeźdźony kładzie się w gęstwinie najbliższej lub w badzonym zarostem. Lis chowa się w norach; wychodzi, gdy mrozy folgują, w pola na połów myszy lub za inną zdobyczą. Kuna leśna siedzi w drzewie wypróchniałem albo w gnieździe wiewiórczym, w nocy skrada się do kurników, gołębników i t. p. Borsuk

już stale żyje w jamie; wydra zacieka się daleko za żerem, w dzień leży w jamie. Kuropatwy siedzą przy źródłach ciepłych lub w krzakach na brzegu lasu. Ptactwo wodne gromadzi się na oparzeliskach; napotkać można łatwo rzadkie gatunki.

Rozmnażanie się. Dzikie wciąż lochają się. Sarny wpadają teraz w prawdziwy zapal biegania się; według niektórych jest to pora właściwej rui. Borsuk kończy grzanie się.

Polowanie. Poluje się z obławą na polu białym, na wszelką zwierzynę użyteczną i drapieżną, z wyjątkiem dzików, z których strzela się głównie młode warchlaki. Ptactwo wodne strzela się na oparzeliskach lub wodach otwartych. Najlepsza pora polowania na zajęca. Na ponowie tropi się drapieżniki; wilki strzelane też bywają z bud przy ścierwie lub chwytane w żelaza.

Gdyby wskutek odwilży i następnego mrozu utworzyły się skorupy lodu na śniegu, zaniechać polowania i wogóle wszelkiego niepokojenia zwierzyny szlachetnej. Na wilki i lisy, prześladowające wtenczas sarny, bacznie zwrócić uwagę.

Lizawki oczyszczać ze śniegu i zadawać karmę zwierzynie, gdy ziemię przykryją śniegi. Ścinać osiki i iwy.

Rybaćstwo. Do 15. grudnia nie łapie się łososia i pstrąga.

Codzień oglądać zimochowy i sadzawki. Przegrzeble przecinać i utrzymywać otwarte. Leszcze ukazuja się jeszcze w przegrzeblach, szukając powietrza świeżego. Trzciny kosić po lodzie. Wywozić szlam niezamrożony głęboko. Ryby w cenie.

Uprawa lasu. Obrywać nasiona graba i jesionu tudzież szyszki drzew wyżej wymienionych, szyszki jednak sosny, świerka, a szczególnie modrzewia tylko z drzew ściętych i na przypadek, gdyby szy-

szek zabrakło do wyluskiwania nasion; pozostałe bowiem przez mrozy na drzewach, wyluskuja lepiej nasienie. Na mokradłach zamrożonych obrywać szyszki olszowe.

Rozpocząć lub prowadzić dalej rozpoczętą robotę w suszarniach ogniowych. Oglądać nasiona przechowane.

Ochrona lasu. Wyszukiwać gąsienice Barczatki sosnowki w legowiskach zimowych, zbierać takowe jak i jaja Brudnicy mniejszki i Brudnicy nieparki. Niszczyć gniazda gąsienie Białki rudnicy.

Stan przeobrażenia owadów lasów szkodliwych, jak w październiku.

Chronić szkółki od myszy i zajęcy; dla zmniejszenia szkód, zakładać pęki z gałęzi osiki i iwy. Wyteżyć ochronę przeciw wycinającym choinki na drzewka Bożego Narodzenia.

Podczas zawiei śnieżnych pilnować, aby się nie tworzyły zasy przy ogrodzeniach szkółek, po których dostałyby się mogły sarny i zajęce do wnętrza takowych.

Cięcie i pozyskanie plodów. Cięcia prowadzić z całą forsą, aby przed Bożem Narodzeniem uporać się przynajmniej z połową roboty, zwłaszcza drewna budowlanego. Gdy dobrze zamroźnie, prowadzić zręby w drzewostanach olszowych i innych, znajdujących się na gruntach mokrych. Wydawać dalej gałęzie na ściółkę siekaną. Uprzątywać plody ze zrębów na wystawy a nawet wywozić z lasu, szczególnie kłody do tartaków, jeżeliby sanna sprzyjała, poforsować przed świętami ze sprzedażą i z wydawaniem drewna opałowego furami.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Pilnie nadzorować zręby, aby mieć przeświadczenie, do jakiej wysokości dać można robotnikom zaliczki na święta. Gdzie się rok gospodarczy kończy w gru-

pnio, przedsiębrać przynajmniej prowizoryczną odbiórkę płodów. aby wykazać prawdopodobny stan nowych zapasów. W tym przypadku należy pozamykać księgi rachunkowe, wykazać zapasy, zaległości czynne i bierne, obraćować się z zaliczek i t. d. — aby cały aparat rachunkowy przedłożyć można w czasie przepisany władzy właściwej. Ubogim można wyasygnować bezpłatnie na święta pewną ilość fur zbiórki.

W administracji leśnej państwowej: przedłożyć (do 31. grudnia) wykaz poczynionych wydaćków płodów leśnych dla uprawnionych; wykaz płodów ubocznych w roku ubiegłym; — wnioski co do polowania.

Ruż zwierząt łownych, czas noszenia płodu, pomiot, liczba młodych. czas wzrostu i życia.

Zwierzęta	Należy do wyzszego, średniego lub niższego łowictwa			Nazwa	Czas rui	Czas noszenia	Pomiota w miesiącu	Liczba młodych	Okres wzrostu	względny wiek
	w.	s.	n.							
Pożyteczna	1	.	.	Żubr . .	wrześ	40	maj	1	8	30
	1	.	.	Łoś . .	do 40	40	"	1-3	8	20
	1	.	.	Jeleń . .	paźdz.	40	"	1	6	15
	1	.	.	Daniel . .	"	38	czerw.	1-2	6	20
	1	.	.	Kozica . .	listop.	20	maj	1-2	4	12
	1	.	.	Dzik . .	grud.	18-20	kwiec.	5-9	6	12
	.	1	.	Sarna . .	lipiec	40	maj	1-2	4	10
	.	.	1	Zajac . .	sierp. od	4	od marca	3-5	1 1/2	10
	.	.	1	Królik . .	lutego do sierp.	4	do wrześ.	6-9	1 1/2	10
	.	.	.							
Szkodliwa	1	.	.	Niedźw.	kwiec.	36	grud.	2	5	30
	1	.	.	Ryś . .	luty	9	maj	3	2	20
	.	1	.	Wilk . .	stycz.	9	marz.	5-8	3	15
	.	.	1	Lis . .	luty	10	kwiec.	4-6	2	20
	.	.	1	Wydra . .	"	12	maj	3-7	2	20
	.	.	1	Borsuk . .	listop.	12	marz.	3-4	2	20
	.	.	1	Kuna leś.	luty	9	kwiec.	2-4	2	10
	.	.	1	" kam.	"	9	"	3-4	2	12
	.	.	1	Żbik . .	stycz.	9	marz.	5-6	2	12
	.	.	1	Tchórz . .	luty	9	kwiec.	5-7	2	10
Gryzonie	.	.	1	Jeż . .	"	9	"	4-8	1	10
	.	.	1	Łasica . .	kwiec.	9	czerw.	3-6	1	10
	.	.	1	Bóbr . .	kwiec.	6	maj	3-4	2	20
	.	.	1	Chomik . .	"	9	czerw.	3-6	2	10
	.	.	1	Wiewiór.	"	9	"	3-5	1	8
	.	.	1	Bobak . .	i maj	6	"	.	1	12

Czas parzenia się, legu, wzrostu, życia i strzelania ptactwa łownego i drapieżnego.

Rodzaj	Należy do rodz. wy- sz. i średn. lub niższych	Nazwa	parzy się w mie- siącu-	składa jaj	wylęg w dni	Miejsce legu	Wzrost	Życie trwa	Czas strzelania
1.	.	Głusze (<i>Tetrao urogallus</i>)	kwiec. i maj	8-22	30	w lesie na ziemi	3/4	10	na tokowisku i w jesieni na wiosnę i w jesieni
1.	.	Żuraw (<i>Grus cinerea</i>)	kwiec.	2	30	na błotach	2	30	
1.	.	Drozd strępet pardwa (<i>Otis tetraz. O. tarda</i>)	"	2	30	w trawie i na rolach	1 1/2	20	przez cały rok
.	1.	Bazant (<i>Phasianus colchicus</i>)	"	12-20	24	w trawie pod krzakami	1/2	12	w jesieni i w zimie
.	1.	Cietrzew (<i>Tetrao tetrix</i>)	" i maj	8-10	30	w lesie i na ziemi	1/2	10	na toku i w jesieni
.	1.	Jarząbek (<i>Tetrao bonasia</i>)	marz. i kwiec.	8-10	24	w lesie na ziemi	1/2	10	podczas gry i w jesieni
.	1.	Kulon (<i>Numenius arquata</i>)	"	4-5	21	na ustronnych bagnach	1/2	10	w jesieni

i lesne ptactwo

1.	.	Pardwa prawdziwa (<i>Tetrao lagopus</i>)	kwiec.	6-9	28	na mszystych i bagnist. miejsc.	1/2	10	w lecie i w jesieni na wiosnę i w jesieni
.	1.	Słonka (<i>Scolopax rusticola</i>)	"	3-4	21	w lesie na ziemi	1/2	10	w jesieni
.	1.	Kwiczol (<i>Turdus pilaris</i>)	maj	4-5	14	w wysokim drzewostanie w zbożu i krzakach	1/2	10	podczas parzenia się nad człobow. kęgaty, w jesieni
.	1.	Kuropatwa (<i>Pendix cinerea</i>)	kwiec.	12-20	21	w zbożu	1/2	10	w jesieni
.	1.	Przepiórka (Coturnix) (<i>Coturnix coturnix</i>)	maj	8-10	21	w zbożu	1/2	10	w jesieni
.	1.	Chruściel (<i>Oxyptilus</i>)	"	8-12	21	na łąkach	1/2	8	w jesieni
1.	.	Labońś (<i>Cygnus musicus</i>)	kwiec.	5-8	36	w trzcinach	2	60	w jesieni i w zimie
.	1.	Dzika gęś (<i>Anser segetum</i>)	"	9-11	30	na jeziorach i stawach	2	40	w jesieni
.	.	A. cinereus (<i>Anas</i>)	maj	4-8	21	w trzcinach i na łąkach	1/2	10	w lecie, jesieni i zimie
.	.	Dzika kaczka (<i>Anas</i>)	"	4-5	21	w trzcinach	1/2	10	w jesieni
.	.	Nur (<i>Colymbus</i>)	"	4-5	21	na błotach	1/2	10	w lecie i w jesieni
.	.	Kszyk (<i>Scolopax gallinago</i>)	"	4-5	21		1/2	10	

Pożyteczne polne

Poż. błotne i wod. ptactwo

Rodzaj	Nazwa	parzy się w mie- siącu	składa jaj	Wygląd w dni	Miejsce lęgu	Wzrost	Życie trwa	Czas strzelania
P. b. i w p.	Czajka (<i>Vanellus cristatus</i>)	maj	3-4	.	na mokrych łąk.	1/2	10	w lecie i jesieni
	Lyska (<i>Fulica atra</i>)	"	4-5	21	w trzcinach	1/2	10	dto
	Kurka wodna (<i>Gallinula chloropus</i>)	"	4-5	21	"	1/2	10	dto
	Orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>)	kwiec.	2	30	na szczytach wysokich drzew, na skałach	1	100	w gnieździe i przez cały rok
Drapieżne płacwo	Orzeł bielik (<i>Haliaetus albicilla</i>)	"	2	24	na szczytach	1	100	dto
	Orzeł rybołów (<i>Pandion haliaetus</i>)	maj czerw.	2-4	24	wysokich drzew	1	30	dto
	Myszołów zw. (<i>Falco tuteo</i>)	maj	2-3	30	na drzewach	1	25	ochraniać
	Kania (<i>Falco mibius</i>)	"	2-4	.	na wysokich drzewach	1	25	przy każdej sposobności

Drapieżne płacwo	Sokol raryg (<i>Falco tinnarius</i>)	maj	3-4	21	na wys. drzew. i na skałach	1/2	20	przy każdej sposobności
	Sokol węd. (<i>Falco peregrin</i>)	"	3-7	21	na wys. drzew, skałach i murach	1/2	20	ochraniać
	Sokol pustulka (<i>F. tinnunculus</i>)	kwiec.	2-3	21	przeważnie na wys. jodłach	1/2	20	na gnieździe, w bud- kach, w samotrac- kach i żelazach
	Jastrząb gołęb. (<i>F. palumbarius</i>)	"	4-7	14	w lasach, szpil- kowych	1/2	20	dto
Drapieżne płacwo	J. krągulec (<i>F. nisus</i>)	"	2	30	w rozpadlinach skalnych	1/2	100	na gnieździe
	Pnhaćz własc. (<i>Strix bubo</i>)	"	3-4	30	na wysokich drzewach	1/2	20	na gnieździe i w budkach
	Kruk własciwy (<i>Corvus corax</i>)	marz.	3-5	14	dto	1/2	10	dto
	Wrona (<i>Corvus cornix</i>)	kwiec.	4-5	14	w zagajnikach na drzewach	1/2	10	dto
Drapieżne płacwo	Sroka (<i>Corvus pica</i>)	"	4-5	14	na drzewach	1/2	10	przez cały rok
	Dziewka srokosz (<i>Lanius excubitor</i>)	maj	4-5	14	na drzewach	1/2	10	przy każdej sposobności
	Czapla siwa (<i>Ardea cinerea</i>)	"	3-4	30	na wys. drzew. i na kąpielach wodn.	1	30	

Kalendarz myśliwski.

(Pole ☐ oznacza czas polowania, pole ☒ czas ochrony).

Dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskiem
według ustawy kr. z 30. stycznia 1875.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziernik	Listopad	Grudzień
Jeleni												
Koziół (Kogacz)												
Lanie, kozy, cieleta i szpiczaki												
Zając												
Borsuk												
Lis												
Jarząbek												
Ślonka												
Cietrzewie i guszcze												
Kury guszców i cietrzewi												
Bażanty i kuropatwy												
Przepiórki i dzikie gołębie												
Dropie i pardwy												
Ptactwo błotne w ogólności												
Ptactwo wodne w ogólności												

Dla Królestwa Polskiego

Ptaki błotne i przelotne												
Bekasy, dubelt, kaczki i gęsi												
Nurki, kuliki, chruśc., czajki												
Kurki, gołębie, przep., drozdy												
Zające, guszcze i cietrzewie												
Kuropatwy i jarząbki												
Samice: losi, jeleni i sarni												
Zwierzęta i ptaki drapieżne												
Dziki i samce: losi, jeleni, kozły												
Dzikie kaczory i samce guszc.												
Samce: cietrzewi i jarząbków												
Ślonki na ciągn												

Dla Prus — W. Ks. Poznańskiego.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziernik	Listopad	Grudzień
Losie												
Samce: jelenie, danielę, sarny												
Samice: jelenie, danielę, sarny												
Kozły												
Kozy												
Szpiczaki												
Borsuk												
Koguty: guszców i cietrzewi												
Koguty bażantów												
Kaczki												
Dropie, bekasy i labędzie												
Dzikie ptactwo błotne i wodne												
Dzikie gęsi i czaple												
Kuropatwy												
Kury: guszc., cietrz. i bażant.												
Jarząbki, przepiórki i zające												
Reszta zwierzyny łownej												

Dla Bukowiny

według ustawy kr. z dnia 20. grudnia 1784.

Samiec jeleni												
Samica jeleni												
Samiec jeleni, ciele												
Koziół												
Sarna, koza i kozie												
Samiec kozie												
Zając												
Guszc												
Guszc kura												
Cietrzew												
Cietrzew kura												
Jarząbek												
Kuropatwa												
Dzika kaczka, dubelt, kszysk												
Przepiórka												

Dla Szlaska

wedle ustawy kr. z 2. lipca 1877.

[illegible]

Dla Morawy

wedle ustawy kr. z 2. sierpnia 1875.

Jelen i daniel samiec	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Samice i cielęta jeleni i danieli	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Kozioł	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Kozło	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Sarny i kury głuszc. i cietrzewi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Zając	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Głuszc. i cietrzew	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Bażant (kura)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Bażant (samiec)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Jarząbek i kuropatwa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Przopiórka i chróściel	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Dzikie gęsi, kaczki i gołębie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Ptactwo błotne w ogólności	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Ślonka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Dla Czech

Dla Czech	
Sarna (koziol i szpiczak) . . .	■ ■ ■ ■ ■
Gluszec, cietrzew i jarząbek . .	■ ■ ■ ■ ■
Słonka	■ ■ ■ ■ ■
Dzika gęś i kaczka	■ ■ ■ ■ ■
Inna zwierzyna	■ ■ ■ ■ ■

Dla Austryi górnej.

Rodzaj zwierzęcy	M i e s i a c											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziernik	Listopad	Grudzień
Daniel	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Lania daniela	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kozica (koziół i szpiczak)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kozica (siuta i koźle)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Sarna (koziół)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Sarna (siuta i koźle)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Zając	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Borsuk i bóbr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Głuszc i cietrzew (koguty)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Głuszyc a i ciecior ka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bażant i kuropatwa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Gęś, kaczka i pta ctwo błotne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Jarząbek kur. kam. i pardwa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
B-ka s	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Przepiórka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Golab dziki	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Dla Austrii dolnej

wedle ustaw z r. 1873, 1882 i 1885.

Jelen	.	.	.	.
Lania i cielő	.	.	.	.
Kozica (samiec)	.	.	.	.
Kozicz (samica)	.	.	.	.
Koziół i szpiczak	.	.	.	.
Sarna	.	.	.	.
Kozłó	.	.	.	.
Zając	.	.	.	.
Bażant	.	.	.	.
Kuropatwa i przepiórka	.	.	.	.
Głuszcó	.	.	.	.
Cietrzew	.	.	.	.
Kozica (kozłó) kury głusz. i ciet.	.	.	.	.
Jarząbek	.	.	.	.
Dzika kaczká	.	.	.	.

Dla Styryi

wedle ustawy z 8. czerwca 1876.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Sylczon	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziern.	Listopad	Grudzień
Jeleń												
Lania i cielę												
Kozica												
Kozioł												
Sarna i kozłę												
Zając												
Bažant												
Gluszec i cietrzew												
Kury gluszców i cietrzewi												
Kurop. zw. i kam., jarz., pardwa												
Dz. gołąb, przepiórka, bekas												
Dz. geś, kaczka i kurka wodna												

Dla Krocyl i Sławonii

Jeleń												
Lania												
Sarna												
Zając												
Zwierzyna skrzydlata												

Dla Węgier

wedle ustawy z r. 1883.

Jeleń												
Daniel												
Samice jeleni, danieli i sarny												
Kozioł												
Kozica (samiec)												
Kozice (samice), kury glu. i ciotr.												
Gluszec i cietrzew												
Jarząbek												
Bažant i drop												
Kuropatwy												
Wszelka inna zwierzyna												

Ustawy łowieckie.

Patent o polowaniu z dnia 13. kwietnia 1876.

§. 1. Właściciele polowania*) mają prawo utrzymywania w swoich okręgach zwierzynę wszelkiego rodzaju, podawania jej soli z gliną mieszaną i wystawiania w tym celu szop na siano lub jakąkolwiek inną żywność. Tymże właścicielom zupełna nadaje się wolność łowienia, strzelania, tudzież używania na własną potrzebę lub sprzedawania dziczyzny, jako swojej własności, — tak jak zwierząt domowych, które po folwarkach hodują, a to, w jakimkolwiek bądź wieku, wielkości lub gatunku i o każdej porze roku.

§. 2. Każdy właściciel prawa polowania na grunty czy drobną zwierzynę ma także prawo utrzymywania w swoim okręgu (*teritorium*), po lasach, gajach, czyli krzewach bażantów, zajęcy i innej dziczyzny, która mu wolno psami gonić lub szczerwać, jeżeli to tylko czyni się bez szkody jakiegokolwiek innego właściciela gruntu, któremu w razie wyrządzonej szkody właściciel polowania nagrodzić będzie obowiązany.

§. 3. Zwierzynę czarną (dziki) można trzymać tylko w zamkniętych i przeciw wszelkiemu wypadaniu dobrze opatrzonych zwierzyńcach. Jeżeli zwierzyna czarna (dziki) po za zwierzyńcem spostrzeżoną zostanie, to natenczas każdemu i o każdej porze roku będzie wolno takie zwierzę strzelać, lub jakimkolwiek bądź innym sposobem ubić, również jak wilki, lisy lub inne szkodliwe, drapieżne zwie-

*) Do polowania nie należy ptasznictwo. Nastawianie nęciska (gdzie ptaszniki sieci nastawiają) na własnym gruncie, lub za pozwoleniem właściciela gruntu na cudzym gruncie, każdemu jest dozwolone, i do nie potrzeba zezwolenia właściciela prawa polowania. (Rozp. minist. z dnia 10. stycznia 1854 r. do l. 13247. Czasopismo dla administr. z r. 1857 Nr. 35. Zobacz zresztą ustawę co do ochrony zwierząt użytecznych, podaną niżej).

rzeta. Gdyby się temu właściciele polowania lub strzeley przeciwwiali, to skazanymi zostaną na karę 25 złr. i nagrodzenie wszelkich szkód z wypadania takiego zwierzna pochodzących.

§. 4. Każdy właściciel polowania może w swym okręgu używać swojego prawa nawet względem przechodniej zwierzyny; może dowolnie chwycić, strzelać, lub jakimkolwiek innym sposobem ubijać zwierzynę, która na jego okręg przejdzie.

§. 5. Nie wolno właścicielowi polowania ścigać zwierzyny, która w jego okręgu postrzelona czy raniona przeszła do obcego okręgu, właścicielowi zaś tego okręgu wolno z nią postąpić jak z swoją własnością.

§. 6. Pozwala się wprowadzić każdemu właścicielowi okręgu polowania zastawiać żelaza i siła na zwierzynę, jako też wileze jamy kopać; dla zapobieżenia jednak wszelkiej szkodzie i nieszczęściom, powinno być przy nich zatykane takie znaki, któreby każdy mógł łatwo spostrzedz i rozeznaczyć*).

§. 11. Władze polityczne mają dawać baczność na to, aby właściciele polowania zbyt długo nie zakazywali strzelać dzierzyny ze szkodą powszechnego rolnictwa; tych zatem, u którychby zbyt wielkie tworzenie się zwierzna spostrzegali, zagnać będą podług przepisów obowiązujących bezwzględnie do proporeyalnego łepienia zwierzyny.

§. 12. Każdy właściciel gruntów ma prawo zabezpieczyć grunta swoje, bądź w lasach i gajach, bądź po za nimi znajdujące się, jako też swe lasy i gaje, parkanami lub płotami jakiegokolwiek wysokości, albo też rowami wykopanymi, od wdzierania się dzierzyny i od szkody ztąd pochodzącej. Jednakowoż takie parkany, płoty i rowy, nie powinny być do łapania zwierzna przysposobione. W okolicach ponad wodami położonych, w parkanach lub płotach co 500 kroków bramy porobione być mają, iżby niemi zwierzyna przechodzić i ratować się mogła podczas wielkiego wylewu wody.

§. 13. Każdemu wolno odpędzić jakimkolwiek bądź sposobem dzierzynę od swoich pól, łąk i winnic. Gdyby przy takiej sposobności jakie zwierzę

*) §§. 7, 8, 9, 10, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29 i 30 przez późniejsze rozporządzenie zmienione opuszczają się. (Przyp. Wyd.).

w biegu uszkodzonym było, albo na miejscu zostało, to właściciel polowania nie ma prawa żądania za nie wynagrodzenia.

§. 14. Po obsianych lub obsadzonych gruntach jakiegokolwiek bądź gatunku i przed ukończeniem winobraniam w winnicach nie wolno ani właścicielom polowania ani myśliwym pod jakimkolwiek bądź pozorem polować, gnać, albo też tylko z wyjątkiem szukać, nawet pod pozorem wypatrywania jaj i gniazd bażanich i kuropatwich.

Gdy właściciel polowania sam ten zakaz przestąpi, 25 czerwonymi złotymi ukaranym zostanie, które władza polityczna odbierze i odda temu, na czym gruncie to przestępstwo się stało.

Inni myśliwi zaś, trzechniowym aresztem u wójta gromadzkiego ukarani zostaną.

§. 15. Wszystkie szkody, bądź po monarchicznych lub prywatnych okręgach polowania w zbożach, winnicach, lub drzewach urodzajnych od zwierzna poczynione, powinny być natychmiast w naturze, albo w pieniądzu wynagrodzone poddanym⁴ w miarę poniesionej przez nich straty.

O wszystkich więc takich uszkodzeniach donosić należy zwierzchności wcześniej, dopóki one jeszcze są widoczne i ocenione być mogą. Zwierzchność w takim razie poleci ludziom bezstronnym w teje samej lub w najbliższej gminie wybranym, i nakaze oszacowanie szkody przez oględziny.

Władza polityczna w okręgach, w których rząd wykonywa prawo polowania, przybierze do takich oględzin najbliższego rządowego, w innych zaś okręgach dworskiego myśliwego, oznaczy wysokość szkody i do wynagrodzenia jej zagni tych, którzy ją zrzadzili*).

§. 16. W ogólności prawo polowania nie może przeskadzać posiadaczowi gruntów w rządowych lub prywatnych okręgach polowania położonych, w podnoszeniu kultury krajowej, w nieograniczono-

⁴) Według Rozporządzeń minist. z dnia 14. lipca 1854 r. (Dz. pr. pań. Nr. 198 str. 459) władze polityczne wyłącznie są powołane do rozpoznawania i rozstrzygania według toku instancyj, do tych więc władz polować należy wszelkie zażalenia spraw takich dotyczące.

nem używaniu tych gruntów i stawianiu na nich domów mieszkalnych i gospodarskich, w oczyszczaniu łąk z nieużytecznych chwastów i cierni w koszeniu ich, tudzież pasaniu tam bydła w wyznaczonym czasie, aby tylko przy takim używaniu gruntów nie przekraczał ustaw lasowych, tudzież przepisów policyi i bezpieczeństwa.

§. 17. Nawzajem, bronić należy wszystkich właścicieli prawa polowania przed wszelkiem wdzieraniem się w ich prawa, — a ponieważ kradzież zwierzyny i ukradkowe łowy szkodliwymi są z wielu względów, a nawet ze względu na niebezpieczeństwo publiczne, zapobiegać im więc należy wszelkimi sposobami.

Dla tego też właściciel polowania lub jego strzeley mają prawo strzelania psów goniących po lasach lub polach, wyjawszy jednak takie psy, których pasterze do odpędzania dzikiego zwierzka używają i do trzymania ich są uprawnionymi.

§. 18. Nikomu nie wolno pokazywać się z bronią i psami gończymi lub chartami (*Fang- oder Hetzhunde*) w cudzym okręgu polowania, wyjawszy przechodzących publiczną drogą lub ścieżką.

Przestępy tego zakazu przytrzymanymi i karanymi będą.

§. 19. Kto znajdzie zwierzynę, która padła, nie może jej sobie pod żadnym pozorem przywłaszczać, lecz o tem powinien donieść właścicielowi polowania.

§. 20. Słowem, łapanie lub strzelanie cudzej jakiegokolwiekbadz rodzaju zwierzyny jest kradzieżą, jak każde inne przyswojenie sobie cudzej własności.

Szkodniki więc myśliwey, powinni być tak jak inni złodzieje uważanymi, przez Sądy przełożone sądzonymi i karanymi *).

*) §. 174. Ustawy karnej z dnia 27. maja 1852 r., jest następującej osnowy: Z istoty czynu kradzież stoje się zbrodnią: III. gdy kradzież więcej niż 5 złr. wynosi, a zarazem popełnioną została f) w rybach zabranych ze stawów, g) w zwierzynie zabrannej albo z ogrodzonych lasów, albo z szczególniejszą śmiałością lub też przez sprawcę z kradzieży tej niejako zwyczajną profesję prowadzącego. Według §. 178. tej Ustawy karnej taka kradzież, jeżeli nieczem więcej nie jest obciążoną, ukarana będzie ciężkiem więzieniem od 6 miesięcy do jednego roku, przy obciążających zaś okolicznościach od jednego roku do lat pięciu.

§. 21. Kto o zatajenie lub przechowywania szkodnika myśliwskiego przekonany zostanie, ten również jak i sam szkodnik powinien być przytrzymanym i sądowi oddanym.

§. 22. Gdyby uzbrojony złodziej zwierzyny w jakim okręgu polowania na wołanie myśliwych nie poddał się i bronić się usiłował, natenczas wolno jest myśliwym strzelać w celu ochronienia się od niego*).

Co do wykonania prawa polowania postanowiono:

Patentem z dnia 7. Marca 1849.

§. 1. Prawo polowania na obcym gruncie i ziemi znosi się.

§. 2. Wynagrodzenie za zniesione prawo polowania dla dotychczasowych uprawnionych ma miejsce w takim tylko razie, gdy to prawo uzasadnionem było na mocy kontraktu odpłatnego, zawartego z właścicielem obciążonego gruntu.

W tych razach komisye do przeprowadzenia ustawy z dnia 7. Września 1848 postanowione, ułożą sposób spłacenia.

§. 3. Pańszczyzna łowiecka i inne powinności łowieckie znoszą się bez wynagrodzenia.

§. 4. Prawo polowania w zamkniętych zwierzyńcach pozostaje w swej mocy i w ten sam sposób, w jaki dotąd przysługiwało, bez względu na to, czyli grunta położone w obrębie łowieckim należą do właściciela polowania, czy też do trzecich osób.

§. 5. Każdemu posiadaczowi gruntu w nieprzerwanej przestrzeni najmniej dwustu morgów, dozwala się polowania na tym własnym jego gruncie.

§. 6. Polowanie na wszystkich innych gruntach, §§. 4 i 5 nie wyjętych, a w gruntach obwodu gminy położonych, należy do tejże gminy, a to od chwili, od której ten patent obowiązuje.

§. 7. Gmina jest obowiązana należące do niej polowanie albo niepodzielnie wydzierżawiać, albo go używać przez ustanowionych w tym celu obznaczonych ludzi (myśliwych).

*) §. 22. Ustawy karnej opiewa: Czyn nie będzie za zbrodnię postrzany; g) jeżeli nastąpił wskutek nieprzepatnego oporu, lub w koniecznej i usprawiedliwionej obronie.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania gmin należących, z końcem każdego roku administracyjnego, albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych, gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw. moneta jest odpowiedzialna za to, gdyby z należącego do niej polowania, w inny sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przestępstwa ustaw łowieckich i kradzieży zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karane być winny podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów strzeżę się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, również jakoteż i poszukiwanie tego prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacyom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

*) Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849 (Dz. pr. państwa Nr. 386 str. 702) obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa kazych wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami wiejskich posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden tytuł prywatny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z dnia 23. Sierpnia 1849 l. 74.174, w skutek ryskryptu minist. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania uważana będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasma gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączenie z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przysługujące gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku tejże za cenę według słusznego oszacowania, na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zrzeczenie się tem samem własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jakoteż i na gruncie otoczonym przez te większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania do gmin należącego, z końcem każdego roku administracyjnego, albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych, gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw. moneta jest odpowiedzialna za to, gdyby z należącego do niej polowania w inny sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przestępstwa ustaw łowieckich i kradzieży zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karane być winny podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów zastrzega się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, równie jakoteż i poszukiwanie tego prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacjom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

* Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849 (Dz. pr. państwa Nr. 386 str. 702), obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa takie wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami większych posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden tytuł prywatny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z dnia 23. Sierpnia 1849 l. 74.174, w skutek ryzykryptu minist. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania uważana będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasm gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączenie z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyznaje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku tejże za cenę według słusznego oszacowania, na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zreknie się tem samem własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jakoteż i na gruncie otoczonym przez tę większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

5. W razie różności zdań względem sposobu użytkowania z polowania w jakiej gminie, polowanie ma być przez publiczną licytację wydzierżawionem.

6. Kary pieniężne nałożone podług ustawy łowieckiej, przypadają zakładowi ubogich właścicieli gminy.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 15. Grudnia 1852. względem użytkowania z prawa polowania.

§. 1. Prawo polowania na gruntach, przydzielonych gminom na mocy §. 6. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku do użytkowania z polowania albo na gruntach ich własnych, nie może być odtąd już inaczej użytkowanem, jak tylko w drodze wydzierżawienia, uskutecznionego przez władzę powiatową polityczną; wyjąwszy przypadek wyrażony w §. 10 niniejszego rozporządzenia.

§. 2. Wydzierżawienie odbywać się winno w drodze głośnego wywołania publicznie, w miejscu, gdzie władza powiatowa polityczna ma urzędową siedzibę swoją. Rozpisanie licytacji należy o ile możności ogłosić na trzy miesiące przed upływem dawniejszej dzierżawy, a to przez publiczne przybicie za kratą ogłoszeń władzy wyżej wspomnianej, według okoliczności nawet w sposób obszerniejszy.

§. 3. Na dzierżawę polowania przypuszczonym byś może tylko ten, przeciw któremu w tej mierze nie ma zarzutu.

Gmina jako taka, nie może być przypuszczoną do dzierżawienia polowania i wszelkie kontrakty dzierżaw, mijające się z niniejszym przepisem, są nieważne*).

§. 4. Akt wydzierżawienia podlega potwierdzeniu władzy powiatowej politycznej.

§. 5. Jeżeli wydzierżawienie takiego polowania nie może przyjść do skutku, wówczas winna władza polityczna obmyśleć inne stosowne środki, z wyłączeniem użytkowania z tego prawa przez samą gminę.

*) Wydzierżawienie prawa polowania przez spółkę, według Rozp. minist. z d. 17. Lutego 1853. jest dozwolonem, jeżeli przeciw poszczególnym członkom spółki nie zachodzi żadna przeszkoda.

§. 6. Dzierżawa wogóle nie może trwać mniej, jak pięć lat, i tylko dla ważnych powodów może być wypuszczoną na czas krótszy, nigdy na mniej, jak na trzy lata.

§. 7. Dzierżawca polowania winien złożyć z góry dwuletni czynsz dzierżawny, mający być zawsze w pieniądzu oznaczony, z którego jedna połowa uważana będzie za kaucję, druga za czynsz dzierżawny pierwszego roku. Kaucya może także w papierach rządowych być złożoną według kursu, jaki mają na giełdzie w dniu ich złożenia.

§. 8. Czynsz dzierżawny jednoroczny, ma być zawsze składanym z góry, na cztery tygodnie przed rozpoczęciem każdego roku dzierżawy, a to pod karą nowej licytacji dzierżawy, na koszt i niebezpieczeństwo dzierżawcy.

§. 9. Kaucya i czynsz dzierżawny składane być mają w urzędzie poborowym W cztery tygodnie po upływie czasu dzierżawy, zwróconą będzie dzierżawcy kaucya za asygnação władzy politycznej, o ile nie będzie zatrzymaną na wynagrodzenie szkody, lub na kary.

§. 10. Wyjątkowo, i jeżeli dzierżawa odpowiada warunkom wyrażonym w niniejszym rozporządzeniu, będzie mogła władza publiczna powiatowa przedłużyć w miarę przepisu niniejszego rozporządzenia istniejące już kontrakty dzierżawne, po wysłuchaniu gminy dotyczącej i bez rozpisania publicznej licytacji.

§. 11. Co do rozdzielenia czystego dochodu rocznego z polowania, postępować należy według postanowień §. 8. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku.

§. 12. Bez pozwolenia władzy politycznej, nie wolno zadzierżawionego polowania odstępować drugim osobom w subarendę ani częściowo, ani w całości, czy też z zastrzeżeniem jakiej części dochodu z polowania, w przeciwnym bowiem razie umowa stanie się nieważną a strony ulegną karze.

Również zamiana pojedynczych części graniczących z sobą obszarów polowania zawiśła od zatwierdzenia władzy politycznej.

§. 13. Dzierżawcy polowania, równie jak posiadacze gruntów, wzmiankowani w §. 5. Najwyższego Patentu z dnia 7. Marca 1849 r. winni są pod wła-

sna odpowiedzialnościami ustanowić do dozoru polowania uzdolnionych myśliwych, lub przynajmniej obznajomionych z tem ludzi, którzy przez władzę polityczną powiatową za zdolnych do tego będą uznani — i tychże władzy politycznej wskazać.

§. 14. Za zezwoleniem władzy politycznej może także sam właściciel polowania (właściciel gruntów lub dzierżawca polowania) ustanowionym być dozorcą polowania.

§. 15. Do zastosowania się do powyższych przepisów (§§. 13. i 14.) wyznacza się teraźniejszym właścicielom polowania termin trzymiesięczny od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Jeżeli zastosowanie to nie nastąpi, natenczas posiadacze polowania, własne prawo mający, zagnani być powinni do tego stosowania środkami przymusowemi co do dzierżawców zaś, należy rozwiązać dzierżawę i nakazać nowe wydzierżawienie na ich koszt i niebezpieczeństwo.

§. 16. Przeciwi wykonaniu niniejszego rozporządzenia nie można czynić zarzutów z tytułu prywatnego.

§. 17. Do polowania w imieniu własnem lub obcem nikt nie ma prawa, kto nie uzyskał pozwolenia noszenia broni myśliwskiej, stosownie do Najwyższego patentu z dnia 24. Października 1852*).

§. 18. Wszelkie przystąpienie lub pominięcie niniejszych przepisów, podlega karze pieniężnej od 25—200 złr. m., która wymierzona będzie przez władzę polityczną i przekazana na rzecz instytutu ubogich tego miejsca, w którym przestąpienie zostało popełnionem.

Jeżeli kara pieniężna nałożona być mająca, sama przez się, albo ze względu na stosunki winnego, nie może być ściągnięta, wówczas należy ją zamienić na karę aresztu, licząc jeden dzień aresztu za każde pięć złr. m. k.

*) Personale, zaprzysiężone dla służby leśnej lub łowieckiej, lub też do jednej jak drugiej razem, bez różnicy, czy przez rząd, guwint lub przez prywatnych ustanowionem jest, może zwykłą bronią nosić w służbie, nie potrzebując ku temu paszportu, jeżeli używa ubioru służbowego, przepisanego lub odznaczającego okrycia głowy lub naramiennika, podanego do powszechnej wiadomości w powiecie. (Rozporz. minist. z dnia 20. Sierpnia 1877 r. dzien, praw państwa Nr. 159).

Ustawa z dnia 19. Lipca 1869.

(Dz. ust. kraj. Nr. 29)

tycząca się łapania, wytopienia i sprzedawania zwierząt alpejskich.

§. 1. Zakazuje się polowania na zwierzęta alpejskie, świstaka i dziką kozę, właściwe Tatrom, lub łapania takowych. Równie zakazuje się sprzedaż tych zwierząt, jako też i sadła świstaczego.

§. 2. Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 5 do 100 złr. wal. austr., a w razie niemożności uiszczenia kary, aresztem od jednego do dwudziestu dni. Przydybane zwierzęta czy to żywe, czy zabite, mają być odebrane, a żywe puszczane na wolność.

§. 3. Dochodzenie i karanie tego przekroczenia będzie należeć do starostw powiatowych, a w drugiej i ostatniej instancji do namiestnictwa.

§. 4. Kary pieniężne wpływać będą do funduszu kultury krajowej.

§. 5. Na zwierzechności gminne, e. k. żandarmerji, zaprzysiężoną straż leśną i na wszystkie inne straże publiczne wkłada się obowiązek czuwania nad przestrzeganiem niniejszego zakazu.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 2. Stycznia 1854.

względem przypuszczenia do przysięgi osób do nadzoru lasów i polowania ustanowionych.

§. 1. Osoby, przeznaczone do służby nadzoru leśnego, które na mocy przepisu §. 13. rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 15. Grudnia 1852 roku (Dziennik praw państwa nr. 257), także do dozoru polowania ustanowionemi i władzy politycznej wskazaniem zostały, powinny na żądanie tego, który ich ustanowił, złożyć przysięgę przed tą władzą w celu pełnienia służby myśliwskiej w całym okręgu, który im powierzony został, mianowicie:

- dodatkowo tylko dla służby myśliwskiej, jeżeli dla służby leśnej złożyły już przysięgę według ustaw obowiązujących;
- co do służby leśnej oraz i myśliwskiej, jeżeli jeszcze nie złożyły przysięgi co do służby leśnej.

Przysięga złożoną być powinna w przypadku pod a) wyszczególnionym według załączonego wzoru przysięgi, w przypadku zaś pod b) wyrażonym według wzoru przysięgi, w dodatku do ustawy leśnej ogłoszonej, w którymto przypadku za wyrazami „powierzoną własność leśną“, zamieścić należy wyrazy: „i prawo polowania“.

§. 2. Jeżeli z powodu miejscowego położenia nie można ustanowionych do straży myśliwskiej na mocy §. 13. rozporz. Minist. spraw. wewn. z dn. 15. Grudnia 1852 i wskazanych władzy politycznej osób używać zarazem do dozoru lasu, w takim przypadku wolno przyjąć od nich przysięgę, tyczącą się tylko służby myśliwskiej, jeżeli to są uzdolnieni strzelcy, zostający w wyłączonej służbie właściciela polowania (właściciela gruntu lub właściciela polowania). Przysięga w takim razie złożoną być ma przed właściwą władzą polityczną według §. 1. i stosownie do załączonej roty przysięgi.

§. 3. Osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się dozoru leśnego i służby myśliwskiej (§. 1), albo tyczącą się służby myśliwskiej (§. 2), uważanemi będą także w służbie myśliwskiej za straż publiczną, używać będą także w tej służbie wszelkich ustawami zapewnionych praw, które służą osobom urzędowym i strażom cywilnym, wskazanym w §. 68*) ustawy karnej i mają prawo noszenia w służbie myśliwskiej zwykłej broni, której jednakże używać mogą tylko w razie słusznej, koniecznej obrony.

*) §. 68. ustawy karnej brzmi:

Skupienie się wielu osób dla czynienia gwałtownego oporu przeciw zwierzchności, jest zbrodnią powstania, czy to celem takowego oporu było wymuszenie czego, wylamanie się od jakiejś powinności, ndaremnienie jakiego zarządzenia lub wykonania nakazu publicznego, czy też nareszcie jakimkolwiek bądź sposobem publicznej spokojności. Przy tem nie stanowi to różnicy, gdy ten gwałtowny opór wynierzonym był czy to przeciw sędziemu, przeciw lub przeciw służbie rządowej, przeciw urzędnikowi, przeciw strażi cywilnej, finansowej lub wojskowej, albo przeciw żandarmerji, czy też przeciw ustanowieniu do pilnowania lasów chociażby władzą rządową służbie zastępującej, jednak przez właściwą przysięgę do dozoru lasu przeznaczoną, jeżeli w taki sam sposób jest zaprzysiężona, czy też wreszcie przeciwko służbie powiadomianej obrotem takowych, lub też do strzeżenia albo zajmowania się czynności przy telegrafach rządowych — o ile osoby

§. 4. Ażeby osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się służby myśliwskiej, mogły być poznawane i szanowane jako straż publiczna, powinny nosić w służbie albo ubiór służbowy, przepisany w §. 54 ustawy leśnej, albo nakrycie głowy odszczególniające i podane do publicznej wiadomości powiatu, albo wreszcie przepaskę na ramieniu. Każdy jest obowiązany słuchać wezwania ich w pełnieniu służby uczynionego, oni zaś winni pod surową odpowiedzialnością wystrzegać się wszelkiego postępowania nieprawnego.

Rot a przysięgi.

Przysięgam, że powierzzonego memu dozorowi prawa polowania strzedz i ochraniać będę jak najstaranniej i najwierniej; że wszystkich tych, którzy usiłować będą w jakibądź sposób to prawo nadwreżyć lub rzeczywiście je nadwreżać, doniosę sumiennie bez wszelkich względów osobistych; że w razie potrzeby zajmę ich w sposób prawem przepisany lub przytrzymam; że nikogo niewinnego fałszywie nie oskarżę, ani nie podam w podejrzenie; że wszelką szkodę według możliwości oddalać, a wyrządzoną szkodę według najlepszej mojej wiedzy i sumienia mego podawać i oceniać, jako też dla zapobieżenia szkodzie w drodze prawa pomocy domagać się będę; że bez wiedzy i pozwolenia moich przełożonych, lub bez przeszkody niezbędnej, nigdy nie przestanę pełnić obowiązków moich, tudzież że z powierzonego mi dobra każdej chwili złożę rachunek. Tak mi Panie Boże dopomóż.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 1. Lipca 1857.

o warunkach zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania.

Ogólne warunki do zaprzysiężenia.

§. 1. Osoby przyjęte do służby dla ochrony lasu i polowania wtenczas tylko mogą przez władze po-

rzeczono zajętymi są właśnie wykonaniem zlecenia zwierzchności lub pełnieniem urzędu albo służby. Według § 426 ustawy o postępowaniu karnem, świadectwo przysięgłego urzędnika albo sługi rządowego lub gminnego może stanowić prawny dowód względem przedmiotu, do którego dozoru tenże przysięgły urzędnik albo sługa jest ustanowionym, jeżeli nie zachodzi żadna okoliczność podająca go w wątpliwość i jeżeli potwierdzi, że obwinionego zastał na gorącym uczynku i zaraz go upomniał i schwytał.

lityczne być przypuszczonemi do przysięgi i pełnienia obowiązku, jeżeli są postępowania nieskazitelnego.

Warunki szczególne.

§. 2. W szczególności wymaga się jeszcze od osoby do służby dla obrony lasu i polowania przeznaczonej, aby się wykazała:

- a) ze złożonego z dobrym skutkiem egzaminu rządowego, przepisane dla straży leśnych i pomocników technicznych;
- b) że liczy więcej nad lat 20.

Powody wykluczenia.

§. 3. Osoby uznane winnymi zbrodni, wykroczenia gwałtu popełnionego na osobie drugiej lub takiegoż przestępstwa, albo wykroczenia pochodzącego z chciwości lub przeciwnego obyczajności publicznej, niemniej jak osoby uwolnione jedynie dla braku dowodów, nareszcie osoby skazane za inne przestępstwo prawa na karę więzienia najmniej sześciomiesięcznego, nie mogą do służby ochrony lasu i polowania być przypuszczone do przysięgi i do obowiązku, bez szczególnego w takim razie zezwolenia politycznej władzy krajowej, takie zaś zezwolenie udzielonem być może jedynie w wypadkach zasługujących na szczególniejsze uwzględnienie.

§. 4. Przypuszczenie do zaprzysiężenia wzbudzeniem być może z przyczyny słabego wzroku i pamięci, skłonności do pijaństwa, do gry, do bitek i nadużyć, z przyczyny podejrzenia o przekupstwo lub przemytnictwo, w ogólności z przyczyny takich ułomności fizycznych lub moralnych, przez które zdaniem władz służyłoby lub moralnych, przez które zdaniem władz osoba staje się mniej zdolna do wykonywania służby dozorczej lasu i polowania, posiadającego prawo osoby urzędowej i straży cywilnej.

§. 5. Osoby zaprzysiężone do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, w razie gdyby zaszedł który z ustanowionych w §. 2. powodów wykluczenia, tracą prawa osoby urzędowej i straży cywilnej, pozyskane mocą ustawy przez zaprzysiężenie.

Zresztą uznana być może utrata tychże praw w miarę postanowień §. 4., z powodu zaszytych ułomności fizycznych lub moralnych.

§. 6. Powołane do zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, najniższe władze polityczne stanowiąc też będą o przypuszczeniu do złożenia przysięgi i o utracie praw (§. 5.) pozyskanych przez zaprzysiężenie.

Przeciw tym wyrokom otwarta jest droga rekursu wedle postanowień §. 77. ustawy leśnej.

§. 7. Każdemu zaprzysiężonemu do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania wydanem być ma pismienne potwierdzenie złożonej przysięgi, które mu służyć ma za legitymację.

§. 8. Najniższe władze polityczne prowadzić mają dokładne wykazy osób znajdujących się w ich powiecie zaprzysiężonych do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania i utrzymywać takowe w ciągłej ewidencji.

Służbodawcy lub ich zastępcy obowiązani są pod karą porządkową 2 do 10 złr. m. k. podać do wiadomości dotyczącej władzy politycznej każdą zmianę, jakaby zaszła w stanie służby zaprzysiężonej dla ochrony lasu i polowania, najdalej przed upływem czasu sześciu miesięcy.

Ustawa z dnia 30. Stycznia 1875.

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam co następuje:

§. 1. Nikomu nie wolno w czasie poniżej oznaczonym polować, łowić lub zabijać następujące rodzaje zwierzęcy:

1. Jelenie od 1. Stycznia do 30. Czerwca.
2. Kozły (rogacze) od 1. Marca do 30. Maja.
3. Zające od 1. Lutego do 15. Września.
4. Jazabki od 1. Lutego do 31. Sierpnia.
5. Cietrzewie i głuszce koguty od 20. Maja do 31. Sierpnia.
6. Słonki od 20. Kwietnia do 31. Sierpnia.

7. Bażanty i kuropatwy od 15. Stycznia do 15. Sierpnia.

8. Przepiórki i dzikie gołębie od 1. Listopada do 15. Lipca.

9. Drobne i pardwy od 15-go Kwietnia do 1-go Sierpnia.

10. Ptactwo błotne, mianowicie: kszuki, dubelty, kulony, bataliony od 15. Kwietnia do 1. Lipca.

11. Ptactwo wodne, mianowicie: dzikie gęsi i dzikie kaczki od 15. Kwietnia do 15. Czerwca.

12. Lisy od 15. Lutego do 31. Sierpnia; tępie nie lisa dozwolone jest tylko uprawnionemu do polowania w mniejszych, w których uprawnieni hodują zwierzyne, dla której lis jest szkodliwym.

13. Łanie, kozy, cielęta i spiczaki, tudzież kury gęściołów i cietrzewi przez cały rok.

Wystrzeliwanie łań i kóz ze względów gospodarstwa łowieckiego nastąpić tylko może za przyzwoleniem Namiestnictwa.

Zakaz ubijania dzikich kóz i świstaków w okolicach gór tatrzańskich, zawiera osobna ustawa krajowa z dnia 19. Lipca 1869 r. Nr. 26 D. u. k.

§. 2. Zakazaniem jest łowienie zwierzyzny na siłki, żelaza, łapki i inne tym podobne przyrządy.

Wyjątkowo dozwolone jest łowienie przepiórek rozjadem a kwiczołów i jemioluchów na siłki. Zakazaniem jest także zbieranie albo niszczenie jaj i wybieranie młodej zwierzyzny z lęgówisk.

Może jednak wyjątkowo uprawniony do polowania lub ustanowiona przez niego straż lasowa wybierać na siłki bażanty i kuropatwy dla chowu i wyjmować jaja z gniazd tym celem, by je wysiedlały kury swojskie.

§. 3. Niniejsza ustawa nie znajduje żadnego zastosowania do ubijania zwierzyzny w ogrodzonych zwierzyńcach; sprzedający jednak taką zwierzyne, albo ten, kto w sprzedaży wykazał świadectwem politycznej władzy powiatowej, inaczej bowiem będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 4. Zarządzenia władzy politycznej, nakazujące zmniejszenie szkodliwego dla kultury zbytecznego stanu zwierzyzny na podstawie §. 4. patentu o polowaniu z d. 23. Lutego 1876 r. mogą być wy-

konane także w porze, w której zresztą nie wolno ubijać takiej zwierzyzny.

Sprzedający lub pośredniczący w sprzedaży zwierzyzny w powyższy wyjątkowy sposób ubitej, winien się jednak wykazać świadectwem władzy politycznej, że jest do sprzedaży upoważnionym, w przeciwnym bowiem razie będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 5. Przekroczenie postanowień §§. 1. i 2. tej ustawy, podlega grzywnie od 5 do 50 złr. Jeżeli jednak wyrządzona szkoda z powodu ubicia większej ilości zwierzyzny jest znaczną lub przestępstwo powtórnie popełniono, może być grzywna aż do 100 złr podwyższoną.

§. 6. Kto po upływie 14 dni od czasu, w którym poczyną się pora zakazana, zwierzyne, na którą w tej porze nie wolno polować (§. 1.), czy to w całych sztukach, czy w kawałkach, które jednak do spożycia nie są jeszcze całkiem przyprawione, celem sprzedaży obnosi, w sklepach, na jarmarkach albo w inny sposób do sprzedaży wystawia albo sprzedaje, albo w sprzedaży pośredniczy, podpada oprócz utraty zwierzyzny grzywnie w §. 5. tej ustawy oznaczonej.

Takiej samej karze podpada sprzedaż zwierzyzny, której wogóle nie wolno ubijać lub łapać, jakoteż sprzedaż jaj i piskląt dzikiego ptactwa.

Osoby sprzedające zwierzyne pochodzącą z krajów, w których niniejsza ustawa nie obowiązuje, w czasie zakazanym, lub pośredniczące w takiej sprzedaży, mają w należyty sposób wykazać, skąd ta zwierzyzna pochodzi. Jeżeli zaś zwierzyzna pochodzi z królestw i krajów koronnych zastąpionych w Radzie państwa, należy nadto wykazać się świadectwem politycznej władzy powiatowej, że zwierzyzna nie została ubita w sposób bezprawny. W przeciwnym wypadku postanowienia karne niniejszego paragrafu będą także zastosowane przeciw osobom przekraczającym powyższe postanowienia.

§. 7. Grzywny na podstawie niniejszej ustawy wymierzone, tudzież dochód ze zwierzyzny, która w myśl postanowień niniejszej ustawy została skonfiskowana i przez dotyczącą zwierzchność gminną w drodze publicznej licytacji sprzedana, przypadają

funduszowi ubogich tej gminy, w której przestępstwo odkryto.

W razie niemożności ściągnięcia grzywny, należy ją zamienić na karę aresztu, a to za każde 5 złr. grzywny jeden dzień aresztu.

Dochodzenie i wymierzenie kary przysługuje władzom politycznym.

§. 8. Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Memu Ministrowi rolnictwa i Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Franciszek Józef m. p.

Lasser m. p.

Chlumecky m. p.

U S T A W A

obowiązująca w Królestwie Galieji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galieji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1. Zakazuje się wybierania i psucia jaj i gniazd wszystkich ptaków dziko żyjących a nieszkodliwych.

Szkodliwemi są:

Orzeł przedni (*Aquila fulva*, Steinadler).

Orzeł zyz (*Aquila chrysaetos*, Goldadler).

Birkut bielik (*Haliaeetus albicilla*, Seeadler).

Rybolów rzeczny (*Pandion Haliaeetus*, Fluss- oder Fischadler).

Kania wielka (*Milvus regalis*, Roter Milan oder Gabelweihe).

Kania czarna (*Milvus ater*, Schwarzbrauner Milan).

Sokół roróg (*Falco lanarius*, Würgelfalke).

Sokół wędrowny (*Falco peregrinus*, Wanderfalke).

Sokół drzemlik (*Falco aesalon*, Zwergfalke Merlin).

Sokół kobóz (*Falco subbuteo*, Lerchenfalke).

Jastrząb gołębiarz albo kurołapa (*Astur palumbarius*, Hühnerhabicht).

Jastrząb krogulec (*Astur nisus*, Sperber).

Błotniak stawowy (*Circus rufus*, Rohr- oder Sumpfweihe).

Puhaćz własiwy (*Bubo maximus*, Der gemeine Uhu oder Puhu).

Dzierba srokosz (*Lanius excubitor*, Der grosse Würger).

Kruk własiwy (*Corvus corax*, Kohlrabe).

Sroka zwyczajna (*Pica caudata*, Elster).

§. 2. Zakazuje się chwytnie i zabijanie, niemniej przedawanie ptaków wymienionych w dodatku. Wyjątkowo w celach naukowych może władza polityczna udzielić pozwolenia do chwytania pomienionych ptaków w niewielu okazach.

Pozwolenie to może być udzielone tylko na podstawie przyzwolenia właścicieli gruntów, zatwierdzonego przez przełożonego obszaru dworskiego; w pozwoleniu tem ma być oznaczone nazwisko upoważnionego, tudzież miejsce i czas, na które pozwolenie ma ważność.

§. 3. Zabrania się chwytania i zabijania, tudzież przedawania nietoperzy i jeżów.

§. 4. Przekroczenia powyższych przepisów karane będą grzywnami od 1 do 15 złr. w. a., a w razie niemożności uszczerzania kary pieniężnej aresztem od 12 godzin do 3 dni.

Nadto mają być odebrane przyrządy do chwytania ptaków wraz z klatkami, tudzież schwytnie ptaki, z których żywe mają być natychmiast puszczane na wolność.

§. 5. Gminy i obszary dworskie w szczególności są obowiązane czuwać nad ścisłym przestrzeganiem tej ustawy.

Wykonywanie przepisów karnych tej ustawy należy do przełożonego gminy, w której obrębie popełniono przekroczenie.

Prawo karania wykonywa w myśl ustawy gminnej przełożony gminy wspólnie z dwoma assessorami (przysiężnymi).

Co do przekroczeń popełnionych na obszarze dworskim, wykonuje prawo karania polityczna władza powiatowa.

§. 6. Rekurs przeciw wyrokowi karnemu przełożonego gminy ma być wniesiony do zwierzchniej władzy politycznej, przeciw wyrokowi zaś politycznej władzy powiatowej do c. k. Namiestnictwa.

Rekurs należy wnieść w przeciągu 14 dni po ogłoszeniu, a względnie doręczeniu orzeczenia.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom rekurs nie ma miejsca.

§. 7. Grzywny, tudzież pieniądze uzyskane z sprzedaży zabranych przedmiotów przypadają na fundusz ubogich w tej gminie, w której obrębie połączono przekroczenie, a względnie, przy którym istnieje dotyczący obszar dworski.

§. 8. Na c. k. żandarmeryę, zaprzysiężone strażę leśną, strażę polowania i strażę polową, tudzież na wszystkie inne strażę publiczną, wkłada się obowiązki czuwania nad przestrzeganiem niniejszej ustawy i podawania wszelkich spostrzeżonych przekroczeń do wiadomości naczelnika gminy, lub przełożonego obszaru dworskiego, a to ostatniego w tym celu, aby doniósł o tem politycznej władzy powiatowej.

§. 9. Nauczyciele szkół ludowych są obowiązani uczniom tak zwyczajnych jak niedzielnych szkół wyjaśnić szkodliwość wybierania gniazd, chwytania i zabijania ptactwa pożytecznego, tudzież przedstawiać im corocznie, a mianowicie przed początkiem legu ptasząt, postanowienia niniejszej ustawy.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Gödöllő, dnia 21. Grudnia 1874.

(L. S.) Franciszek Józef w. r.
Lasser w r. Chlumecy w r.

Dodatek do §. 2.

Spis ptaków,

których chwytania, zabijania i przedawania zabrania się.

Drozd kos (Turdus merula, Amsel o. Schwarzdrossel).
Drozd śpiewak (Turdus musiens, Singdrossel).
Opoczniki czyli podkamionki. (Saxicola. Steinmetzer).
Płochacz (Accentor, Heckenbraunelle).
Pokrzywki (Lusciola, Erdsänger), do których na-

leży rdzawy (Lusciola luscinia, Nachtigall).

Słowik szary (Lusciola philomela, Sprosser).

Rudoogonki (Ruticilla, Rötling).

Gajówki (Sylvia, Grasmücke).

Trzeiniaki (Salicaria, Rohrsänger).

Wołowe oczko (Tryglodytes parvulus, Zaunkönig).

Świergotki (Anthus, Piper).

Pliszki (Motacilla, Bachstelze).

Jaskółki (Hirundo, Schwalbe).

Mucholówki (Muscicapa, Fliegenfänger).

Dzierzby mniejsze czyli skropudy (Lanius, Dorn-dreher, Würger).

Pomórnik czyli mentel (Tichodroma muraria, Mauerläufer).

Pelzacz zaskórnik (Certhia familiaris, Baumläufer).

Bargiel kowalik (Sitta europaea, Spechtmeise).

Mysikróliki (Regulus, Goldhäuschen).

Sikory (Parus, Meise).

Luszczeniaki (Fringilla), a mianowicie:

Luszczeniak grubodziób czyli klas (Fringilla cocco-thraustes, Kernbeisser).

L. jer (Fr. montifringilla, Bergfink).

L. ziemba (Fr. coelebs, Buchfink).

L. dzwonice (Fr. chloris, Grünling).

L. makolągwa (Fr. cannabina, Bluthäufing).

L. czeczotka (Fr. linaria, Leinfink).

L. czyż (Fr. spinus, Zeisig).

L. szczygieł (Fr. carduelis, Stiglitz).

L. mazurek (Fr. montana, Feldsperling).

L. kulezyk (Fr. serinus, Girlitz).

Gil właściwy (Pyrrhula vulgaris, Gimpel).

Krzyżodzioby (Loxia, Kreuzschnabel).

Poświerki, t. j. trznadłe i potrzaszce (Emberiza, Ammer).

Skowronki (Alauda, Lerche).

Szpak (Sturnus varius, Staar).

Kawka (Corvus monedula, Dohle).

Wilga (Oriolus galbula, Piro).

Krzykacze (Columba, a mianowicie:

Kozodój (Caprimulgus europaeus, Ziegenmelker, Nachischwalbe).

Jerzyk (Cupselus apus, Segler).

Dudek (Upupa epops, Widdehopf).

Krasnowronka (Coracias garrula, Mandelkrähe, Blauracke).

Z łazących (Scansores, Klettervögel):

Kukółka (*Cuculus canorus*, Kuekuk).
 Krecigłów (*Yunx torquilla*, Wendehals) i
 Dziecioły (*Picus*, Spechte).
 Sowy wszystkie (*Strix*), z wyjątkiem Puhacza (*Bubo maximus*).
 Sokół pustółka (*Falco tinnunculus*, Turmfalke).
 Sokół pustółeczka (*Falco cenchris*, Röterfalke).
 Sokół kobuzek (*Falco vespertinus*, Rothfussfalke).
 Myszolów zwyczajny (*Buteo vulgaris*, Der gemeine Mäusebusard).
 Myszolów włochaty (*Archibuteo lagopus*, Rauhfussiger Mäusebusard). Przylatuje do nas w późnej jesieni, bawi całą zimę, niszcząc wiele myszy, które są prawie wyłącznym jego pożywieniem.
 Trzmiełojad (*Pernis apivorus*, Wespenbusard).

13. Ochrona polowania.

Straży zaprzysiężonej do polowania wolno ka-
 zdego, kogo spotka z bronią zatrzymać i żądać
 okazania paszportu na broń (*Waffenpass*). Jedna-
 kowoż tu nie wystarcza tylko, ażeby zatrzymany
 posiadał w ogólności paszport na broń, ale takowy
 musi być wystawiony dla osoby spotkanego, na
 czas teraźniejszy i na broń taką, jaką właśnie ma
 przy sobie.

Od obowiązku okazania paszportu na broń, u-
 wolnione są osoby, które na mocy swego urzędu lub
 zatrudnienia do noszenia broni są obowiązane lub
 upoważnione.

Prawo noszenia broni nie uprawnia jednak uzbro-
 jonego do przekroczenia okręgu myśliwskiego, po-
 za drogami publicznymi; — do tego uprawnieni są
 tylko właściciele polowania, ich oficyaliści i słudzy,
 jakoteż ci, którzy do tego otrzymali pozwolenie od
 właściciela polowania.

Osoby, które przekroczą okręg myśliwski po-
 za drogami publicznymi, z bronią, której się zazwy-
 czaj używa do ubijania zwierzyny, — a do czego
 w szczególności strzelba (fuzya) należy — winne
 być przytrzymane i uważane za przestępców my-
 śliwskich, nawet na ten przypadek, jeżeli paszport
 na broń palną posiadają, lecz nie mają prawa do

polowania. Przestępcy takiemu w każdym razie broń
 odebraną być winna.

Przestępcy nieznajomi lub tacy znajomi, którzy
 strażi publicznej opierają, takową bezczeszczą,
 b weale rzucają się na nią, przytrzymani i wła-
 ściwej oddani być winni.

Jeżeli straż ustanowiona do ochrony polowania,
 spotka kogoś po za drogami publicznymi z psami
 łowieczymi lub innymi, używanymi w myśliwstwie,
 a spotkanego uważać za przestępcę myśliwskiego,
 odebrać mu psy, jeżeli się nie usprawiedliwi, że
 zięcie psów ze sobą nie było w celu polowania.

Psy obce goniące zwierzynę w okręgu myśliw-
 im, wolno strażi publicznej zastrzelić. Także wolno
 strzelać koty spotkane w lesie, opodal od domów
 mieszkalnych.

Kalendarzyk rybacki.

Czas ochrony (półka czarne) i miara długości ryb.

Gatunek ryb	M i e s i a c												Centymetr.
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Gruzień	
Losos													30
Pstrąg, pstruh													20
Szczupak													30
Lipień, pyr													20
Głowacica, holowatyca													40
Boleń, fat													40
Jaź													20
Swinka, pidustwa													20
Czop, czip													15
Wyrozn													40
Czczuga													30
Sandacz, sudak													40
Leszcz, leszcz													25
Klonek, kleń													20
Brzanka, maryna													16
Brzana, maryna													25
Cyrt, rybec													20
Węgorz, uhor													40

TERMINOLOGIA

odnosząca się do główniejszych zwierząt łownych.

J e l e Ń.

Jeleń należy do zwierzyny płowej, płochy rochnnej (łaskawej), grubej, i do wyższych łowów nica beka się we Wrześniu i Październiku, jest lna i cieli się w Maju, rzucając w łożysku jedno ode: jelonka lub łańkę (sysaki). Miejsca, na któ- rch odbywają się gody weselne, zowie się bekowi- , rykowisko; wtedy rogacz beczy, ryczy. W innym sie stanowisko jeleni jest ostoją. Po pierwszym tu jelonek staje się szpiczakiem, podciółkiem, po igim widłakiem, po trzecim szóstakiem, po czwar- n ósmakiem, po piątym o 10 końcach dziesiąt- em czyli jeleniem łownym, po szóstym i następnym unastakiem, jeleniem kapitalnym, głównym i ma- końcu wieńca (rogów) koronę z trzech gałęzi. eniec składa się z róży, pnia, łodygi, gałęzi i ko- ny. Róg jeden pozostały po zrzuceniu drugiego wie się tyka. Jeleń wkłada wieniec, gdy mu rogi astają, lub zrzuca, kiedy odpadają. W pięć dni zrzuceniu rogów wyrasta z góry czyli pierścienia kki, grubą skórą pokryty guz, z którego wznosi wieniec, mechem albo seypulem pokryty, i wtedy wie się rogal, byk, seypulakiem. Na rogach pod- za się małe wyrostki, perły. W porze, gdy po- uceniu rogów tworzy się guz, który wysadza rogi, ią jelenia gumuła, silnego dobrym, mocnym, py- ym, wiatłego cienkim, poślednim, tłustego zaś snym. Z nowo odrosłych, mlecznych rogów ociera aez mech o drzewa, czyści się. Wyrosła samica łańią. Park, parkot jest wonią jeleni w czasie ania się. Jeleń pasie się, żeruje na żerowisku, rogami, roguje, opuszcza się, gdy z jednej kniei

do drugiej przechodzi, prószy, zostawia bobki, galopuje, pomyka, jest pobekany, gdy zaspokoił popęd płciowy. Oczy jego zowią się świecami, stopa rogowa raciea, wyrostki w tyle nogi powyżej racie szpilami, nogi badyłami, biegami, ogon kwiatem, bukietem, uszy łyżkami, bok poł-iem, wnętrzości patrochami, norogami. Wyrzucie wnętrzości znaczy trzebić, zdejmować skórę obieleć. Śledzenie jelenia jest podsluchem, nasładowanie jego głosu lub własny jego głos urywany porykiem. Obszerny artykuł o jeleniu umieścił w „Łowie” z r. 1881 (str. 23. 40. 56. 71. 92. 106.) p. Alex. Ubysz.

S a r n a.

Sarna należy do zwierzyny płowej, płochę, rochmannej (łaskawej), i do średnich łowów. Ruja sarn jest gonem, bieganiem, samica goni się, biega w Lipcu i Sierpniu i po czterdziestotygodniowej brzemienności rodzi (koci się) w Maju jedno lub dwoje młodych. Dawni myśliwi i badacze nazywali bieganie sarn o tej porze ślepą rują, właściwą zaś w Listopadzie i Grudniu. Nowsze badania, szczególnie anatomiczne Drów Bischofa i Zieglera, oznaczyły ruję sarn jako prawdziwą w Lipcu i Sierpniu; odtąd już nie sprzeciwiano się tej nowej teorii, wyjątkowo tylko niektórzy myśliwi i badacze, jak hr. Kazimirz Wodzicki, silnymi argumentami popierają ruję listopadową i grudniową. W każdym razie pozorne bieganie sarn odbywa się także z początkiem zimy. Młode zowią się kózka lub kozłkiem (sysakami). Miejsce, gdzie koza (siuta) się koci jest legowiskiem, leżyskiem w innym czasie stanowisko sarn ostoja. Samiec zowie się kozłem, sarneem, rogaczem, młody podciółkiem, widłakiem, małkusem gdy rogi zrzuca, mylnikiem (Kümmerer) gdy schorzał lub wąły. Kozioł ozdobiony jest rogami (parostkami). Przed wyrastaniem pierwszych parostków podnosi się na początku piątego miesiąca życia u kozłat mała wypukłość na czole, która w czwartym tygodniu tworzy różę; z tej wychodzą cienkie, mechem, scypułem okryte, dosyć szpiczaste mleczne rogi, 3—4 cali długie, zwane gomułami. Z powodu świerżenia ociera mech o gałęzie i drzewa, czyści się. Po zrzucaeniu rogów odrastają nowe coraz grubsze i większą liczbą gałęzi

ozdobione. Liczba gałęzi dochodzi zwykle do trzech na każdej, czyli do sześciu na obu łodygach. Rzadko się zdarza widzieć kozła z ośmiu, a jeszcze rzadziej z dziesięciu gałęziami. Zdarza się czasem koza z parostkami, kozioł bez nich. Róg pozostały po zrzucaeniu drugiego zowie się tyką. Rogacz zrzuca lub nakłada rogi. Sarna żeruje na żerowisku, opuszcza się, gdy z jednej kniei przechodzi w drugą, myli (miesza) tropy, świeży, gdy postrzelona z miejsca ruszyć się nie może, piszczy, głos wydaje wabiąc się. Noga jej jest cewką, stopa rogowa racieczką, rogowe wyrostki w tyle nogi powyżej racie szpilami, stopkami, uszy łyżkami, tył talerzem, grzbiet cembrem, pysk gębą, znamie samca pendzlem, fartuszkciem, miejsce ogona serwetką, chustką, zwierciadłem, kolor włosa barwą. Sarna tłusta jest łojną, koza nieplodna jałową. Wnętrzości jej są patrochami, norogami, wyrzucanie wnętrzości znaczy trzebić, zdejmować skórę obieleć. Wabik na sarny jest mikotem, wabić znaczy mikotać. Poddaje się sarnom solnice, glinę z solą zmieszana. Badawczą i wielce nauczającą pracę o rui i życiu sarn umieścił hr. Kazimirz Wodzicki „w Łowie” w r. 1883.

N i e d ź w i e d ź.

Niedźwiedź należy do zwierzyny grubej. Pora zaspokajania popędu płciowego jest ruja. Samica grzeje się w Kwietniu, nosi płód jako brzemienna lub niedźwiedna 36 tygodni, rodzi (koci się) w Grudniu dwoje młodych, zwanych w ogóle piastunami, lubo nazwę tę raczej starszemu tylko potomstwu przyznaczyć należało. Różne wyjątki niedźwiedziowi nadawane nazwy, jak: bartnik, bartosz, mrownik, mrowiarz, boruta, borownik, mys, misio, wlochacz, kudłacz, połochacz, scierwiarz, pławnik, mrowiecznik. Nogi jego są łapami, łapkami, łopatami, tylna część szarawarami. Gdy głos z siebie wydaje mruczy, mamrta, mamrze, mamroczę, ryczy, a sam głos bywa zwany rykiem, porykiem, hukiem, mową. Chód jego jest telepaniem, łazem; morda paszczą, paszczeką; miejsce wypoczynku legowiskiem albo barłogiem, miejsce zaś snu zimowego gawrą, budowiskiem, łodem, domem. Krew jego jest juchą, więc juszcy albo farbuje. Gdy niedźwiedź staje na przednich łapach,

stawia drabinę; waleząc zamiata, boryka się, odcina się, wodzi za pasy; gdy miota kamienie lub drzewa, strzela, wicherzy; dusząc zaś i łamiąc kości, pieści, ścisła, a prześladowany ucieka, przebija się. Zakłada mu się na paszczę knebel albo kaganiec. Myśliwy rzucający niedźwiedziowi na pastwę bałwana, rzuca cień, a gdy po zabiciu zdejmuje zeń skórę, obiera go. Opis niedźwiedzia, jego życia i zwyczajów podaliśmy w roczniku „Łowca“ 1879 str. 33, 49, 65.

B o r s u k.

Borsuk, jaźwiec, nor, pies leśny należy do niższej zwierzyny. Grzeje się w Listopadzie, samica po 12 tygodniach pomiatu w Marcu 3—4 młodych. Większą część życia spędza w jamie, norze, gdzie spoczywa lub snem zimowym zasypia w miejscu dogodnym, zwanem komorą. Jamy sam sobie kopie ostrymi pazurami, a ziemią przy tej pracy przez niego wyrzuconą zowie się kopeem, wchod zaś do jamy oknem. Borsuk tłusty jest sadlistym. Skórę zdjąć znaczy obielić, a skóra jego jest suknia. Bliższa wiadomość o borsuku daliśmy w roczniku „Łowca“ 1879. str. 131. 145.

D z i k.

Dzik należy do zwierzyny czarnej i do wyższych łowów. Samiec zowie się dzikiem, z przydatkiem błociarz, smolak, samica lochą, maciorą, gdy jałowa samurą, młode sysakami, warchlakami, od roku paciukami, od dwóch do czterech lat samiec wyeinkiem, ponieważ odpędzając od trzody kalczy (obeina) pojedynka i odyńca. W piątym roku staje się samiec pojedynkiem, samica maciorą, w szóstym odyńcem, i takim pozostaje do końca życia. Dziki, zaspokajając popęd płciowy, lochają się, a wtedy odyńca, który samiec oprawia, nazywają myśliwi garmratem, który się huka. Dziki lochają się w Grudniu, a samica po ośmnastu do dwudziestu tygodniach brzemienności wydaje na świat w Kwietniu 5—9 młodych. Brzemienność jest prośną, miejsce oproszenia się jest legowiskiem. Miejscowość, w której dziki chętnie przebywają, zowie się koczowiskiem, a same miejsce wypoczynku barłogiem, leżą, lego-

wiskiem. Dziki żeruje na żerowisku; rzuca się, ciska się, idąc wolno kroczy, pędem sady, miejsce jego pochodu jest drogą, ryjąc ziemię pyskuje, buchtuje, a ziemia zryta jest buchtą. Posoczyć, znaczyć posoką tropy zostawiać, stanowić, zatrzymać go w pochodzie. Przerazoni dmucha lub fuka, wtedy zatrzymuje się, głowę podnosi i ogon mocno zakręca. Biejąc prosto idzie na sztych, bokiem na poślec, idąc po strzale idzie na dym, a trzoda w rozproszeniu rozbryzguje się czyli pryska. Głos dzika jest gwizdaniem, gruchaniem, kwiczeniem, gruchotaniem, szumem, krzykaniem, rechotaniem. Ryj jego zowie się gwizdem, a kończy się tabakierą, nasadą chrząstkową, z boku i z wierzchu w górę wygiętą, poruszalną za pomocą muszkułów. W niej posiada wielką siłę, którą ryje ziemię, nawet zamrożoną, szukając pożywienia, wydobywa kamienie. Kły jego są szablami, które obiera (kalczy), nogi racieami, odnóża rapieami. Skóra u niego jest suknia, szczecina piórami, krew posoką, węch wiatrem. Tłusty dziki jest sadlistym. Zdejmowanie skóry z dzika jest obieleniem. Monografie dzika umieścił „Łowiec“ w r. 1878 str. 178.

W i l k.

Wilk należy do średniej zwierzyny. Zwany bywa łupur, basiór, dziki pies, samica wadera. Lud różni go, zowiąc swyniarem lub koniuchą, kobyłarzem. Pora zaspokajania popędu płciowego jest cieką. Cieką się w Styczniu, a samica po dziewięciotygodniowej brzemienności pomiatu (szczeni się) w legowisku w Marcu 5—8 młodych (szceniąt). Miejsce, w którym wilki się ciekają i wyją, zowie się igrzyskiem, a miejsce oszczenia gniazdem. Gdy wilk głos z siebie wydaje, wyje, trąbi; idąc gromadą trop w trop jeden za drugim, sznurując, włócząc się wałęsa; chodząc gromadą idzie chmarą lub korowodzi, podsuwając się pod zdobycz dybie, wynosząc ją wykrada, szarpiąc ją i żrąc ćpie. Pojawiając się w noc zaswieca; broniąc się odcina się; po strzale trupem padając bębni. Leż jego jest latarnia; pysk paszczką; ogon polanem, łopata, wiecha, kądzielą; noga łapa; oczy lampkami, kaganiami; zęby kłaniami; futro suknia. Skórę ściągnąć znaczy suknąć zdjąć lub obielić. Obszerna

wiadomość o wilku dał „Łowiec“ w roku 1878 str. 97, 113.

L i s.

Lis należy do średnich łowów. Cieką się w Lutym, a samica po dziesięcio-tygodniowej brzemienności pociąga w Kwietniu 4—6 młodych. Zowią go mykita, kurnikiem, psem, zorzanem (wychodzący o świcie); rozróżniają: gorskiego, krzyżaka, czar-nego, niebieskiego, popielatego, rudawego, srebrzy-stego i białego. Włos jego jest kłębiasty, ogon kłębi-kiem, łopata, pysk nosem, nogi stawkami. Idąc dyn-duje, podskakując szusta, szekając skomli, skoli, żerując myszkuje, skradając chojca się, kryjąc się w jamie znika, zwodząc psy składa. Jest ciętym, gdy wytrwale się broni, dobrym, pięknym, mając na sobie ładne futro. Kolor zmieniony włosa zowie się blakowny. Wypędzać lisa z nory znaczy docie-kać. Ziemia wyrzucona przez niego przy kopaniu jamy zowie się kopeem, a wejście do niej oknem. Miejsce, w którym spoczywa, jest łóżyskiem, a po-miotu gniazdem. Futro jego jest suknią, a zdjęcie skóry obieleniem. Lisa opisał w „Łowcu“ szcze-gółowo w r. 1878 str. 129—161 Władysław Zawadzki.

Z a j a c.

Zajac należy do najpospolitszych u nas zwierząt i do niższych łowów. Dwa u nas są gatunki: zajac pospolity (*Lepus timidus*) i zajac bielak (*Lepus variabilis*), znacznie od siebie się różniące. Pierwszy wszędzie u nas jest pospolitym, drugi żyje tylko w krajach północnych, gdzie, a szczególnie w La-ponii i Syberii, w wielkich chodzących stadach. Różniące są nazwy zajaca: gach, ślepek, wa-cho, jepur, spioch, wytrzeszczak, kot, skotak, korpak, koszlak, kuba, kopyra, siniak, rusak, marezak, wrze-szniak, lub nazimek, kot polny, leśny, górski i bagnisty. Zajac w czasie zaspokajania popędu płciowego parka się, parkoci, a pora ta zowie się parkotnią i trwa od Lutego aż do Września. Samica nosi płód (jest kotnia) przez cztery tygodnie, i rodzi (koci się) od Marca do Października, wydając na świat 3—5 ma-łych, co się nazywa rzutem. Zajac żeruje na żero-

wisku. Młody zowie się kocię, młodziak, przebiegły w niecieczce gracz, metr, mniej zręczny żak, liniak. Uszy jego są słuchami, włos turzyca, oczy bału-chami, ślepiami, trzeszczami, wytrzeszczami; wasy strzyżami; ogon kosmykiem, omykiem; nogi sko-kami; spód stopy podeszwami; zęby strugami; skóra smużką, kożuchem; tłuszcz skromem; grzbiet com-brem; bok pościem. Oznaczony trop jego jest ścież-ka; droga którą zwykle chodzi przesmykiem. Ucie-kając broni się; przesadzając przeszkody susa; wy-skakując chieca; idąc wolno kica; podnosząc się na tylne skoki i nasłuchując stawia słupka, kółkuje; krążąc w koło majaczy; przypadając do ziemi pla-szczy się, przyeupa; daleko się okazując ćmi; po-kazując się i znikając miga; zapadając w śnieg szu-sta; otoczony chartami modli się; umykając w ca-łym pedzie kładzie się po sobie lub kipi; podcho-dząc pod wieś w zimie prosi się; żerując w ogrodzi-winie strzyże, wystrzyga; zwracając się nagle daje kominka; ucieka w koło młyńcem; wkoło krążąc i wracając, skąd był ruszony, okłada; poruszając słuchami strzyże, kłapie; zwodząc psy łamie; my-lące tropy kluczy, rzucąc; wabiąc się muska; ran-iony wrzeszczy, kniazi; umykając przed myśliwym posuwa się; gdy uciekł łapy liże; gdy umknął prze-padł; gdy został raniony jest zbarezony; zabity dał gardło. Kiedy psy zawrócą zajac, obracając go, a głosem wskazując go, opowiadają kota. Wypędzić z legowiska znaczy ruszyć; złapać, brać, uszczuć. Legowisko zajaca jest kotliną, kotowiną; odechód bobkami; miejsce igraszki w nocy kołem; wnetrzo-ści patrochami, więc czyszczenie patroszeniem; wa-bienie zajaca podmuskiwaniem. Samica moeno zgo-niona przepala się, jałowuje. Trop zwietrzały jest zimnym. Ręką zajaca zabić znaczy głuścić, myśliw-stwa nie znać, skoki przypiekać. Monografię zajaca skreślił w „Łowcu“ r. 1887 Kazimierz Remiszewski.

L o ś.

Łoś należy do zwierzyny płowej, rochmannej, grubej, i do wyższych łowów. Czas zaspokajania po-pędu płciowego rują, bukowanie przypada na Wrze-sień, wtedy łosie się bukają. Samica nosi płód około 40 tygodni i rodzi (koci się) w Maju 1—3 mło-

dych. Samiec zowie się bykiem, łosiem, młody samiec sysakiem, łoszukiem, samica klempą, łoszą. Łoś żeruje na żerowisku. Miejsce spoczynku jest leżowiskiem, bobrowiskiem; noga racia; bok pościem; grzbiet combrem; żebra piórami; włos suknią; rogi rosochami, których łodyga odmienna od jeleniej, bo płaska. Gdy głos z siebie wydaje, rzy. Tropy jego są wytłokami, gdy zwietrzały, są zimnymi. Chudy łos zowie się spadłym. Wnętrznosci wyrzucić znaczy patroszyć, skórę zdjąć obelić. (Patrz o łosiu rzecz W. Spausty „Łowiec“ 1894 str. 113—118).

B ó b r.

Bóbr należy do gryzoniów szczurowatech (glirres), stanowi wszakże osobną familie (castorina). Myśliwi zaliczają go do niższych łowów. Życie jego i właściwości nie są dotąd dokładnie zbadane, toteż i pora rui jego nie jest pewną. Dawniej twierdzono, iż grzeje się on w Grudniu a pomiata w kwietniu, obecnie myśliwi i badacze, jak np. R. Dombrowski, przenoszą ruję bobra na kwiecień i twierdzą, że samica po sześciu-tygodniowej brzemiennosci pomiata w Maju 3—4 młodych. Bóbr zwany też bywa psem morskim, rzeczny, bobroszczurem, piżmoszczurem, młody jareczakiem, roczniakiem. Buduje on dom, budę, budowisko, składające się z dwóch lub trzech komor ponad sobą leżących. W celu zatamowania prądu wody buduje też tamę, groble. Domy te stanowią osadę bobrów, do której obcych nie dopuszczają. Osada taka zowie się miasteczkiem bobrowym, siedliskiem, gonem bobrowym, żerem, żeremiskiem, nad którym dawniej czuwał osobny bobrownicz urzędnik. Rodzina bobrów zowie się stadem. Dawniej nie urządzano polowań na bobry, lecz łowiono je. Ogon bobra jest pluskiem, kielną, pływający w osobnych torebkach przy kanale odchodowym zawarty, strojem bobrowym, wysoko niegdyś z powodu swej skuteczności w wielu chorobach cennym, dziś prawie zupełnie nieużywanym. Obszerny opis bobra umieścił „Łowiec“ w r. 1881. str. 134, 151, 169, 183 i w r. 1892 rzecz W. Spausty str. 145—150.

R y ś ostrowidz grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje warczy, na włosie

ma cетки. (Patrz rzecz W. Spausty w „Łowcu“ 1894 str. 145—150.)

Ż b i k, dziki kot, leśny kot, koeur, samica kotka, grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje mlaska. O obu powyższych zwierzętach umieścił „Łowiec“ rozprawę w r. 1880.

Ż u b r grzejąc się odstanawia się, samica jest krową; grzywa jego jest kądziela, głos wydaje, beczy, jęczy. Obszerną wiadomość o żubrce podał „Łowiec“ w r. 1878 nr. 3, 4, 5.

K u n a i w y d r a grzejąc się ciekają się. Głos wydry jest świstem, droga, którą chodzi, ścieżką. O kunie dał „Łowiec“ bliższą wiadomość w r. 1882.

G ł u s z c e należy do rodzaju kur i do wyższych łowów. Parzy się na wiosnę. Gra, tokowanie, czyli zaspokajanie popędu płciowego rozpoczyna się w końcu Marca, a kończy się w Maju, wcześniej lub później w miarę wpływów atmosferycznych. Miejsce godów weselnych zowie się igrzysko, tokowisko. Zresztą przez cały rok mają kury i koguty osobne sadowisko. Ze zmierzchem wieczornym ciągnie kogut na tokowisko i siada na drzewie, z którego czasem się spuszcza na ziemię wabiąc samice głosem podobnym do rechotania młodego prosięcia. Przed brzaśkim dniem rozpoczyna grę, tokowanie, pędszą, lub wolniejszą w miarę zapалу miłośnego, kończącego się głosem podobnym do ostrzenia kosi, szlifowaniem. Podczas gry obraca się i kręci samiec na jednym miejscu, albo chodzi po gałęzi z głową wzniesioną, spuszczone skrzydłami, podniesionym i rozwiniętym w wachlarz ogonem. Gdy świtać zaczyna, spuszcza się na ziemię, zaspokaja swoje lubieżne żądze, zmieniając kury, które objawiają swój zapal miłośny deptaniem. Potem odlatuje kogut na swe zwykłe sadowisko i szuka żeru, którym wzmacnia nadwątłone siły. Samica urządza gniazdo w miejscach ustronnych lub gęstych zapustach i niesie 5—12 jaj, z których po czterech tygodniach młode się wylęgają. Czas strzelania głównie starych kogutów, samice bowiem bywają ochraniane, rozpoczyna się w późnej jesieni i kończy na tokowisku. Miejsce przebywania głuszcza jest biesiadowaniem, śledzenie go podłuchami, podchodzenie podskokami. Głos

młodego głuśca, nie umiejącego jeszcze grać, jest krechaniem (krechutem), na tokowisku naprzód telekaniem, potem kłapaniem, w końcu czychaniem, gdy już w zapale nie nie słyszy. W ogóle głos głuśca zwano puchaniem. Gdy głuśce z drzewa na drzewo przelatuje, przeprawia się. Biała plama u końca skrzydeł zowie się lustrem. Opis rymowany głuśca i toków umieścił A. Bartels w „Łowcu” z roku 1878; w r. 1895 nr. 1. i 2. rzeczył W. Spausty.

Cietrzew jak głuśce należy do rodzaju kur i zaliczany bywa do wyższych i średnich łowów. Czas parzenia rozpoczyna się w Kwietniu, a kończy z początkiem Czerwca. Samica znosi w misternym, na ziemi zbudowanym gnieździe 7—10 jaj i wylęga w przeciągu 30 dni. Jak głuśce, tak też i cietrzew, szuka co roku zwykłych tokowisk, do których przed brzaskiem dnia zlatują się koguty i rozpoczyna zaraz grę, przyezem wydaje naprzód z siebie głos szlifujący, ostry, sycający, potem bełkocący. Podczas szlifowania jest kogut nader ostrożnym, dopiero przy bełkotaniu odbywa się akt miłosny, podobnie jak u głuśca, który go czyni głuchym i ślepy. Zwykle zlatują się koguty stadami i uganiają za kurami. Na jednym tokowisku gra często kilka samców. Po spełnionym akcie zasiada młodsza para na pobliskim drzewie, poczem rozpraszają się w celu szukania żeru. Kura wabiąc samea lekko gdacze, koka. Koguty tokują tylko podczas pięknego powietrza, w dniach słoiwych parzą się bez wydawania głosu. Skoro się młode wylęgą, zaraz żerują wraz z matką, która ich głosem zwołuje, ostrzega o niebezpieczeństwie i napędza w trawę, zielsko lub gaszcz. Cietrzewie pierzą się w Czerwcu, wtedy nie mogą latać, twardo dosiadają w gestwinach. Stary kogut wodzi za sobą całe stado, i nigdy go nie opuszcza aż do gry wiosennej czyli do czasu parzenia się. Młody kogut więcej rudy jak stary, kura zaś mniejsza i mniej barwista. Na udach mają białą plamę trójkątną, zwana lustrem, kura mniejsza. Ogon wieńcowaty. Myśliwy strzela koguty na tokowisku z budki urządzonej z gałęzi. Młode strzela się w późnej jesieni przed wyżdem. Kury ochraniają się.

Kuropatwa należy do rodzaju kur i do mniejszych łowów. Najchętniej przebywa na

obszernych polach, poprzecinanych gaikami, krzewami i zaroślami, w których przed drapieżnikami się kryje. Nie oddala się zwykle od miejsca urodzenia, tylko w jesieni i zimie ciągnie dalej szukając żeru. Na drzewach nigdy nie siada. Rozróżniana bywa kuropatwa pospolita i kuropatwa mniejsza (kamionka). Rzadko wydarzają się odmiany białe i białe nakrapiane. Wzrok kuropatw jest bystry i on je chroni przed nieprzyjacielem: wtedy uciekają szybko piechotą, ciekną, a zrywają się tylko, gdy cieknięcie się nie mogą. Podczas mrozów są trwożliwsze, zrywają się, brykają rykło i ciągną daleko. W obce ptaka drapieżnego zerwawszy się wnet kamieniem padają. Kura wabiąc wydaje głos krótki, kogut przeciąglejszy. Kuropatwy idą w pary z początkiem wiosny, przedtem żyją familiami w stadkach. Młodsza para szuka miejsca ustronnego i dochowuje sobie wiary statecznie. Gdy więcej jest sameów, staczają z sobą walkę, a samica oddaje się zwycięsce. Kuropatwa parzy się w Kwietniu, znosi 12—20 jaj i wylęga w przeciągu trzech tygodni. Gniazdo sęcieli w zbożu lub krzakach trawą, słomą i własnem pierzem. Młoda samica rzadko więcej niż 10 jaj znosi. Kura prawie się nie oddala z gniazda, kogut czuwa w pobliżu, a gdy się pisklęta wykłują, tworzą już osobne stadko. W trzecim tygodniu młode już podlatują i zowią się zielonkami, polotkami, w Sierpniu farbówkami, w Październiku już są wyrosłymi. Kuropatwa raz tylko w roku się gnieździ, powtórnie zaś, gdy ją swe straci. Rodzice nader są troskliwi o swoje dzieci i starannie strzegą je w niebezpieczeństwie. Zagrożone stadko przypada i tak długo wytrzymuje, póki się nieprzyjacieli nie zbliży, wtedy zrywa się, ulatuje, i zapada często w rozproszeniu: ścigane jeszcze, rwa się osobno. Tym sposobem bywa stadko rozbite i wystrzelane często do nogi. Familie żyją osobno, a łączą się z inną, gdy rodziców utracą. Miejsce noclegu kuropatw zowie się paprzykiem, w dzień żerują. Na wiosnę żyją parami w polach, krzakach, pastwiskach, gdzie znajdują odpowiednie miejsce do gnieźdzenia się i dosyć żeru. W lecie do późnej jesieni przebywają w zbożach, na oziminach, w pobliżu krzaków, gajów i pastwisk. W głębokim lesie nie siedzą. W zimie trzymają się bliżej siedzib ludzkich, zwykle obok siebie w celu ogrzania się,

a podczas zamieci dają się zaśnieżyć. Stara kura zowie się starką. Gdy się kuropatwa grzeje, farbuje, grzebiąc się w piasku, paprze, kąpie, idąc jedna za drugą idzie łanuchem, napędzona pod sieć jest otarazona, głos wydając ciągłoc, krera, tłusta jest pyszna, piezną, siedząca na jajach zowie się n: sadką. Noga kuropatwy jest zgrzeblęm, znak czarny pod piersiami u samca podkową. Na wiosnę podczas parzenia strzela się nadliczbowe koguty, zresztą poluje się w jesieni. W celu rozmnożenia kuropatw konieczne są umiejętne ich ochrona i żywienie. (Patrz „Łowiec” r. 1895 str. 106—108.)

Obliczenie miąższości.

czyli masy drzewa okrągłego.

Dla ułatwienia tej czynności tak częstej i ważnej w gospodarstwie lasowym, przyłączamy obok tablice miąższości walców, których użycie jest następujące:

A. W zatrudnieniu codziennem, obrachowuje się miąższość drzewa okrągłego, jeżeli do średnicy, mierzonej w centymetrach w połowie jego długości, wyndziemy w tablicy miąższość, odpowiadającą całej długości w metrach.

Tu mogą zajść dwa wypadki.

1. długość całego drzewa znajduje się w tablicy, albo
2. długości drzewa nie ma w tablicy.

Do 1. W tym wypadku wynachodzimy daną średnicę drzewa w kolumnie pionowej z napisem „średnica w centymetrach“, a idąc ztąd po linii poziomej do kolumny pionowej, nad którą znajduje się dana „długość w metrach“, — znajdujemy tam „miąższość“ żadaną w metrach sześciennych.

W taki sposób dla pnia całkowitego długości 20 m, a posiadającego w połowie tej długości średnicę o 30 cm, wyndziemy miąższość równą $1.414 m^3$, albo $1.4 m^3$, stosownie do wymaganej ściśłości.

Do 2. a) Jeżeli dana długość drzewa nie znajduje się w tablicy, ale jest tam dziesięciokrotna tej długości, w takim razie szukamy w tablicy sposobem podanem pod 1. miąższość, odpowiadającą dziesięciokrotnej danej długości, a miąższość tę dzielimy przez 10, czyli posuwamy w niej znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

Dajmy, że kłoc 5 m długi ma w połowie tej długości 80 cm w średnicy, — natenczas dla średnicy

80 cm i 50 m długości znajdziemy w tablicy miąższości, wynoszącą $25.133 m^3$, i posuwamy znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej, zkad otrzymamy miąższość szukaną, równą 2.5133 albo $2.5 m^3$.

b) Jeżeli długość drzewa składa się z dziesiątek i jednostek m, wtedy szukamy miąższości jego dla danej średnicy, według prawideł pod 1. i 2. a), a suma obydwu miąższości wynalezionych jest — miąższością żadaną.

Drzewo całkowite o średnicy 60 cm a długości 28 m. posiada zatem miąższość $5.655 + 2.262^*) = 7.917 m^3 = 7.9^3$.

B. Wskazany wyżej sposób obrachowania miąższości drzewa okrągłego z całej długości i średnicy w połowie tej długości, jest w praktyce bardzo dogodny, a na sztukach poszczególnych nie zawsze dokładny. Dokładność bowiem zostaje w stosunku prostym do pełności, a w stosunku odwrotnym do długości drzewa. Jeżeli zaś obliczamy miąższość dużo sztuk drzewa odrazu, np. w sprzedaży większej jednemu nabywcy — dla oznaczenia masy drzewa jednego całego gatunku wyrobowego i t. d. — w takim razie daje ten sposób obrachunku rezultaty bardzo dokładne — błędy bowiem popełniane na sztukach pojedynczych, znoszą się na większej ilości sztuk.

Dlatego też w obrachunkach miąższości, wymagających większej ścisłości, albo jeżeli z jednej sztuki drzewa — np. tak zwanego drzewa próbnego — oznaczyć mamy masę całej klasy drzew lub całego drzewostanu — w takim razie rozdzielamy drzewo obrachować się mające na odcinki — stosownie do stopnia dokładności rachunku — mniej lub więcej długie, mierzymy średnicę każdego odcinka w połowie jego długości, obliczamy ich miąższość sposobem wskazanym — a suma miąższości poszczególnych da nam miąższość całego drzewa.

Dajmy że, pień całkowity 18 m długi rozdzieliliśmy na dziewięć odcinków po 2 m, a wymierzone w połowie długości każdego, średnicę wy-

*) Jeżeli cyfra, opuścić się mająca, wynosi więcej niż 5, zwiększa się ostatnia zatrzymana o 1. Miąższość odpowiadająca 60 cm średnicy i 8 m długości wynosi $2.2619 m^3$, została więc skrócona na $2.262 m^3$.

siły względnie: 48, 45, 43, 40, 39, 37, 34, 29, i 25 cm.

Wynalazłszy w kolumnie długości 20 m, średnicom tym odpowiednie miąższości i podzieliwszy takowe zaraz w myśli przez 10, otrzymaliśmy miąższość pnia całkowitego $= 0.362 + 0.381 + 0.290 + 0.251 + 0.239 + 0.215 + 0.182 + 0.132 + 0.098 = 2.087 m^3$.

Gdyby potrzeba było znać miąższość całej strzały, tj. wraz z wierzeholkiem, w takim razie do wynalezienia miąższości pnia, podaje się miąższość wierzeholka, uważanego jako ostrokąg zwyczajny — czyli z wynalezionej w tablicy miąższości do dolnej średnicy i całej długości wierzeholka, bierze się część trzecią.

Dajmy, że wierzeholek obrachowano wyżej pnia miał u dołu 22 m, a był drugi 6 m, wtedy wynosi jego miąższość: $\frac{0.228}{2} = 0.076 m^3$, a miąższość strzały całej jest $2.087 \times 0.076 = 2.163 m^3$. Ten sam rezultat miąższości wierzeholka otrzyma się od razu z kolumny 20 m, posuwając znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

C. Do danej średnicy znajdź się z tablicy przekrój odpowiedni w m^2 , jeżeli w kolumnie 10 m, w liczbach miąższości w m^3 , posuniemy znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

Według tego odpowiadają średnicom: 46, 58, 64 cm. przekroje: $0.1662, 0.2642, 0.3217 m^2$.

Długość w metrach										
Średnica w centymetrach	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
	Miaższosć w metrach sześciennych									
1	0.0008	0.0016	0.0024	0.0031	0.0039	0.0045	0.0055	0.0063	0.0071	
2	0.0031	0.0063	0.0094	0.0126	0.0157	0.0189	0.0220	0.0251	0.0283	
3	0.0071	0.0141	0.0212	0.0282	0.0353	0.0424	0.0494	0.0565	0.0635	
4	0.0126	0.0251	0.0377	0.0502	0.0628	0.0754	0.0879	0.1005	0.1131	
5	0.0196	0.0393	0.0589	0.0785	0.0982	0.1178	0.1374	0.1570	0.1767	
6	0.0283	0.0565	0.0848	0.1131	0.1414	0.1696	0.1979	0.2262	0.2544	
7	0.0385	0.0770	0.1154	0.1539	0.1924	0.2309	0.2694	0.3078	0.3463	
8	0.0503	0.1005	0.1508	0.2010	0.2513	0.3016	0.3518	0.4021	0.4523	
9	0.0636	0.1272	0.1908	0.2544	0.3181	0.3817	0.4453	0.5089	0.5725	
10	0.0785	0.1571	0.2356	0.3142	0.3927	0.4712	0.5498	0.6283	0.7069	
11	0.0950	0.1900	0.2850	0.3801	0.4752	0.5702	0.6652	0.7602	0.8553	
12	0.1131	0.2262	0.3393	0.4524	0.5655	0.6785	0.7916	0.9047	1.0178	
13	0.1327	0.2655	0.3982	0.5309	0.6637	0.7964	0.9291	1.0618	1.1946	
14	0.1539	0.3079	0.4618	0.6157	0.7697	0.9236	1.0775	1.2314	1.3854	
15	0.1767	0.3534	0.5301	0.7068	0.8835	1.0602	1.2370	1.4137	1.5904	

16	0.2011	0.4022	0.6033	0.8044	1.0055	1.2066	1.4077	1.6088	1.8099	
17	0.2289	0.4580	0.6890	0.9079	1.1349	1.3619	1.5889	1.8158	2.0428	
18	0.2545	0.5089	0.7634	1.0178	1.2723	1.5268	1.7812	2.0357	2.2901	
19	0.2835	0.5670	0.8506	1.1341	1.4176	1.7011	1.9846	2.2682	2.5517	
20	0.3142	0.6283	0.9425	1.2566	1.5708	1.8850	2.1991	2.5133	2.8274	
21	0.346	0.693	1.039	1.385	1.732	2.078	2.425	2.771	3.117	
22	0.380	0.760	1.140	1.520	1.901	2.281	2.661	3.041	3.421	
23	0.415	0.831	1.246	1.662	2.077	2.493	2.908	3.324	3.739	
24	0.452	0.905	1.357	1.810	2.262	2.714	3.167	3.619	4.072	
25	0.491	0.9.2	1.473	1.963	2.454	2.945	3.436	3.927	4.418	
26	0.531	1.062	1.593	2.124	2.655	3.186	3.716	4.247	4.778	
27	0.573	1.145	1.718	2.190	2.863	3.435	4.008	4.580	5.153	
28	0.616	1.232	1.847	2.463	3.079	3.695	4.310	4.925	5.542	
29	0.661	1.321	1.982	2.642	3.303	3.963	4.624	5.284	5.945	
30	0.707	1.414	2.121	2.827	3.534	4.241	4.948	5.655	6.362	
31	0.755	1.510	2.264	3.019	3.774	4.529	5.283	6.038	6.793	
32	0.804	1.608	2.413	3.217	4.021	4.825	5.630	6.434	7.238	
33	0.855	1.711	2.566	3.421	4.276	5.132	5.987	6.842	7.698	
34	0.908	1.816	2.724	3.632	4.540	5.447	6.355	7.263	8.171	
35	0.962	1.924	2.876	3.848	4.811	5.773	6.735	7.697	8.659	

Srednia w centy- metrach	Długość w metrach									
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
	Miaższosć w metrach sześciennych									
36	1.018	2.086	3.054	4.072	5.089	6.107	7.125	8.143	9.161	
37	1.075	2.150	3.226	4.301	5.376	6.451	7.526	8.602	9.677	
38	1.134	2.268	3.402	4.536	5.671	6.805	7.939	9.073	10.207	
39	1.195	2.389	3.584	4.778	5.973	7.168	8.362	9.557	10.751	
40	1.257	2.513	3.770	5.026	6.283	7.540	8.796	10.053	11.310	
41	1.320	2.641	3.961	5.281	6.601	7.922	9.242	10.562	11.882	
42	1.385	2.771	4.156	5.542	6.927	8.313	9.698	11.084	12.469	
43	1.452	2.904	4.357	5.809	7.261	8.713	10.165	11.618	13.070	
44	1.521	3.041	4.563	6.082	7.603	9.123	10.644	12.164	13.685	
45	1.590	3.181	4.771	6.362	7.952	9.543	10.133	12.723	14.314	
46	1.662	3.324	4.986	6.648	8.310	9.971	11.633	13.295	14.957	
47	1.735	3.470	5.250	6.910	8.675	10.410	12.145	13.880	15.614	
48	1.810	3.619	5.429	7.238	9.048	10.857	12.667	14.476	16.286	
49	1.886	3.771	5.657	7.543	9.429	11.814	13.200	15.086	16.972	
50	1.964	3.927	5.891	7.854	9.818	11.781	13.745	15.708	17.672	

51	2.043	4.086	6.128	8.171	10.214	12.257	14.300	16.343	18.385	
52	2.124	4.247	6.371	8.495	10.619	12.742	14.866	16.990	19.113	
53	2.206	4.412	6.619	8.825	11.031	13.237	15.443	17.649	19.856	
54	2.290	4.580	6.871	9.161	11.451	13.741	16.032	18.322	20.612	
55	2.376	4.752	7.127	9.503	11.879	14.255	16.631	19.007	21.382	
56	2.463	4.926	7.389	9.852	12.315	14.778	17.211	19.704	22.167	
57	2.552	5.106	7.655	10.207	12.759	15.311	17.862	20.414	22.966	
58	2.642	5.284	7.926	10.568	13.210	15.852	18.495	21.137	23.779	
59	2.734	5.468	8.202	10.936	13.670	16.404	19.138	21.872	24.606	
60	2.827	5.655	8.482	11.310	14.137	16.965	19.792	22.619	25.447	
61	2.922	5.845	8.767	11.690	14.612	17.535	20.457	23.380	26.302	
62	3.019	6.038	9.057	12.076	15.095	18.114	21.134	24.153	27.172	
63	3.117	6.234	9.352	12.469	15.586	18.703	21.821	24.938	28.055	
64	3.217	6.434	9.651	12.868	16.085	19.302	22.519	25.736	28.953	
65	3.318	6.637	9.955	13.273	16.592	19.910	23.228	26.547	29.865	
66	3.421	6.842	10.264	13.685	17.106	20.527	23.948	27.370	30.791	
67	3.526	7.051	10.577	14.103	17.628	21.154	24.680	28.205	31.731	
68	3.632	7.263	11.895	14.527	18.158	21.790	25.422	29.053	32.685	
69	3.739	7.478	11.218	14.957	18.697	22.436	26.175	29.914	33.654	
70	3.848	7.697	11.545	15.394	19.242	23.091	26.939	30.788	34.636	

Srednica w centy- metrach	Długość w metrach									
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	
Miażdżość w metrach sześciennych										

71	3-959	7-918	11-878	15-834	19-796	23-755	27-714	31-674	35-633
72	4-072	8-143	12-215	16-286	20-358	24-429	28-501	32-572	36-644
73	4-185	8-371	12-556	16-742	20-927	25-112	29-298	33-483	37-669
74	4-301	8-602	12-903	17-203	21-504	25-806	30-106	34-407	38-708
75	4-418	8-636	13-254	17-671	22-089	26-507	30-925	35-343	39-761
76	4-536	9-073	13-609	18-146	22-682	27-219	31-755	36-292	40-828
77	4-657	9-313	13-970	18-627	23-283	27-940	32-596	37-253	41-910
78	4-778	9-557	14-335	19-113	23-892	28-670	33-449	38-227	43-005
79	4-902	9-803	14-705	19-607	24-508	29-410	34-312	39-213	44-115
80	5-027	10-053	15-080	20-106	25-133	30-159	35-186	40-212	45-239
81	5-153	10-306	15-459	20-612	25-765	30-918	36-071	41-224	46-377
82	5-281	10-562	15-843	21-124	26-405	31-686	36-967	42-248	47-529
83	5-411	10-821	16-232	21-642	27-053	32-464	37-874	43-285	48-696
84	5-542	11-084	16-625	22-167	27-709	33-251	38-792	44-334	49-876
85	5-675	11-349	17-024	22-698	28-373	34-047	39-722	45-396	51-071

86	5-809	11-618	17-426	23-235	29-044	34-853	40-662	46-470	52-279
87	5-945	11-889	17-834	23-779	29-723	35-668	41-613	47-557	53-502
88	6-082	12-164	18-246	24-328	30-411	36-493	42-575	48-657	54-739
89	6-221	12-442	18-663	24-885	31-106	37-327	43-548	49-769	55-990
90	6-362	12-723	19-085	25-447	31-809	38-170	44-532	50-894	57-256
91	6-504	13-008	19-512	26-016	32-519	39-023	45-527	52-031	58-535
92	6-648	13-295	19-943	26-530	33-238	39-886	46-533	53-181	59-828
93	6-793	13-586	20-380	27-172	33-965	40-757	47-550	54-343	61-136
94	6-940	13-880	20-819	27-759	34-639	41-639	48-570	55-518	62-458
95	7-088	14-176	21-265	28-353	35-441	42-529	49-618	56-706	63-794
96	7-238	14-476	21-715	28-953	36-191	43-429	50-668	57-906	65-144
97	7-390	14-780	22-169	29-559	36-949	44-339	51-729	59-118	66-508
98	7-543	15-086	22-629	30-172	37-715	45-258	52-801	60-344	67-887
99	7-698	15-395	23-093	30-791	38-488	46-186	53-884	61-582	69-279
100	7-854	15-708	23-562	31-416	39-270	47-124	54-978	62-832	70-686
101	8-012	16-024	24-035	32-047	40-059	48-071	56-083	64-095	72-107
102	8-171	16-343	24-514	32-685	40-856	49-028	57-199	65-370	73-541
103	8-332	16-665	24-997	33-329	41-661	49-994	58-325	66-658	74-991
104	8-495	16-990	25-485	33-979	42-474	50-969	59-464	67-959	76-454
105	8-659	17-318	25-977	34-636	43-295	51-954	60-613	69-272	77-931

Ciężar plodów leśnych i rozmaitych innych materiałów.

Liczba, oznaczająca ciężar masy materiału, zawartego w 1 metrze sześciu, podzielona przez 1000, wskazuje ciężar gatunkowy tego materiału.

I. Ciężar drzewa z pnia okorowanego

według Nördlinger'a i innych.

Rodzaj drzewa	Drewno świeżo ścięte			Drewno wyschnięte		
	Ciężar 1 metra kubicz. w kilogr.					
	naj- mniejszy	naj- większy	w prze- cięciu	naj- mniejszy	naj- większy	w prze- cięciu
Jawor	830	1040	930	530	790	660
Paklon (Czarnoklon)	870	1050	960	610	740	670
Akacja	750	1000	870	580	850	710
Jablon	950	1260	1100	660	840	750
Brzoza	800	1090	940	510	770	640
Grusza	960	1070	1010	710	730	720
Buk	900	1120	1010	660	830	740
Kasztan słodki	840	1140	990	600	720	660
Cis	970	1100	1030	740	940	810
Dąb szypułkowy	930	1280	1100	690	1030	860
bezszypułkowy	870	1160	1010	530	960	740
węgierski	1020	1170	1100	830	870	850
Brzekinia	870	1130	1000	690	890	790
Olsza czarna	630	1010	820	420	640	530
biała	610	1000	800	430	550	490
Jesion pospolity	740	1140	920	570	940	750
Świerk	400	1070	730	350	600	470
Sosna kosodrzew	—	—	—	720	940	830
czarna	900	1110	1000	380	760	570
pospolita	380	1030	700	310	740	520
weymucka	450	1020	730	310	560	460
Limba	—	—	—	400	450	420
Modrzew	520	1000	760	440	800	620
Lipa	610	870	740	320	590	450
Morwa	—	—	—	1120	—	640
Jarząb mączysty	—	—	—	1020	—	600
Orzech włoski	—	—	—	850	—	660
Topola włoska	—	—	—	710	—	390
biała (srebrzysta)	800	1100	950	400	570	480
sokora	—	—	—	740	—	740
Osika	610	990	800	430	560	490
Platan	—	—	—	901	—	680
Kasztan dziki	760	1040	900	520	630	570
Jodla	770	1230	1000	870	600	480
Wiąz	730	1180	970	560	820	690
Jarząb	—	—	—	980	—	580
Wierzba	—	—	—	800	—	500
Grab	920	1250	1080	620	820	720

II. Ciężar drzewa ułożonego

według zestawienia Baur'a.

Rodzaj drzewa	Wiek drzewa lat	Czas ścięcia miesiąc	Świeżo ścięte				Wyschnięte			
			drewno lupane		kręgi łaski	gałęzie	drewno lupane		kręgi łaski	gałęzie
			szczy- pki rdzeniowe	szczy- pki b i e l o w e			szczy- pki rdzeniowe	szczy- pki b i e l o w e		
Ciężar 1 metra kubicznego w kilogramach										
Świerk	20—50	List.	910	843	889	919	423	415	488	458
"	60—80	"	835	622	886	936	515	581	586	533
"	81—100	"	879	514	852	925	512	479	537	540
" w przecięciu zrębu zim.	—	—	892	717	881	926	457	445	534	511
"	40—60	Lipiec	677	—	820	795	449	—	526	517
" w przecięciu zrębu letn.	61—80	"	718	469	800	—	514	445	542	—
"	—	—	703	469	812	795	457	445	534	517
Sosna pospolita	30—35	List.	963	947	—	—	528	509	—	—
"	67	Marz.	950	690	97	869	554	503	551	516
Sosna czarna	29	Stycz.	—	—	855	—	—	—	461	—
Modrzew	30	"	—	—	929	—	—	—	624	—
Jodla	28	"	—	—	937	—	—	—	469	—
Sosna weymucka	15	"	—	—	927	—	—	—	342	—
Dąb szypułkowy	30—40	Grud.	998	1144	1022	—	706	825	745	—
"	200	Stycz.	741	923	968	909	548	669	703	702
Buk	90	"	970	878	955	930	687	734	697	673
Grab	87	"	—	—	1019	1045	—	—	762	780
Brzoza	90	"	978	—	—	986	734	—	—	712
Olsza czarna	65	"	922	779	778	942	559	566	502	489
Iwa	20—30	"	—	—	—	940	—	—	—	610
Osika	30—35	Grud.	853	780	853	923	546	556	520	562
Lipa	30	Stycz.	—	—	—	781	—	—	—	484
Krasznina	30	"	—	—	—	879	—	—	—	586
Jabłoń dzika	20	"	—	—	—	918	—	—	—	—
Grusza dzika	35	"	—	—	—	1090	—	—	—	603
Akacja	8	"	—	—	—	855	—	—	—	725
Jesion	64	"	854	—	—	—	763	—	—	755
Paklon	51	"	—	—	—	—	—	—	—	—
Klon	49	"	—	—	—	979	—	—	—	717
Jarząb	53	"	1051	933	—	—	741	797	—	—
Brzekinia . .	69	"	950	—	—	—	671	—	—	—
Trześnia . . .	53	"	—	—	—	1031	—	—	—	808
Kasztan dziki	12	"	—	—	—	1041	—	—	—	853
Topola kanad.	7	"	—	—	—	912	—	—	—	573
"	—	"	—	—	—	758	—	—	—	406

III. Ciężar kory

względ zestawienia Baura.

Gatunek	1 metr sześć. wagi kilogramów	100 kilogramów zawierają metrów sześć.	1 metr pojemności a względnie 100 wiązek	
			waga	za- wiera
			klgr.	metr. sześć
A. Kora stara.				
<i>a) w metrach sześć. pojemności :</i>				
Dębowa, czyszczona, wyschn. w taflach	768	0.130	289	0.376
Świerkowa " surowa w zwitkach	691	0.145	290	0.419
" " wyschn.	837	0.120	227	0.273
Jodłowa " surowa w taflach	752	0.130	111	0.147
" " wyschn.	864	0.116	440	0.509
	733	0.136	312	0.423
<i>b) w wiązkach :</i>				
Dębowa nieczyszczona surowa . . .	887	0.113	1896	2.070
Świerkowa " wyschnięta . . .	779	0.128	1250	1.604
" " surowa . . .	784	0.127	2989	3.805
" " wyschnięta . . .	757	0.132	1150	1.517
B. Kora dębowa młoda				
<i>a) w metrach sześć. pojemności :</i>				
Doborowa surowa	881	0.113	—	—
Gałązkowa	840	0.119	—	—
Chropowata	804	0.124	—	—
<i>b) w wiązkach :</i>				
Surowa w wiązkach o 1 m długości				
i 1 m obwodu	874	0.114	1911	2.185
" obliczona w stanie niowiąz.	865	0.116	—	—
" w wiązkach o 2.5 do 3 m dług.	916	0.109	4370	4.775
Wyschnięta w wiązkach o 1 m długości				
i 1 m obwodu	764	0.130	1131	1.480
" obliczona w stanie niowiąz.	752	0.133	—	—
" w wiązkach o 2.5 do 3 m dług.	851	0.117	2850	3.54

IV. Ciężar węgla drzewnego i kamiennego, koksu, torfu, korka, dębianki i smoły.

	1 metr sześć. wagi kilo- gramów	1 hekto- liter wagi kilo- gramów
Węgiel brunatny wyschnięty	830	48
Węgiel brunatny świeżo wydobyty	1280	
Węgiel kamienny wyschnięty	890	40
Węgiel kamienny świeżo wydobyty	1360	
Koks	370	33
Torf wyschnięty	840	
smolowy	730	17
ziemny	420	
korzonkowy	190	24
darniowy	190	
Skórkorek dębowy wyschnięty	240	21
Żywica świerkowa i sosnowa	1070	
Smola biała	1070	
brunatna	1150	

Znaki skrócone dla miar i wag metrycznych.

1. Miary długości:		3. Miary objętości:	
miryamestr	11_m	kilometr sześcienny	km^3
kilometr	km	metr	m^3
metr	m	decymetr	dm^3
decymetr	dm	centymetr	cm^3
centymetr	cm	milimetr	mm^3
milimetr	mm	hektolitr	hl
		litry	l
		decylitr	dl
		centylitr	cl
2. Miary powierzchni:		4. Wagi:	
miryamestr kwadratowy	11_m^2	tonna	t
kilometr	km^2	centnar metryczny	q
metr	m^2	kilogram	kg
decymetr	dm^2	dekagram	dg
centymetr	cm^2	gram	g
milimetr	mm^2	decygram	dg
hektar	ha	centygram	cg
ar	a	miligram	mg

Uwaga. 1) Do znaków skróconych używa się w piśmie i druku łacińskiej kursywy. 2) Do znaków nie należy dodawać kropek po prawej stronie. 3) Znaki mają być umieszczone po prawej stronie liczb w tym samym poziomie; przy liczbach z ułamkami dziesiętnymi po ostatnim miejscu dziesiętnym.

V. Ciężar rozmaitych materiałów budowlanych.

Jeden metr sześcienny waży kilogramów

Bazalt	2860
Granit	2750
Kamień wapienny	2110
Marmur	2650
Piaskowiec	2350
Cegła (palona)	1230
Lupek	2650
Kamień ciosowy (w przecięciu)	2500
Zaprawa wapienna	1760
" cementowa	1690
Gips palony	1810
Piasek drobny suchy	1520
" wilgotny	1920
" ilowy	1770
Zwir krzemionkowy	1370
Ziemia organiczna	1150
" marglowa	2450
" zwyczajna mokra	1950
" " sucha	1630
" mieszana z piaskiem i kamieniem	1860
" tłusta mieszana z krzemionką	2270
Gлина sucha	1410
" wilgotna	2110
Mur z cegły	1770
" z kamienia łamanego	2460
Żelazo kute	7700
" lane	7200
" w drutach	7700
Stal	7800
Miedź w przecięciu	8800
Mosiądz	8400
Cyna	7800
Cynk	7000
Ołów	11400

Względna palność

według zestawienia Pressler'a

a) rozmaitego drzewa przy równej objętości.

Jeżeli	Dąb	Buk	Grab	Jawor i Wiąz	Brzoza i Drzewa owocowe	Olśza i Lipa	Topolia i Wierzba	Jodła	Świerk	Sosna	Mo- drzew
Świerk = 100 .	157	155	153	140	130	100	89	107	100	104	100
Buk = 100 . .	101	100	99	91	82	65	60	68	65	67	65

b) rozmaitych przedmiotów palnych przy równym ciężarze.

Drewno	przechle	wyschle	węgiel	Torf średniej jakości	Węgiel brunatny	Węgiel kamienny	Koks
100	119	200	z 30% wody	suchy z 20% po- piolu z 20% po- węgiel z 20% po- piolu	średniej jakości	najlepszey jakości	średniej ja- kości z 20% po- piolu
			105	150	180	225	195
						230	285
							230

Ubytek w skutek zsychnia się drewna

według zestawienia Prossera.

do ciężaru, jakoteż co do objętości ze 100 procent do następujących procentów:

[illegible]

Potrzeb robocizny przy zalesieniu.

Oznaczenie roboty	Dnie piesze a względnie ciągle*)
I. Uprawa gleby.	
A. Uprawa zupełna.	
	na hektar
1) <i>Uprzątanie runa leśnego:</i>	
Wykoszenie trawy	8—12
Usunięcie chwastów	12—14
Grabanie ściółki i mchu w zrebach nasiennych	8—16
Uprzątanie runa za pomocą motyki	20—50
Zdzieranie darni w płatach o 3 do 4 cm grubości i wysuszenie takowych	55—75
Ułożenie darni w stosy o 0·6 do 1·2 m wysokości i spalanie takowej na popiół	12—16
2) <i>Powierzchołowe zruszenie gleby:</i>	
za pomocą żelaznych grabi	5—10
za pomocą brony na glebie słabo zadarnionej, po- jednyczo	0·5—1·0*
toż samo na krzyż	1·0—1·5*
3) <i>Głębsze poruszanie gleby:</i>	
Skopanie ziemi za pomocą motyki do 10 cm głębokości	25—65
Toż samo do 15 cm głębokości	40—90
Jeszcze głębsze skopanie ziemi za pomocą motyki, jak dla uprawy połączonej z siewem zboża — w szkółkach siewnych i drzewianych	70—110
Kopanie ziemi rydłem, czyli ryskałem	80—120
Rygotowanie do 0·3—0·5 głębokości	150—300
Toż samo wraz z rafowaniem ziemi	300—500
Oranie plugiem lasowym 15 do 20 cm głębokości	3—7*
Oranie plugiem lasowym i pogłębiaczem na 40 cm głębokości	5—9*
B. Uprawa częściowa.	
	dla 1000 m bieżących
1) <i>Uprawa gleby w pasy i bruzdy:</i>	
Zdzieranie darni w pasy o 0·3 m szerokości	2—3
Poruszanie ziemi na tyższe pasach motyką	2—3
Sporządzenie motyką wąskich, 5—8 cm głębokich bruzd	1·5—2
Kopanie ziemi w pasach o 0·5 m szerokości, do głębokości 0·4 do 0·45 m	3·5—5·5
Kopanie bruzd według sposobu „Cotty” (uprawiana być ma ¼ część powierzchni)	32—48
	na 1 hektar

*) Na dzień c'agly liczy się para koni i j'oganiacz.

Oznaczenie roboty	Dnie przesz- a względnie ciągłe*
Naciągnięcie skib plugiem — wymaga — według uprawionej powierzchni, stosunkowej części ro- bowizny, podanej do ziorania całej powierzchni Wyorywanie plugiem lasowym bruzd w odległości od 1 2 do 1 5 m	na 1 hektar 2 0—2 5
2) Uprawa gleby w talerze i dolki:	dla 1000 talerzy
Poroszenie ziemi motyką w talerze do 10 cm głęb.: przy wielkości talerzy 20 cm w kwadrat.	0 7—1 9 1 0—2 5
" " " 30 cm " "	1 0—4 5
" " " 40 cm " "	2 0—2 5
" " " 50 cm " "	2 5—3 0
Przysposobienie dolków:	dla 1000 dółków
przy wielkości takowych 20 cm w kwadrat	0 8—2 2
" " " 30 cm " "	1 2—3 0
" " " 40 cm " "	2 4—5 4
" " " 50 cm " "	3 5—7 0
II. Siew	
bez uprawy gleby.	na 1 hektar
A. Siew szerokokrotny.	
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	6—3
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	7—10
" " ciężkiego " " "	10—18
B. Siew w pasach i bruzdach.	na 100 " m bieżących zasianych pasów
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	0 3—0 7
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	0 5—1 0
" " ciężkiego " " "	1 5—2 5
C. Siew w talerzach i dółkach.	na 1000 miejsc
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	0 2—0 4
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	0 3—0 6
" " ciężkiego " " "	1 0—1 5
D. Sadzenie nasienia.	
Sadzenie żołędzi i przykrycie takowej ziemią	0 5—1 0
III. Plantacja.	
A. Hodowanie sadzonek.	na 1 ar
Skopanie ziemi rydłem na 0 3 m głęboko i oczyszczenie takowej z korzeni i kamieni	1 2—1 5
Ryglowanie ziemi do 0 5 m głębokości i oczyszczenie z korzeni i kamienia	2 0—4 0
Toż samo i przerabianie ziemi	3 0—5 0

Oznaczenie roboty	Dnie robocze pieczę
Sporządzanie grządek	na 1 ar
Sporządzanie rowków na grądkach, siew i przykrycie nasienia	0 6—0 8
Okopywanie i czyszczenie grządek, tudzież polewanie roślin, rocznie	1 2—1 4
	4 0—6 0
	dla 1000 szt.
Przesadzanie 1 i 2-rocz. sadzonek drzew iglastych .	0 8—1 5
" " " " liściastych	2 0—3 0
" " " " "	4 0—6 0
" " " " "	7 0—10 0
B. Wydobywanie sadzonek.	
Wydobywanie jednorocznych nieprzeszkółkowanych sadzonek	0 05—0 10
Wydobywanie starszych przeszkólków. sadzonek	5 0—10 0
Wykonywanie kilkuletnich drzewek	15 0—30 0
C. Sadzenie.	
1) Sadzenie z grądu za pomocą:	
świdra Hayer'a o 5 cm średnicy	1 5—2 0
" " " " 7 5 cm	2 5—3 0
rydła żłobiącego	6 0—7 0
" zwykłego	8 0—10 0
2) Sadzenie zwykle w dołkach :	
1 i 2-rocznych sadzonek drzew iglastych	1 0—2 0
3 i 4 " " " " " " " "	2 0—3 5
5 i 6 " " " " " " " "	4 0—5 0
1 i 2 " " " " " " " " liściastych	2 0—3 0
sposzarych drzewek 0 5 do 1 5 m wysokich . . .	10 0—30 0
" " " " 1 5 " 2 5 m " " " "	20 0—50 0
" " " " 2 5 " 3 5 m " " " "	40 0—100 0
Sadzenie zrzułów 2 cm grubych	8 0—15 0
Sadzenie pękami (po 3 do 5 sztuk) wymaga 10 do 12% więcej robocizny.	
3) Sadzenie według Buttlar'a :	
w glebie niespulchnionej	0 8—1 0
4) Sadzenie Biermans'a :	
wraz z donoszeniem popiołu z darni	3 0—4 0
5) Sadzenie u szczeliny według Aleman'a :	
1 i 2-letnich sadzonek drzew iglastych (bez poprzedniej orki)	0 8—1 0
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych (bez poprzedniej orki)	1 6—1 8

Czas dojrzewania i opadania nasion.

Trwanie ich siły kiełkowania.

Rodzaj drzewa	Następie dojrzewania w	Następie opadania w	Sila kiełkowania trwa w przecięciu lat
Jawor	Pozdziejniku	Listopadzie	1 1/2
Klon	poczatku Pozdziejnika	poczatku Listopada	1 1/2
Paklon	Wrzesniu	Wrzesniu	1 1/2
Brzoza	Lipcu lub Sierpniu	zaraz po dojrzewaniu	3/4
Buk	Wrzesniu lub w poczatku Pozdziejnika	Pozdziejniku	1 1/2
Grab	Pozdziejniku	Listopadzie	2
Dab szypulkowy	przy koncu Wrzesnia	Pozdziejniku	1 1/2
" bezszypulkowy	przy koncu Pozdziejnika	Listopadzie	1 1/2
Olza	Pozdziejniku 2-go roku	w zimie	2
Jesion	Listopadzie	Marcu do	1 1/2
Swierk	Pozdziejniku i Listopadzie	Kwietniu następnego roku	4
Sosna pospolita	Pozdziejniku 2-go roku	tak samo	3
Kosodrzew	poczatku Listopada 2-go roku	tak samo	—
Limba	przy koncu Pozdziejnika 2-go roku	tak samo	3
Moltrzew	Pozdziejniku i Listopadzie	niekawem po dojrzewaniu	1 1/2
Jodla	przy koncu Wrzesnia lub w poczatku Pozdziejnika		
Wihz	przy koncu Maja lub w poczatku Czerwea		

Oznaczenie roboty	Dnie robocze piece
6) Sadzenie za pomocą wydła klinowatego:	dla 1000 sztuk
1 i 2-letnich sadzonek drzew iglastych (bez poprzedniej orki)	0-8-0-9
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych (bez poprzedniej orki)	1-3-1-6
7) Sadzenie w kopce według Mantuffel'a:	
3 letnich sadzonek drzew iglastych	10-15
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych	15-20
sporszych drzewek 0-5 do 1-5 m wysokich	30-40
1-5 do 2-5 m	40-60
8) Sadzenie w rowki:	
a) 1 i 2-letnich sadzonek w odstępach 1-25 m w jednym rzędzie:	
wybranie 1025 m bież., 0-4 m szerokiego i głębokiego rowku	18-0-22-0
Sadzenie	3-0-5-0
razem	21-0-27-0
w dwóch rzędach:	
Wybranie 625 m bież., 0-4 m szerokiego i głębokiego rowku	9-0-11-0
Sadzenie	3-0-5-0
razem	12-0-16-0
b) sporszych drzewek (0-5 do 1-5 m wysokich) w odstępach 1-25 m w jednym rzędzie:	
Wybranie 1250 m bież., 0-5 m szerokiego i głębokiego rowku	36-0-40-0
Sadzenie	6-0-10-0
razem	42-0-50-0
w dwóch rzędach:	
Wybranie 625 m bież., 0-5 m szerokiego i głębokiego rowku	18-0-20-0
Sadzenie	6-0-10-0
razem	24-0-30-0
9) Sadzenie mniejszych i większych sztabrów:	
Wtykanie sztabrów 0-3 do 0-5 m długich, wraz z wycięciem i przyrządzeniem takowych	5-0-15-0
Sadzenie w kępach, w odległości 1 do 1-2 m w kwadrat i wielkośći dołków 0-3 do 0-4 m	12-0-20-0
Wtykanie kół 3-0 do 3-5 m długich w dołkach 0-5 m szerokie i 0-4 m głębokie, wraz z wycięciem i przyrządzeniem takowych	25-0-35-0

Czas dojrzewania i opadania nasion.

Trwanie ich siły kiełkowania.

Rodzaj drzewa	Nasienie dojrzewa w	Nasienie opada w	Siła kiełkowania trwa w przecięciu lat
Jawor	Październiku	Listopadzie	1 1/2
Klon	początku Października	początku Listopada	1 1/2
Pąk	Wrześniu	Wrześniu	1 1/2
Brzoza	Lipcu lub Sierpniu	zaraz po dojrzewaniu	3/4
Buk	Wrześniu lub w początku Października	Październiku	1 1/2
Grab	Październiku	Listopadzie	2
Dąb szypułkowy	przy końcu Września	Październiku	1 1/2
" bezszypułkowy	przy końcu Października	Listopadzie	1 1/2
" węgierski	Październiku 2-go roku	Listopadzie	2
Olśza	Listopadzie	w zimie	3
Jesion	Październiku	Marcu do Maja następnego roku	1 1/2
Sierik	Październiku i Listopadzie	Marcu i Kwietniu następnego roku	4
Sosna pospolita	Październiku 2-go roku	tak samo	3
Kosałczew	początku Listopada 2-go roku	w Kwietniu następnego roku	3
Limba	przy końcu Października 2-go roku	tak samo	3
Molizew	Październiku i Listopadzie	tak samo	3 1/2
Jodła	przy końcu Września lub w początku Października	niebawem po dojrzewaniu	1 1/2
Wiąz	przy końcu Maja lub w początku Czerwca	Czerwcu	

Ciężar nasienia i ilość ziarn.

Rodzaj drzewa i własność nasienia	Jeden hektoliter wagi kilogramów		Jeden kilogram a względnie hektoliter* zawiera ziarn tysięcy	
	od — do	w przecięciu	od — do	w przecięciu
a) Drzewa iglaste.				
Jodła ze skrzydełkami	18—22	20	14—18	16
" czyszczone	24—30	27	18—26	23
Świerk ze skrzydełkami	14—18	16	105—110	108
" czyszczone	40—48	44	120—150	130
Sosna pospolita ze skrzydełkami	13—15	14	115—125	120
" " czyszczone	45—50	48	150—180	160
" czarna ze skrzydełkami	22—24	23	—	—
" " czyszczone	50—55	53	55—60	58
" weymułka czyszczone	—	—	55—58	57
Limba	55—60	58	3·6—4·2	4
Modrzew ze skrzydełkami	16—18	17	120—130	125
" " czyszczone	48—52	50	140—150	140

b) Drzewa liściaste.

Dąb szypułkowy	70—90	80	17*—27*	22*
" bezszypułkowy	70—90	80	20*—29*	25*
Kasztan słodki	56—61	59	0·18—0·30	0·24
Orzech włoski	30—40	35	3*—6*	4·5*
Kasztan dziki	58—65	62	0·06—0·14	0·10
Buk	45—50	48	210*—220*	215*
Jesion	15—17	16	12—20	16
Jawor czyszczony	12—14	13	10—16	13
Wiąz	5—6	5·5	80—160	140
Grab ze skrzydełkami	10—14	12	13—19	16
" czyszczony	46—50	48	25—38	32
Brzoza	8—10	9	600—1000	800
Lipa małowistna	—	—	28—30	29
" pospolita	—	—	9—11	10
Olśza czarna	28—32	30	850—1000	930
Akacja	80—84	82	50—60	55

Ilość nasienia, potrzebnego do siewu.

Rodzaj drzewa	Procent siły kiełkowania	Ilość nasienia na jeden hektar		Ilość nasienia dla obsiania jednego Ara szkółki
		dla siewu szerokorzutnego		
		hektolitrow	kilogramów	
Jawor	50	3-4	40-50	w pasy $2\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$, w dolki $\frac{1}{4}$ części obok wykazanej ilości. 1.5-2 kg
Brzoza	10	4	30-40	w pasy 20-25 kg, w talerze 15-20 kg. 1-1.5 kg
Buk	60	3-6	150-250	w dolki w odstępach po 0.3 m, - 0.6-1.0 hl, w pasy 2-4 hl, w talerze 1.5 - 2 hl. 0.1-0.2 hl
Dąb	60	7-15	500-1000	sadząc pojedynczo 2.5 hl; siejąc w pasy 4-7 hl. 0.1-0.2 hl
Olśza	15	0.5-0.7	15-20	w pasy 10-15 kg (nasienia bindej olśzy potrzeba nieco więcej niż czarnej) 2-4 kg
Jesion	50	3-4	40-50	w pasy $2\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{3}$, w dolki $\frac{1}{4}$ części obok wykazanej ilości. 1.5-2 kg

Świerk ze skrzydełkami bez skrzydełek .	60 50	1-0 0-2	15-20 8-12	w pasy i talerze w przybliżeniu ta sama ilość.	1-1.5 kg
Modrzew ze skrzydełkami bez skrzydełek .	40 35	1-3 0-4	22 15-20	w pasy, względnie w talerze o 3, względnie o 5 kg mniej.	1.5-2 kg
Sosna czarna ze skrzydełkami bez skrzydełek .	60 50	— —	18 12	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	3-3.5 kg (w szer. broz.)
Jodła ze skrzydełkami bez skrzydełek .	50 40	3-4 2-2.5	60-80 50-60	w pasy i talerze o 15, a względnie o 30 kg mniej.	8-10 kg
Wiąz	20	6-7	30-40	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	1.5-2 kg
Grab ze skrzydełkami bez skrzydełek .	50 50	6 1	60-70 40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	1-1.5 kg
Sosna pospolita ze skrzydełkami bez skrzydełek .	60 50	1 0.14	14 6-8	w pasy i bruzdy (rowki) 5-6 kg siejąc szyszkami 7-13 hl na 1 ha.	1-1.5 kg
Linba	—	—	180	—	5 kg

Wydatność nasienia z szyszek

według Gayera i innych.

W przecięciu wydaje jeden hektoliter szyszek	N a s i e n i a	
	ze skrzy- dełkami	czyszczo- nego
	kilogramów	
świerkowych	2·25 do 3·60	1·23 do 1·68
modrzewiowych	3·37 do 4·50	1 80 do 2·70
kosodrzewu	1·62	1·26
śosny czarnej	2·16	1·80
jodłowych	2·25 do 3·37	1·50 do 2·25
śosny pospolitej	1·57 do 2·25	0·78 do 0·90
limby	—	5·75

Powierzchnia szkółek siewnych i drzewnych

według Schindler'a.

Rodzaj drzewa	Na wyhodowanie 1000 sztuk sadzonek, wraz z miejscami próżnemi, potrzeba		
	w szkółce siewnej	w szkółce drzewnej	
		przy jedno- razowym przesadzaniu	przy dwu- razowym przesadzaniu
metrów kwadratowych			
Świerk } Sosna } Modrzew }	0·75—1·10	9—11	18—22
Jodła	1·50—1·80	10—12	20—24
Dąb	7·00—9·00		
Buk	1·20—1·40	23—25	42—55
Jawor	1·20—1·50		
Jesion	1·20—1·50		
Wiąz	1·10—1·40		
Osika	1·20—1·50		

❧ STYCZEŃ ❧

INSERTY.

LWOWSKA FABRYKA ASFALTU

i ulepszonych ogniotrwałych tektur do krycia dachów

S. Szeligi Łyszkiewicz

inżyniera

LWÓW — ULICA ŚW. MARCINA L. 29.

połącza

Asfalt z najpierwszych kopalń szwajcarskich i włoskich używany na chodniki bramy, podjazdy, posadzki w kościołach, fabrykach, oranżeryach, gorzelniach, w kłóakach, w rynnach ściekowych, łaźniach, łazienkach, stajniach, wozowniach, podestach przy schodach.

Asfalt do fundamentów izolujący wilgoć, kładziony na mury w gorącym stanie. Fabryka osusza asfaltem jako jedynym środkiem, znany dotąd w technice, najbardziej zawilgocone mieszkania. Niszczy zastarzały grzybek drzewny.

Elastyczne płyty izolacyjne 7 m/m 10 m/m grube

Ulepszoną przezemnie ogniotrwałą tekturę wysokich gatunków w rolach 10-metrowych od 2 złr 50 ct. do 3 złr 50 ct. do krycia dachów.

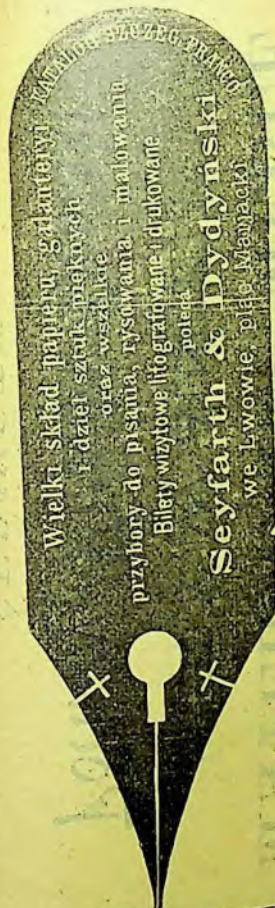
Lak asfaltowy.

Smotę angielską bezwodną do konserwacji dachów tekturowych

Fabryka wykonywa własnymi robotnikami we wszystkich miejscowościach kraju pokrycia dachowe tekturą ogniotrwałą.

Meter ☐ roboty gotowej na dachu wraz z pomalowaniemlakiem asfaltowym od 50 do 75 ct.

Długoletnią gwarancją fabryka poręcza

MATERJE NA MEBLE

DYWANY

Portiery, Firanki, Deptaki

SERWETY

KAPY NA ŁÓŻKA

MAKATY I G.D. PRZEDMIOTY

wszystko we wielkim wyborze

poleca

Magazyn

A. KRZYSZTOFOWICZA

WE LWOWIE

plac Halicki · liczba 2.

Własnego wyrobu

pościel, kołdry, materace, sienniki,
siatki druciane i wkładki sprężynowe
do łóżek, poduszki, prześcieradła,
poszewki itp.

poleca w największym wyborze
po cenach najniższych

Józef Schuster

we Lwowie przy ulicy Kopernika l. 7.

ANTONI GILEWICZ

przedtem

JÓZEF KIENZLER

inżynier

we Lwowie, ul. Krakowska l. 30-32.

Wykonuje wszelkie roboty w zakresie ten
wchodzące, jakoto: do aparatów gorzel-
nianych, browarniczych i młynów.

po najumiarkowańszych cenach.

ALFRED

DZIKOWSKI

c. i k. Nadworny Dostawca

we Lwowie, ul. Karola Ludwika l. 1.

Główny magazyn i fabryka

BRONI

odszeźgólniona

dyplomem honorowym c. k. mi-
nisterstwa handlu i ośmioma me-
dalami zasługi

poleca znakomitą

Broń myśliwską, Rewolwery, Pi-
stolety, Floberdy, Wiatróvky, Laski
strzelające i ze sztyletami, Bok-
sery, Kastety itd.

po cenach najtańszych.

Cenniki ilustrowane na żądanie bez-
płatnie.

PRACOWNIA
wszelkich wyrobów stolarskich

z pomocą maszyny parowej

JANA LENARDA

we Lwowie

ulica Janowska liczba 24.

APTEKA
J. WEWIORSKIEGO

we Lwowie

poleca WINA lecznicze, KROPLE na ból
zębów i płukanki „Unika” niezrównane
w skutku. MAŚC na plegi skuteczną
i nieszkodliwą.

Zlecenia pocztą załatwia się natychmiast.

K. Tuszyński i Spółka

Dom spedycyjny i komisowy
we Lwowie, hotel Żorża

Transporty meblowe

w wyścielanych zamkniętych wagonach
koleja i gościńcem z gwarancją.

Przyprowadzania w obręb miasta
i na prowincję.

Ekspedycja podróży
i pakunków

przez Bremę do Ameryki, Azji
i Australii.

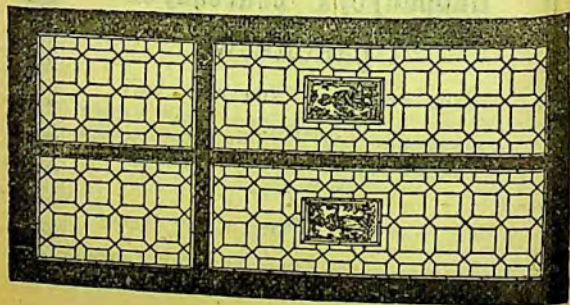
G. Schapiry Syn

we Lwowie, Sykstuska l. 10.

poleca po cenach najtańszych własny wyrób artystycznie wykonanych szyb malowanych, w ogniu wypalanych i otworem oprawionych, używanych do okien kościelnych, salonowych, klatek schodowych itd. (jak za granicą pod nazwą Glasmalerei wyrabiają) tudzież szyb malowych trawionych w deseniach, napisach itd. używanych przy drzwiach salonowych jakoteż sklepówo-portalowych, kładek schodowych itd. niemniej poleca swój od roku 1847 znany zakład wyrobu szyldów i napisów tak z wszelkiego metalu jakoteż malowanych na szkło, drzewie, blasze, płótnie, murze itp. niemałej roboty rytowniczych (grawerskich) i lakierowniczych.

Zakład wyszczególniony na wielu wystawach medalami.

GŁÓWNY SKŁAD NASION I ROŚLIN JANA STACHIEWICZA

we Lwowie, plac św. Ducha l. 8.

poleca

całkiem świeżego zbioru nasiona lasowe jako to:

Sosnę pospolitą, sosnę czarną,
sosnę amerykańską, świerk,
modrzew, brzozę, lipę i t. d.

jakoteż

Nasiona dla remiz łowieckich

Cenniki na żądanie rozseła franco.

Kantor wymiany
c. k. uprz. gal. akc.
BANKU HIPOTECZNEGO

kupuje i sprzedaje
wszystkie monety i papiery wartościowe
po kursie **dziennym** najdokładniejszym, nie li-
cząc żadnej prowizji.

Jako dobrą i pewną lokacyę
poleca

$4^{0}/_{0}$ listy hipoteczne
 $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ listy hipoteczne
 $5^{0}/_{0}$ listy hipoteczne,
 $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ listy Towarzystwa kred. ziemsk.,
 $4^{0}/_{0}$ listy Banku krajowego,
 $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ pożyczkę krajową galicyjską,
 $4^{0}/_{0}$ pożyczkę propinacyjną galicyjską,
 $5^{0}/_{0}$ pożyczkę propinacyjną bukowiniąską,
 $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ pożyczkę węg. kolei państwowych,
 $4^{1}/_{2}^{0}/_{0}$ pożyczkę propinacyjną węg.,
 $4^{0}/_{0}$ węgierskie obligacje indemnizacyjne,
które to papiery Kantor wymiany
Banku hipotecznego zawsze nabywa
i sprzedaje po cenach najkorzyst-
niejszych.

Uwaga: Kantor wymiany Banku hipotecznego
przyjmuje od P. T. kupujących wszelkie wylosowa-
ne, a już płatne miejscowe papiery wartościowe, tu-
dzież zapadłe kupony za gotówkę, bez wszelkiego
potrącenia, zaś zamiejscowe, jedynie za potrąceniem
rzeczywistych kosztów.

Do efektów, u których wyczerpały się kupony,
dostarcza nowych arkuszy kuponowych, za zwró-
tem kosztów, które sam ponosi.

K. FRYDMAN

krawiec męzki

poleca P. T. Publiczności od 30 lat
istniejący

Magazyn i pracownię sukien
męzkich

we Lwowie, plac Maryacki liczba 10.

FABRYKA

pieców kaflowych

GLIŃSKO

Skład tychże pieców szamotowanych.
ogniotrwałych znajduje się

we Lwowie przy ul. Sobieskiego 3.

GALICYJSKI
Bank Kredytowy

począwszy od dnia 1. Lutego 1890 r.

wydaje

4% ASYGNATY KASOWE

z 30 dniowem wypowiedzeniem

3 $\frac{1}{2}$ % ASYGNATY KASOWE

z 8-dniowem wypowiedzeniem,

wszystkie zaś znajdujące się w obiegu
4 $\frac{1}{2}$ % Asygnaty kasowe z 90-dniowem
wypowiedzeniem oprocentowane będą
począwszy od dnia 1. Maja 1890 po
4% z 30-dniowym terminem wypo-
wiedzenia.

Lwów dnia 31. Stycznia 1893.

Dyrekcya.

Mamy zaszczyt zawiadomić P. T. Pu-
bliczność iż z dniem 15. Lipca br. po-
większyliśmy nasz magazyn przy ulicy
Karola Ludwika l. 7

pod firmą

KAUCZYŃSKI & OBERSKI

i urządziliśmy tenże na wzór magazynów zagr.

Oddział I. Zabawki dzieciinne — Oddział
II. Zabawy dla starszych — Oddział III.
Gry towarzyskie — Oddział IV. Wózki
i Welocepedy dla dzieci — Oddział V.
Instrumenta muzyczne — Oddział VI.
Artykuły dekoracyjne — Oddział VII. Ar-
tykuły luksusowe — Oddział VIII. Arty-
kuły sportowe — Oddział IX. Tury i or-
dery kotylionowe — Oddział X. Artykuły
modne damskie — Oddział XI. Towary
galanteryjne — Oddział XII. Artykuły do
podróży — Oddział XIII. Perfumerya i
przybory toaletowe — Oddział XIV. Kalo-
sze, Parasole i towary zimowe — Oddział
XV. Wyroby koszykowe.

Wszystkie działy zaopatrzyliśmy w to-
war najlepszy i w tym celu nawiązaliśmy
stosunki z najpierwszymi domami handlo-
wymi w kraju i zagranicą.

Wszelkie nowości mamy równocześnie
z magazynami zagranicznymi.

FILIE

urządziliśmy przy ul. Halickiej l. 6.

dawniej sklep H. Müllera.

Ceny umiarkowane. Cenniki listowane na ża-
skawe zlecenia wysyłamy gratis i franco.

z najgłęb. uznanowaniem uniżeni służą
Kauczyński & Oberski.

ROK ZAŁOŻENIA
1884.

ROK ZAŁOŻENIA
1884.

pod „PIECZECIĄ“

Zakład i pracownia rytownicza

ALEKSANDRA SCHINDLERA

we Lwowie, ulica Sykstuska l. 15.

Redakcja „Łowca“
posiada jeszcze małe zapasy
Roczników

„Ł W C A“

z lat 1892, 1893, 1894 i 1895.

każdy rocznik zbroszurowany

kosztuje 3 zł. 50 ct. w. a.

Dwa roczniki razem 6 zł. wa.

WSZYSTKIE CZTERY ROCZNIKI
razem

tylko 10 zł. w. a.

Dawniejsze roczniki, o ile
są jeszcze na składzie, sprzedajemy
po 4 zł. w. a.
za rocznik.

C. k. uprzywilejowana
Fabryka maszyn. Kociarnia d'a wy-
robów żelaznych i miedzianych, od-
lewarnia żelaza i metali

Ferdynand Pietzsch

Lwów-Podzamcze ul. św. Marcina 11.

Rok założenia 1837. — Wykonuje:

URZĄDZENIA

Gorzelni, browarów, młynów, tartaków,
fabryki krochmalu, gipsu, cementu i t. d.

KOTŁY PAROWE

różnych konstrukcyi, rezerwoary żelazne
na spirytus, naftowe i t. p.

MASZYNY PAROWE

według najnowszych konstrukcyi, trans-
misye i t. p.

MASZYNY ROLNICZE

jakoto: Kieraty, młocarnie, gniotowniki,
młynki, szrotowniki, wialnie, młynki polskie

UTRZYMUJE NA SKŁADZIE

Pasy skórzane, parczane, samosmary, pu-
szki na oliwę, oliwę maszynową, cegły
ogniotrwałe, manometry, kurki kontrolli,
wodoskazy, wentyle, ruszta, podkłady,
drzwiczki, szybry, podstawki w różnych
rozmiarach.

WYKONUJE ODLEWY ŻELAZNE

z własnych lub nadesłanych modeli.

Pierwsza galicyjska Fabryka
KORKÓW KATALOŃSKICH

założona w r. 1877.

w której wyrabia się tak korki do beczek
jakoteż i butelek w rozmaitej wielkości,
oraz koła korkowe do mielenia prosa
i do strzałów myśliwskich.

L. J. MALEWSKI

Lwów, ul. Ormiańska 12.
(dom własny).

Adamsz Sokulski

Lwów, ul. Łyczakowska 54.

Pracownia rzeźb i ornamentów z drzewa

poleca

wszelkie ozdobne sprzęty salonowe i ko-
ścielne wraz z pozłoceniem, Ramy rzeź-
bione, profilowe i z listew gotowych.
Zamówienia z prowincyi załatwia szybko.

PIERWSZY ZAKŁAD KRAWIECKI
uniformowania P. T. oficerów i jednorocznych
ochotników

istniejący od roku 1873.

pod firmą

W. JACHIMECKI
we Lwowie ul. Kopernika 1. 5.

wykonuje wszelkie w zakres krawiectwa wchodzące roboty a w szczególności **UNIFORMY WOJSKOWE**, generałskie, doktorskie, huzarskie, dla księży wojskowych, urzędników kolei państw. i prywatnych, c. k. Namiestnictwa i poczty, jakoteż dla pp. oficerów i jednorocznych ochotników.

Ważne dla pp. Studentów gimnazjalnych i realnych.

MUNDURKI

uskutecznia się w większych częściach zamówień dającym, w ratach, zaś gotówką opuszcza się **ra b a t**.

Dostarcza kompletne wykwapowanie dla Infanterji austriackiej i węgierskiej, artylerji, kawalerji, strzelców, obrony krajowej i dla służby sanitarnej za ścisłym dotrzymaniem terminu, po cenach najumiarkowańszych. Zamówienia przyjmuje także w spłatach ratalnych.

Fabryka powozów

LICKENDORF

we Lwowie

odznaczona 2ma złotemi medalami 1894 roku
we Lwowie.

Poleca swoje wyroby krajowe znane od roku 1870 na różnych wystawach nawet światowych jako: wózki, sanie, tarantasy, fajetony, przyjmuje do odnowienia oraz do wymiany.

LICKENDORF we Lwowie

ulica Żulińskiego 1. 4.

stacya tramwajowa tamże.

wykonuje najstaranniejsze i nie bardziej niskich cenach. Szpilk, do krawiectwa, laskach i t. d. Rytowa mami; Monogramy na wachlarzach, porcygarach, portmonetkach, laskach, stal, miedzi, mosiądzu nle Herbów, Monogramów, Liter i Embleatów na złocie, srebrze, stal, miedzi, mosiądzu i kości słoniowej.

Pierwsza pracownia dla Galicyi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na drogich kamieniach, Herbów, Monogramów i Liter.

Metalowe pleczęcie do laku i farby dla urzędów, gmin, parafii, szkół, kancelaryi adwokatów i notaryalnych, bibliotek i innych. Własna pracownia pieczęci kauczkowych (stempli) dla wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych, składów towarowych i korporacji. — Sztydy grawirowane i odlewane. — Maszynki do suchego wypukłego druku herbów, monogramów, liter i całych słów.

Cęgi do optatków, Medale wystawowe, Pamiątkowe i medaliki religijne, podług rysunków, fotografij lub sztychów.

Jedyny skład biżuterji polskiej. Szpilk do krawatów i broszki z orłami polskimi.

Wzory pieczętek i stampilij oraz rysunki wysyła na żądanie.

*Zamówienia z prowincyi uskutecznia jak najrychlej za zaliczką.

Rok założenia 1843.

Waselina i czernidło na buty

*najlepszy tran rybi i lakier błyszczący
na skóry*

ŚRÓT i KULE

poleca firma handlowa

WOLF CZOPP

Lwów, ulica Żółkiewska liczba 2.

Rok założenia 1843.

Pracownia sukien męskich Jana Trojanowskiego

we Lwowie, ul. Skarbowska 17.

przyjmuje wszelkie roboty

w zakres krawiectwa męskiego wchodząco

podług najnowszej mody

po cenach najumiarkowańszych.

Próbki na żądanie wysyłają się franco.

Dziękując wielce Szan. Panom za dotychczaswe łaskawe względy, polecam i nadal moją pracownię.

A. NADWODZKI

we Lwowie, Rynek l. 27.

poleca

TLUSZCZ

jedyny rze-
latny środek
do utrzyma-
nia wszel-
kiego rodza-
ju skór za-

wsze w ela-
stycznym i
nieprzema-
kalnym sta-
nie.

Skóra niesmarowana wysycha przez ciepło nóg i pot, przez proch, przez czernidło, którem się czerni (w każdym czernidło do butów jest pewna część kwasu siarczanego), przez błoto, deszcz, śnieg i rosę. Przez działanie promieni słonecznych, mianowicie po zmoknięciu przez deszcz, traci swą gibkość i musi się ostatecznie złamać.

Skóra smarowana tym „tluszczem“, stawia opór powyższym wymienionym wpływom, utrzymuje się zawsze miękka i elastyczna. Jest to wyborny środek do utrzymania i przedłużenia w trójnasób trwałości butów, uprząży, fartuchów i dek przy powozach.

Na prowincję wysyłam tylko w naczyniach blaszanych po cenach $\frac{1}{4}$ miary wied. 1 zł. 20 ct. — $\frac{1}{2}$ miary wied. 1 zł. 95 ct. — 1 miara wied. 3 zł. 50 ct.

Za opakowanie i list frachtowy 10 ct.

Sprzedaję także we flaszk od 38 ct. zacząw.

Zaszczytnie
zuana
od roku
1889.

PRACOWNIA RUSZNIKARSKA
SZADKOWSKI & KOPCZYŃSKI

WE LWOWIE,

plac Bernardyński liczba 1.

wyrabia

Broń myśliwska

wszelkich systemów,

która najdokładniej uregulowana
i wypróbowana zostaje, przeto
wyrabia takową pod największą
gwarancyą.

Wszelkie reperacye wchodzące w zakres
rusznikarstwa w jak najkrótszym czasie
uskutecznia po umiarkowanych cenach.

Z wys. kim szacunkiem

Szadkowski & Kopczyński.

Adolf Alexandrowicz

Magazyn i pracownia

obuwia damskiego i męskiego

we Lwowie, przy ul. Batorego 24.

przyjmuje wszelkie zamówienia i usku-
tecznia takowe najdalej do dni ośmiu.
Gotową robotę odsyła się odwrotną pocztą.

Władysław Bazant

handel korzenny, win, de-
likatesów, herbaty chińsko-
rosyjskiej

we Lwowie ul. Halicka I. 3.

poleca

wszelkie towary w najlepszej ja-
kości po najniższych cenach.

Cenniki na żądanie franco.

 Kupuje i sprzedaje wszelką dziochy-
zną i drób tuczony.

S. GABRIEL

we Lwowie

plac Halicki liczba 3

poleca:

Koszule białe i nocne
Kalesony dymkowe
Kołnierze, Mankiety, Półkoszulki

Chuski płócienne i jedwabne
Chustki na szyję (Cachenez)
Szelki, Spinki i Szpilki do krawatek

Kaftaniki i spodnie jedwabne, wełniane i bawełniane
Skarpetki i ończochy damskie, jedwabne, wełniane i bawełniane

Pończoszki dzienne w rozmaitych gatunkach i kolor

Dra G. Jaegera Oryginalna Bielizna

męska, damska i dziecienna
z fabryki Bengera Synów.

Kamizelki i Pończochy myśliwskie
Kamasze męskie, damskie i dziecienna

Kapelusze, Cylindry i Kapelusze składane

Parasole od deszczu i słońca

Krawaty z fabryk krajowych i angielskich, co tydzień świeże przesyłki

Rękawiczki męskie i damskie

Kuferki ręczne skórzane i waterproof.

Torby ręczne z urządzeniem i bez

Torbki do przewieszania

Necessairy i Roulouy z urządzeniem i bez

Plaidy i Kocyki pluszowe i wełniane w kraty

Perfумы i Mydła francuskie i angielskie

Woda kolońska prawdziwa i angielska

Obuwie dla dam, mężczyzn i dzieci

Kaloszki męskie, damskie i dla panienek, tylko rosyjskie najprzedniejsze

i wiele innych artykułów.

Towar doborowy. Ceny najprzystępniejsze.

Cenniki ilustrowane wysyłamy bezpłatnie.

Apteka K. KRZYŻANOWSKIEGO

Lwowie, ul. Kazimierzowska liczba 26 — poleca:

„Haya“ Pader antyseptyczny dla dzieci i niemowląt, polecony przez najznakomitszych lekarzy, niezawodny środek przeciw wyprzeniom i wypryskom. — Cena pudełka 35 ct.

„Haya“ Mydło higieniczne dla dzieci, sporządzone z materiałów najdelikatniejszych, odpowiada wybredniejszemu wymogom higieny. Skóra pod wpływem tego mydła nabiera prześlicznej białości iksamitnej miękkości, pory zostają należycie oczyszczone i przygotowane do właściwego zadania. — Cena mydełka 35 ct.

„Haya“ Woda Ateńska z chiną. Jedyny niezawodny i skuteczny środek na porost włosów, przeciw wypadaniu tychże i łupieżu. Flaszka 60 ct.

„Haya“ Antyseptyczną wodę do ust. Wzmocnia dziąsła, usuwa nieprzyjemny odor ust, usmierza ból dziąsł, goi wszelkie zranienia i owrzodzenia dziąsł. — Pomoc nadaje śnieżną białosć, zapobiega psuciu się pruchnieniu tytce. — Cena flakonu 1 zł.

„Haya“ Antyseptyczną pastę do czyszczenia i konserwowania dziąsł. Dziąsła pod wpływem tej pasty wzmocniają się, odzyskują naturalną, piękną, różową barwę, a zęby śnieżną białosć. — Puszka 40 ct.

„Haya“ Puder higieniczny przeciw poceniu się rąk, pachwin i nóg. Znakomity ten środek okazał się skutecznym tam, gdzie inne wcale nie działały. Puder ten usuwa chorobliwe pocenie się, zapobiega wywarzaniu się ran i pęknięć skóry, usuwa przykry odor, wzmocnia znakomicie skórę. Cena pudełka 50 ct.

Jedynie prawdziwe opatrzone znakiem ochronnym „Opatrzność“.

Ostrzega się przed naśladownictwem. Zamówienia z prowincji załatwia się odwrotną pocztą. Żądać należy wyraźnie wyrób „Haya“. — Prócz tego poleca swój stale i zawsze obficie zaopatrzony skład środków uniwersalnych krajowych i zagranicznych jakoteż wszelkich kosmetyków i perfum — Skład wszelkich chemikaliów dla fotografów amatorów i zawodowych.

Skład wszelkich wód mineralnych i przetworów zdrowotnych. Skład — materiałów dla aptekarzy i chemików.

Największa w Galicyi
koncesyjonowana
Pracownia rusznikarska

ALFREDA
DZIKOWSKIEGO

c. k. Nadwornego Dostawcy
we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1

odszczególniona przez
Jego Ces. król. Apost. Mość Cesarza
FRANCISZKA JÓZEFA I-go

podczas Wyst. kraj. we Lwowie **darem**
honorowym za znakomity wyrób broni,
odznaczona przez Wys. c. i k. Minister-
stwo handlu

Dyplomem honorowym
i ośmioma medalami za usługi
przyjmuje zamówienia na broń
myśliwską wszystkich systemów,
śrutową i kulową, gwarantując
za dobroć, trwałość i znakomite
strzały.

Wszelkie reperacye uskutecznia
się w krótkim czasie.

Główny skład fabryczny
ORYGINALNEJ BIELIZNY WEŁNIANEJ

Dra G. Jaegera
(z fabryki Wilh. Bengera Synowie)

W **Magazynie Schayerów**
we Lwowie.

Cenniki na żądanie przesyła się franco.

KAROL GRUBARCZYK
PRACOWNIA BRONZOWNICZA
założona w r. 1862 przez śp.

JÓZEFA PAKUSZEWSKIEGO
ul. Ormiańska, 4. we Lwowie

wyrabia wszelkiego rodzaju przedmioty metalowe
ze srebra, brązu i innych metali jako to:

**wyroby kościelne, galanteryjne i po-
wozowe**

przyjmuje do złocenia i srebrzenia w ogniu lub
galwanicznie wszelkie reperacye, wykonując ta-
kowe najstaranniej w jak najkrótszym czasie
i po ujemlarkowańszych cenach.

M. LUDWIG

(M. Bałabana następcą)

Lwów, plac Maryacki 1. 8.

poleca swój

Skład fabryczny Płócien i bielizny stołowej, oraz chustki płócienne do nosa, Dymki, Shirtin-gi, Szyfony, Cretony

z fabryki Benedykta Schrolla
w Braunau.

Bielizna gotowa damska, męska i dziecienna, Pończochy, Skarpetki i Kamasze zimowe

Skład oryginalnej

Bielizny Dra Jaegera

po cenach fabrycznych.

Zamówienia z prowincyi załatwia nie licząc kosztów opakowania odwrotnie.

Pracownia rusznikarska P. JAROSZ I A. SOBOŁTA

Lwów, Kopernika 17.

Odszczególniona med. ministerstwa handlu
na powsz. Wystawie kraj. 1894.

Przyjmuje wszelkie zamówienia na broń myśliwską **własnego wyrobu**, również skutecznie wszelkie reperacye teje w możliwie krótkim czasie po najprzystępniejszych cenach.

Wszelkie narzędzia gospodarcze.

Latarnie naftowe niezrównane po zł. 2.40, Pochodnie naftowe zł. 2.50, wadłowe zł. 3.— Ocyle H. 100 szt. zł. 6.— Kłódki amerykańskie od zł. 1.10.

Wszelkie wyroby nożownicze angielskie. Nóż, widelec, łyżka, korkociąg razem składane zł. 3.—0. Kubki niklowane składane po zł. 1.— Wszelkie wyroby obejmujące zakres handlu żelaznego poleca

Antoni Halski
HANDEL ŻELAZNY

Lwów, plac Maryacki 9.

Osobny magazyn mebli żelaznych na 1. piętrze.

APTEHA
ZYGMUNTA RUCKERA

we Lwowie, ul. Skarbowska
 poleca

WINA LECZNICZE DR. JANA RUCKERA
 aptekarza we Lwowie

Malagę z Chiną, Malagę ze żelazem i malagę z chiną i żelazem
 Powołanie znane cenne przetwory lecznicze we wszelkich osłabieniach, wycieńczeniu siły, rekonwalescencji, niedokrewności i innych chorobach podkopyjących siły fizyczne. Cena butelki 3 korony.

Malaga z kaskarą Sangradą, najnowszy środek przeczyszczający nie drażniący i nie sprawiający bólesci nawet u osób najdelikatniejszego ustroju. Działa nader zbawienne w obkopywanych, załegniemiu hemoroidom itp. objawom. Skutek łagodny i prawie nie spostrzegalny. Cena butelki 3 korony.

Wina hiszpańskie z Pepsyną, jedyny i powszechnie wypróbowany środek przeciw niestrawności, dyspensji, upośledzonemu trawieniu i innym chorobom żo-

Alfred Dzikowski

we Lwowie ul. Karola Ludwika I.

c i k. koncesyoniowany skład

prochu strzelniczego

jakoteż

do rozsadzania skał i karczowania

— niemniej —

śrut twardy angielski

(Harschrot) podwójnie prasowany

KULE

okrągłe, stożkowe, pełne, ekspandujące, eksplodujące, rotacyjne 5 i 7 częściowe.

Senzacyjna nowość
 dla pp. myśliwych

patentowane kule do

— Chocke-bored —

mają tę nadzwyczajną doniosłość, że nie tylko umożliwiają strzał kulą o obu łuf, bez względu na to czy takowe są wiercone cylindrowo czy też Chacke-bored, ale nadto strzały są bardzo centrowne i pewne.

Kule Chocke-bored są tylko w kalibrach 16-tym i 12-tym w pudełkach po 10 sztuk.

ZAKŁAD
INTROLIGATORSKO-GALANTERYJNY

i Skład przyborów do pisania

Aleksandra Geitritza

we Lwowie, Trybunańska 16.

przyjmuje wszelkie roboty w zakres tego zawodu wchodzące, jako to:

książki do modlenia, handlowe i gospodarcze, mszały, ewangelie, albumy, portefelle, teki na adresy i dyplomy, ramy skórzane, pluszowe i drewniane (baro), kartony wgłębiane (passepartouts), szkatuły na srebro stołowe, pudełka (etuis) na klejnoty, wachlarze, ekramy, oraz wszelkie galanteryjne wyroby ozdobione haftami, jak pugilaresy, podzegarki, ściennie kosze, mapy do naklejania na płótno itp. po cenach bardzo przystępnych.

Eleganckie okładki na roczniki „Łowca“ po 1 złr.

J. CIROK
przedtem E. ZIEGLER

rękawicznik i bandażysta

we Lwowie, Rynek I. 30.

pod godłem „Rycerza“

poleca swój skład własnego wyrobu

TOWARÓW RĘKAWICZNICZYCH

rękawiczki glansowane, sarnie, jelenie, zamiszowe, duńskie, jedwabne, niciane, sukienne i futrzane. Poduszki safianowe, gutaperchowe i zamiszowe. Podwiązki jedwabne i skórkowe. Kasłany, spodnie i prześcieradła jelenie. Pończochy elastyczne na żyły kurczowe. Bandaże gumowe, flanelowe i skórkowe. Przybory do szermierki. Kamasze. Torby podróżne, myśliwskie i szkolne. Szelki i krawatki.

Przyjmują się poduszki haftowane, szelki, czapki ranné, torby itp. do oprawy i w ogóle wszystkie roboty w zakres rękawicznictwa wchodzące, jakoteż rękawiczki do prania i spodnie jelenie do farbów. Manszety, kołnierze i przody

Łaskawe zamówienia zamiejscowe załatwiam odwrotną pocztą.

Założona w r. 1878.

Pracownia

MOSIĘŻNICZA

i odlawarnia dzwonów w różnych rozmiarach

IZYDORA FATAŁOWICZA

i syna Zygmunta

przy ul. Kaźmierzowskiej 37. we Lwowie

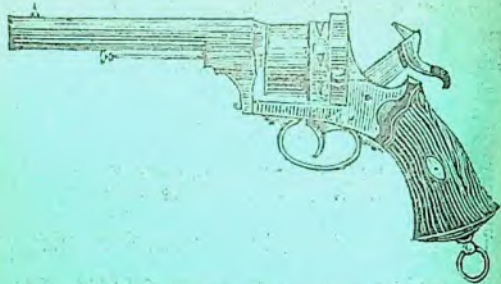
(naprzeciw Brygidek).

Główny skład przy ul. pod Dębem I. 10. (dom własny).

wyrabia z mosiądzu i rotgusu armatury do aparatów dla gorzelń, browarów, młynów parowych, kopalń nafty, łazien i łazienek parowych, wodociągów itd. wentyle, pipy, pompy, wodohkazy, świstaki, panewki do młócarń i maszyn, antaby do grobowców, lichtarze, żelazka do prasowania itp. elementa cynkowe do telegrafów.

Wyrabia także klamki do bram, drzwi i okien, gałki, szyldy, rosety itp.

Przyjmuje reparacje pomp studziennych
po niskich cenach.

Główny magazyn

broni, amunicyi, wszelkich przybo-
rów myśliwskich, łowieckich do
konnej jazdy, podróży i szermierki

ALFREDA

DZIKOWSKIEGO

c. k. Nadwornego dostawcy

we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1.

poleca najodpowiedniejszą broń

dla straży leśnej, polowej i miejskiej

po cenach bajecznie niskich

mianowicie:

Karabinki Wenzla wraz z bagnietem i pochwą (krótkie)	5-1
10 patronów Wenzla	50
Strzelbka pojedynka kabslowa	6-1
Pałasz w pochwie skórzanej	3-50
Kuple do pałasza	2-50
Przepaski dla straży, przepisane przez Wys. Na- miestnictwo	1-15
Rewolwery po	2-50, 3-50 i 5-50
Odnznaki dla pp. leśniczych, metalowe i haftowane	

ładka. Cena butelki 3 korony. Najnowszy środek przeciw uporczywym
Wino hiszpańskie z Condurango. Najnowszy środek przeciw uporczywym
słabościom żołądka, chronicznym katarom i kurczom żołądkowym owrzodzeniu,
dyspensyi i innym groźnym objawom chorobliwym żołądka. Cena but. 3 korony.
Nie mniej poleca! Syrup i Ziółka dra Zehurgera. Cenne środki przeciw
kaszlowi, chrypce, katarom itp. słabościom przewodu oddechowego. Cena Syropu
50 ct. Ziółek 20 ct. Mentyna i Proszek Heidera do zębów. Jedynie racjonalna
płukanka do ust i proszek do zębów, o orzeźwiającym smaku i zapachu, nie psu-
jąca emalii i nadająca zębom perłową białosć. Cena mentyny 50 ct. proszku 25 ct.
Matico wstrzykiwanie i kapsułki. Doświadczone i najsukieczniejsze środki przeciw
upławom i reżącce. Cena wstrzykiwanie 40 ct. Kapsułek 80 ct. Maść kaukazka
na odmrożenie. Środek ze znakomitym skutkiem w północnej Rosyi używany, le-
czy w najkrótszym czasie wszelkie odmrożenia. Plaster kauzokowy na odgniotki
Usuwa łagodnie, szybko i pewnie wszelkie odciski, nie sprawiając środka prze-
bólu. Cena kartonu 30 ct. Tabaka mentolowa. Znakomite działające środki prze-
ciw katarom nosa, usuwa w najkrótszym czasie nadmierne udzielanie śluzu, czem
uwalnia chorego bardzo rychło w tej przykrej dolegliwości. Cena pudełka 25 ct.
Creme Irls i mydło Lwowianka. Środek o nader szczęśliwym połączeniu, przeciw
piegom, opaleniu słonecznem, trądzikom itp. niezystościom skóry. Cena Kremu
80 ct. Mydła 35 ct., 3 mydełek w kartonie 1 złr.

Zamówienia z prowincyi odwrotną pocztą.

Alfred Dzikowski

c. k. nadworny dostawca
Lwów ul. Karola Ludwika 1. 1.

poleca
najznakomitszą broń myśliwską
własnego wyrobu
szczególnie strzelby trójlufowe
(Drilingi)

jakoteż sztucce zwykłe i Express, które
zjednały sobie sławę u najwybredniej-
szych znawców broni i w szerokich ko-
łach PP. pp. myśliwych. Broń w mojej
pracowni wykonana przoduje bezwarun-
kowo przed innemi fabrykatami, tak pod
względem sumiennego i eleganckiego wy-
kończenia, jakoteż pod względem strzału.

Ogromny wybór broni dla dam i mło-
dzieży t. z. Montechristo w kalibrach 6.
i 9. mm. najodpowiedniejsza broń do
strzelania do tarczy, przytem najprzy-
jemniejsza i najszlachetniejsza rozrywka,
kształcąca oko i rękę.

Tarcze żelazne z figurami, niemniej tarczki
papierowe i amunicya.

GERGOWICZ & BAUER

we Lwowie ul. Halloka 16.

polecają po cenach najprzystępniejszych
swoją Skład przyborów piśmiennych, to-
warów galanteryjnych z brązu, drzewa,
skóry, pluszu i t. p. jako to:

Albumy do fotografii. Garnitury na
biurka. Ramki do fotografii we wszyst-
nich formatach.

Kałamarze różnego wyrobu. Pugila-
resy i tytonierki, lusterka kieszonkowe,
Szczyrki i nożyczki angielskie.

Perfumerya francuska i angielska.

Prawdziwa woda kolońska i wszel-
kie przybory toaletowe.

Farby olejne Szönfelda w Düsseldorf.
Akwarelowe: Winsor & Newton w
Londynie, Borgeois-Ainé w Paryżu, Gün-
ther Wagner w Wiedniu.

Płótna malarskie w różnych szer-
kościach.

Pendzle, palety i wszelkie możliwe
przybory do malowania i rysowania.

OBRAZY, —

OLEJODRUKI,

— STALORYTY

świętych i rodzajowe.

Listwy do ram

w wielkim wyborze.

Dzieła gospodarskie, techniczne, ekonomiczne i leśne

nakładem księgarni

GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA

przy placu katedralnym

wydane, lub w komisie będące.

G. C. PATZIG.
PRAKTYCZNY

RZADCA EKONOMICZNY

według wymagań tegocze-
snych dla właścicieli dóbr,
dzierżawców i rządców.

Wydanie drugie Cena 4-60

**PRZEWODNIK
DLA LEŚNICZYCH**

zbiór wiadomości z gospo-
darstwa lasowego i odno-
snych nauk pomocniczych
2 tomy. Cena 6 złr. 40 ct.

Barański Antoni dr. Chów
koni z 21 rycinami zł. 6-80

⇒ **SEKRETARZ** ⇒

obejmujący przeszło 300 sposobów pisania listów w ró-
żnych okolicznościach potocznego życia:
w sprawach familijnych, poufnych i handlowych; wzo-
rów na kwity, kontrakta, weksle i umowy prawne; listów
proszących; prośb i podań urzędowych; listów z życze-
niami, przedślubnych itp, ze wstępem **Władysława Sa-
browskiego** zawierającym ogólne prawidła dla piszących
listy. Wydanie drugie. — złr. 2-50

CZYTELNIĘ

polską, francuską, niemiecką i angielską tudzież

WYPOŻYCZALNIĘ NÓT

fortepian, inne instrumenta i do śpiewu przedtem

KAROLA WILDA

Warunki abonamentu bardzo przystępne.

Wszystkie najnowsze lańców i operetek na ządanie gratis

Rylski T. Mechanika rolni-
cza dla gospodarzy. Wybór
i użycie narzędzi rolniczych,
ze 130 rycin w tececie 3 zł.

Strzelecki H. Cięcia lasu.
złr. 2-60

Ustawa lasowa. Ustawy fo-
wieckie. Ochrona własności
polnej złr. 1-—

Machts Ferd. Nauka o sza-
cowaniu majątków ziem. 1-20

Roczniki wyższej krajowej
szkoły rolniczej w Dubla-
nach R. I. złr. 2-60 II. 2-80
III. złr. 2.

Sprzedaż hurtowna i drobiazgowa.

wszelkiego rodzaju, gatunku i kalibru. — Najrozsza-
niamy nabój, zakreślanie i rekonstruowanie naboju, również marki na proch
i śrut, zastosowane do kalibru.

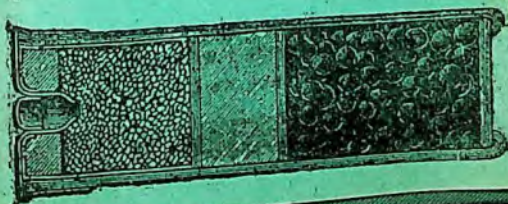
PRZEBITKI

Łuski naboju i patronów ostrych

do wszystkich istniejących systemów broni — niemieckiej

jedyny skład fabryczny

ALFRED DZIŁKOWSKI
we Lwowie ul. Karola Ludwika 1.

Fabryka pieców kaflowych JANA LEWIŃSKIEGO

we Lwowie

Skład: ulica Kilińskiego 1.

Adres dla depesz: Lewiński Lwów.

Kaflowe piece i kominki kolorowe i białe różnych stylów, także

Kuchnie i wanny kąpielowe.

Terrakota i majolika budowlana.

Dachówki (karpiówki) glazurowane.

Dachówki felcowe francuskiego systemu, prasowane w czterech kolorach.

Płytki szamotowe na posadzki. Reprezentacja największej fabryki czeskiej.

Rury kamionkowe.

Rury drenowe glazurowane i zwykłe.

Cegły okładzinowe do fasad równe i profilowane, w 4 natur. kol. i glazurowane.

Płyty gipsowe na ścianki jako złe przewodniki zimna, gorąca i głosu.

Ogniotrwałe sufity z żelaza i gipsu, najnowszy system wypróbowany.

Ochrona gipsowa od zimna dla rur kloacznych.

Materyały budowlane jako to: kamień łamany i ciosowy, stopnie, płyty balkonowe, płyty na chodniki i podwórza, z kamieniołomu tarnopolskiego.

Cement, gips.

Cegła i mąka szamotowa dla murów ogniotrwałych.

Na sprzedaż

parcele pod wille i wille gotowe na Kastelówce we Lwowie,

HENRYK TRETER

właściciel Parowej Fabryki Czekolady i Cukrów

we Lwowie

po cca następujące wyroby:

wybornych Cukrów deserowych

mieszanych w kilkudziesięciu gatunkach

Czekoladek mieszanych zł. 1-20

Czekoladek zawijanych w staniol 1-50

Pastylek czekoladowych 2 —

Miętotych pastylek 1-2

Owoców kandyz, francusk. 2-—

Owoców kandyz, własny wyrobu 1-60

Konserwek kwaśnych w pap 1-20

Karmelków dżd. różn. gat. —75

„ nadziewanych —80

„ szlazurowych —75

Ananasy w plastrach 1 sztuka —25

Masy migdałowe, utartej z cukrem

w walcach maszyną parową —70

Masy orzechowej —60

Cacao królewskie odtłuszczone i proszkowane, znakomite w smaku, polecane przez Tow. lekarskie w Krakowie.

1/2 K^o Cacao królewskiego zł. 1-00

1/4 „ „ „ „ —95

1/2 K^o Cacao królewskiego zł. —70

Łupki Cacaowe 1 K^o —60

Zamówienia z prowincji wysłać się odwrotną pocztą, doliczając za drewnianą skrzyneczkę na 1 K^o 15 ct., na 2 K^o ct. i list frachtowy.

Wysetki odbywają się za pobraniem pocztowem.

FIRMA

Wiktor Berger

Lwów, Akademicka 8.

MAGAZYN SPECYALNY
DLA SPORTU i FOTOGRAFII.

ROWERY

najslawniejszych fabryk
angielskich i jeneralne
zastępstwo państwowych
fabryk »Steyr-Swift«.

Własny fachowy warsztat
reperacyjny i niklowania.
Własna szkoła jazdy.

Aparaty fotograficzne

najnowszych konstrukcji dla
zakładów i amatorów.
Skład fabryczny towar. akcyjnego
w Bochni firmy Voigtländera i Synów,
Dr. Kurtza, Lumiere i Syn. Star
Manufacturing Comp. i t. d.
Własne laboratorium fotochemiczne.

Łyżwy. — Ski. — Przybory do
szermierki i t. p.

Sprzedaż po oryginalnych cenach fabrycznych.

Cenniki ilustrowane gratis.

Magazyn i pracownia obuwnicza

damskiego

męskiego

i dzie-

cinnego

RUDOLFA ACZKIEWICZA

Lwów, Sykstuska 23. (stara poczta)

wykonuje wszelkie zamówienia w mie-
scu i z prowincyi z materiału krajow.
i zagranicznego elegancko, tanio na ozna-
czony czas. Z prowincyi upraszam o naj-
starszy bucik na miarę.

Pracownia rnsznikarska

istniejąca od roku 1881, która zaszczycona li-
cznemi pochwałami w piśmie „Łowicz“

Jana Kolejewicza

ul. Słowackiego 8. we Lwowie.

Przyjmuje wszelkie zamówienia na broń wszel-
kich systemów jak również wykonywam wszelką
reperację broni, odcyszczania strzelb, rewol-
werów, jak najdokładniejsze dorobienie osad
tak zwanych (kolb po najniższych cenach.

Polecając się łaskawym względem Szan.
P. T. Myśliwym. Z poważaniem

Jan Kolejewicz rusznikarz
we Lwowie, ul. Słowackiego 5.

FABRYKA WYROBÓW INTROLGATORSKICH
M. ŻEŃCZYKOWSKI i Spółka
 we Lwowie.

Niniejszem mamy zaszczyt zwrócić uwagę Szan. P. T. Publiczności na naszą filię pozostającą pod osobistym kierunkiem naszego spółnika M. Żeńczykowskiego i zaopatrzoną w najnowsze ozdobne i gustowne wyciski parvskie do okładek na książki każdego formatu, jak również w wielki wybór doborowego materiału.

Podajemy się opraw książek, tek, futerałów na adresy, dyplomy itp. po cenach najumiarkowańszych, szczególnie przy zamówieniach w większej ilości robimy wszelkie możliwe ustępstwa.

Ceny opraw bibliotecznych:

Za oprawę jednego tomu	in duo-decimo		octavo		quarto		folio	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płótno na grzbiecie i rogach, na bokach papier marmurkowy .	—	15	—	25	—	40	—	75
Płótno ang. na grzbiecie i rogach, na bokach pap. mar., z tytułem złotym	—	30	—	45	—	60	—	90
Płótno ang. na grzbiecie i rogach, papier szagrenowy lub francuski .	—	35	—	50	—	75	1	25
Całe płót. ang., suchymi wyciskami, tytuł złoty .	—	45	—	60	—	85	1	50
Skóra na grzb. i rog., pap. franc. lub płótno ang. .	—	75	1	25	1	75	2	50
W całą skórę, brz. złoczone, z złocen. na okładce.	2	—	4	—	6	—	12	—

Najwięcej obecnie w Paryżu i Rzymie używane oprawy dzieł poważnych i książek do nabożeństwa w guście XVI. i XVII. wieku, w skórę świńską, ciętą różnych kolorów lub pergamin, brzegi czerwone i złote, wykonujemy po cenach najumiarkowańszych.

Cennik broszurowania dzieł:

za 100 ark. 32 str. szyle: 1 złr. 25 ct. — za 1000 ark. 16 str. szyle: 1 złr.

Przyklejona kartka liczy się za jeden arkusz wyrzynka za dwa arkusze, tablice i rysunki obliczamy stosunkowo do wyrzynek. Na żądanie nakładcy przysyłamy wzory opraw odwrotnie i franco.

Z poważaniem

M. ŻEŃCZYKOWSKI i Spółka.

